

پزیشکی دِلان

نوسینی
ابن قیِّم الجوزیَّة

وہرگی پانی
خوبہ یبہہ وراہی

نارین

مکتبہ دار الفکر

www.igra.ahlamontada.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.igra.ahlamontada.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Three vertical lines for writing.

نارین

پزیشکی دلائل

طَب القلوب لابن قِيمَ الجوزية	ناوی کتیب به عره بی
پزشکی دلان	ناوی کتیب به کوردی
صالح احمد الشامی	ناماده کــــــــــــــــار
عبدالعزيز سليمي	وه رگيړانی بو فارسی
	وه رگيړانــــــــــــــــی
خوبه یب که مال هه ورامی	له فارسییه وه بو
	کــــــــــــــــوردی
ریاز مه حمود کاکه مه حمود	تایــــــــــــــــپ
کۆمپیوتەری نارین (محمد علی)	نه خشه سازی ناوه وه
دووه م ۲۰۱۴	نۆره و سالی چاپ
(۱۴۸۶) ی سالی (۲۰۱۲) ی پیدراوه	ژماره ی سپاردن

دهزگای

چاپ و په خشی نارین

هه ولیر: بازاری زانست بو کتیب و چاپه مه نی

website: www.nareenpub.com

E-mail: nareenpub@gmail.com

ته له فون: ۲۵۱۱۹۸۲ ۶۶ (۰۰۹۶۴)

موبایل: ۰۰۹۶۴ ۷۵۰۴۰۶۴۶۱۰

پزیشکی دلائل

نووسینی

ابن قیم الجوزیة

نامادہ کار

صالح احمد الشامي

وہرگیرانی

خوبہ یب ہہ ورامی

ناشر

پیشہ کی

بہ ناوی خودای گہرہ و بیّ هاوتا

پیش ہموو شتیّ پتویستہ ئاماژہ بہوہ بکہم کہوا ئہوہی کہ بووہ ہۆکار و پالہنریّ بۆم، بۆ ئہوہی ئہم پہرتووکہ دہستنیشان بکہم و وہریگپرمہ سہر زمانی پاراوی کوردی چہند شتیّ بوو لہوانہ: یہکہم، خودی نوسہرہک، چونکہ یہکیّ لہو ہۆکارانہی کہ وا دہبیتہ ہۆی بہپیزی و ناواژہ بوونی ہەر پہرتووکیّ، بہدلتیابیہوہ نوسہرہکہیہتی و ئایا نووسہری ئہو پہرتووکہ تاجہندہ لای خہلکی و بہتایبہتی چینو توئیژی خوینہران و پۆشنبیران ناسراوہ و ناوبانگی ہہیہ. دیارہ ئیمام (ئیبین قہیمی جہوزی) ش یہکیّکہ لہو کہلہ پیاو و نوسہر و خامہ پہنگینانہی کہوا خزمہتیکی بہرچاوی بہ مروفایہتی کردوہ بہ تاییبہتی لہ بواری ئایینی پیروزی ئیسلامدا. یہکیّکی تر لہو ہۆکارانہ ناوینیشانی کتیبہکہ بوو بہناوی (طب القلوب) واتہ: (پزیشکی دِلان)، کہ وا ہەر لہ خودی ناوہکہیہوہ بۆمان دہردہکہویّ کہ ئہم پہرتووکہ باس لہ بہشیکی گرنک و کاریگہری جہستہ دہکات کہ ئہویش (دلہ). کہ بہ فہرمانپہوا و ہہلسوپتہری تہولوی ئہندامانی تری جہستہ دادہنریّ و لہ ئیسلامدا و لہ فہرموودہ شیرین و ناواژہکانی پیغہمبہریشماندا موحمہمد (ﷺ) باس لہو بہشہی جہستہ کراوہ و گرنکی پیڈراوہ. ہەر وەك چۆن لہ فہرموودہیہکیدا پیشہوا و تاجی سہرمان موحمہمد (ﷺ) فہرموویہتی: "...الا وان فی الجسد مضغة اذا صلحت صلح الجسد کلہ و اذا فسدت فسد الجسد کلہ الا و ہی القلب". واتہ: "ئاگادار بن لہ ناو لاشہی ئادہمیزادا پارچہ گوشتیک ہہیہ ئہگہر ئہم پارچہ گوشتہ باش بوو ہموو لاشہو نہندامانی ئادہمیزا باش ئہبیّ، ئہگہر خراب بوو ہموو لاشہ خراب و ناپیک ئہبیّ، ئہم پارچہ گوشتہ (دلہ)".

لہ پوانگہی ئہم فہرموودہیہوہ دہتوانین ئہوہ بلّیین کہ وا، ئیمہی مروفہ کہ یہکیّکین لہ بوونہوہر و دروستکراوہکانی پہرورہدگار، گہر ہمانہویّ لہ ژيانا

خۆشبهخت و کامه‌ران بـین و به‌دوور بـین له‌قه‌له‌قی و دله‌پاوکی و ناپه‌حه‌تی و چه‌رمه‌سه‌ریه‌کانی ژیان، پتـویسته‌گرنگیه‌کی ئه‌وتـو و به‌رچاو به‌دلمان بده‌ین، که به‌سه‌نته‌ر و سه‌رچاو و هه‌لسوپنه‌ری ته‌واوی هه‌ره‌که و سه‌که‌ناتی جه‌سته‌مان داده‌نری. هه‌ر وه‌ك چۆن له‌ و فه‌رمووده‌یه‌دا باس له‌وه‌ كراوه‌ كه‌وا گه‌ر بـیـت و دلی ئاده‌می ساغ و سه‌لامه‌ت و ته‌ندروسـت بـیـت ئه‌وا ته‌واوی ئه‌ندام و كاره‌کانی چاك و سه‌لامه‌ت و باش ده‌بن. كه‌ واته‌ ئیمه‌ی مرۆڤ به‌ هۆی ئه‌وه‌ی كه‌ بوونه‌وه‌ریکی جوله‌جولگه‌ر و عه‌جول و لاوازین و به‌رده‌وام له‌ بزاون و هه‌له‌کردنداين، "...و خلق الانسن عجولا (اسراء ئایه‌تی ١١)"، "...و خلق الانسن ضعیفا (النساء ئایه‌تی ٢٨)" پتـویسته‌گرنگیه‌کی باش به‌و ئه‌ندامه‌ی جه‌سته‌مان (دل) بده‌ین و به‌جوانی په‌روه‌رده‌ی بکه‌ین و راییه‌تین له‌سه‌ر شتی چاك و كاروكرده‌وه‌ی باش بۆ ئه‌وه‌ی به‌ سه‌لامه‌تی و ساغی بمینیت‌وه‌، چونكه‌ گه‌ر ئه‌و ئه‌ندامه‌ی جه‌سته‌مان ساغ و ته‌ندروسـت بـیـت ئیدی ته‌واوی جه‌سته‌ و ئه‌ندامانی جه‌سته‌شمان ساغ و سه‌لامه‌ت و ته‌ندروسـت ده‌بن و گه‌ر بـیـت و ساغ و سه‌لامه‌ت و ته‌ندروسـت نه‌بێ ئه‌وا ته‌واوی جه‌سته‌ و ئه‌ندامه‌کانیشی له‌ ساغی و سه‌لامه‌تی بـیـه‌ش ده‌بن و ئیدی ژیان له‌و جۆره‌ جه‌سته‌ و له‌وکه‌سانه‌شی كه‌ خاوه‌نی ئه‌و جۆره‌ دل و جه‌سته‌ نه‌خۆش و ناساغن تال ده‌بـیـت و له‌ ژیا‌نی حه‌قیقی و راسته‌قینه‌ دوور ده‌که‌ونه‌وه‌ و چـیـژی لـیـوه‌رناگرن.

هه‌ر وه‌ك چۆن سه‌ردارو پـیـشه‌وامان موحه‌مه‌د (ﷺ) وه‌ك پـیـشه‌وايه‌کی خه‌مخۆر و دلسۆز فـیـری کردوین و داوای لـیـکردوین كه‌وا هه‌میشه‌ له‌ په‌روه‌ردگار بپارێنه‌وه‌ و بـلـیـن: "يا مقلب القلوب ثبت قلبي على دينك" واته‌: "ئه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی كه‌وا گۆرپن و گۆراندنی دله‌كانت به‌ده‌سته‌، داوات لـیـده‌که‌ین دله‌كانمان سه‌قامگیر و پاوه‌ستاو بکه‌یت له‌ سه‌ر دینه‌که‌ت." له‌ کۆتاییدا داواکارم له‌ په‌روه‌ردگار ئه‌م کاره‌م بۆ بکاته‌ تویشوێکی خـیـر بۆ داوێژم و هۆکاری بـی بۆ خۆم و بۆ ئه‌و خوینه‌ره‌ به‌پـیـزانه‌شی كه‌ ده‌یخویننه‌وه‌، بۆ ئه‌وه‌ی له‌ پـیـگه‌یه‌وه‌ بتوانین چاکتر و باشت‌ر دلمان په‌روه‌رده‌ بکه‌ین و

شاره زای ئه و شتانه بین که وا ده بنه هۆی نه خوش خستن و لاوازکردنی دِلمان و
خۆمانی لی بپاریزین و لییان دوور بکهوینه وه.

که مالی و تهواوی و بی غه ل و غه شی و بی که م و کوپی، ته نیا بۆ خودایه و بهس.

وه رگیپی کوردی

۱۳/زیلقه عده ی ۱۴۳۱ ک

۲۱/۱۰/۲۰۱۰ ز (خورمال)

پیشہ کی نامادہ کار

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، حمداً طيباً مباركاً فيه، وافضل الصلاة واتم التسليم على سيدنا محمد النبي الأمثل، وعلى آله وصحبه اجمعين.

نیمہ لہ سہ ردہم و باروودوخیکدا ئہ ژین کہ زانستی ماددی مروؤ بہ شیوہ یہ کی ئیجگار بہ رفراوان پیشکے وتووه، نامراز گہ لیکی ناسوودہ بہ خش و کہ یف خوشی جوڑاو جوڑی بو مروؤ بہرہم ہیناوه، بہ ردہ وام بہرہ و پیشہ وہ ہنگاو دہنی، وہ ہموو پوڑی بہرہ میکی تازہ تر پیشکے ش دہکات.

شوینہات و شوتہ مای ئہم ہہ نگاوہ خیرایانہ لہ گوڑہ پانی پیشکے وتنی ماددیدا، پہلہ کردنی مروؤہ بو بہ دہست ہینانی ہوکاری ناسوودہ یی و کامہ رانی پوڑ و کہ لک وەرگرتن لییان، بہ لام ہیچ کات ناگات بہ و ئارہ زووی خوی، چونکہ تواناکان و بہرہمہ تازہ کان بہ بی و ہستان و بہ بی وچان دہکے ونہ بازارہ وہ!

پہلہ کردن لہ بہرہم ہیناندا کہ پہلہ کردن لہ بہ کارہینانی شیدا بہ دواوہ وہ یہ! شونہما و ئہ نجامی ئہم دیار دہ یہ، چاو لہ دوو بوون و زگ برسبیہ تی بہ دواوہ یہ، چونکہ بہرہمہینہر بہ ردہ وام بہ دوا ی نواندن و پیشکے شکردنی کالای تازہ وہ یہ و بہ کارہینہ ریش پادہ کیشتی بہ دوا ی بہ دہست ہینانی بہرہمہ تازہ کانی خویدا.

شتی کہ لہم نیوہ ندہدا سہرسورہینہرہ ئہمہ یہ کہ ہیچ یہ کی لہ وانہ ناتوانن بو تازہ کردنہ وہ ی نہ فسی خویان تہ نانہت توڑیکیش بووہ ستن و کوتایی پی بہینن. پیشکے وتنی ماددی مروؤ نہ مروکہ هاوکاتہ لہ گہل بہرز بوونہ وہ ی پڑہ ی جوڑہا نہ خوشی کہ مروؤ زیاتر پییان ئاشنا نییہ و لہ لای مروؤ نامون! دیار دہ یہ ک کہ بہ سہرچاوہ ی سروشتی پیشکے وتن و شارستانییہ تی ماددی دہ زانین و ہموو پوڑی ہہ والی دوزینہ وہ ی نہ خوشبیہ کی تازہ دہ بیستین!

چالاکي شه و پوڙي تافيگاكان و ناوهنده پزيشكي و تهنډروستپيهكان سه بارهت به دوزينه وهی دهرمانگه ليکي نوئ که نه خوشييه تازه كان؟! چاره سهر بکات، نه و پيکخراو و دامه زراوانه شي له پيگهي په له کړدنې بئ ناکام و چاو له دوو و شت ويستن به جوړيکي تر جيگير کړدوه.!

نه خوشييه کاني دل – هر وه کو به شه كان و نه دامه کاني تري جهسته – زياترو فراوانتر بووه و ژماره ي تووش بووان به و نه خوشييه گه يشتووه ته ژماره يه کي سه رسوپهينه ر. نه مه بارودوخي مروفي نه مرويه.

گرنگي داني زياتر به نه خوشييه کاني دل له بهر نه وه يه که دل ناوه ند و ته وه ره ي نه ساسي جهسته ي مروفه و نه دام يکه که نه گهر ته واو تهنډروست بيټ ته واوي جهسته تهنډروست و له کاتيکدا نه گهر ناته واو و ناساغ بيټ ته واوي جهسته نه خوش ده که ويټ، وه ته واوي نه داماني جهسته پتي کاريگه رن. به لام نه خوشي تري نه ندام تاييه تيبه و په يوه سته به هه مان نه دام ي ديا ري کراوه وه.

پيژهي پزيشکاني دل و نه شته رگه رگه کاني دل ته واو زوړيوون و دهرمانگه ليکي زوړيش بو چاره سهر کړدنې نه خوشييه کاني به ره م هاتوون، وه به هو ي نه شته رگه ريبه پيشکه و تووه کانه وه تا راده يه ک نازارو نه خوشييه کاني که ميان کړدوه. نه مه بارودوخي دلي مروفه کانه له م سهرده مه دا.!

به لام نابي نه وه ش له بير بکه ين که مروځ – جگه له دلي ماددي – (واته نه و دلي که بهر يه کي يا چند هه ستي له هه سته کاني مروځ ده که وي، وه کو هه ستي بينين، ده ست... وه رگيږي کوردي) خاوه ني دليکي تره که نابيږي. که پول و گرنگي نه و يش که متر نييه له و دلي که باس مان کړدو قسه مان له سهر کړد، هه مان نه و دلي يه که قورثاني پيروژ باسي ده کات و ناوي هيناوه له چند تايه تيکي زوړدا و له باره يه وه دواوه و باسي کړدوه.

کاتئ که به له کارکهوتنی دَلئ ماددی پوویه پووی مردن و له دهست دانی ژیان ده بیننه وه، به له ناو چوون و له کارکهوتنی دَلله که ی تر به مردنی همه لایه نه ی مروفایه تی مروف و له دهست دانی سه ربه رزی دنیاو به خته وه ری دواپوژ کوتایی پی دیت. ده بیته نه و دَلله ی که قورئانی پیروژ باسی لیوه دهکات و ده فهرموویت: ﴿...خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ﴾ سووره تی حج ۱۱.

واته: هه ندیک له خه لگی هه یه له به ک حاله تدا خواپه رستی دهکات (نه ویش نه و حاله ته یه که دنیا به دَلئ نه و بیت) نه گهر تووشی خیر و خوشی بوو دَلئ پیی خوشه، خو نه گهر تووشی تاقیکردنه وه یه ک هات، سواری سه ری خوئی نه بیت و هه لده گه پیته وه، ئا به و حاله ته ی، دنیا و قیامت له دهست خوئی نه دات و زهره رهنه ندی هه ردولایه و هه نه وه شه خه ساره تمه ندو زهره رهنه ندی پوون و ناشکرا.

گرنگی باس و به دوا داچوون له باره ی دَلئ نه بینراو و نادیاره وه لیروه وه سه رچاوه ده گری. کیشه و گرفتی سه ره کی له په یوه ندی له گه ل دَلدا نه مه یه که خاوه نه که ی ناگاداری نه خوشیه که ی نییه، چونکه وه کو دَلئ ناشکرا و دیار خاوه نی نیشانه و کاریگه ری دیار و به رچا و نییه به سه ر جهسته وه.

له بهر نه وه هه ندی جار دَلئ نادیار و شاراو به پیی نه وه ی خاوه نه که ی ناگای لی بیت تووشی جوژه ها نه خوشی خراپ و زیان به خش نه بیت، له م باره وه نه رکی زانایانه که له گوژه پانی گه شه و بره ودانی په روه رده کردن و داهیتانه ته ندروستی هه عه ویه کان و پیدانی زانیاری به خه لگی و به رز کردنه وه ی ئاستی به رچا و پوونیا (لیروه دا مه به سستی چاوی ناخه) له باره ی کاروباره کانی خویانه وه و به رگریکردن له تووش بوونیا به نه خوشیه هه ست پینه کردنه کان دَل و که سایه تی به نه رکی خویان هه لسن... و زانایانی موسلمان ی پابردو به جوانی ناگایان له و نه رک و به رپرسیاریه تییه بووه.

نه گهر چی پسپوژانی نه خوشیه کانی دَل له م سه رده مه ی ئیمه دا که من، به لام ده رگا کانی نوژینگه ی پزیشکه کان و کارزانه کانی پابردو به رده وام کراونه ته وه و

هه‌میشه به‌بی چاره‌نواری چاره‌سەری نه‌خۆشییه‌کانیان کردووه و له‌م پێناوه‌دا ته‌نیا چاویان له‌ پاداشتی په‌روه‌ردگار بووه و به‌س، وه‌ بو‌ زانیاری و به‌ئاگا هێتانه‌وه‌ی خه‌لکی په‌رتووک گه‌لێکی پێوستان خستووته‌ خزمه‌تی هه‌مووانه‌وه‌.

هه‌ندی له‌ و پسرپۆره دلسۆزانه که نۆرینگه‌کانیان هه‌میشه به‌پووی نه‌خۆشه‌کاندا کراوه‌ن، بریتین له‌:

حه‌سه‌نی به‌صری، حارس محاسبی، جه‌نید به‌غدادی، ئیمام موحه‌مه‌دی غه‌زالی، سه‌لامی خویان لی بی‌ت و چه‌ندانی تر...

ئیمام ئیبن قه‌ییمیش (په‌زای خوی له‌سه‌ر بی‌ت) به‌کیکه‌ له‌ و پسرپۆرانه له‌م گوپه‌پانه‌دا، که زۆرێک له‌ زانیان و گه‌وره‌کان له‌سه‌ر کارزانی و لی‌هاتوویی و زانیی و ناشنایه‌تی نه‌و که‌له‌ پیاوه‌ شایه‌تیان داوه‌. شایان و شایسته‌ی نه‌وه‌یه که به‌ مه‌به‌ستی که‌لک وه‌رگرتن له‌ زانیاری و کارزانی نه‌و سه‌ردانی نۆرینگه‌که‌ی بکه‌ین و سوودو که‌لکی پێوستانی لی وه‌ربگیرن.

ئه‌مه‌ بووه‌ هۆی نه‌وه‌ی که وا گرنگی به‌ کو‌کردنه‌وه‌ و ئاماده‌کردنی بابه‌ته‌کانی نه‌م په‌رتووکه‌ بده‌م.

ئومێده‌وارم که په‌روه‌ردگاری پایه‌به‌رز نه‌م کاره‌م پاک بکاته‌وه‌ و جیگه‌ی په‌زنامه‌ندی خۆی بی‌ت و لی‌م قه‌بوول بکات. چونکه‌ چاکترین باره‌گا بو‌ قبوول کردنی نزاو داواکان باره‌گای په‌روه‌ردگاری به‌ده‌سه‌لاته‌!

وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه وسلم

۶/شوال، سالی ۱۴۲۱هـ

۱/۱/۲۰۰۱ز

صالح احمد الشامی

ژياننامه‌ی ئيمام ئين قه‌ييمی جه‌وزی

زانای فەرمووده‌ناس شه‌مه‌دین (عبدالله) موحه‌مه‌دی کوپي ته‌بووبه‌کری کوپي ته‌یوب کوپي سه‌عد کوپي ه‌ریز زه‌رعی دیمه‌شقیه، ناسراوه به (ئین قه‌ییمی جه‌وزی)).

جه‌وزی ناوی قوتاخانه‌یه‌که که یوسف کوپي عبدالرحمن جه‌وزی درووستی کردووه و باوکی ئیمام ئین قه‌ییم سه‌رپه‌رشتیار و چاودتیریکه‌ری بووه، له‌به‌ر ته‌وه به ئین قه‌ییمی جه‌وزی ناسراوه.

ئیمام ئین قه‌ییم له‌سالی (٦٩١) ه‌.ق له‌گوندی (ازرع) سه‌ر به ناوچه‌ی (حوران)ی ولاتی سوریا له‌دایک بووه، له سه‌رده‌می لاویدا چووه‌ته دیمه‌شق و له خزمه‌ت زانایانی ته‌و شاره‌دا ده‌ستی به خویندن کردووه و خویندن فی‌ر بووه. دواي گه‌رانه‌وه‌ی شیخی ئیسلام ئین ته‌یمیه له میسره‌وه بو دیمه‌شق له‌سالی (٧١٢) تا کاتی مردنی ته‌و له سالی (٧٢٨) ه‌.ق له نزیکان و هاوپیانی ئین ته‌یمیه بو. ته‌م هاوپی‌ته‌یه بواری بو ئین قه‌ییمی جه‌وزی په‌خساند تاوه‌کو له نزیکه‌وه شاره‌زای بو‌چوون و ئیجتیه‌اداتی شیخی ئیسلام ئین ته‌یمیه بی‌ت و هیشووچنی خه‌رمانی زانستی ته‌و بی‌ت، وه ته‌نانه‌ت له‌گه‌ل شیوه‌کانی به‌لگه هینانه‌وه‌ی ته‌و له‌کاتی موناقه‌شه و باس و وتوو و یژدا ناشنا بی و بکه‌ویته ژیر کاریگه‌ری چو‌نییه‌تی نووسینی کتیب و شیوه‌ی نووسینه‌وه‌ی مه‌سه‌له‌کان.

گرنگ‌ترین وانه‌یه‌ک که ئین قه‌ییمی جه‌وزی له شیخی ئیسلام ئین ته‌یمیه‌وه فی‌ر بوو بانگ کردن بو زانایی و په‌په‌وه‌کردن له کتیبی په‌روه‌ردگار و سوننه‌تی پاستی بوو به شیوه‌ی سه‌له‌فی سالح.

ته‌ویش هه‌ر وه‌کو ماموستاکه‌ی پووبه‌پووی ته‌زییه‌ت و ئازاریکی زۆر بوویه‌وه و هاوپی له‌گه‌ل ته‌ودا له به‌ندیخانه‌ی قه‌لعه‌ی دیمه‌شق به‌ندکرا و ته‌نیا دواي وه‌فاتی

شیخی ئیسلام ئیبن تەیمیە بوو کە ئەویش ئازاد کرا. دواى وه فاتی مامۆستا کەیشی هەرخۆشی دەویست و لە زانست و پەروەشتیدا شیوەی ئەوی هەڵدەبژارد.

ئیمام ئیبن قەیممی جەوزی زۆر ئەهلی پەرستش و شەو نوێژ بوو و نوێژەکانی زۆر بە درێژی دەخویند، تا ئەو شوینەى کە (ئیبن کەسیر) لە بارە یەو دەلیت: (لەم سەردەمەدا کە سێک شک نابەم کە بە ئەندازەى ئەو ئەهلی پەرستش بێت. ئەو لە بەجێهێنانی نوێژدا خاوەنی شیوەیەکی تایبەت بەخۆی بوو و خویندن و کڕنۆش و سەجەدەکانی زۆر درێژ بوون، ئەگەر چی هەندێ جار لە لایەن هاوڕێیانییەو سەبارەت بەمە و بەهۆی درێژ کردنەوێ نوێژەو دەکەوێتە بەر لۆمە و سەرکوژنەکردنەو، بەلام ئەو شیوەی خۆی نەدەگوپێ، (دروود و پەحمەتی خۆای لەسەر بێت).!

کەسانی کە لە بارەى ژانی ئەو دەوێ شتێکیان نووسیوە، سەبارەت بە پەرستشی زۆر و پارێزگاری و پاستگویی ئەو لە قسە و کرداردا شت گەلیکی زۆریان باس کردووە. ئەو خاوەنی چەندین بەرھەمە کە تەنیا نزیکەى (۳۰) پەرتووکى بە چاک گەیهێندراون.

ئیمام ئیبن قەیممی جەوزی لە مانگی پەنجەمى سالی (۷۵۱) ھ. ق کوچی دواى کردو لە مزگەوتی گەورەى دیمەشقدا نوێژی لەسەر کرا.!

بو زیا تر ناسینی کەسایەتى ئیبن قەیمم، جێی خوێەتى کە باس لە بوچوون و پەوانگەى هەندێ لە زاناکان لەم بارە یەو بکەین:

ئیبن حەجەر عەسقەلانی لە بارە یەو دەفەرمووێت: (ئیبن قەیممی جەوزی زۆر ئازا و بوێر بوو زانست و زانیارییەکی زۆری هەبوو و شارەزاییەکی باشی لە بارەى جیاوازی و مەزھەبەکان و بوچوونی سەلەفەو هەبوو).

عەلامە ئیبن رەجەب حەنبەلی دەفەرمووێت: (هیچ کەسێکم زانایتر لەو نەناسیوە، وە لە گوێرە پانی زانایی و ناشنایەتى واتای قورئان و فەرموودە و پاستییەتى ئیمام هیچ کەسێکی پێ ناگات، ئەگەرچی بێ تاوان نەبوو بەلام کەسێکی وەك ئەوم نەبینیوو).

قازی بورهان الدین زهرعی ده لیت: (له ژیر میچی (سه قف) سی ناسماندا له سرده می خومدا که سیکم په یدا نه کردوه که له نه و زانتر بیت).

حافظ عماد الدین ثبین که سیر ده لیت: (شهو و پوژ به خویندنه وه و لیکولینه وه وه سه رقان بوو نویژ و خویندنه وه ی زور، په وشت جوان و نهرم و نیان و میهره بان بوو نیشانه یه که له پق و کینه و به خیلی تیدا په یدا نه ده بوو).

ثبین العماد حه نبله ده لیت: (ثبین قه ییمی جه وزی زانایه کی نایینی ته و او پافه که ری قورنانی پیروژ، نه خو اصول، نه هلی که لام و له زانستی نیسلا میدا نه هلی سه رگرمی و داهینان بووه و له پافه کردنی قورنندا بی هاوتا و له نوصولی بیروباوه پی نایینی سه رچاوه و قسه ی کوتایی له لای نه و بوو. له تیگه یشتن و زانایی دروستی فهرموده کان و هه لیتجانه ورده کان لیتان خاوه نی بیروپاو بلیمه تییه کی بی وینه بوو و له فقهو نوصولی فقهدا بی هاوتا و له زمان و نه ده بیاتی عه رب و زانستی که لام و که لیک کی تر له زانسته کانی تر بالا ده ست بوو و له زانستی په وشت و عیرفانیشدا بی هاوتا و بی وینه بوو).

سه بارهت بهم په رتووکه (۱)

کاتې که ده گه پښه وه بو ژيان نامه ی ئيمام نېن قه يمي جه وزي و ته ماشاي ده که ين، له نيو نه و په رتووکانه يدا که دايناون پووبه پووي کتیبې ده بينه وه به ناوي (پزیشکی دِلان).

نوربه ی که سانی که ژيان نامه ی ئه ويان نوو سيوه ته وه باسيان له و په رتووکه کردووه^۱ به لام تاكو ئیسته ده ستنوو سی ئه و کتیبه نه دوژاونه ته وه. نه گهر چی له زانکو ی نیسلامی موحه ممدی کوپی سعودی پياز (پایته ختی عه ره بستان) وینه یه که له ده ست نوو سی په رتووکخانه ی (برلین باشوری) بوونی هه یه، به لام له راستیدا شتی جگه له به ش گه لیک له په رتووکي (زاد المعاد) ی ئه و نییه، وه ئه و لاپه رانه ی که له ژیر ناو نیشانی (پزیشکی دِلان) بوونی هه یه به کتیبکی سهریه خو له قه لَم نادرې.^۲

نه گهر چی ده ستنوو سه کانی ئه و کتیبه تاكو ئیسته نه دوژاونه ته وه، به لام ئيمام نېن قه يمي جه وزي له م په رتووکانه ی خواره وه دا سه بارهت به بابته تی (پزیشکی دِلان) خاوه نی بابته گه لیکي دوور و دريژه:

۱. مدارج السالکين.
۲. طريق الهجرة.
۳. الداء والدواء (الجواب الكافي لمن سأل عن الدواء الشافي).
۴. اغاثه اللهفان.
۵. الفوائد...

^۱ بو نمونه ته ماشاي کتیبې (التقريب لفقہ ابن قيم الجوزية) نوو سینی دکتور بکر ابو زيد، بهرگی يه که م، لاپه ره ۲۲۱ بکه.

^۲ په رتووکي (رسالة ابن قيم الی احد إخوانه) لیکولینه وه ی شیخ عبدالله المديفر، لاپه ره ۷۶.

ئیمام ئیبن قهیممی جه وزی له و پهرتووکانه دا سه بارهت به نه خوشیه کانی دل –
سه رچاوه گر له دوو دلی و هه وهس – وه ده رمان و پښگه چاره کانی نه و نه خوشییانه
قسه ی کردوه .

کو کردنه وهی بابه ته په یوه سته کان به م مه به سته وه و له به رده ست دانانیان کاریکی
سوودمه نده و ده بیته هو ی که م کردنه وهی هه ول و کوشش و کاتی خوینهر.

کاتی که له چوارچپوهی ته رچ کردنی له به رده ست دانانی میراتی فیکری و زانستی
ئیمام ئیبن قهیممی جه وزیدا، بریارمدا بو به کرده یی کردنی نه م کاره دوا ی که میك
لیکولینه وه و به دوا داچوون زانیم که له به شی سه ره تایی کتیبی (اغاثه الله فان فی
مصابید الشیطان) بابه ت گه لی بوونی هه یه که ده توانی ببیته بناغه و پایه یه ک بو نه م
کاره . وه له پهرتووکه کانی تریشیدا بابه ت گه لیك و مه سه له گه لیکم دوزیه وه که
ده توانن بو ته واو کردنی بابه ته که هاوکاریم بکن.

کاتی که که ره سته و بابه ته پیویستییه کانم کو کرده وه، بریارمدا که رښک و پښکیان
بکه م و پزیزان بکه م و په روه ردگاریش هوکاره کانی نه و کاره ی بو ده سته به رکردم و
له کوتاییدا نه م پهرتووکه ی لی درووست بوو.

سه بارهٲ به م په رتووكه (۲)

له گوره یی باسكردنی بابہ تیكى زوړ گرنكى وهك (پزیشكى دٲان و پاك كړدنه وهى نه فس) كه نیمام ئیبن قهیمى جه وزى له ژماره یه ك له كټیبه كانیدا سه بارهٲ به وه قسه ی كړدووه، جیى خوٲیه تی كه خوٲینه رانى ئازیز له چوارچیوه و شیوه ی پټكخستنى بابہ تی په رتووكه كه ئاگادار بكه ینه وه و شاره زای بن، شتى كه ده بیټه هوئى ئه وهى كه وا خوٲنه ر بوچوونټكى گشتى له باره ی بابہ ته كه وه هه بى.

به شى سه ره تاي په رتووكه كه — وه كو پټش زه مینه یه كى گشتى — سه بارهٲ به گوره یی و مه زنى دل له مروٲدا ده دوى و دواتر له پړوى سه لامه تی و نه خوشیه وه به:

* دلّه ساغ و سه لامه ته كان.

* دلّه دهرده دار و نه خوشه كان.

* وه دلّه مردووه كان، دابه ش و خه سلّٲ و تايبه تمه ندييه كانى هه ریه كى له وانه ی باس كړدووه.

به شى دووه مى كټیبه كه تايبه ته به خستنه پړوى نيشانه كانى هه ریه كى له دلّه سه لامهٲ و نه خوشه كان و خراپه كارى كه ده بیټه هوئى له ناو بردن و نه خوش خستنيان.

له به شى سییه مدا حه قیقه تی ناساغى و نه خوشى دل تاوتوى ده كات و ئه م بابہ ته وه بیر دینټه وه كه دل له په یوه ندى له گه ل نه خوشى و دهرمانه چاره سه ركاره كان، وه كو جه سته ی مروٲد وایه.

به م جوړه له سى به شى سه ره تاي په رتووكه كه دا، خوٲنه ر له گه ل چه مكه گشتییه كانى تايبهٲ به دل له پړوى سه لامه تی و نه خوشى و ئامراز و هوكارى كه تووشیان ده بى، ئاشنا ده بیټ، وه ئه م ئاشنايه تییه هاوكارى خوٲنه ر ده كات بو دوورى كړدن له هوكارى نه خوشى و ئاگادار بوون له بوونى ئه و نه خوشییه له كاتى سه ر هه دٲانى نيشانه كاندا.

پېښت به بیرھینانه وه دهکات که وَا دَلْ له لایه ن سئ دوزمنی (نه فس، شهیتان و گوښند (فیتنه و تاوان)) هه میسه له بوښی مه ترسیدایه.

له بهشی چواره می کتیه که دا ئیمام ئیبن قهیمی جه وزی باس له چۆنیه تی بهرگری کردن له زَالْ بوونی هه وَا و ئاره زوو دهکات به سهر دَلْ مروڤدا.

له بهشی پینجه مدا له باره ی چۆنیه تی پاریزراوی له زَالْ بوونی شهیتان به سهر دَلْدا ده دوی.

له بهشی شه شه میسدا باس له مه ترسییه کان و زیانه کانی گوښند و تاوانه کان و ئاسه واره کانی دهکات به سهر دَلْ وه.

به خویندنه وه ی بابه ته ته پرح کراوه کان له و به شانده دا خوینهر ناگاداری ناوه نده مه ترسی داره کان ده بیته وه و ناشنای بارودوڤ و حالّی خو ی ده بیّت و نه گهر بیه و ی ده توانی چاودیری کردنه پېښتییه کان به جی بهینی.

نه گهر چی له م په رتووکه دا قسه له سهر چاره سه رکردنی دَلْ کان ده کری. ته نیا نه و دلانه شایانی چاره سهر کردن که ژیانکیان تیدا ماوه، به لام دَلْ مردووه کان به هیچ شیویه ک چاره سهر ناکرین و ده وَا و دهرمان کاریگه رییان له سهر نابی، له بهر نه وه له بهشی حه و ته مه دا له باره ی نیشانه کانی دَلْ زیندوووه کانه وه قسه ده که یین و ده دویین.

دوای دَلْیا بوون له بوونی ژیان له دَلْ مروڤدا و ناگایی و ویست و ئاره زووی نه و بو چاره سه کردن به ئومیدی په روه ردگار چاره سهر و دارو یکی سوودمه ند ده بیّت، وه لیره دایه که له باره ی جوژه ها دهرمان و پڼگه چاره ی دَلْ نه خوشه کان له بهشی هه شته مدا، قسه ده کریّت و لئی ده دویین، ناسینی ناوه نده کانی مه ترسی و که لک وهرگرتن له ته وای پڼگه کان بو دورکه و تنه وه لییان و خیرا ده ست به کار بوون بو چاره سه رکردن له کاتی دهرکه و تنی نیشانه کانی نه خوشی ناوه کی دَلْ، بو ار ده په خسیّتی بو مانه وه ی سه لامه تی و ته ندروستی مه عنه وی نه و ته نیا شتی که له باره ی مانه وه ی ته ندروستی و سه لامه تی، که لی کاریگه ره، هه و لدان و تی کو شانه بو

پاککردنه وهی دِل له پیسی و ناپاکییه کان، که له بهشی نوښه مډا باسی لیوه ده کړی و ده خړیته پوو.

هه روه ها نیمام نیبن قه ییمی جه وزی ده لیت: دواي (پاک کردنه وه و خاوینی دِل) دیننه سهر (خاوین کردنه وه و گه شه سهندنی دِل)، وه بابه ته کانی تایبته به وه وه له بهشی ده یه می په رتووکه که دا باس ده کړی.

کاتی که دِل له پله ی پاکژ بوونه وه جیگیر بوو ده رگا کانی به خته وه ری به پوویدا ده کړینه وه، وه لیږه دایه که ناگایی و شاره زایی له باره ی نه وه ی که ده بیته هو ی به خته وه ری دلّه که پیویسته و بهشی یانزه یه م که بهشی کوتایی کتیبه که یه، باس له وانه ده کات.

نه مه پوونکردنه وه یه کی کورت بوو له باره ی نامرازی پړک و پړک کردنی کتیب به م جوړه ی که هه یه، نومیده وارم که له پیزی نه و که سانه دا بم که کوشش و نیجته اډیان کردووه و حق و راستیان دوژیوه ته وه.

پیشه کی نووسهر

بسم الله الرحمن الرحيم

ربنا آتنا من لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا، وَصَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا عَمَدٍ وَأَلَمِ
وَاصحابه اجمعين.

سو پاس و ستایش شایانی په روه ردگار که به سیفته که وره کانی خوئی نیشانی
دوخته کانی داوه و له پڼګه ی ته ماشا کردن و سهرنجدانی سیفته ی که مالیه و
دلّه کانیانی نوورانی کرد، وه له پڼګه ی به خشش و نه و چاکانه ی که پپی به خشبون
خوئی ناساندووه پپیان و زانیویانه که زاتی نه و تنیاو بی هاوتا و تاکیکی بی نیازه که
له نه زه لدا، سیفته و کاره کانی خاوه نی شه ریک و هاوپرئ نییه، وه نه و هه مان نه و
که سه یه که خوئی، خوئی و هسف کردووه و زیاتر له وه شه که به ننده کانی که م و زور
و هسفی ده که ن و پیناسه ی ده که ن.

هیچ که سی ناتوانی مافی و هسف کردن و ستایش کردنی په روه ردگار بدات، وه نه و
به هه مان شیوه یه که له سه زمانی نه و که سه ی په یامی خوئی خسته سهر شانی
له باره یه وه ده فهرمویت:

(یه که مینی که پیش نه و دیارده و بوونه و ری نه بووه و دوا ه مینی که دوا ی نه و
خولقینه ری نابی، په یدایه که هیچ شتی و هیچ که سی له و به رزتر نییه و ناوه ندی که
جگه له و دیارده یه که بوونی نیه. وه هیچ بوونه و ری به شاردنه و ی خوئی لی شاراه
نابی، نه و سهرچاوه ی زیان و هلسوو پینه و به ریوه به ریکه که به تنیایی خاوه نی
مانه وه و به رده و امیبه و ته وای دروستکراوه کان و بوونه و ره کان چاره نووسیکیان
جگه له نه مان و له ناو چون نییه. بیسه ری که پازه کان و واتای ته وای و شه کان و پرای
جیاوازی جوړا و جوړ داواکاریه کانیان ده بیستی و بیستنی که دوری ناخاته وه له
بیستنیکی ترو کاروبارو مه سه له کان لای نه و ون نابن، وه پاز و نه پنییه کانی نه هلی
پارانه وه و داواکردن نه و نارپه حهت و بیزار نا که ن.

بينه ری که جوړلای میړووله یه ک به سهر پارچه به ردیکه وه له تاریکی شه ودا و له دهشت و شاخدا ده بینې، وه گه وره تر و جوانتر له مه نه وه یه گورپانکار یه کانی دلی به نده کانی و گورپانکاری حالې نه وانی به ته وای و که مالې ته ماشا ده کات: به باوه شیکې کراوه وه له هاتنه پیشه وه ی به نده کانی پیشوازی ده کات، چاودیری کردنی به نده کان ته نیا له پال چاودیری نه وه وه شیاو و مسوگره، وه نه گه رپو له په روه ردگار هه لگړن و لیې دور بکه ونه وه نایاندا ته ده ست دوزمنانی خوې و له بیکه لکی و بی قازانجیدا به جییان ناهیلېت، چونکه میهره بانی و دلسوزی نه و بو به نده کانی له میهره بانی و دلسوزی دایکان به رامبه ر به منداله کانیان له کاتی سکپریدا و برینی شیر له مندال به پله زیاتر و زوړتره .!

نه گه رتوبه کهر و په شیمان بووه وه، له که سې که تویشو و خواردن و ناوی خوې له بیابانیکې گهرمدا ون کردې و خوې ناماده کردبیت بو مردن، به لام له ناکاودا خواردن و تویشووه که ی بدوزیتته وه، که لې خوشحال و شادومان ده بیت. به لام نه گه ر مروفه کان پشتی تی بکن، وه نزيك نه بنه وه له هوکاري به زه یی و په حمه تی په روه ردگار، له قسه و کرداری خویندا سوور بن له سهر تاوان و نافه رمانی، وه له گه ل دوزمنی په روه ردگارا هاوپړیه تی بکن و په یوه ندي خوین له گه ل په روه ردگاریان بچپرېتن، شایانی مردن و له ناو چوونن و به هوې فراوانی و گه وره یی به زه یی و په حمه تی گه وره ی مروفایه تی، نه مه ته نیا خه لکانیکې نه گه تن که نه گه تی و به دبختیان کردووه ته پیشه ی خوین که موړی که ساسی و کلوالی و زهره ر و زیان ده دری به نیو چاوانیانه وه .

شایه تی ده دم که جگه له په روه ردگاری په رستراو په وانیه، په رستراو یکی تاک و ته نیا و بی نیاز که پله و پایه ی به رزتره له هاوشیوه و هاوتا بووندا و گه وره یی و مه زنی نه و له پکابه ر و شهریک و هاوشیوه بوون پاک و پیروزه .

هەرشتی که په‌روه‌ردگار بیه‌خشی و بیدات هیچ کهس ناتوانی پوه‌پوهی بیت‌ه‌وه و ه‌ر شتیکیش نه‌و نه‌یدات هیچ کهس ناتوانی بیدات، وه له به‌رام‌به‌ر فرمان و حوکمی نه‌ودا هیچ له‌م‌پ‌ر و پ‌ی‌گ‌ری نییه.

په‌روه‌ردگار ده‌ف‌رمو‌ی: ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ﴾ سو‌وره‌تی په‌د ۱۱.

واته: (بو‌خوا‌ه‌یه فریشته‌ی بی‌شومار که به‌نۆره به‌دوای یه‌ک‌دا دین تا چاودیری ئاده‌میزاد بکه‌ن له به‌ر و پشت و له ه‌ه‌موو لایه‌که‌وه بی‌پار‌یزن به‌فرمانی خوا، بی‌گومان خوا باروودو‌خی هیچ گ‌ل و قه‌وم‌یک نا‌گ‌و‌ر‌یت (له خو‌ش‌بیه‌وه بو‌ناخو‌شی، یان له زه‌ل‌یل‌یه‌وه بو‌سه‌ره‌ری، یان له گرانییه‌وه بو‌ه‌رزانی) ه‌تا نه‌وان نه‌وه‌ی به‌خو‌یان ده‌کر‌یت نه‌ی‌گ‌و‌پ‌ن و نه‌یک‌ن، کاتیکیش خوا بیه‌و‌یت به‌لایه‌ک به‌سه‌ر می‌لله‌تیک‌دا به‌یت‌یت (له ده‌ره‌نجامی سه‌رکه‌شی و یاخی بوونیان)، نه‌وه هیچ ه‌یزیک ناتوان‌یت به‌ری بگر‌یت، هیچ که‌س‌یش ناتوان‌یت جگه له خوا فریایان بکه‌و‌یت و پ‌زگاریان بکات.

شایه‌تی ده‌ده‌م که موحه‌مه‌د (ﷺ) به‌نده و ن‌یردراو و پاوه‌ستاو به‌ح‌ق، ه‌ه‌لگری په‌یامی خودایی و ئاسمانی و به‌رزترین درووستکه‌ری په‌روه‌ردگاره، وه پ‌یغه‌مبه‌ری بو‌په‌حمه‌ت و به‌زه‌یی و به‌خته‌وه‌ری جیهانیان، وه پ‌یشه‌وای پار‌یزکاران، وه په‌رو‌شی و که‌ساسی و کل‌و‌لی بی‌باوه‌پان و ته‌واوکه‌ری بی‌انوو بو‌جیهانیان ناردووه. نه‌و_موحه‌مه‌د_له باروودو‌خ‌یک‌دا که ماوه‌یه‌کی زو‌ر به‌سه‌ر ه‌ه‌ناردنی پ‌یغه‌مبه‌ره‌کاندا تیپه‌پی بوو ن‌یردران تاوه‌کو خه‌لکی پ‌ینموونی بکات بو‌په‌وناک‌ترین ږیگه و پته‌وترین پ‌یاز، وه گو‌پ‌رایه‌لی، خو‌شه‌ویستی و دو‌ستایه‌تی، پ‌یز و به‌جیه‌پنانی مافه‌کانی له‌سه‌ر نه‌ه‌لی ئیمان و باوه‌پ‌یتو‌یست کرد. ته‌واوی نه‌و پ‌یگایانه‌ی که نه‌ل‌ین کو‌تایان به‌به‌شت د‌یت — جگه له‌ږیگه و سوننه‌تی نه‌و — په‌دی کردونه‌ته‌وه و فه‌شه‌لی پ‌ه‌پ‌ن‌اون، وه سنگی شه‌ق کردووه و کو‌لی تاوانی له‌سه‌ری لاب‌ردووه و یادکردنی پی‌و‌ز و له‌سه‌ر نیو‌چاوانی نه‌یار و ناحه‌زه‌کانی داواکردن و دو‌رکه‌وتنه‌وه‌ی

(نه مرو نه هی) مؤری زه لیلی و که ساسی داناوه و له کتیه که یدا (په رتو که که ی په روه ردگار که قورئانی پیروژه) سویندی به گیان و ژیا نی خواردوه و ناوی له پال ناوی خویدا داناوه و له شایه تی دان و وتار خویندن و بانگ دانداناوی نه وی له نزیك ناوی خوئی داناوه.

پیغه مبه ری (صلی الله علیه وسلم) که له ته واوی ته مهنی دا به ویستکی پولایینه وه به رده وام داواکاری و فرمانه کانی په روه ردگاری جی به جی کردوه و به جی هینان و هیچ شتی توانای پوه به پوه بوونه وهی نه بوو له گهل نه ویستیدا، وه ته واوی هه ول و کوششی خوئی بو به ده ست هینانی په زامه نی په روه ردگار به کارهیناو هیچ گرفتئی نه یده توانی ببیته له مپه ر و پگر له به رده م هه نگاوانانی نه ودا له م پگره یه دا، تاوه کو تیشکی نووری په یامه که ی ته واوی دونیای پوناک کرده وه و خه لکی دهسته دهسته پویان کرده نایینی په روه ردگار و باوه پیان پی هینا، وه داوینی بانگخوازیه که ی به سر ته واوی گوی زه ویدا که تیشکی هه تاوی پی ده گشت و شه و و پوژی تیدا جیهانی پوژن و تاریک ده کرد بلا بوویه وه، وه نایینه پته و و پایه داره که ی جی پی خوئی به هیز کرد.

دوای گه یاندنی په یام و به جیهینانی نه مانه ت و ناموژگاری نوممه ت و گهل، وه تیکوژشانی شیاو و شایسته له پیناو بلاوکردنه وهی نایینی گه وره ی مرو قایه تی، وه به جیهینانی شه ریعت، وه جیگر کردنی نوممه ت له سر پگره ی په و و حه قیقه ت و په وانه کردنی پیوارانی پگره ی به خته وره ی دنیا و دواپوژ، په روه ردگار گه پاندیه وه بو لای خوئی و به ره و باره گای خوئی بر دیه وه، تا نه و به لینه ی که له قورئانی پیروژدا بریاری دابوو به جی بهینی و جی به جی بکات: ﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ سوورده تی یوسف ۱۰۸.

واته: نه ی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم). تو بلی: نا نه مه پگره و پیبازمه، من و شوینکه و تووانم بانگ نه که ین بو لای خوا ی په روه ردگار له سر بنچینه و بناغه یه کی

پوون و ئاشکرا، پاکی و بیگەردیش بو زاتی پەرورەدگارە، من هیچ کاتێک لە موشریک و ھاوەلگەران نیم.

دواتر:

بە پاستی پەرورەدگار و تاک و تەنیا بەبێ ھۆ و لە خوڤا بەرگی وە دیھێنانی نەکردوو بە بەر لاشەی درووستکراوەکاندا، وە ئەوانی بێ کەلک و بیکار نەھێناوە تە دنیا. بەلکو ئەوانی بەرپرسیار کردوو و داوای ھەندێ کاروباری لێ کردوون و ھەندیکیشی لێ دوور کردوونەتە وە (واتە ئەمر و نەھمی پێ کردوو سەبارەت بە ئەنجام دانی ھەندێ کار، واتە ھەندیکیان ئەنجام بدات و لە ھەندیکیشیان خۆی دوور بخاتە وە، وەرگێڕی کوردی)، وە ھەندێ جار بە درێژی و تێڕۆ تەسەلی و ھەندێ جار بە کورتی داوای لێ کردوون کە شەریعەتەکی بناسن و ئەوانی بەسەر دوو تاقمی ئەھلی بەختە وەری و خوشبەختی و ئەھلی بەدبەختی و شەقاوت دابەش کردوو و ھەریەکێ لە دووانەشی لە شوێنێکی تایبەتدا جێگیر کردوو و ئامراز و لێھاتووی و بزێوی زانست و کردە وە واتە (دل و گوێ و چاو) و ئەندامانی تری جەستە پێ بەخشیون.

ھەرکەسێ کە لە پێگەی پەرستشا بەکاریان بەیئێ و پێگەی ناسینی بو ئاگادار بوون لە پێگەی پاست و پێنموونی بپێوی و لێی دوور نەکەوێتە وە و پووی لێ ھەلنەجەرخێنی، مافی سوپاس گوزاری نیعمەتە پێ بەخشاوەکانی داو و پێگەی پەزماھەندی پەرورەدگاری گەورە و تاک و تەنیا گرتوو تە بەر.

بەلام ھەرکەسێ کە ئەو ھۆکار و لێھاتوویانە لە پێناو شوێنکەوتن و پراکێشانی ناپەرھەزی ھەوا و ئارەزوو جێگیربکات و بە مافی پەرورەدگار و بەرپرسیارییەتی خۆی لە بەرامبەر ئەو دا گوێ نەدات، لە پۆژی پێرێر دراوی دواپۆژدا و لە بەردەم پەرورەدگاردان توشی پەشیمانی و پەرۆشی دەبێت و خەمێکی زۆری توش ئەبێت، چونکە دەبێ حیسابی چۆنییەتی بەکارھێنان و کەلک وەرگرتنی ئەو ئامراز و توانایانە بداتە داو،

په روه ردگار ده فهرمووېت: ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ سوورده تی نه سرا ۳۶.

واته: نهی ټینسان له شتیک مه دوی و شوینی شتیک مه که وه که زانست و زانیاریت دهرباره ی نییه، چونکه به پاستی ده زگاګانی بیستن و بینین و ټیګه یشتن هر همووی، بهرپرسیاره له بهرامبه رییه وه.

به هووی نه وهی که وَا دَلّ له په یوه ندی له ګډل نه ندامه ګانی تردا له پله و پایه یه کی وهک فرمان په وَا و حاکمه ګاندايه و نه ندامه ګانی تر وه کو کار به دهستن و ګوړپایه لی نه ون و هه مان نه و کاره ی که نه و برپاری له سر ددات نه نجامی ددهن و هه موویان به برپاری نه و پټګه ی نازاد بوون و سر لیشیواوی ده ګر نه بهر و شوینکه وتوی ویست و ناره زوی نه ون و پیغه مبهری خودا (صلی الله علیه وسلم) ده فهرمووېت: ﴿أَلَا وَانَّ فِي الْجَسَدِ مَضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ﴾^۳.

واته: بزائن که له جهسته دا پارچه یه که هیه که نه ګر نه و پارچه یه صالح بیت، ته و اووی جهسته صالح و نارام ده بیت.

دَلّ حاکم و فرمان په وای مروغه و نه ندامه ګانی تریش جی به جی کهری فرمانه ګانی نه ون، هه مان نه و پټګه یه ی که نه و داوای دهکات و بانګه وازی بو دهکات نه ندامه ګانی تریش ده ګر نه بهر، هیچ قسه و کرداریک له پیش ویست و خواستی نه وه وه نه نجام نادهن، له ناکامدا بهرامبه ر به هه موویان بهرپرسیاره. چونکه هر فرمان په وَا و حاکمیک، له باره ی کار به دهسته ګانییه وه بهر لپرسینه وه ده که ویت، که واته ګرنگی دان به چاکسازي و پاک کردنه وه و به ټیز کردنی دَلّ له نه وله وییه تی بهرپرسیاییه تی ریټوارانی پټګه ی سهریه رزی دونیاو به خته وهری دواپوژدایه.

کاتی که شهیتانی ناګر هه لګیر سینهر و ګر ټیبه ری به خته وهری و خوشبه ختی، له پوځ و پله و پایه ی دَلّ و ته وهری نه و ناګادار بوو خراب کردن و له ناو بردنی دَلّ

ئامانجی سهرهکی ده بیّت و به جوړه ها وه سوه سه و دلّه پاوکی و پازاندنه وه و پاکیشانی ناره وای هه وا و ناره زوو و جوان پیشان دانی کردار و قسه و وتوو ویزی خراب و هه وه س بازانه له سهر پښه پيدا داو داده نیّت و ئامرازی لادان و هه لدیرانی بو ئاماده ده کات تاوه کو مروژ له جوړله له پیناو په رستش و به ندایه تی کردندا بووه سستی و دووری بخاته وه، وه نه گهر نه توانی له پښه نه و داو و فزو فیلا نه وه به ته وای بی توانای بکات، هه ول و تی کو شانی سست و لاواز ده کات.

که واته بو دوورکه و تنه وه مان له سهر لیشتی وای هیه پښه چاره به کی ترمان نییه جگه له وه رگرتنی یارمه تی و هاوکاری له پښموونی په روه ردگاری تاک و مه زن و پارانه وه و لالانه وه به مه به سستی په زامه ندی نه و شوینکه و تنی هه مه لایه نه ی دل له نه مرو نه هییه کانی و جگه له پو شانندی خه لات و به خششی به ندایه تی و په پره وکردن له شه ریه تی هیه پښه کی تر بو زامن کردنی پاریزوای له شه پی شه یتان بوونی نییه.

په روه ردگار له م باره وه ده فهرمویت: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾
سووره تی حه جر ۴۲.

واته: به پاستی به نده چاک و پاکه کانی من به تو فریو نادرین و تو هیه ده سه لاتیکت نییه به سه ریاندا (مه به سستی له نیلیسه)، جگه له وانه ی که شوینت که وتوون له سه رکه ش و یاخی و سه رگه ردانه کان.

هینانه دی به ندایه تی پاک و جوان و ته وای پښه کانی زال بوونی شه یتان به سه مروژدا داده خات، وه سه رنه نجام مروژ به پله و پایه ی به ندایه تی کردنی په روه ردگاری جیهانیان ده گه یه نیّت و پاکیه تی کرده وه و به رده وای و دل قایمی بو دل به دیاری ده هیئی، وه هه ر کاتی دل حه قیقه ت و چیژی راسته قینه ی به ندایه تی و پاکیه تی چیشت و هه سستی پی کرد، له نزیکه کانی په روه ردگار ده بیّت و خاوه نی نه م جیاوازی و جیا کردنه وه یه ده بیّت که: ﴿إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ﴾ سووره تی حه جر ۴۰.

واته: بیجگه له بهنده پوخته و دلسوزه کانی خوت نه بیت (چونکه دلیان به باوه پر به تو و یادی تو ئاوه دانه، ههول و کوششی من (ئیبلیس) بو وئیل کردنیان ناکامه).

به لام په روهردگاری به به زهیی و میهره بان به چاکی خوئی مروئی له نه خوشییه کانی دل و دهرمانه چاره سه رییه کان (شیفا دهره کان) و دلّه پاوکی و وه سوه سهی شه یقانه ناگر به دهست و نه نجام و شوینها ته کرده ییه کانی ئه و دلّه پاوکیانه و باروودوخانه ی که بواتر دل په یدای دهکات، ئاگادار و شاره زای کردووه نه ته وه.

کاری خراب دهرئه نجامی خراپی مه بهست و ویستی دلّه، وه کاری خراب پیس کردن و پهرش کردنه وهی دلیان به دواوهیه و نه خوشی و ئازاردانی دل زیاد دهکات و له کوتاییدا ده بیته هوئی مردنی و تیشک و پووناکی ئه و دلّه ده کوژینیتته وه. (لیره دا مه بهست له مردن ئه وه نییه که وا به یه کجاری ئه و دلّه له کار و جوولّه ده که ویت، به لکو ئه وه یه که وا به هوئی زوړی تاوانه وه ئه و دلّه وه کو به ردی ئی دیت و پهرش ده بیته وه و ئیتر توانای ئه نجامدانی کاری چاکی نابیی و گهر توانایشی هه بی زوړ که مه، وهرگپری کورد).

ته واوی ئه و خراپی و سهر لیشیخواویانه دهرئه نجامی هه لّخه له تاندنه به رامبه ر به وه سوه سه و دلّه پاوکی و ههوا و ئاره زووه کانی شه یقان و خو به دهسته وه دانه به رامبه ر به دوژمن و نه یاری که ته نیا له پښه ی نا فرمانی هه مه لایه نه ی ئه و دوژمنه یه که ده توانین ئازادی و به خته وه ری به دهست بیتین.

برپارمدا له م په رتووکه دا به باس کردن و خستنه پووی نه خوشییه مه عنه وییه کانی دل و پښه چاره کانیان سه رقال بم و خوّم خه ریک بکه م، تاوه کو به خشش و چاکی په روهردگار وه بیر خوّم بیتنه وه و دانی پیدا بنیم، وه ئومیده وارم که بو خوینه ره کان سوودمه ند و به که لک بیت و بو نووسه ره که ی داوای ئی خوش بوون به به زهیی بو بکه ن له لای په روهردگار.

هيوادارم په روهردگار ئه م كارهم بو پاك بكته وه، و له زهره روزيان و خراپه پاريزاوى بكت، وه نووسه ر و خوينه ره كانى له دونيا و دواړوځدا سووډمه ند بكت و سووډيان پى بگه يه نى، چونكه به پاستى هر ئه و بيسه ر و زانايه، وه هيچ هه لگه پانه وه و توانايه ك جگه له لايه ن په روهردگارى به رزى به ده سه لاته وه مومكين نييه.

به‌شی یه‌که‌م

سه‌لامه‌تی و نه‌خو‌شی دل

سه لاهه تی و نه خوشی دل

پله و پاییه دل:

دل فەرمانپره وایه که که به سر ته وای نه ندام و توانا جه سته یی و مه عنه و بیه کانی مروّفا فەرمان نه دات و نه وانی له نه ستوگر توه و پوئی سره کی ده بینی له نیوانیاندا. دل گرنه گرتین نه ندامی ناده می و کوله که و پاییه ژیان و سرچاوه ی پوچی ناژه لی و جیگه و شوینی غه ریزه و بو ماوه یه.

دل کانگه و شوینگه ی هوش و ژیری، زانست، هیمنی و، به خشنده یی، نازایه تی و بویری، پشوو دریزی، خوڤاگری، نهوین و حه ز لیکردن، ویست و ئیراده، توورپه یی و دلخوشی و چه ند سیفه تیکی تری مروّفه.

ته وای نه ندام و توانا پوواله تی و ناوه کییه کان، سه ریاز گه لیکی گوئی پیه ل و به رده ست و گوئیگری دلن.

چاو دیده وه ری یه که م و پینموونی که ری نه وه بو دوزینه وه ی شته بینراوه کان و هرکاتی چاو شتی ببینی هه وال ده داته دل و به هوئی په یوه ندی و نزیکه به هیزی نیوان دل و چاو هرکاتی شتی له یه کیکیاندا جیگیر بی، له نه وی تریاندا به دیار ده که ویت و له پاستی دا چاو ناوینه یه که که ده توانی له پالیدا نه وه ی که له دلدا جیگیره و بوونی هه یه، ببینی.

هه روه ها زمانیش وهرگپ و گپره روه ی نه و شتانه یه که له دلان.

به هوئی نه مه وه یه که په روه ردگاری بهرز و به توانا له زوږیه ی بواره گاندا نه و سیانه ی له پال یه کتردا باس کردوه و ناویانی هیئاوه و ده فهرمویت: ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ سوورده تی نه سرا ۳۶.

واته: ئەي ئينسان له شتێك مه‌دوێ و شوێنی شتێك مه‌كه‌وه كه زانست و زانياريت ده‌رباره‌ی نيه، چونكه به پاستی ده‌زگاكانی بيستن و بينين و تێگه‌يشتن هه‌ر هه‌مووی، به‌پرسياره له به‌رامبه‌رييه‌وه.

هه‌روه‌ها له ئايه‌تيکی تردا دَل و چاوی له پال يه‌كترا هه‌ناوه و ده‌فه‌رموويٓت: ﴿وَقَلْبُ أَفْنَدَتْهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ﴾ سووره‌تی نه‌عام ۱۱۰.

واته: ئەو کاته دَل و چاوه‌کانیان هه‌لده‌گيرينه‌وه (له نيوان جوړه‌ها ليکدانه‌وه و نه‌گه‌ردا) هه‌ر وه‌کو چۆن يه‌که‌مجار له سه‌ره‌تاوه باوه‌ريان نه‌هه‌تنبوو (به‌ده‌سه‌لاتی بي سنووری خوا و ئەم هه‌موو موعجيزه‌ بی شوماره که ده‌وری داو) ئيمه‌ جارێ وازيان لێ ده‌هه‌نين تا له سته‌م و سه‌رکه‌شی خوياندا سه‌رگه‌ردان بن و پوچن (بو کوي ده‌چن له‌ده‌ستمان ده‌رناچن).

بيستنيش (گوێ) کاری گه‌ياندن هه‌وال و قسه‌ی خه‌لکانی تری بو دَل له نه‌ستو‌دايه، وه زمانيش هه‌ر وه‌کو وترا، نه‌پینی و شاراوه‌کانی دَل به‌خه‌لکانی تر ده‌گوازێته‌وه. به‌شيوه‌یه‌کی گشتی ده‌توانين بلێين كه: ئەندامه‌ پوواله‌تی و ده‌روونيه‌کانی تری مرو‌ف کاربه‌ده‌ست و گوێپايه‌لی دَلن، وه پيغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله عليه وسلم) فه‌رموويه‌تی: (أَلَا إِنَّ فِي الْجَسَدِ مَضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ) ٤.

واته: بزائن كه له جه‌سته‌دا پارچه‌یه‌ك بوونی هه‌یه كه ئەگه‌ر سالح بێت ته‌واوی جه‌سته‌ی مرو‌ف سالح ده‌بێت، وه هه‌ر كاتێ خراپ و ناله‌بار بێت، ته‌واوی جه‌سته‌ی مرو‌ف خراپ و ناله‌بار ده‌بێت، ئاگادار بن كه ئەو پارچه‌یه‌ دله‌).

ئه‌بوو هوره‌يره (په‌زای خوای له‌سه‌ر بێت) ده‌فه‌رموويٓت: ((دَل فه‌رمانپه‌وايه و نه‌ندامه‌ ئاشكرا و ده‌روونيه‌كان سه‌ريازی نه‌ون، ئەگه‌ر فه‌رمانپه‌وا پاك بێت،

کاربه دهسته کانیش پښکې پاکي دهگر نه بهر، به لام نهگر نه و ناپاک و پيس بیت،
کاربه دهسته کانیشی پښکې ناپاکي دهگر نه بهر).^۵

به هوې نه وهی که دل به ژيان و مردن باسکراوه و وهسف دهکړی، سی باروودوخی
تایبیت په یدا دهکات:

یه که م: دلپکې ته ندروست (صحیح):

دلې ته ندروست نه و دلپه که ته نیا خاوه نانی نه و دلانه له دواپوژدا نه هلی ناسووده
بیون و به ختوهری و خوشبهختی ده بن، هروه کو چوڼ په روه ردگاری که وره و
به به زه بی ده فهرموویت: ﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ (۸۸) إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾
سوورته شیوعه را ۸۸ - ۸۹.

واته: نه و پوژدهی که نه مال سوود ده به خشیت و (فریای ئاده میزاد ده که ویت) نه
مندال و نه وه، مه گر که سیک به دل و دهرونی پاک و بیگره د پر له نیمان، به
خرمه ت په روه ردگار که یشتبیت.

دلې ته ندروست، هه مان دلې ساغ و درووسته و به م هوپه وشه ی ساغ وه کو: دریژ و
که م کورتی و جوان بو سیفت و تایبه تمندی به کار دین، په روه ردگاریش نه وی بو
پیناسه کردن و وهسف کردنی دل به کار هیناوه.

دلې ته ندروست، دلپکه که سه لامه تی و ته ندروستی بو ی به شیوه ی سیفت که لپکې
به رده وام و پاره ستاویان لی هاتبی، وه کو: زانا و به توانا، له لایه که وه ته ندروست
له خالی به رامبه ری نه خوش و ناساز و ناساغدا جیگیره.

پیناسه که لپک که بو (دلې ساغ و ته ندروست) به کار هاتون، جیاوازن، به لام
پیناسه یه که که کوکه روه و خرپکه روه ی هه موویانه نه مه یه که: ((دلې ساغ و
ته ندروست دلپکه که له که ل ته وای نه و پاکیشان و هه و هه سانه ی که له که ل پښکې

پیدراو و پښه پښه دراهه کانی په روه ردگاردا نا له بار و ناسازگارن، ساغ و تهن دوست بووه و له هر جوړه شک و گومانې که له گهل پښمونږییه کانی په روه ردگاردا دزایه تی هه بی، خالی بیت.

له به ندایه تی کردن جگه بو په روه ردگار، ناوېژوانی کردن جگه له ناوېژوانی کردنې پښه مېهر (صلی الله علیه وسلم) ساغ و تهن دوست بیت و له ئه وین و خوشه ویستی و گوږپایه لې ته وای په روه ردگار که سې یاخود شتی نه کاته شریک و هاوتای و له ترس و پارانه وه و پشت به ستن و چاودېری و لاوای و بی دسه لاتی له بهرامبر غه یری په روه ردگار پاک بیت، له هر باروودوڅیکدا په زامه ندی ئه و بخاته پېش په زامه ندی خه لکانی تره وه و که لک له هه مو پښه که وه رېگری بو دور که وتنه وهی له خه شم و تووړه یی په روه ردگار.))

نه وهی که و ترا له راستیدا حقیقه تی په کخواپه رستیه که ته نیا بو په روه ردگاری به دسه لات و مه زن پښه پیدراو و په وایه، به واتیای کی تر گه ر دلې به م جوړه بی له: هاوول بریاردان (شرک)، به دیه ینان (بدعه)، گومرای و پروو پوچی و بېه وده یی پاک و خاوینه، وه ئه م ساغی و تهن دوستیه ته وای ئه و پښناسانه ی که له باره ی دلې ساغ و تهن دوسته وه و ترا له خو ده گری.

دلې تهن دوست و ساغ ئه و دله یه که له هر جوړه هاوول بریاردانی به هر جوړ و شتویه که پاک بیت و له به ندایه تی کردن په روه ردگار و باوه پدا، ویست و ئیراده، خوشه ویستی، پشت به ستن، نه نابهت، ملکه چی، ترس و پارانه وه پاک و بی دوودلې بی.

کردار و کرده وهی خو ی پاک بکاته وه بو په روه ردگار، نه گه ر دوستایه تی و دوزمنایه تی ده کات، دوستایه تی و دوزمنایه تییه که ی بو په زامه ندی په روه ردگار بیت، نه گه ر ده به خشی و یاخود له به خشین خو ی دور ده خاته وه، له پښاو په زامه ندی په روه ردگاردا نه وانه نه نجام بدات.

ئەمە کاتیک ئەو تیر دەکات که له خۆ بە دەستەوه دان و پایەداری کردن جگە له بو
پێغه مبه‌ری خوا دووره په‌ریزی بکات و خۆی بپاریزی، به‌ ویست و توانای دل
پیداگری و سوور بوونی خۆی بو شۆینکه‌وتنی پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) و
پوښتن به‌دوای پێنموونی کردنی ئەودا له‌ کار و کرده‌وه و قسه‌دا لی‌پراو بی‌ت، وه‌ له
(بێرو باوه‌پدا) که‌ حالی دل‌ه و له‌ و قسه‌دا که‌ گوزارشته‌ له‌ ناخی خۆمان، له
په‌په‌وه‌کردنی جگە له‌ خاوه‌نی په‌یام دووره په‌ریزی بکات.

هه‌روه‌ها له‌ ئیمان و ویست و خوشه‌ویستی و دوژمنی و نه‌یاری و شۆینکه‌وته‌کانی
ئەوانه و کار و کرده‌وه‌ی ئەندامه‌کان له‌ شۆینکه‌وتن جگە له‌ شۆینکه‌وتنی پێغه‌مبه‌ری
خوا (صلی الله علیه وسلم) دووره په‌ریزی بکات. به‌سه‌ر ته‌واوی باب‌ته‌ گرنگ و نا
گرنگه‌کانی ژیان و پێنموونییه‌کانی پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) جی‌ به‌جی‌ بکات و
هیچ باوه‌پ و کار و کرده‌وه و قسه‌یه‌ک که‌ جگە له‌وه‌ی ئەو پێنموونیکه‌ریان بووه‌ قبوڵ
نه‌کات و ئەنجامیان نه‌دات.

هه‌روه‌ها چۆن په‌روه‌ردگاری به‌ده‌سه‌لات ده‌فرمووی‌ت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ آمِنُوا لَا
تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ سووره‌تی حو‌جورات ۱.

واته: ئە‌ی ئەو که‌سانه‌ی باوه‌پتان هه‌تاوه‌ پێشی خوا و پێغه‌مبه‌ری خوا مه‌که‌ون له
ب‌پیار و پێش‌نیاردان له‌ خوا ب‌ترسن و پاریزکار بن، چونکه‌ به‌پاستی خوا ب‌بسه‌ره‌ به
گو‌فتارتان، زانایه‌ به‌ نیاز و نه‌پێنییه‌کانتان.

واته‌ پێش قسه‌ی ئەو نه‌که‌ون (مه‌به‌ست ئەوه‌یه که‌ قسه‌ی خۆتان و خه‌لکانی ت‌ریش
با زاناو لی‌زانیش بن، نه‌خه‌نه‌ پێش قسه‌ی پێغه‌مبه‌ره‌وه، چونکه‌ گه‌ر هه‌ر چه‌نده‌ش زانا
بن له‌چاو زانایی پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) هه‌ر نه‌زان و هه‌یچ نه‌زانن، (وه‌رگ‌ێ‌ری
کورد)) وه‌ قسه‌ نه‌که‌ن و کار و کرده‌وه‌ی پێچه‌وانه‌ی پێنموونی کردنی ئەو ئەنجام
نه‌ده‌ن.!

هه ندى له زانايانى سه له ف هه رمويانه: ((هيچ كار و كرده وه كه نييه، — نه گه رچى كه ميش بيت — كه له باره يه وه دوو پرسيار له مروڤ نه كرى، يه كه م: بوچى نه و كار هت نه جامدا...؟ دووه ميش: چوڻ و به چ شيوه يه كه نه نجامت داو جى به جيت كرد؟))

پرسياره كه ي نه و له گه ل بوته و هوكاردا ده سته كار بووه و له په يوه نديدايه كه: ئايا پاكيشان و ويست و خواستى تايبه تى و به په له و ئاره زوى دونيايى وه كو: خوشه ويستى پيا هه لدان و ستايش كردنى خه لك و تووپه يى له دادگه ريان ياخود به ده ست هيتانى خوشويستنيكى خيرا ياخود ناپه سه ندى و ناپه واييه كه ناپاه دار و بى ده واهه، ياخود بوته و هوكاره كه ي ده ست به كار بوونى له پينا و به نديا تى په روه ردگار و ويستنى نزيك بوونه وه و هه ول و كوشتش بو پاران وه و لالانه وه له ريگه ي ئامراز و هوكاره وه بو به ده ست هيتانى په زامه ندى نه و بووه (په روه ردگار)؟

زه مينه ي نه م پرسياره نه وه يه كه: ئايا سه باره ت به و كار ه له به رامبه ر په روه ردگار تدا هه ست به به پر پرسياريه تى ده كرد، ياخود ته نيا بو به جي هيتانى خو و پاكيشانيكى هه وه س بازانه و ئاره زوو ويستانه نه نجامت ده دا؟

نووه م: ده گه پيته وه بو نه و پرسياره سه باره ت به په پره وي كردن له په وشت و شه ريعه تى پيغه مبه رى خودا (صلى الله عليه وسلم) سه باره ت به و كار ه، به واتاي نه وه ي كه په روه ردگار له مروڤ ده پرسى كه ئايا نه و كار ه به شيك بووه له كارى له سه ر زارى پيغه مبه ر وه له سه ر تو م پتويست كرد بوو؟ ياخود كارى بووه كه من بريارم له سه ر نه داوه وه و پتي پازى نه بووم؟

پرسيارى يه كه م: پرسيار كردنه له باره ي (يه كه دلى و دل پاكي) واته (الاخلاص).

پرسيارى دووه م: له باره ي په پره و كردن و پابه ند بوونه (التزام).

چونكه په روه ردگار هيچ كارى به بى هيتانه دى نه و دووانه قبول ناكات و وه رينا گرى. وه ريگه ي ده رياز بوون و وه لامدانه وه به پرسيارى يه كه م: بوونى ويست و نيازى پاك و خاوين.

وه پښگه‌ی دهریاز بوون له پرسپاری دوهم: هیښانه‌دی په‌یره وکړنه له خاوه‌نی په‌یام و سه‌لامه‌تی دل له هه‌رشتی که له‌گه‌ل پاکي و شوینکه‌وتن و په‌یره وکړن له دزایه‌تی دا بی.

نهمه حه‌قیقه‌تی دلښکه که بو خاوه‌نه‌که‌ی ناسووده‌یی و پزگاری و خوشبه‌ختی گرتووه‌ته نه‌ستو.

دوهم: دلښکی مردوو (میت):

دلښکی مردوو له خالی به‌رامبه‌ر دلښکی زیندودا جیگیره.^۱ دلښکه که خاوه‌نی ژیانښکه به واتا پراسته‌قینه‌که‌ی نا، په‌روه‌ردگاری خوځی ناناسی، برپار و فه‌رمانه‌کانی په‌یره و ناکات و به‌دوای به‌ده‌ست هیښانی په‌زماه‌ندی نه‌وه‌وه نییه، به‌لکو هاوړپی هه‌وا و هه‌وه‌س و ناره‌زووه‌کانییه‌تی و به‌مه‌ی که‌وا نه‌وه‌سه‌ره‌ری و هه‌وه‌س و ناره‌زوو بازییه ده‌بیته هوځی خه‌شم و تووړه‌یی په‌روه‌ردگار گرنگی پی نادات و گوځی پی نادات! مه‌به‌ستی نه‌و ته‌نیا که‌یشتنه به‌ نامانجه‌ تاوانبار و گونا‌ه‌باره‌کانی خوځه‌تی و په‌زماه‌ندی و تووړه‌یی په‌روه‌ردگار (جل جلاله) بو نه‌و گرنگ نییه.

خاوه‌نی دلښکی مردوو ته‌واوی خوشه‌ویستی، تووړه‌یی، په‌زماه‌ندی، پق و تووړه‌یی و هه‌ستی که‌وره‌یی تایبته‌ت کردووه به‌ غه‌یری خواوه‌وه و له‌ خه‌لکانی تر‌په‌یره‌وی و گوځپا‌یه‌لی ده‌کات: نه‌گر شتیکی خوش بوویت یاخود پقی له‌ شتی هه‌بی، ببه‌خشی یاخود له‌ به‌خشین و خه‌لات کردن دووره‌ په‌ریزی بکات، ته‌واوی نه‌وانه له‌ پیناوه‌وا و هه‌وه‌س و ناره‌زووی خوځه‌تی که نه‌نجامی ده‌دات. نه‌و ته‌واوی نه‌وه‌ی که له‌ خزمه‌تی دایه‌ داویه‌تی به‌سه‌ر په‌رستش و خوشه‌ویستی په‌روه‌ردگارا، تیمام و پی‌شه‌وا‌ی نه‌و

۱ مه‌به‌ست له‌ دلښکی زیندوو و دلښکی مردوو لیږه‌دا ژیان و مردن به‌ واتی زاروا‌هی نییه، به‌لکو مه‌به‌ست له‌ زیندوو بوونی دل هوشپاری و به‌ ناگایی و وه‌گرتنی حه‌ق و پاکي و مه‌به‌ست له‌ مردن پی‌چه‌وانه‌که‌یه‌تی.

خوشه‌یستی و باوه‌پ و پاکیه‌تی و پشت به‌ستن که تایبه‌تندی ژیانن بوونیان
هه‌یه له‌ناویدا، به‌لام له به‌رامبه‌ردا هه‌ز کردن له په‌په‌وی کردن له هه‌وا و هه‌وس و
ناره‌زو و زال بوون و گرنگی دان پٚیان و هه‌ول و کۆشش بو به‌ده‌ست هیتانیان و
هه‌روه‌ها رژی و خو به‌گه‌وره‌ زانن و خو و یستن و خوشه‌یستی و فرو فیل و

پووبازی، که هوکاری له ناو چوون و تیشکانی دِلن، تییدا جیگه و شوینی خوئیانیان چاک کردوه.

ئهم جوړه دله له لایه ن دوو جار چیه وه (هاوارکه) له بهردهم تووش بوون و تاقیکردنه وه دایه. جارچی به که م بانگی دهکات بو ئیمان و په پیره وی کردن له پهره ردگار و به دهست هینانی به خته وهری و خوش به ختی له دواپوژدا. وه بانگی دووم و هاواری دوومیش بانگهیشتی دهکات و هاواری لی دهکات بو نافهرمانی کردنی پهره ردگار و به دهست هینانی شتی دنیایی و خوشی و که یف خوشبیه زوو تیپه په کانی دنیا. وه له م نیوه نده شدا دل به و هاوار و بانگ هیشت کردنه پازی ده بیت و قبولی دهکات که له خوئی به نزدیکتر و هاو دهم ده زانی.

دلی په که م: زیندوو ستایشکری خوا، هوشیار و به ناگا و چاکه.

دلی دووم: مردوی بی ناگا، نه زان و پش هه لگه پاره.

دلی سییه م: نه خوش و ناهه موواره، ساتی نزیك ده بیته وه له تهن دوستی و سه لامه تی و ساتیکیش دوور ده که ویته وه له سه لامه تی و تهن دوستی. له نایه تیکی قورنانی پیروژدا به هر به کی له م سی جوړه دله ناماژه کراوه و پهره ردگاری پایه به رز ئهم سی دله ی له پال په کتردا داناوه و له م باره وه ده فهرموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (۵۲) لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ (۵۳) وَلَيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾

سووره تی حج ۵۲ - ۵۴.

واته: ئهی موحه ممد (صلی الله علیه وسلم) پیش تو هیچ پیغه مبه ریکی په یامدار و بی په یاممان په وانه نه کردوه ناواتی نه خواستی بی به باوه پ هینانی قه ومه که ی، به لام کاتیک ناواتی خواستوه شه یتان نه وه ی به فرسه ت زانیوه، شتی نا به جی تی که ل به

ناواته که ی کردووه، ټینجا خوایش فریای که وتووه و نه وهی شه یتان فریای داو ته ناو
 ناواته که ی وه، سپړویه تیبه وه، له وه و دوا خوی گه وره ټایه ت و بهرنامه که ی خوی
 چه سپاو دامه زراو کردووه، خوا خوی زانا و دانایه. (خوی گه وره بویه نه و دهسه لاته ی
 دلوه به شه یتان) تا نه و (خه تهره و خه یال و وه سوه سه یه ی) شه یتان فریای ده داته ناو
 ناوای پیغه مبه رانه وه ببیته هو ی سزا و تاقیکردنه وه بو نه وانه ی له دل و دهر و نیاندا
 نه خوشی و دوو پووی و ناپاکی هه یه و بو نه وانه ش که بهرام بهر ټایینی خوا دل په قن،
 به راستی سته مکاران له دژایه تی و شه په نگیزیه کی قول و بی بندا پوچوون. بو
 نه وه ی نه وانه ی زانست و زانیاریان پی به خشر او ده دلتیا بن و بزنان که بیگومان نه م
 قورثانه حه قیقه ت و راسته و له لایه ن په روه ردگاری تووه (نه ی موحه ممه د صلی الله
 علیه وسلم) په وانه کراوه، ټینجا برپوای پته وی پی ده هیئن و دل کانیشیان ملکه چ
 ده بیت بو خوا، بیگومان خوا هیدایه ت دهر ی نه وانه یه که باوه رپان هیناوه بو پتگه و
 رتبان ی راست و درووست.

په روه ردگاری به دهسه لات له م ټایه ته دا ټاماژهی به سی جوړ دل کردووه که دووان
 له وانه له بهر ده م تووش بوون و (فتنه) و له ناو چوون دان و سییه مینیشیان دلټیکه که
 ده بیت هوی پزگاری و به خته وه ری و خوشبه ختی خاوه نه که ی. یه کی له و دوو جوړه،
 دلټیکي شله ژاو و گپړوده یه و نه ویتیشیان دلټیکه که به بو نه ی نه خوشی دهر و نییه وه
 نازار ده کیښی و نه وه که ی تریان دلټیکه که په شی و تاوان دایگرتووه.

دلی سټیهم و دهر یاز بوو دلی مروقی نه هلی ټیمان و باوه په، که پووی کردووه ته
 په روه ردگار و به راستییه تی رټنموونی کردنی نه و باوه په ی هه یه و دلنایه و گوپرایه ل و
 کاریه ده سستی برپار و فره مانه کانی نه وه. چونکه له دل و نه دنامه دیار و نا دیاره کانی
 مروقه چاوه پووان ده کری که ساغ و ته ندروست بن و له هیچ جوړه دهر د و نه خوشی
 نازار نه کیښن، تاوه کو بتوانن بو نه و شته ی که درووست کراون، کرده وه یی پی بکه ن.

دوورکه وتنه وهی دِل له دوخی سه لامه تی و پایه داری، یا به هوئی تاوان و توو پیهی و هه لئه سانه به جی به جی کردنی به پرسیاییه تی که بو ئه وه دروست کراوه، وه کو: دهست و پیئی ئیفلیج و نه خوش، زمانی لال، چاوی کویر. یا به هوئی نه خوشی و به لای دهروونییه وهیه که ده بیته له مپهر و پیگر له بهردهم ههستانی دِل بو جی به جی کردنی کاره کان به شیوهیه کی دروست. به هوئی ئه مه وهیه که دله کان به سهر سی جوړدا دابهش بوون:

دلی دروست و تهن دروست: که له نیوان ئه و قبول کردنی حق و خوشه ویستی و پیژ و زال کردنیدا به سهر کاره کانی تردا، ته نیا دهرک و ناسین و ناشنایه تی ئه وان جیگیره و دواي درک کردن و ناسینی دروست، حق و حقیقه ت مل ده دات و له باره ی ناسینی حه قیقه ت و بپیار دان و په پره و کردن لیی گرفتیکی نییه.

به لام دلی که تاوان و گوناخ سه راپای ئه وی داپوشیوه و تووشی مردنی مه عنه وی بووه به ناره حه ت گوی بیستی حه ق و راستی ده بی و گویراپه لی ده بی.

دلی نه خوشیش ته گه ر زال نه بی به سهر نه خوشییه که یدا، هیور هیور به ره و پووی تاوان و مردن ده پوات و ته گه ر سه لامه تی و تهن دروستیشی زیاد بکات زیاتر به ره و پووی چاکه و به خته وه ری و خوشه ختی ده پوات.

شهیتان دووره له دلی ته ندرسته وه:

ئه و دودلی و گومانانه ی که شهیتان له گوینکاندا ده یلته وه و ئه و گومان و دودلیانه که ده یانخاته نیو دله کانه وه، پیگه خوشکهری تووش بوون (فتنه) و خراپه کاری، ئه و دوو جوړه دلانه یه واته دلی نه خوش و دلی تاوانبار و پرهش و هه لگه پاو.

به لام دروست کردنی ئه و گومان و دوو دلایانه بو دلی تهن دروست ده بیته هوئی به هیزی و سه قامگیری و دریایی و زیره کی زیاتر، چونکه ئه وانه به هیچ نازانی و

به هيچ و پوچ و ناره و ايان ده زانئ، وه ده زانئ كه حق و راستي و حقيقت له به رامبه رئه وانه وه جيگيره، به م هوئه وه ده پوات به دواي حق و راستيدا و ئاسوده يي خوئ له ئاگايي و په يوه ست بوون پييانه وه ده زانئ، وه زياتر هه ست ده كات به پوچي و به تالئ دوو دلييه كاني شه يتان و ئيمان و باوه پ و پزگرتني بو حق و راستي و دووركه وتنه وه و توورپه يشي له باتل و شتي ناره و زياتر ده بيت.

به لام دله نه خوش و تووش بووه كان هه ميشه له پووبه پوو بوونه وه ي گومان و دوو دلييه كانن له لايه ن شه يتانه وه.

به لام دله ساغ و ته ندروسته كان به هيچ جوئ ناكه ونه ژير پاله په ستوئ دوو دلي و هه لئه تاندنه كاني شه يتانه وه.

به‌شی دووهم

نیشانه‌کانی سه‌لامه‌تی و

نه‌خو‌شی دل

ته وهري يه كه م: نيشانه كاني سه لاهه تي و نه خوشي دل

پينا سه ي نه خوشي دل:

هريه كي له نه دنامه كاني جه سته ي مروځو بؤ كاريكي تايبه ته وه دروست كراوه و ته واوي و كالمې نه و له به جيته ناني هر چ باشري نه و كار ه ده سته به ر ده بي و دپته دي. به لام نه خوشي به كه ي نه مه يه كه له ده ست به كار بووني كاري كه بو ي دروست كراوه به ته واوي دوا بكه وپت، يا خود به شيوه يه كي لاواز و نا پښك و پښك نه نجامي بدات.

نه خوشي و كه م و كوپي ده ست نه مه يه كه ناتواني كار و به رپرسياري به تي خوي به جواني به نه نجام بگه يه ني.

نه خوشي چاو نه وه يه كه تواناي بينين و سهرنجداني به شيوه يه كي ويستراو و خوازاو له ده ست دايپت.

نه خوشي و كه م و كوپي زمانيش نه مه يه كه تواناي وتوو و وپژو قسه كردني نه بيت. نه خوشي جه سته بي نه وه يه كه جووله و هيزي سروشتي خوي له ده ست بدات يا لاواز و بي هيز بيت.

نه خوشي دل: نه وپش نه وه يه كه له ناسين و ناشنايه تي، پښ، خوشه ويستي و حه ز ليكردن بو بينيني په روه ردگار و چاو دپري و گه رانه وه بو ي و به رز نرخاندنيان به سهر كار ه كاني تر دا — كه به هو ي نه وانه وه دروست كراوه — بي تواناو بي هيز بيت.

هر وه كو چوَن كه مروځو جگه له خوداي خوي هر شتيكي تر بپه رستي و بناسي و نه گه ر چي بگاته ته واوي خوشي و به خششه كاني دونيا، ناگاته پله و پايه ي

خۆشه‌ویستی په‌روه‌ردگار و ئاره‌زوو و مه‌یلی بینین و هاوده‌می و هاوپازی له‌گه‌ڵی دا و ده‌کو ئه‌وه وایه که به هیچ شیوه‌یه‌ک به‌چێژ، به‌خشش و به‌خته‌وه‌ری و خۆش به‌ختی نه‌گه‌یشتبێ.

ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر د‌لی مرو‌فیش خالی بێت له‌ خۆشه‌ویستی په‌روه‌ردگار، ته‌واوی چێژو به‌خششه‌کان ده‌گو‌پێن بۆ ئازار و به‌دبه‌ختی و چاره‌په‌شی و له‌ دوو پوانگه‌وه به‌ هه‌مان ئه‌و پێژه و ئه‌ندازه‌یه‌ی که له‌ به‌خششه‌کان به‌هره‌مند بووه، له‌ په‌ریشانی و ئازاردا ده‌بی:

– به‌ه‌وی له‌ ده‌ست دانیانه‌وه و به‌ه‌وی خۆش ویستن و د‌ل‌خوای و ئاره‌زوویه‌کی زۆر که هه‌یانه بۆ ئه‌و به‌خشش و چێژ وه‌رگرتنه‌ و ئه‌مه‌ی که‌وا پو‌ژی له‌ده‌ستیان ده‌ده‌ن،

– هه‌روه‌ها به‌ه‌وی له‌ده‌ست دانی شتی که له‌ ته‌واوی ئه‌و خۆشی و چێژ و به‌خششه ماددیانه به‌رزتر و به‌رده‌وام تر و هه‌میشه‌یی ترن.

هه‌رکه‌سی به‌ ناسینی پاسته‌قینه‌ی په‌روه‌ردگار بگات، به‌دروستی ئه‌وی خۆش ده‌وی، په‌رستش و یاد کردنی بۆ په‌روه‌ردگار پاک ده‌کاته‌وه و خۆشه‌ویستی ئه‌و له‌گه‌ڵ خۆشه‌ویستی هیچ شتیکی تردا ناگو‌پێته‌وه.

هه‌رکه‌سی خۆشه‌ویستی شتی له‌گه‌ڵ خۆشه‌ویستی په‌روه‌ردگاردا بگو‌پێته‌وه و خۆشه‌ویستی ئه‌و شته له‌ خۆشو‌یستنی په‌روه‌ردگار به‌ به‌زتر و باشت‌ر بزانێ، ئه‌و د‌له نه‌خۆشه، به‌ هه‌مان شیوه که ئه‌گه‌ر گه‌ده به‌ خواردن گه‌لێکی پیس و خراپ خوو بگریت و پابیت، ئه‌وسا ئه‌و خواردنه پیس و به‌سه‌ر چووانه به‌ باشت‌ر ده‌زانێ له‌ خواردنه پاک و د‌ل‌خوازه‌کان، خواردنی ئه‌و دووانه له‌ گه‌ڵ یه‌کتردا ده‌گو‌پ‌دری.

ههست کردن به نه خوشی دل:

ههندی جار دل تووشی نه خوشی دهبی و له کاتیگدا پوژ له دوی پوژ نه و نه خوشییه زوژتر دهبی، خاوهنی نه و دل به هوئی، سهرقالی دلّیه وه و بی ناگابوونی له نامراز و هوکاری تهندروستی و نه خوشی دل، لی بی ناگا دهبیّت و ته نانهت ههندی جاریش دل پوویه پووی مردن و تیاچوون دهبیته وه، به لام خاوه نه که ی ناگای له مردنی نییه.

نیشانهی مردنی دل نه مهیه که:

- ههست به خرابی و ناپه سهندی تاوانه کان ناکات.
- نه ناسینی حق و راستی و گیروده بوون له نیو دوی باوه په هیچ و پوچه کانی خویدا، نازار و نه زییه تی نادات.
- چونکه نه گهر دل زیندوو بیّت، له گیروده بوونی به خرابییه کان و کار گه لی ناشیرین و ناپه و تووشی نازار و نه زییه ت و په رچه کردار دهبیته وه و به نه ندازه ی به هره مه مند بوونی خوئی له ژیانی راستی و حه قیقی، له نه زانین و بی ناگایی خوئی به رامبه ر به حه ق ههست به نازار و نه زییه ت دهکات.
- چونکه ((وما لجرح بمیت ایلام)) واته: ((بریندارکردن و زامدارکردنی مردوو مردووه که نازار نادات)).

سه ختی خوږاگری له سه ر دهرمان (دهوا):

ههندی جار مروژ ههست دهکات که دلی تووشی نه خوشی بووه، به لام سه ختی خوږاگری له سه ر دهوا و دهرمان و پشوو دریژی له باره یه وه به لایه وه قورس و سه خته، وه به رده وامی نه خوشییه که به باشتر دهزانی له نازار و نه زییه تی دهرمانه که چونکه دهوا و دهرمانی نه و له به رامبه ریدا به پوویه پوو بوونه وه له گه ل ههوا و هه وهس و ناره زوودا جیگیره و نه م کارهش له سه ر نه فسی مروژ زوژ سهخت و قورسه، له کاتیگدا هیچ شتی له وه سوودمه ندر و به که لک تر نییه بوئی.

هه‌ندی جاریش ویست و نیازی خۆی بۆ خۆپاگرتنی سه‌ختیه‌کانی به‌ربه‌رکانی له‌ گه‌ل پاکیشانه‌کان و هه‌واو ئاره‌زووه‌کانی نه‌فس لیده‌بێ و سوور ده‌بی، به‌لام دواى ماوه‌یه‌ك ویست و ئیراده‌كه‌ى لاواز ده‌بیست و به‌هۆى لاوازی زانست، تیگه‌یشتن و خۆپاگرى له‌دریژه‌دانى به‌ پێگه‌كه‌ دوا ده‌كه‌وێت و به‌جی ده‌مینى. هه‌روه‌كو چۆن كه‌سى كه‌ له‌ پێگه‌یه‌كى پڕ مه‌ترسیدار و ترسناكدا كه‌ له‌ كو‌تاییدا ئارامى و ئاسوده‌یى و ئاسایش جیگیر بوو بێ. بیه‌وى هه‌نگاو هه‌لبگرى و بزانی ئه‌گه‌ر خۆپاگرو به‌ توانا بیست، ترس پێ دیت و به‌ مه‌به‌ست و ئامانج و ئارامش ده‌گات.

ئهم جوړه مروڤه بۆ گه‌یشتن به‌ ئامانج پتویستی به‌ توانایی، هه‌ول و كۆشش، خۆپاگرى و دلنایى هه‌یه، به‌لام هه‌ركاتى خۆپاگرى و دلنیا بوونی ئه‌و لاواز بیست، له‌ دریژه‌دان به‌ پێگه‌ به‌جی ده‌مینى و دووباره ده‌گه‌ریته‌وه بۆ هه‌مان جیگا و شوینی پیشووی خۆی، وه‌ خۆ گرتن و به‌رگه‌گرتنى سه‌ختیه‌كان له‌ ده‌ست ده‌دات. به‌تایبه‌ت ئه‌گه‌ر له‌ پێگه‌دا هاوپییه‌ك هاوپییه‌تى و هاوده‌می ئه‌و نه‌كات و ترس له‌ ته‌نیایدا سه‌راپای دابگرى و به‌خۆى بلێ: خه‌لكى بۆ هه‌ر كۆی پویشتن و هه‌ر پێگه‌یه‌کیان گرتنه‌ به‌ر، منیش هه‌مان پێگه‌ى ئه‌وان ده‌گرمه‌ به‌ر.

ئهمه‌ باروودوخی زۆریكه‌ له‌ مروڤه‌كان و هه‌ر ئهم بابته‌ش بواری په‌خساندوه‌ بۆ له‌ناو بردنى زۆریك له‌و مروڤانه‌.

نیشانه‌كانى نه‌خۆشى دِل:

هه‌روه‌كو وترا: یه‌كێ له‌ نیشانه‌كانى دلى تووش بوو به‌ نه‌خۆشى دوور كه‌وتنه‌وه‌یه‌ له‌ خواردنى مه‌عنه‌وى گونجاو و ویستنى كاروبارى خراپ و پیس و زیان به‌خش و له‌ برى به‌كار هیئانى ده‌وا و ده‌رمان پوو ده‌كات له‌یه‌نى زیاتر كردنى ئیش و ئازارى خۆی. له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا چوار بابته‌ بوونیان هه‌یه‌:

١. خواردنیكى چاك و به‌سوود.

٢. ده‌رمانیكى چاره‌سه‌ركه‌ر.

۳. خواردنیکى خراپ و بى که لک و زیان به خش.

۴. دهرمانیکى مرینه ر و له ناو به ر.

نیشانه کانی سه لامة تی دل:

به لام دللى ساغ و سه لامة ت، کاروبارى سوودمه ندو چاره سه رکه ر له چاو کاروبارى خراپ و زیان به خش و له ناو به ر - به پیچه وانه ی دللى نه خوش - به باشتر ده زانی.

- چاکترین و گرنگترین خواردنی دل، ناگایی و شاره زایی و ئیمان و باوه په .

- وه به که لکترین و باشترین داو و دهرمان، ئایه ته چاره سه رکه ره کانی (شفا به خش) قورئانه که هه ریه کى له وانه ش خواردن و دهوا و دهرمانه .

یه کیکتی تر له نیشانه کانی دللى ساغ و ته ندروست و زیندوو ئه مه یه که، له په رستش و خوش ویستنی دنیا پاده کات و خوئ لى دهریاز ده کات و پوو ده کاته ویستنی دواپوژ، وه به جوژى باوه پى به دنیای داوی مردن هه یه و هه ول و کوژشنى بو ددهات و تویشووی خوئ ئاماده ده کات که هه روه کو ئه وه وایه له ئه ساس و بنچینه دا زیدو نشینگه ی ئه سللى ئه و له ویدایه . هه ر وه کو چوژن پیغه مبه رى خوا (صلی الله علیه وسلم) به عبدالله ی کوپى عومه رى فهرموو: (کن فی الدنيا کأنک غریب او عابر سبیل، وعد نفسك من اهل القبور).

واته: له دنیا دا به شیوه یه کبه وه کو پپیوار و ئاواره و دهر به ده رى و خوئ به ئه هلى گوپستان له قه لاهم بده .!

فحیَ علی جنات عدن فإنها منازلک الأولى وفيها المخیّم
ولکننا سبي العدو فهل ترى نعود الى اوطاننا ونسلم

واته: (بو پویشتن به ره و باخه کانی به هه شتى هه تا هه تایی خوئ ئاماده بکه، چونکه مال و جیگه ی مانه وه ی سه ره تایی تو له وپییه، به لام ده ست به سه رى داوی

دوژمنین، ههست ئەکەن و وا ئەزانین بە ساغ و سهلامهتی دهگه پێینهوه بو ژێد و نیشتمانی خویمان).

عه لی (خوای لی پازی بیت) فەرموویه تی: ((دولیا له کاتی پویشن و پشت تیکردن دایه و دواپوژیش له کاتی هاتن و پیشوازی کردن دایه و بو ههریه که یان ئەهل و شوینکه و توانی ههیه، ههول بدەن و تیبکوژن له ئەهلی دواپوژ بن و دل به دولیا خوش نه کهن، چونکه ئەمپووش پوژی ههول دانه به بی لپرسینه وه و سبه یینیش پوژی لپرسینه وه و لپپچینه وه و دهر فەتی نابی بو ههول و تیکوژان.))

به هه ر پێژهیه که نه خوشی دل ببوژیته وه و گه شه بکات، ههنگاو به ره و دولیا به کی تر هه لده گری و خوئی لی نزیک ده کاته وه و ئەو نیشتمانه به جیگه ی ئاسووده یی و دامرکاندن و نیشتنکه ی خوئی ده زانی. به لام به هه ر پێژه و ئەندازه یه که دل تووشی نه خوشی بیت ئەو پێژهیه زیاده بکات، زیاتر پوو ده کاته دولیا و به باشتری ده زانی له چاو دواپوژ داو به ژێد و نیشتمانی خوئی ده زانی و به شیوه ی ئەهلی دولیای لی دیت.

یه کیکی تر له نیشانه کانی سهلامهتی دل: ئەوهیه که بهردهوام خاوه نه که ی ده خاته بهر سه رزه نشت و لو مه کردنه وه تا وه کو نه یگه پێنیته وه بو باره گای پهروهردگار و پووکردنه پهحم و میهره بانی پهروهردگار وازی لی ناهین و دهست بهرداری نابی. وه کو ئەوینداری که به لا ئیراده یی ده بیته شوینکه و ته ی یاره که ی و ژیان، به خته وه ری، سه ره رزی و ئاسایش و ئارامی خوئی ته نیا له پیناو به دهست هینانی په زامه ندی، هاو ده می و هاو پازی، نزیک ی ئەو به جیگیر ده زانی. ئارامی و ئاسووده یی به بوونی له پال په رستراو و خوشه ویسته راسته قینه که ی و شادمانی و پشت نهستووری و دلنیا یی و هیوا و ئومید و ترسیشی ته نیا بو ئەوهیه.

هیزو توانای خوئی له یاد کردن و ستایش کردن، وه خواردنیشی له گوپراه لی و ژیان، بهخشش، چێژ و شادی و دلخووشی خوئی له خوشه ویستی و پیزگرتنی ئەودا

ده دوزښته وه. وه چاره سهری ته وای نازاره کانی خوئی به چاودیری نه و و نامراز و هوکاري ته وای نه خوشیبه کانی به چاودیری کردن و گه پانه وه بو لای نه و ده زانی نه ک که سیکي تر.

هرکاتی به باره گای گه وره ی په روه ردگاري بگات هه ست به ناسووده یی و نارامی ده کات و په ریښانی و نیگه رانی و دل په شیویه کانی له ناو ده چی و ته وای پیوستیبه کانی خوئی به به رهم هاتن ده زانی.

چونکه دل پیوستیبه کی هیه که هیچ شتی جگه له خوشویستن، ناسین و په رستنی په روه ردگار ناتوانی چی به جیی بکات. وه ثاوات و پیوستیبه کی هیه که جگه له پووکرده په روه ردگار هیچ شتیکی تر به رزی ناکاته وه. نه خوشیبه کیشی هیه جگه له دلسوزی و په خوا په رستی په روه ردگار به هیچ شتیکی تر چاک نابیته وه.

دلی سه لامه ت به رده وام خاوه نه که ی خوئی ده خاته به رده م لیپرسینه وه وه تا نه و کاته ی که له پال خوشه ویستی و په رستنی په روه ردگاریدا نارامی و دلنایای به ده ست نه هیننی وازی لی ناهیننی و به ته نیا به جیی ناهیللی. ته نیا نه و کاته یه که له گه ل پوچ و راستی ژیان هاوپاز و هاو ده م ده بی و چیژ و خوشی نه و ده چیژی و له ژیانی به هره مهنده ده بی که له گه ل ژیانی بی ناگایانی که له نامانچ گه لی که بو نه وان دروست کراون، پاشگه ز و په شیمان بوونه و (نامانچ گه لی جه هه ننه م و به هه شت بو نه وه دروستکراوه و پیغه مبه ران (سه لامي خویان له سر بیت) پاسپردراون و په رتووک گه لی په وانه کراون و دابه زیون) جیاوازه)).

نه گه ر نه و جگه له بوونی نه فسی خوئی ده سته کوت و پاداشتیکی نه بووایه، نه مه بو نازاردانی نه و به س بوو وه به هوئی له ده ستدانی نه و تووشی خرابترین په روشی و توله کردنه وه و سزادان ده بوو. هه ندی له زانایان و خواناسان وتوویانه: ((دوینیا په رستانی بیچاره، کاتی ده ستیان له دنیا کورت بوویه وه، که له گرنگترین و به بایه خ ترین به خشش و چیژی نه و بیبه ش بوون...!

پرسپاريان لي کړا که: چاکترين و به که لک ترين به خششي دونيا چپيه...؟
وتيان: خوشه ويستی پرستش و په پړه وي کردن و گوپړاپه لي په روهردگار و نه وين و
خوشی بو بينيني نه و که له گه ل هيج به خشش و چيژ و خوشييه کی تر شايه نی به راورد
کردن و هه لسه نگاندن نييه)).

په کيکي تر له زانايان و خواناسان وتويه تی: ((هه ندی جار بارودوخ گه ليکم
به سهردا ديټ و ده پوات که تييدا ده ليتم: نه گهر به دروستی به هه شتييه کانش له م
جوړه ژيانه پر له به خشش و خوشييه به هر مه مند بن، به راستی نه هلی به خته وهری و
کامه رانين!!))

په کيکي تر وتويه تی: ((سويند به په روهردگار دونيا جگه به خوشه ويستی،
گوپړاپه لي و پرستشي خوا بايه خيکي نييه و به هه شتیش به بي بينيني نه و تام و
چيژو بايه خي نييه.!!))

ابو الحسن الوراق وتويه تی: ((ژيانی دل به يادکردن و پرستشي زيندو و نه مرو
خوشويستن و حه ز ليکردن به ژيانتيکی هيمن و باوه پر پيکراو له خزمهت و ديوان و
باره گای مه زنی په روهردگار وابه سته يه)).

له بهر نه مه يه مردنی دل و بي بهش بوون له ناسين و پرستشي په روهردگاری ناک و
ته نيا له لای زانايان و خواناسان به نو به ي خوی له مردنی سروشتی سه ختتر و قورس
تره. چونکه بي بهش بوون له ناسين و پرستنی په روهردگار، داپرانه له حه ق و
راستی و مردنی سروشتیش داپران و دوورکه وتنه و هيه له خه لک و سروشت و جياوازی
نيوان نه م دووه جياوازييه کی گه وره يه.

په کيکي تر له خواناسان نه ليټ: ((نه گهر سه رقالي و شادومانی هه رکه سي به ناسين و
پرستنی په روهردگار بي، هه موو شتی و هه موو که سي دل به ندی ده بن و له بوونی نه و
شادومان و خوشحال ده بن. به لام که سي که ته و او سه رقالي ناسين و په پړه و کردن و

گوپراپه لی کردنی په روهردگار نه بی، خه م و په ژاره ی دنیا دلی پارچه پارچه ده کات)).

یه حیای کوپی مه عاز نه لیت: ((هر که سی له په پره وی کردن و گوپراپه لی کردنی په روهردگار خوشحال و شادومان بیت، هه موو که سی و هه موو شتی له خزمه ت کردن به و خوشحال و دلخوشن و هر که سی له ناسینی په روهردگار دلخوش و خوشحال بی هه مووان به بینینی نه و شادومان و که یفخوش ده بن)).

یه کیکی تر له نیشانه کانی سه لامه تی دل: نه ویه که له یاد و ستایشی په روهردگار که مته رخه می ناکات و له خزمه تکردن پی ماندوو نابیت و جگه له نه و نابیت هه اوده م و دوستی که س، مه گهر که سی یا خود شتی که و ا پینمونی بکات بولای زیکر و یاد و نریکبوونه وه له خودا.

یه کیکی تر له نیشانه کانی سه لامه تی دل: نه ویه که هه رکاتی یادکردن و نویژی له ده ست بروت - له مروتیکی زور چاو له دوو (زگ برسی) و دنیا په رست که دنیای خوی له ده ست بدات - زیاتر هه ست به نیش و نازار و نارپه حه تی ده کات.

یه کیکی تر له نیشانه کانی دلی ساغ و تهن دوست نه ویه که وه کو تامه زویوی که سیکی ون بوو و زور برسی بو خوار دنیکی به تام، بو په رستن و په پره وی کردنی په روهردگار خوشی و شادی و مهیل نیشان ده دات.

یه کیکی تر له نیشانه کانی سه لامه تی دل نه ویه که هه رکاتی ده ستی کرد به نویژ کردن، ته وای خه م و سه رقالبیه کانی دنیا له بیر ده کات و کوتایی هاتن به نویژه که له لای نه و قورسه، چیژ و ناسووده یی خوی له و نویژه دا ده بینیی و به هیوه وه هه ست به خوشی و شادومانی ده کات.

یه کیکی تر له نیشانه کانی دلی سه لامه ت و تهن دوست نه ویه که خوشه ویستی و سه رقالی خاوه نه که ی به په رستش و گوپراپه لی کردنی په روهردگار دیاری کراو و سنوورداد ده بی.

نیشانه یه کی تر، نه و سه بارهت به هه ده ر نه دانی کات و ته مه نی خوئی له مروقه پژد و مال په رسته کان، زیاتر هه لپه هه لپ و چاو چنوکي نیشان ددهات. یه کیکی تر له نیشانه کانی نه مه یه زیاتر له و بایه خه ی که به رامبه ر به کار و کرده وه و په رستش هه یه تی، گرنگی ددهات به چاکسازی نه وان، وه به هینانه کایه ی دلپاکي و شوینکه وتن و چاکسازی کردنی نه وانه له خوئی خوشی و شادی و مه یل نیشان ددهات و له هه مان کاتدا به زه یی و میهره بانی و به خششی پښموونی په روه ردگار و که م ترخه می و لاوازی خوئی له به رامبه ر نه ودا فه راموش ناکات. نه مه سی پله و پایه یه، که ته نیا دلّه ساغ و سه لامه ته کان پیی ده گن.

به کورتی:

سه بارهت به دلی دروست و سه لامهت ده بی بلتین که ته وای هه م و خه می نه و له ناگاداری بوون له په روه ردگار و (هه میشه هه ولّ نه دات په روه ردگاری له بیر نه چی و له یادیدا بی، وهرگیږی کورد)، ته و او خوشه ویستی و مه به سته کانی، توانای مادی و مه غه وی، خه وتن و به ناگا بوون و کرده وه و قسه ی له ناست په زامه ندی په روه ردگاردا پښک ده خات و ته وای بیر و نه ندیشه و سه رقالییه کانی له په یوه ندی به ناسین، په رستش و به ده ست هینانی په زامه ندی په روه ردگار.

خاوه نی نه م جوړه دلّه ته نیا بوون و هاو ده م بوون له گه ل په روه ردگاردا به باشت ده زانی له دوستایه تی و هه لسوکه وت کردن له گه ل خه لکی دا. مه گه ر نه وه ی که و ا هاو ده م بوونی له گه ل خه لکی دا پښگه یه ک بیت بو و به ده ست هینانی په زامه ندی په روه ردگار (جل جلاله). نه و خوشی و ناسووده یی و هیمنی و ناسایشی خوئی له په یړه و کردن له پښموونی په روه ردگار ده دوژیته وه، وه هه رکاتی جگه له په روه ردگار داوای یارمه تی کردن له که سیکی تر بکات نه گه ر چی که میش بیت، نه م و ته

پښمونیکه رهی په روهردگار به بیر دینیته وه که ده فهرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (۲۷) ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾ سوره تی فجر ۲۷ - ۲۸.

واته: به ټیمانداری سهر فرازا له سهرمه رگدا ده وتړت نهی خواوې دل و دهر وونی پر له ټارامی (نهی ټاده میزای ژیر و هوښمېند که له تهمېنی کوتایې دونیادا په روهردگار ناسی و به جوانی ده تپه رست، بگه پیره وه بو لای په روهردگار که تو له و پازیت و نه ویش له تو پازیه.

نه و نه و تهی په روهردگار به رده وام به سهر نه فسی خوئی دا ده خوینیته وه و هست ده کات که له په روهردگار وه ده بیستی، وه نه م باوېر و دلنیا یی ده بیته هوئی نه وهی که دل هست به وه بکات که له خزمهت په روهردگاریا و به باروودوخی به ندایه تی کردن خوئی له په روهردگاری نزیك ده کاته وه و به ندایه تی کردن و په پرهوئی کردن و گوپراهی لی کردنی په روهردگار ده بیته تاییه تمندی و سروشتی نه و له پوهی خوشه ویستی و مهیل و ټاره زووه وه نه ک به زور لیکرډن و ناچار کردن پوه ده کاته گوپراهی لی کردنی په روهردگار، وه کو نه وینداریکی سهر لیشیواو که تنیا هم و خه می نه و به دست هینان و وه ده ستخستنی چاودیری و په زامه ندی خوشه ویسته که یه تی، خواوې دلئ سلا مهت و تندرستیش ته و او سهر قالیه کانی نه و بو به دست هینانی په زامه ندی په روهردگار له پڼگه ی په رستش و گوپراهی لی کردنیه وه.

هرکاتئ نه مړ و نه می په روهردگاری وه بیر بخړیته وه، له دلیدا جاپی جاپچی ده بیستی که ده لی: په روهردگارا! من بهنده یه کی که م ده ست و داواکارم و توش په روهردگاریکی خواوې گه وره یی و پړز و خوشه ویستی. ! نه گه ر پشوو درېژم نه که یت، پشوو درېژی خوم له ده ست دده م و نه گه ر هیز و توانام پی نه به خشی، خوم له هیزو توانا به هر مه ند نام. ! هیچ مه کو و سایه و په نا و فریاد په سی جگه له پوه کردنه باره گای گه وره ی تو و داوای یارمه تی کردن له تو په و و شیاوی گرفته کانم نابی، هیچ

کاتی پشت ناکه مه دیوان و باره گاکهت و له دهر وازه و دهر گاکهت هه راسان و وه پز نابم.

ئو به ته واری خوئی ده سپیری به په روه ردگاری زانا و بینهر و به توانا و پشته پی ده به سستی، نه گهر تووشی گرفت و ناپه حهتی بوو پاستگوئیانه ده لی که: په روه ردگارا! ئه مه په حمهت و میهره بانییه که به منت به خشیوه و دهرمان و چاره سه ریکه که له پووی دلسوزیه وه بو منی نه خوش و دهرده دارت په وای بینیوه و به باشت زانیوه و وه کو چون که شتیکی خوش بوئی، لیی دور ده خاته وه، به وپه پی پازی بوونه وه ده لیت: به دلتیاییه وه ئه وشته بو من خراپ و زهره رده ربووه و ده لی: په روه ردگارا! (که مه نه بوون ئه و کاروبارانیه که ویستوومه نه نجامیان بدهم، به لام منت وای کردووه که ده ستیان لی هه لگرم و لییان دور بکه و مه وه و تو له خوّم زیاتر بوّم به میهره بان و دلسوز تری).

به هه جوّره خوشی و شادومانییه که و یاخود که سه ر و په ژاره و نیگه رانی تووش بووبی، ئه وی به پیگه یه که بو گه یشتن و نزیک بوونه وه له په روه ردگار و دهر گایه که بو گه یشتن به دیوان و باره گای په روه ردگاری زانیوه.

هه روه کو چون شاعیری ده لی:

الا اهدیت به الیک طریقاً

مامسنی قدر بکره او رضی

انی وجدتك فی البلاء رفیقاً

امض القضاء علی الرضا منی به

واته: ((هیچ شتیکی چاک و خراپم بو پیش نه هاتووه، مه گهر ئه وه که وای نه ووم کردوته پیگه یه که بو گه یشتن به تو، قهزا و قهدهری تو ئه مه یه که من پیی پازیبم، به پاستی له به لاو دهرده سه رییه کاندای توّم کردووه به هاوپی خوّم.))

خووشی و به خته وهری و کامه رانی بو خاوه نانی ئه و جوّره دل و نادیار و خوشیانه ی که تیدا جیگیرن و خه زینه و گه وه ره یه که که له دلیاندا کوکراونه ته وه، چه نده پا که

دیاره‌کانیان و چنده جوانه نه‌نییه‌کانیان به‌تایبه‌تی کاتی که نه‌نییه‌کانیان ناشکرا ده‌بن.!

سویند به په‌روه‌دگار، به‌یداغیکی گه‌وره و پینموونیکه‌ریکی وایان بو هه‌لکراوه و به‌ته‌واوی توانایانه‌وه به‌ره‌و پووی ده‌پوون و له پیگه‌یه‌کی پاستدا که بو‌یان دیاری کراوه هه‌نگاو هه‌لده‌گرن، وه جگه له خوداوه‌ند گه‌لنکی تر نه‌وانیان به‌ره و لای خو‌یان بانگ کردوه، به‌لام گوئی خو‌یانان لئی که پ کردوه و ئیمان و گوپراه‌لی کردن له په‌روه‌دگاریان له هه‌موو شتی و هه‌موو که‌سیکی تر به باشتر زانیوه.

ته‌وه‌ری دووهم: له‌نیویه‌ره‌کانی دِل و هوکاره‌کانی نه‌خوشکه‌وتنی:

له‌نیویه‌ره‌کانی دِل پینج شتن:

۱. زیاده‌پوویی له‌تیکه‌لاوی کردن له‌گه‌ل خه‌لکی دا.

۲. هیوا و ئاره‌زووی دوور و دریژ.

۳. په‌یوه‌ندی و به‌سراوه‌یی به‌غیری خواوه.

۴. هه‌له‌خه‌رجی و ده‌ست بلاوی له‌خواردن و خواره‌مه‌نی.

۵. زیاده‌په‌وی له‌خه‌وتن و پشوداندا.

ئه‌م پینج بنه‌مایه له‌گرنگترینی له‌ناو به‌ره‌کانن، ئیمه له‌م ته‌وه‌ره‌دا ده‌ست ده‌که‌ین به‌باسکردنی ئه‌نجام و شونه‌ما هاوبه‌ش و تایبه‌ته‌کانی هه‌ریه‌کی له‌وانه. ده‌بی بزانی که‌وا دِل کاتی پوو ده‌کاته په‌روه‌دگار و پوژی دوا‌یی و پیگه‌ی حق و شیوه‌ی دروست ده‌دوژیته‌وه، شاره‌زای به‌لا و ئازاره‌کانی نه‌فس و کار و دزو جه‌رده ده‌بی که له تیشکی، ژیان، هیژ، سه‌لامه‌تی، ناسین و ته‌ندروستی گوئی و چاو (لیره‌دا مه‌به‌ستی چاوی ناخه) به‌هره‌مه‌ند بی، وه سه‌رقالییه دروژن و دوا که‌وتوو‌ه‌کان خه‌ریک و خافلاو نه‌که‌ن به‌خو‌یانه‌وه.

ئەم پېنج ھۆکارە تیشك و پووناكى دِل دەكوژئېنتەوہ و بینابى و بینینى لەناو دەبەن و دەبېتە ھۆى خراپ بیستنى ئەو. ئەگەر بە تەواوى كەر و حویرى نەكەن تەواوى تواناكانى لاواز و تەندروستى و سەلامەتیشى تووشى شلەژاوى و تېكچوون دەكات و ویست و ئیرادەشى بە توندى كەم دەكاتەوہ و تووشى پەرستنى بېر و بېراوى كۆن و پراوہستانی دەكات.

ئەگەر دلى كەسى ھەست بەم بنەمایانە نەكات، ئەوا بە مانای تەواو دلى تووشى مردن بوو، چونكە مروڤى مردو ھەست بە زام و برینەكانى جەستەى خوڤى ناكات، ئەم ھەست نەكردنە بە مردنى دِل لەمپەر و پېگريەكى بنچینەبىە لە سەر رینگەى گەشەكردنى ئادەمى و دەبېتە پېگەر لە بەردەم ئەوہى كەوا ناتوانى ھەنگاو ھەلبېگرى بۆ گەشتن بەو ئامانجەى كە بۆى درووست كراوہ، وە تام و چىژ و بەختەوہرى و كامەرانى و دلخوشى خوڤى لە گەشتن بەو ئامانجە بزانى.

ھىچ بەخشش و خوشى و شادومانى و كامەرانى و ھەنگاو ھەلگرتن لە پېگەى گەشەكردنى، جگە لە پېگەى ناسەين و خوشەویستى پەرەردگار و ھىمنى و ئاسوودەبى بەھۆى یاد كردن و ستایش كردنى ئەو و كەیف خوشى و شادومانى بەھۆى نزىكى ئەو و ویست و مەیلی بینینى شیاو و ئاسان نىە و ئەمە بەھەشتى یەكەمى و سەرەتایى خواوەنانى دلى ساغ و سەلامەتە.

بە ھەمان شىوہ كە تەنیا لە پېگەى ئیمان و بەندایەتى و پەپرەوكردنى پاستگوڤیانەو پاكانەى پەرەردگارەوہى كە دەتوانى بەخششە بى سنوورو لە پادەبەدەرەكانى دواپۆژ بەدەست بەئین: واتە بۆ خواوەنانى دلى ساغ و تەندروست دوو بەھەشت ھەبە یەكێكىان لە دونیاداو ئەوى تریشیان لە دواپۆژدا، ئەگەر لە دونیادا خوڤانى لى بى بەش بکەن و دوور بکەونەوہ، لە پاشەپۆژ شدا لى بى بەش دەبن.

لە شىخى ئىسلام احمد بن تیمیہ (رحمہ اللہ) بیستم كە دەیفەرموو: ((لەم دونیایەدا بەھەشتى ھەبە كە ئەگەر كەسى نەپواتە ناوى، ناپواتە ناو بەھەشتى دواپۆژیش)).

یه کئی له زانا یان و خواناسان وتوویه تی: ((هه ندی جار دل، باروودوخ و خوشی و شادومانی و که یف خوشییه کی وای هه یه، که ده لیم: په روه ردگار! نه گه ر به هشتییه کانیش له م جوړه باروودوخه دان، به پاستی له ژیانیکی پر له به خشش و به خته وهری و کامه رانی به هره مه ندن.))

یه کئی له دوستانه په روه ردگار وتوویه تی: (بیچاره یی بو دنیا په رستانه که به یی به هره مه ند بوونیان له چاکترین تام و چیژه کان له دنیا دهره دچن! پرسیار کرا: چاکترین تام و چیژو خوشی دنیا کامه یه..؟

وتی: خوشه ویستی، پړیز، هاو ده می و تامه زوویی بو دیداری په روه ردگار و پووکرده نه و پشت کردن و پوو هه لچه رخان بو غیری خوا، به خششیکه که له گه ل هیچ تام و چیژو خوشی و به خششیکی تر شایانی به راورد کردن و هه لسه نگاندن نییه.))

هه رکه سی که دلکی زیندوو و به ناگای هه بیت، به سه لیکه ی خوئی هه سستی پی ده کات و شایه تی له سهر ساغی و ته ندروستی ده دات. به لام نه و پینج ئامراز و هوکاره نه م پڼگه یه به پووی مروثدا داده خات، له نیوان دل و نه و خوشیانه و به خششانه به ربه ست و دیواریکی به هیزو گه وره دروست ده کات و له جوولای ده خات و پایده وه سستینی، نه خوشی گه لیکي بو دروست ده کات، وه نه گه ر مروثی نه خوش و به نازار دلی خوئی له وانه چاره سهر نه کات، له ناوچوون و مردن له چاوه پووانی کردنیدایه.

(له ناو به ری یه که م: زیاده روئی له تیکه لاوی کردن له گه ل خه لکی دا):

نیشانه و شوینها ته کانی زیاده پوهی له په یوه ندی له گه ل خه لکاندا بریتین له: که له که بوونی دل له بیستن و بینینی قسه و کارو کرده وهی ناپه سه ندی خه لکانی ترو رهش و په ق بوونی دل، که ده بیته هوئی په ری شانی و په رش و بلاوی و سهرقائی و خه م و خه فته و لاواز کردنی توانا کانی. وه بار و کو لیکي له پاده به دهر ده خرپته سهر شانی و ناچار ده بیت زیاتر سهرقائی کیش و گرفته کانی دوستان و هاو پڼیانی بیت و خیر و چاکه و به رژه وه ندی خوئی له ده ست بدات، وه بیرو نه ندیشه ی نه و له دهشت و

دهری خواست و باوه په کانی نه واندې په ریشان و سهرلیشیاو بیت و بو نه ندیشه و کاری خوئی و به دهست هیئانی هاوده می و نژیکی په روه ردگارو به دهست هیئانی تویشوو بو پوژی دوايي تواناو کاتیکي نه ونده ی بو نامینیتنه وه.!

له لایه کی تره وه تیکه لی کردنی له پاده به در له گه ل خه لکی دا چ به خشش گه لیک نه بوونه ته هوکار و چ به خشش گه لیکي له ناو نه بر دوه...؟!

به پاستی هاوپازی و هاوده می زیاتر له پتویست، مهینه ت بارو له ناو بهری خوشبه ختی و کامه رانی و دور خه روه ی ناسایش و ناسوده می و پیکره له به رده م هیمنی و نارامیدا. مه گه ر به لای گیان و دهر دو نازار پساندن بو به خته وهری مروث، جگه له پیکه ی کرده وه و قسه و هاوده می زیاد له پتویست له گه ل خه لکی دا، شیاو و مومکینه.؟ مه گه ر نه وه هر نه و هاوده م و نژیکه ناساغ و نا ته ندروستانه نه بوون که ته نانه ت له ساته وه خته کانی مردندا بوونه هوکاری نه وه ی که نه بوو تالیب باوکی حه زده تی عه لی (خوای لی پازی بیت) وشه یه ک بیتنه سهر زمانی، که کامه رانی و خوشبه ختی هه تا هه تایی نه و بگریته نه ستو چ زهره رو زیانی خراپتر له مه؟!

نه م هاوده می و تیکه ل بوونه که زیاتر له چوارچینه ی هاوپیه تی و براده رایه تی دونیایی و دامه زراوی و دلنیا یی پاکیشانه نه فسییه کانی به رامبه ره، کاتی که راستییه کان دهر ده که ون ده گوپی بو دوزمنی و ناحه زی و ده بیتنه هو ی په شیمانی.

به هه مان شیوه که په روه ردگاری به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿وَيَوْمَ يَعَضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا﴾ (۲۷) يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا (۲۸) لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ﴿ سورة هتی فورقان ۲۷ - ۲۹.

واته: پوژیک دیت سته مکار قه پ ده کات به هه ردو دهستی خویدا و گاز له هه ر دوو دهستی خوئی ده گریت (له په شیمانی داو) ده لیت: خوژگه له گه ل پیغه مبه ردا پتیا یی نیمانم بگرتایه، مه رگ بو خوم، خوژگه فلانه که سم نه کردایه ته هاوه ل و دوستی خوم

(چونکه سه‌ری لى شىواندم)، به پاستى گومپا و ويلى كردم له به‌رنامه‌ى خوا دواى نه‌وى كه پيم پاكه‌يه‌نرابوو.!

هه‌روه‌ها خواى كه‌وره ده‌فه‌رمووئ: ﴿الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ سووره‌تى الزخرف ۶۷.

واته: دۆستان و براده‌ران هه‌ر هه‌موو له‌و پۆژه‌دا دۆژمنى يه‌كترن، هه‌موو رقيان له يه‌ك ده‌بيته‌وه، جگه له‌و كه‌سانه‌ى كه له‌سه‌ر بنچينه‌ى ته‌قوا و خواناسين كو‌بوونه‌ته‌وه و براهه‌تبيان به‌رپا كردوه.

حه‌زه‌تى ئيبراهيم الخليل به‌كه‌له‌كه‌ى خوى فه‌رموو: ﴿وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لُؤْلُؤًا مَّودَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ نَّاصِرِينَ﴾ سووره‌تى العنكبوت ۲۵.

واته: له‌وه‌و دوا پيى وتن: به پاستى نه‌وى ئيوه له جياى خوا ده‌تانپه‌رست ته‌نها بت و په‌يكه‌رن، له‌به‌ر خاترى يه‌كتر و پيژ دانانتان بو يه‌كتر له ژيانى دونيادا، دواچار له‌پۆژى قيامه‌تدا يه‌كتر كافر ده‌كه‌ن و يه‌خه‌ى يه‌كتر ده‌گرن، هه‌نديكىشتان نه‌فرين له هه‌نديكى ترتان ده‌كه‌ن، سه‌ر نه‌نجاميش شوين و جيگه‌ى ديارى كراوتان ناو ناگره، پزگار كه‌ريشتان نيه.

ئه‌مه حال و وه‌زعى ته‌واوى ئه‌و كه‌سانه‌يه كه له‌سه‌ر بنچينه‌ى ئامانجى ماددى، دونياى و ناشه‌رى پيكه‌وه بوونه‌ته دۆست و براده‌ر. تا ئه‌و كاته‌ى كه مه‌به‌ست و ئامانجيان دابين بكرى دريژه به‌دۆستايه‌تى و هاو‌پييه‌تى خويان ده‌ده‌ن و هه‌ر كاتى ئه‌و ئامانجه پچرا و نه‌ما، په‌شيمانى و ئازار و خه‌مى به‌دواوه‌يه و ئه‌و دۆستايه‌تياه ده‌گو‌پدرى بو دۆژمنى و ناحه‌زى.

هه‌ردوولا ده‌ست ده‌كه‌ن به جنيو و قسه‌ى خراپ به يه‌كتر گوتن و ئه‌و ئامانج و مه‌به‌سته ده‌گو‌پدرى بو خه‌م و نيگه‌رانى و خه‌فت. ئه‌مه شتيكه كه له‌م دونيايه‌دا و له‌نيو دۆستان و براده‌رانى كه له‌سه‌ر بناغه‌ى ناپه‌سه‌ند و نا به‌رده‌وام له‌گه‌ل يه‌كتردا

بوونه ته دۆست و هاوډه م، ههستی پێ دهکړی و دهبینرئ. هه رکاتی ئه و دووانه (دو هاورپیه) سه رزه نشت و سه رکۆته بکړین، هه ردوکیان له سه ر ناحه ق بوون و دۆستی و براده رایه تی ئه وان له سه ر پایه یه کی پوولاش و تولاش جیگیره و سروشتیه که هاوډه می دۆستایه تییه کی وه ها بێ په گ و پیشه ده گوډرئ بۆ دژمن و ناحه زییه کی په گ و پیشه دار.!

یاساو بنچینه ی هاوډه می ئاره زوو کراو و سووډمه ند ئه مه یه که له په یوه ندی له گه ل کاروباری خێرو چاکه وه کو به شداری کردن له نوێژی هه ینی و به کو مه ل و جه ژنه کان، هه ج کردنی مالی خوا، به ده ست هینانی زانست و زانیاری، تیکۆشان و ئه مر به چاکه و نه می له خراپه له گه ل ئه هلی ئیمان و خواناساندا هاوړی بین. به لام سه باره ت به کاروباری شه رو خراپه و نا په وا و مه سه له حه لال و نا پتویسته کان پتویسته له هاوډه می و براده رایه تی کردن له گه لیاندا دووره په ریزی بکه ین و دوور بکه وینه وه.!

ئه گه ر ناچاری وه های بویستایه که له کاری نا په سه ندا له گه لیاندا ببینه هاوړی و هه یچ رێگه یه ک بۆ هاوړپیه تی نه کردن و دوور که و تنه وه لییان نه بوو ده بی به ویست و ئاره زوویه کی ته واو له پازی بوون و شه ریکایه تی له گه لیاندا دوور بکه وینه وه و ئازارو ئه زییه ت و توانج و سه رکۆته کردنی ئه وان به گیان بکړین. (مه به ست ئه وه یه که وا بۆ کار و کرده وه ی خراپ هاوړپیه تی و براده رایه تیان نه که ین و شوینیان نه که وین و ئه گه ر ئازارو ئه زییه ت و توانجیشیان لی داین به بۆنه ی هاوډه می و براده رایه تی نه کردن له گه لیاندا، ئه وا وه ری بگرین ئه گه ر چی له سه ر دلێشمان قورس بیت، وه رگێری کورد). ئه گه ر ئه و له هیز و توانای خو ی و یارمه تی دانی خه لکی بی به ش بیت، ئه وان خو به خو ده یخه ینه به ر ئه زییه ت و ئازاره وه، به لام ئه زییه ت و ئازاریکه که سه ره ره زی، خوشه ویستی، پیز و پێ هه لگو تنی په روه ردگاری هه موو جیهانیان و باوه ردارانی له خوا ترسی به دواوه یه. به لام پازی بوون و شه ریکایه تی کردن له گه ل ئه هلی ناحه ق و نا په وا، سه رشوپی و دامای، توانج و سه رکۆته و نه فرینی په روه ردگاری هه موو

جيهاننيان و باوه ٲداران و ٲياوچاڪاني به دواووهيه. خوڏاگري له سهر نه زيبهت و نازاري نه هلي ناحق و ناږهوا، چاڪتر و باشتري و داهاتوودارتره.

به لام نه گهر سه بارهت به كارووياريكي ٲهوا و حه لال و نا ٲٲويست، مروڦي ناچار بوو كه له گهل نه هلي ناحق و ناږهوا هاوده مي و هاوږپيه تي بكات، ههول بدات و تي بكوڦي كه نه كوږونه وه و هاوږپيه تيبه تا نه شوينه ي كه ده تواني بگوږي بوو كوږونه وه يه كي ناموژگاري و گوږپايه لي كردن له ٲهروه ردگار و هيژ و وزه ببه خشيته خوڦي و ههول بدات و باوه ٲ به خوږووني خوڦي به هيژ و به توانا بكات. وه گوڦي نه داته وه سوه سه و دل ٲاوڪيڪاني شهيتان كه گوايه نه م كاره ي توو كه ده يكهيت بوو خوو ده رځستن و خستنه ٲووي زانستي خوو و فروڦيل و ٲوويازيبه...! له گهلي دا ٲوويه ٲوو بيته وه و داواي يارمه تي و هاوكاري له ٲهروه ردگار بكات و به ٲٲي توانا هاوده مي و هاوږپيه تي خوڦي له گهل نه وانه دا به ناراسته ي خير و چاكه هان بدات.

نه گهر نه م به لايه وه ناسان نه بوو وه كو ده رهيتان و ٲاكيڅشاني تاله موويهك له تاو هه ويرا، دلي خوڦي له نيوانياندا ده ربهيتي. (مه به ست نه وه يه كه وا له ناوياندا ته نيا به جهسته بووني هه بي و ٲوچ و گياني له وي ئاماده نه بي و سه فهر بوو جيگايه كي تر بكات، وه رگيږي كورد)، له نيوانياندا وه كو ئاماده بوويه كي ناديار، نزيكيكي دوور و خه وتوويه كي به ئاگا، بيت كه له كاتي سه رنجان و گوڦي گرتندا، نه وان نه بيني و قسه كانيان نه بيسي. ! چونه بينين و بيستن كاري دل و نه و دلي له نيوان نه وانه ده هه لكه ندوه و نه وي به رز كردوه ته وه بوو ئاسمانه كان و هاوږي له گهل ٲوچه ٲاك و به رزه كاندا له ده وري عهرشي ٲهروه ردگاردا خهريك و سه رقالي ته سبيحات و يادكردنه.

نه م كاره له سهر نه فسي مروڦ زوډ قورس و گرانه، به لام بوو كه ساني كه هاوكاري يارمه تي داني ٲهروه ردگار هاوږپيان بيت، ناسان ده بيت. ته نيا نه مه به سه كه ٲه يوه ندي مروڦ له گهل خوادا ٲه يوه ندي يه كي زانايانه و ٲاستگوڦيانه بيت و هه ميشه

هاوار بۆ لای په‌روه‌ردگار بیات وسه‌ری خۆی بیه‌یزانه و داماوانه له دیوان و باره‌گای
که‌وره‌یی په‌روه‌ردگارا له‌سه‌ر زه‌وی دابنئ و کړنوش بیات.

ئهمه ته‌نیا خوشه‌ویستی پاک و یادکردنی دل، زمان و دوورکه‌وتنه‌وه له بابه‌ته له‌ناو
به‌ره چوار لایه‌نه‌کانی تره که ماونه‌ته‌وه، که ده‌توانن هیژ و وزه به مروځ بده‌ن و له‌م
رینگه‌یه‌دا هاوړپیه‌تی بکه‌ن، به پارانه‌وه و تویشوویه‌کی پاک و توانا به‌خش له‌لایه‌ن
په‌روه‌ردگاره‌وه و ویست و ئاره‌زووی پاستگۆیانه و ده‌رباز بوون له‌گیرۆده‌بوونی
پاوه‌ن و داوه‌کانی غه‌یره په‌روه‌ردگارییه که ده‌توانن به‌و ئامانجه که‌وره بکه‌ین.
ئه‌وه‌ی که له‌سه‌ر مروځه، هاوړپیه‌تی و شه‌ریکایه‌تی کردنه له‌گه‌ل خه‌لکانی ترده به
ئه‌ندازه و پړژه‌ی پټویست، به‌لام ده‌بی ئهم پاستییه بزانی که سه‌باره‌ت به‌پیکه‌وه
ژیان و دۆستایه‌تی، به‌سه‌ر چوار ده‌سته و تاقمدا دابه‌ش ده‌بی، وه هه‌رکاتئ تاقمئ
له‌گه‌ل تاقمئکی ترده تیکه‌ل بکه‌ین و هه‌له بکه‌ین تووشی شه‌ر و خراپه و زه‌ره‌رو زیان
ده‌بین.

ده‌سته‌ی یه‌که‌م: که‌سانئکن که هاوده‌می و پیکه‌وه ژیان له‌گه‌لیاندا وه‌کو خواردن
پټویسته و به‌دریژایی شه‌و و پوژ ناتوانئ لټیان بی نیاز بین. هه‌رکاتئ پټویستی خۆی
لئ وه‌رگرتن له‌هاوړپیه‌تیان دوور ده‌که‌وټه‌وه، دواتر هه‌رکاتئ پټویست بوو جارئکی
تر له‌گه‌لیاندا داده‌نیشئ و به‌رده‌وام ئهم کاره دووباره ده‌کاته‌وه.

نرخ و بایه‌خی هه‌لس و که‌وت کردن له‌گه‌ل ئهم تاقم و ده‌سته‌یه‌دا له‌زټر به
نرخ‌تره، ئه‌وانه زانایانئکن که له‌برپاره‌کانی په‌روه‌ردگار و نه‌خوشییه‌کانی دل به‌ئاگاو
شاره‌زان، ئاموژگاریی که‌رانئکی دلسوز و میهره‌بانن، که له‌رینگه‌ی په‌رتووی
په‌روه‌ردگاره‌وه و به‌شیوه‌ی پټغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ئاموژگاری خه‌لکی
ده‌که‌ن. هاوده‌می و هه‌لسوکه‌وت کردن له‌گه‌ل ئهم گروپ و ده‌سته‌یه‌دا هه‌مووی خیر و
چاکه‌یه.

دهستهی دووهم: نهوانه که هه‌ئس و کهوت و هاوڤییه‌تی له‌گه‌لیاندا وه‌کو ده‌وا و ده‌رمانی وایه که له‌کاتی نه‌خوشیدا پټویستمان پټی ده‌بیټ. تائه‌وکاته‌ی که سه‌لامه‌ت و ته‌ندروستین پټویستمان پټیان نیه، به‌لام که‌سانی هه‌ن که به‌مه‌به‌ستی دابینکردنی به‌رژه‌وه‌ندی و پټویستییه‌کانی ژیان و پوژی دوا‌یی و به‌جیه‌ینانی به‌پر‌سیارییه‌تی و نه‌نجامدانی جوړه‌ها سه‌وداگه‌ری و به‌شداری کردن و پاویژ و ته‌گبیر کردن و چاره‌سه‌ری نه‌خوشی له‌وان ناتوانی هه‌ست به‌بی‌نیاز بکړی. (واته بو نه‌نجام دانی نه‌و کارانه پټویستمان به‌و جوړه‌گروپ و ده‌سته‌یه‌ه‌یه، وه‌رگړی کورد).

به‌لام هه‌رکاتی له‌پټگه‌یانه‌وه پټویستییه‌که‌ی خو‌مانمان به‌جی هینا، هه‌ئس و کهوت و هاوڤییه‌تی له‌گه‌لیاندا وه‌کو هاوڤییه‌تی و هاوده‌می کردنه له‌گه‌ل ده‌سته‌و تاقمی سی‌یه‌مدا.

دهسته‌ی سی‌یه‌م: که‌سانیکن که هه‌ئس و کهوت و هاوده‌می کردن له‌گه‌لیاندا – وټپای جیاوازی پله‌و پایه و جوړی تواناو لاوازیان – وه‌کو تووش بوونه به‌ده‌ردو نه‌خوشی. هاوده‌می و هه‌ئس و کهوت کردن له‌گه‌ل هه‌ندی له‌وانه‌دا وه‌کو تووش بوونه به‌نه‌خوشییه سه‌خت و زیان‌به‌خشه‌کان. نه‌وانه که‌سانیکن که هاوڤییه‌تی و هه‌ئس و کهوت کردن له‌گه‌لیاندا سوود و قازانجی ماددی، مه‌عنه‌وی، نایینی و دونیایی تووشی مروّف نابیت. له‌هه‌مان کاتدا هه‌ئس و کهوت کردن له‌گه‌لیاندا به‌دلنیا‌یه‌وه ده‌بیټه هو‌ی له‌ناو چوون و زهره‌ر و زیانی نایینی و دونیایی یا یه‌کی له‌و دووانه. هاوده‌می و هاوڤییه‌تی له‌گه‌ل نه‌م تاقم و گروپه‌دا نه‌گه‌ر به‌هیز و پایه‌دار و هه‌میشه‌یی بیټ به‌شیوه‌ی نه‌خوشییه‌کی مرینه‌ر و له‌ناوبه‌ری لی دیت. هه‌ئس و کهوت و هاوږازی له‌گه‌ل هه‌ندیکی تریاندا وه‌کو نازاری (نیش و نازار) ددان وایه، که ته‌نیا به‌ده‌ره‌ینانی ددانه‌که‌یه که نه‌و نیش و نازاره نامینی.

دانیشن و هاوده‌م بوون له‌گه‌ل هه‌ندیکی تریاندا ده‌بیټه هو‌ی تایه‌کی به‌ناریشه و مه‌عنه‌وی، نه‌وانه مروّف گه‌لیکی وشک و می‌شک سووک و بی‌خه‌یالن، که توانای

هه‌لسه‌نگاندنی قسه‌یان نییه، تاوه‌کو که‌لک و قازانجیکت پی‌بگه‌یه‌نن، وه‌له‌هونه‌ری بیستن بی‌به‌شن، تاوه‌کو سوود و که‌لک له‌قسه‌کانت وه‌ریگریّت. که‌سانیکن که‌خو‌یان ناناسن تاوه‌کو خو‌یان له‌شو‌ین و جیگه‌یه‌کی گونجاودا جیگیر بکه‌ن. نه‌گه‌ر قسه‌یه‌ک بکه‌ن قسه‌کانیان وه‌کو نه‌وه‌ وایه‌لووته‌ک و چه‌کوش بدا‌به‌سه‌ر ئاماده‌بوواندا و له‌همان کاتدا خو‌یشی که‌یفی به‌قسه‌که‌ی خو‌ی دیت و پی‌ی شادومان و خوشحال ده‌بیّت. له‌وه‌ده‌لین که‌له‌دلّه‌په‌ش و په‌قه‌که‌یاندا جیگیره، وه‌به‌لای خو‌یه‌وه‌ واده‌زانی بو‌نی خوش و گول‌به‌سه‌ر گو‌یگران و ئاخو‌هراندا دابه‌ش ده‌کات. ! وه‌کاتیکیش که‌بی‌ده‌نگ داده‌نیشن و قسه‌ناکه‌ن وه‌کو به‌ردی‌کی ئاسیاوانی قورس وایه‌که‌گواستنه‌وه‌ی بو‌ئاماده‌بووان ناشیاو و له‌توانایاندا نییه.

له‌ئیمامی شافعییه‌وه‌ (خو‌ای لی‌پازی بیّت) ده‌گیرنه‌وه‌ که‌فرموویه‌تی: ((هه‌رکاتی که‌سیکی وشک و که‌لله‌په‌ق له‌ته‌نیشتما داده‌نیشی، هه‌ست ده‌که‌م که‌نه‌ولایه‌م که‌نه‌و که‌سه‌لیی دانیشتنوه‌قورستره‌له‌ولایه‌که‌ی ترم.!!))

((پوژیک کابرایه‌کی له‌م جو‌ژه‌م له‌پال ماموستانای گه‌وره‌و به‌پیزمدا - ابن تیمیه - (خو‌ای لی‌پازی بیّت) بی‌نی، ماموستاناکه‌م به‌هه‌ر نارپه‌حه‌تی و نه‌هامه‌تییه‌ک بوو بو‌ونی نه‌وی قبول‌کرد، تا پووی کرده‌من و فرمووی: دانیشتن و هاوده‌می له‌گه‌ل مرو‌ف که‌لیکی که‌لله‌په‌ق و وشکدا مایه‌ی نه‌زییه‌ت و ئازاری پو‌حه‌.

نه‌و له‌دریژه‌ی قسه‌کانی دا فرمووی: به‌لام به‌داخه‌وه‌ له‌م جو‌ژه‌که‌سانه‌مان زۆره‌و بینیومانن و له‌به‌ر نه‌وه‌یه‌که‌پو‌حی ئیمه‌به‌رانبه‌ر به‌نه‌زییه‌ت و ئازاری نه‌وان خو‌پاگرو له‌سه‌ر خو‌یه‌.))

به‌گشتی هاوده‌می و هه‌لس و که‌وت له‌گه‌ل که‌سانی که‌دلایان په‌ق بووه‌مایه‌ی تا و نه‌زییه‌ت و ئازاری پو‌حه‌، به‌لام تابه‌کی پوو‌خساری و هه‌ندی جاریش هه‌میشه‌یی و به‌رده‌وامی. یه‌کی له‌و به‌لایانه‌ی که‌له‌وانه‌یه‌بو‌ مرو‌ف پیش بیّت. نه‌مه‌یه‌تووشی بی‌یت به‌تووشی هه‌لس و که‌وت و هاوده‌می نه‌و جو‌ژه‌که‌سانه‌و چاره‌یه‌کی جگه‌له‌

تيكه لاويون له گه لياندا بوونی نه بى واته ته نيا پټگه چاره نه وه په كه له گه لياندا دا
تيكه ل بى و هه لس و كهوت بكات. له سه ر نه م كه سه وا پټويست دهكات كه به
جوړيكي شياو له گه لياندا هه لس و كهوت بكات و دابنیشى و تا كاتى كه فهرحانه و
خوشبیهك دټه پيش و له دهستی پزگاری ده بټت. پټگه و پټبازی خوږاگری و پشوو
دریژی بگرته بهر.

دهستى چواره م: خه لكاننك كه هه لس و كهوت و دانیشن له گه لياندا وه كو
ژهه ريكي كوشنده وايه، وه نه گه ر به كارهيته ره كه ي له سه رته تاي كاتدا و به خيږايي به
دهرمانى دژه ژه هري گونجاو چاره سه ري نه كات، مردن و له ناو چوون په خه ي ده گري و
له ناوى ده بات.

ژماره ي نه و جوړه كه سانه — به داخه وه — كه م نين، نه وانه خه لكاننك نه هلي
به ديهيتان (البدعة) و گومپايي كردن كه له شريعتي پټغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم)
دووركه وتوونه ته وه و خه لكانى تر به پټچه وانه ي نه وه فير ده كهن و بانگيان ده كهن،
شهریعتيان به تازه گه ري (بدعة) و تازه گه رييان به شريعت و په وا به نارپه وا و نارپه وا
به په وا ده زانن.

نه گه ر سه باره ت به تاك و ته نيایي په رستنې په روه ردگار قسه يان له گه ل بكه ي،
ده لټن: پله و پايه و جى و شويى پياوچاكان و خواناسانتان به كه م زانيوه.؟!
هه روه ها نه گه ر له گرنگي شوينكه وتن له شريعتي پټغه مبه ر (صلى الله عليه
وسلم) بلټى، ده لټن: نه م قسانه ي ئتوه سووكايه تي كردنه به پله و پايه ي نيردراوان و
پيشه وايان.

وه كو چوڼ په روه ردگار به و شيوه كه خو ي وه سفى خو ي كردووه و نيردراوه كه ي
موحه ممه د (صلى الله عليه وسلم) نه وى پټناسه كردووه و پيايا هه لداه، به بى
زياده په وى و له سنوور ده رچوونى باسى بكه يت، ده لټن تو شوينكه وته ي بيو باوه پي
نه هلي چواندنې...؟!

ئەگەر بەو شەریعەتەى کە پەرۆەردگار و پێغەمبەرەکەى (صلی اللہ علیہ وسلم) بپاریان لەسەر داوہ و داویان کردووە، داوا بکەیت و دەستوور بدەى و لە ناپەرەوايەک کە پەرۆەردگار و پێغەمبەر نەهێ و دووریان لێ کردووە، نەهێ بکەیت، دەلێن: تۆ خەریکی لەنیوان موسلماناندا جیاپوونەو و ئاشووب (فتنە و تفرقە) بەرپا دەکەیت؟! ئەگەر شوێنکەوتەى شەریعەت بێ، وە لەگەڵ ئەوانەدا کە دژی شەریعەتن، داژەیتەى بکەیت، دەلێن: تۆ ئەهلى بەدیھێنانى (البدعة) و خەریکە خەلکى سەرگەردان و سەرلێشێواو دەکەیت...؟!!

ئەگەر لەگەڵ پەرۆەردگاردا تەنیاى (خەلۆت) بکەیت، وە لەگەڵ دونیا نەویستیدا بە تەنیا جێى بەیلى، دەلێن: بێچارە هەڵخەڵەتێناو و سەر لێشێواو بوو...؟! بەلام بە تەواوى توان و ویست و ئێرادەى کى پایەدار دەبێ لەبەر خاترى پەرەزەماندى پەرۆەردگار، توو پەرەیان قبوول بکەیت و نابێ بە توانج و سەرکۆنە و هەر پەرەشدەردنى ئەوانەو خۆت سەرقال بکەیت و نابێ بايەخ بە شەپانگێزى و پاشەملەى ئەوان بدەیت، چونکە ئەم جوژە شێوازە شێوازێکى کەمال و ورد بەرزىیە. هەرۆەکو چۆن شاعیرى وتوویەتى:

واذا انتك مذمتي من ناقص فهمي الشهادة لى بأنى فاضل

واتە: (هەرکاتى مەزمتى لاواز و نەزان لەلای تۆ لە پاشەملە باسى منى کرد، ئەمە شایەتى دانیکە بە قازانجى من، کە بە پاستى ئەهلى چاکە و بەخشینم).

لەناوبەرى دووهم: ئارەزوو و درێژەکان:

هۆکارى دووهمى لەناوبەرى دل، سواربوونییەتى بەسەر شەپۆلەکانى دەریای ئارەزوو و درێژەکانى، دەریایەک کە هیچ جوژە پۆخ و کەناریکی نییە و تەواوى داماو و هەژار و کەساسەکانى جیهان کاریان سوار بوونە بەسەر شەپۆلەکاندا.

دەلێن: ئارەزوو و درێژەکان تەنیا دەسکەوت و دەست هاتى مەزۆ گەلى هەژار و داماو و کەساسن و کالائ سەرۆت و سامانى سواربووێکە سەر بەلەمى

تیکشکاو ی به لَینه کانی شه یَتانن، وه ک بیر و نه ندیشه ی نه گونجاو سه رلیشتیواوه کانه به دوا ی کویره ناو و تراویله که وه (سراب).

شه پوله کانی ئاره زووه دروینه و نه ندیشه کال و نه گیشته ووه کان، هه میشه سوار بووه کانی خو یان - وه کو یاری کردنی سه گه کان له گه ل جه سته ی ئاره له مرداره بووه کاند - به گالته و فشه ی ده زانن.

هیوا و ئاره زووه کال و نا ته واهه کان شتوومه ک و ده سمایه و سه رمایه ی مروفه کال و پی نه گیشته و نا پیاوه و بی وسته کانه، که له تو زقالی وسته و ئیراده بو پو به پوو بوونه وه له گه ل پاستیه کانی ژیاندا به هره مه ند نین.

به لکو به هو ی نه ندیشه و ئاره زووه زه ینبیه کانه وه، هه ریه کیکیان به جو ری له پاستی تووشی بی ئاگایی بوون و هه ندیکی تر له ئاره زووی گیشتن به هیز و توانا و پاشایه تی، نه وی تر به هیوا ی گیشتن و به ده ست هیئانی سهروهت و سامان، وه کامه ران خوازی له پیاوان و یاخود ژنان، بو پویشتن بو گشت و گوزار له شوینه سه سوز و خوشه کانی جیهان، شه و و پوژ له وی بکه نه وه.

ویسترا و خوشه وستی خو یان له زهین و هو شدا به رجه سته ده کهن، یاخود له خه ودا ده ببینن و وه ک بلایی پی گیشته وون و کامه رانی ل ده خوانن، به لام کاتی که هو شیار و به ئاگا و به خۆدا دینه وه، ده ببینن که نه وانه و هه مان به ره و پاخه رن و هیچی تر.

به لام خاوه نانی وستی گه وره و به رز و خواست و ئیراده ی پولاین ئاره زووه کانیا ن به ده ور (زانست و ئیمان) و کار و کوشش و ته قه للا ده سووپته وه، کاروباری که ده بنه هو ی په زامه ندی و خوشحالی په روه ردگار و نزیکی ده خاته وه بو دیوان و باره گای گه وره ی په روه ردگار. هیوا و ئاره زووی نه مانه هه مووی ئیمان و تیشک و کارزانییه و ئاره زووه کانیا ن شتی نین جگه له خو فریو دان و که ساسی و کلۆلی نه بی.

پیغهمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) کەسانی کە ئارەزووی خێر و چاکە دەکەن و هاوپی
لەگەڵ ئەوەشدا لە کار و کۆشش و هەڵدان بێ ئاگانین، ستایش کردوون و هەندئ
جاریش پاداشتی ئەوان وەک ئەجر و پاداشتی ئەنجامدەری ئەو ژمێردراوە و حیسابی
بۆ کراوە. وەک کەسێ کە دەلێ: خۆزگە منیش وەک فلان کەس خواوەنی سەرۆت و
سامان دەبووم کە خۆ پارێزی (تەقوا) پەرۆردگار پەچاو دەکات و پەيوەندی
خزمایەتی (صلة الرحم) بە جێ دەهێنێ و ماف و زەکاتی سەرۆت و سامانەکی
دەدات. ! دەفەرموێ: ئەجر و پاداشتی ئەو دوو کەسە وەک یەک وایە. !

پیغهمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) لە وتاری مائتواوی دا (حجۃ الوداع)
ئارەزووی فەرموو کە خۆزگە کەلکی وەرەگرت (تمتع) و جلی ئیحرامی دادەکەند و لای
دەبرد لەبەر خۆیاو قوربانی (ئاژەل سەرپڕین) دەکرد – چونکە ئەو بە شیوەی قورئان
حەجی (سەفەری مالی خوا) خۆی ئەنجام داوو. لەبەر ئەوە پەرۆردگار پاداشتی
حەجەکی کە بە شیوەی (قورئان) ئەنجام داوو هەروەها پاداشتی کەلک وەرگرتن
(تمتع) کە ئارەزووی دەکرد پێی بەخشی، وە هەردوو پاداشتی پێی بەخشی و
بەهرەمەندی کرد... !

لەناو بەری سییەم: خۆشەویستی بۆ غەیری پەرۆردگار:

سییەمین خراپە و لەناو بەر لەوانەی کە دلی مڕۆڤ خراپ و گەندەل دەکەن،
پەيوەندی و وابەستە بوونە بە غەیری خوا، کە بە خراپترین ئامراز و هۆکاری
خراپکردنی دل لە قەڵەم دەدرێ.

هیچ شتێ لە پەيوەندی و ئاوێزان بوون بە غەیری خواوە بۆ مڕۆڤ زەرەرمەندتر و
زیان بەخش تر نییە، چونکە پەيوەندی تاکە کەس بە بەرژەوێندی و سوود و قازانجی
ئایینی و سەربەرزێ و بەختەوێ دواپۆڤ دەپچڕێ.

پەيوەندی و هەلاوەسران بە غەیری پەرۆردگارەو، مڕۆڤ لە ئامانج و مەبەستی
سەرەکی خۆی کە تاکییەتییه لە بەندایەتی کردنداو داوای یارمەتی کردنە لە

په روه ردگار، دوور ده خاته وه، چونكه نه و به م لادانه و دوور كه وتنه وهی له پښگه ی راسټ (الصراط المستقیم) نه توانیو بییه تی به ش و پشکی خوئی له به خششی به ندایه تی كړدنې په روه ردگار به ده ست بهیښی و نه به هیوا و نومید و ثاره زووه كانی خوئی له په یوه ندی به غه یری خواوه وه ده ست خستوه.

په روه ردگار ده فهرموویت: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا (٨١) كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا﴾ سوره تی مریه م ٨١ - ٨٢.

واته: نه و بی باوه پانه له جیاتی خوا جوړه ها شتی تریان كړدو ته خوی خویان تا پایه داری و ده سه لاتیان (به خه یالی خویان) ده ست بكه ویت، نه خیر وانیه، (خه یالیان خاوه)، نه و شتانه ی نه وان ده په رستن، (له پوژی قیامه تدا) باوه پیان به په رستنې نه وان نییه و نا په زایی ده رده بپن، (به لكو به سه ختی) د ژایه تیان ده كن و به په رچیان ده دده نه وه.

هه روه ها فهرموویه تی: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنْصَرُونَ (٧٤) لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحَضَّرُونَ﴾ سوره تی یس ٧٤ - ٧٥.

واته: سه ره پای نه م هه مو ناز و نیعمه ته ناشكرایه، نه فامه كان: له جیاتی خوا په رستی، بت و شتی تر ده په رستن و بو نه وهی له ته نگانه دا كو مه کی بكرین و سه ربخرین! به لام ناتوانن سه ریان بخه نه لكو هر نه مانه بوونه ته سه رباز و پاسه وان بو بته كان و هه میسه له خزمه تیاندا ناماده كراون.

كلول و كه ساسترین و زیانبارترین مروغه كان كه ساننك كن كه به غه یری په روه ردگار وه خو شه ویستی و په یوه ندی په یدا ده كن، چونكه به خته وهی و سه ریه رزی و شكو مه ندی و به رژه وه ندی و پزگار بوونی كه به هوئی نه وه وه له ده ستی ده دن، به هچ جوړی له گه ل نه وهی كه به ده ستیان هیناوه شایانی به راورد كړدن و هه لسه نگاندن نییه! و نه وانه له دوخی تیا چوون و له ناو چووندان. كه سی كه په یوه ندی به غه یری خواوه وه هیه و دلی پتی خو شه، وهك نه و كه سه وایه كه له تاو

گه رمای زوری هه تاو په نا بهریتته بهر سیبهری خانه و لانه ی جالجالۆکه. ! که خاوتر و بی هیژتر له و ماله دهست نه که ویت.

به گشتی ده بی بزانی که بناغه و بنچینه ی هاوهل بریاردان بو خوا (شرک)، په یوه ندی و خوشه ویستییه بو غهیری په روهردگار و ئه م جوړه شایانی توانج و سه رکونه و که ساسی و کلۆلیه.

به هه مان شیوه که په روهردگاری مه زن دهفه رموویت: ﴿وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَذْحُورًا﴾ سوورده تی ئه سرا ۳۹.

واته: نه که یت خواجه کی تر به هاوتای خوای بالادهست بزانیته، چونکه نه گه ر وایت، فپړی ده دریته ناو ناگری دۆزه خه وه به سه رزه نشت کراوی و پسوایی و شه رمه زاری و دوور خراوه ی له به زه بی خوا.

لو مه کراوی که هیچ که سی ستایشی ناکات و زه لیل و که ساسی که هیچ که س هاوکاری و هاریکاری ناکات. ! چونکه هه ندی مروغه کان هه ن که له کاتی سووکایه تی کردن پییان خوشه ویست و گه ورن، وه کو ئه وانه ی که به بی هو و به ناحق ده که ونه بهر ته شهیر و بچوک کردنه وه و لو مه کردنه وه، وه هه ندی جاریش که سانی هه ن که له کاتی لو مه کردن و خراپه گوتن و پاشمله باس کردنیان له لایه ن خه لکییه وه جیی پشتیوانی کردن و به بی هو و به نا په وا که وتوونه ته بهر لو مه و سه رزه نشت کردنه وه. له لایه کی تره وه که سانی هه ن هه م ده که ونه بهر ستایش کردن و پیا هه لگوتن و هه میش پشتیوانیان لی ده کری، وه کو که سانی که به حق و مافی خویان هه وسار و لغاوی ده سه لات و حوکه تیان به دهست هیئاوه.

به لام بهش و پشکی که سیکی هاوهل بریاردهر (موشریک) که به غهیری خواوه په یوه ندی وابه سته یی پهیدا کردووه، له نیوان ئه و چوار جوړه دا، خراپترین و بی بایه خترین پشکه، چونکه نه ستایش کراوه و نه یارمه تی دراوه و نه پشتگیری کراوه.

له ناوېهري چوارهم: زياته پړه وي و ده ست بلاوي له خواردن و خوراكدا:

خراپي و له ناوېردني نه، دوو جوړه:

جوړيكيان به هوې خراپي و گنده لي چاو و د پروني نه وه و هكو: قه ده غراوه كان،

كه نه مه ش خوي دابه ش ده بي به سر دوو جوړدا:

۱. نه و قه ده غه كراوانه ي كه به شيكن له مافي په روه ردگار و هكو: مرداره وه بوو، خوښ، گوشتي به راز، ناز له لانيكي دپړنده كه خاوه ني كه لپهن و هك (سهگ، شير، و... هتد. و هرگيري كوردي) و هك نه و په له وهرانه ي كه خاوه ني په نجه و چه پوله ي نيچير و پاون.

۲. قه ده غه كراواني كه به شيكن له مافي خه لكي، و هكو: كل و پهل و شمه كي دزراو د سته سهردا گيراو و نه و ه ي كه به بي په زامه ندي خاوه نه كي له پيگه ي زور يا خود زه و تكردني ناموس و به هوې به رگري كردن له لومه و توانجي خه لكي داگير كرابي.

جوړي دوو هم نه و كارووبارانن كه زياته پړه وي و تيپه پين له سنووري شهرعي ده بيته هوې له ناو بردن و خراپ كردنيان، و هكو: زياته پړه وي له كاري پړه و و پيگه پيدراودا (حلال)، زياته پړه وي له خواردن و خوراك! چونكه زور خواردن مروقه له په رستش مست و كه م ترخه م دهكات، و دل سه رقالي دهكات به كارووباري خواردن و خوراك و تير كردني زگ له پاده به دهر، و به رده وام به دواي به ده ست هيناني خواردنه به تام و جوړا و جوړه كانه و هيه، و هه ركاتي گه يشته ثامانچ و مه به ستي خوي، ته ووي هم و خه مي نه و له لايه كه وه تام و چيز و هرگرتن و له لايه كي تره وه نيگه رانييه تي له زهره ر و زيانه كاني نه و و له لايه كي تريشه وه و زه و هيزي هه و و هه و هسي ناز له لي زال ده بي به سه ريداو پيگه كاني چوونه ناوه و ه ي شه يتان هه موار دهكات. چونكه شه يتانيش هه روه كو خوښ ده تواني بجيته ناو پړه گ و خوښ به ره كاني مروقه وه.

پوڏو پڳه کانی چوونه ژوورده وی شهیتان ده به سستی و دایانده خات، به لام زور خواردن و زگ پر کردن پڳه چوونه ناوه وی نه و نازادو هموار ده کات، هرکه سستی خواردن زور بخوات به خوارنده وه و خه و تنیش زیاتر پیویستی هیه و له نه نجام و ناکامیشدا خیر و به رژه وهندی و قازانچ گه لیککی زور له ده ست ده دات.

له فرموده یه کی دیار و به ناو بانگدا هاتوه که: (ما ملا ابن آدمی وعاء شراً من بطنه، بحسب ابن آدم لقیعات یقمن صلبه، فإن کان لا بد فاعلاً فثلث لطعامه وثلث لشرابه وثلث لنفسه).^۷

واته: هیچ شتی خراپتر له وه نییه که مروژ زگی خوی به خواردن تیر و پر بکات، چهند پاروویه که توانای نه و بیاریزی به سه، نه گهر خواردن زیاتری پیویست بوو یه که له سهر سیتی به خواردن و یه که له سهر سیتی به خوارنده وه و یه که له سهر سیتی بو نه فوس کیشانی خوی تایبه ت بکات.

ده گیرنه وه که شهیتان نه فرینی خوی له سهر بیت له لای یه حیای کوپی زه که ریا ده رکوت و زه که ریا پتی وت: تا کو نیستا له بابه تیک یا خود مه سه له یه کدا به سه رمدا زال بوویت؟ شهیتان وتی: جگه له بواریکدا که زال بووم به سه رتدا نیتر بواری ترش نابهم! وه نه و بوارهش نه وه بوو که شهوی خواردنیاں بو ناماده کرد بوویت، مه یلی خواردنتم بو زور خوری زیاد کرد! وه تیرو پرت خوارد و خه وتیت و له خویندنی نویژو په رستش به جی مایت و دواکه وتیت!؟

یه حیا وتی: دواي نه وه له قاپی په روه ردگار به لئین ده دم که هیچ کاتی فره خوری نه کهم! شهیتان وتی: منیش له قاپی و ده روزه ی په روه ردگارا به لئین ده دم، که هیچ کاتی که سستی به م جوړه ناموژگاری نه کهم!

له ناوېره پېنجه م: زياره پړه وې له خه وټندا:

زياده پړه وې له خه وټندا بوار بو مردني دل د پړه خستېنې، جهسته قورس و ته مه ن و کات له ناو د ه بات و ده بېته هوې بې ټاگايې و بې توانا گه ليکي فراوان. هه ندي له خه وټنه کان نه ويستراو و هه نديکي تر يشيان بو جهسته زيان به خش و بې سوود و بې که لکن.

به سوود ترين جوړي خو نه وه يه که مروځ به سهختي پيوېستي پتي بېت. وه خه وټني سه ره تاي شو له کوټايي شو باشته، وه خه وټن له نيوه ندي پوژدا له سه ره تاو کوټايي پوژ گونجاو تره. به هر نه اندازه ي که کاتي خه وټن به سه ره تا و کوټايي پوژ نزيک بېت به تايبه تي خه وې عه سرو به ره به يان جگه بو شو زيندو و که ره وان زه ره ر و زيانې زوړ تره.

له پړوانگه ي زانايانه وه خه وټن دواي نوېژي به ياني ټاکو به دهر که وټني هه تاو ناپه سه نده، چونکه نه و کاته هه ليکه بو ياد کردن و خوېندنې قورئان، وه نه م ماوه زه مينه به لاي پړيوارانه وه خاوه ني سوود يکي گه وره يه و ته نانه ت نه گه ر ته واوي شو نه خه وټن و به ټاگابووين، پړيگه ناده ن که نه ريت و پړه وشتي خوې له و ماوه زه مه نيده دا ټاکو هه لپه اتني خوړ بووه ستين. چونکه هه لپه اتني خوړ ده ست پړکردني پوژو و کاتي ناردي پزق و پوژييه، وه پوژ له و کاته وه هه لپه اتن و به ديار که وټني خوې ده ست پي ده کات و که لک وه گرتن له و کات و زه مه نه به واتاي به هر مه مند بوونه له خيرو چاکه، وه جگه له بواړي تايبه تيدا نه بې نابي نه و کات و زه مه نه تايبه ت بکه ين به خه وټنه وه.

کورته ي قسه که نه مه يه که هاوسه نگ و به سوود ترين خو خه وې نيوه ي سه ره تاي شو و يه که له سه ره شې کوټايي شو وه، که نزيکه ي (۸) کاتژميړ، وه به لاي پزيشکانه وه گونجاو ترين و به که لک ترين شيوه ي خه وه له پړوي کات و پړزه وه و به هر نه اندازه يه که لتي که م بکړي ياخود پتي زياد بکړي، به لاي نه وانه وه له سروشتي مروځدا گرفت و ناهه مواري دروست ده کات.

یه کی له جوړه کانی خه وی بی سوود خه وټنی دوی پوژناوا بوونه تاكو پیش تاریک بوون و هاتنی شه وی ته و او. پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه وه به خراب و ناپه سهند ده زانی و له پووانگه ی شریعت و سروشتی شه وه ناپه سهند و باش نییه .

به هه مان شیوه که زیاده پړه وی له خه وټندا پڼگه خوشکهری سره له دانی نه م به لایانه یه، که م خه وی و زور خه ویش ده بیته هو ی سره له دانی به لا گه لیکی تری گوره. که ده توانی به نامه موار گه لیکی وهک: خو و سروشتی خراب، وه لادانی نه فس، که مکړنی توانا و وزه، له بواری نه ندیشه و کارو کرده وه دا، ناماژه بکه ی.

هه روه ها ده بیته هو ی هندی نه خوشی ترسناک که دل و جه سته ی مرو ف توانای خوگرتن و خوږاگری نه و نه خوشییانه ی نابی. چونکه هه ستان و دریژده دان به ژیان له سر بناغه و بنچینه ی دادگریه و هرکه سی په چاویان بکات، ته ووی خیر و چاکه ی به ده ست هیناوه، وه ده بی له پڼموونی په روه ردگار داوی یارمه تی و هاوکاری بکات.

له ناو بهری شه شه م: ته ماشا کړنه نا پیوسته کان:

سهرنج و ته ماشای زیاده، ده بیته هو ی پووتکړدنی ته ماشاکر و په یکه و هیکه لی لایه نی به رامبه ر له دلیدا ده کیشی و ته ماشاکر به خو یه وه سهرقال ده کات و سه باره ت به به ده ست هینانی نه و ده چیتته نیو قولایی بیرکړدنه وه .

ده توانین بلین که: ته ماشا کړنه ناروا و پڼگه پی نه دراوه کان پڼگه خوشکهری زوریک له گیره شیوینی و پشوی و نا هه موواریه کان، به هه مان شیوه که له په رتووی (المسند) دا له پیغه مبه ری خواوه (صلی الله علیه وسلم) هاتوه که: ((النظره سهم مسموم من سهام ابليس، فمن غض بصره لله اورثه الله حلاوة يجدها في قلبه الى يوم يلقاه)).

واته: ته ماشا کړدنی نامه حره م تیریکی ژه هراوییه له تیره کانی شه یتان، هرکه سی له بهر خاتری په روه ردگار (سهری نامه حره م) نه کات، په روه ردگار تام و چیرزکی پی

ده به خشی، که تا پوژی بینینی په روه ردگار له دلی خوئی دا هست به و تام و خوشییه ده کات.

زوریک له کیشه و گرفته گوره خانه واده یی و کوومه لایه تییه کان له پښه ی ته ماشا کړنه ناروا و پښه پینه دراوه کانه وه دروست بوون، که نه بوونی نه و ته ماشا کړنه ی که نه که ته نیا یه ک داخ و په روښ و په شیمانی به لکو ده یان په شیمانی و داخ و په روښی به دواوه بووه. به هه مان شیوه که شاعیری و تویه تی:

كل الحوادث مبدئها من النظر ومعظم النار من مستصغر الشرر
كم نظرة فتكت في قلب صاحبها فتك السهام بلا قوس ولا وتر

واته: سه چاوه و کانگه ی ته وای پووداوه کان ته ماشا کړنی نامه شرووع و ناروا یه، وه زوربه ی ناگره گوره کان له یه ک تیشک و پرووسکه وه دروست بوون، چ ته ماشا گه لی که دپاوی و دپاوی (پژو بلاو) له دلی ته ماشا کړدا دروست ده کات، چونکه ته ماشا کړنه کان تیر گه لیکن به بی که وان و ژی.

له ناو به ری جه و ته م: زور قسه کړدن:

قسه و ته ی زیاده و نا پیویست، ده رگا و ده روازه گه لی شه پ و خراپه ی زور بو زه فر بردن و چوونه ناووه شه یتان به پووی قسه کړدا ده کاته وه. به لام دور که و تنه وه له قسه ی ناپیویست و نابجی ته وای نه و ده رگا و قاپیانه به پووی شه یتاندا داده خات.

که نه بوون، نه و شه پ و مش و مړانه ی که هوکاره که یان ته نیا یه ک پرسته و قسه بووه. ! پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پوژی به مه عازی کوپی جه به لی فرموو: ((وهل یکب الناس علی مناخرهم فی النار الا حصائد السنتهم)).^۸

واته: ((مه گر شتی جگه له داهات و بهرهمی زمان، خه لکی به لووت (سهر و نیو چاوان) له نیو ناگردا ژیره و ژور ده کات؟))

^۸ رواه الترمذی (۲۶۱۶) و ابن ماجه (۳۹۷۳).

له سه حیحی ترمزی دا هاتووه که، پیاوړکی نه نصاری کوچی دواپی کردو خه لکی دهیان وت: خوش به حالی ئه و! پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرمووی: ((فما یدرک فلعله تکلم بما لایعنیه او بخل بما لا ینقصه))^۹.

واته: له کوپوه دهزانن له وانه یه قسه یه کی بی که لک و خراپی (بو دین و دنیای خوئی) کردبی یاخود سه بارهت به شتی که لئی که م نه بووه ته وه، پیسه کی و ئیره یی کردبی)).

قسه ی له پاده به در و ته ماشاگردنی نارپه وا و حرام، سه رچاوه و کانگه ی زوریک له تاوانه کانن. وه چولترین پیگن بو هاتنه ناوه وهی شهیتان. چونکه زام و برینی ئه و تاوانانه هیچ کاتی چاک بوونه وه په یدا ناکن و چاک نابنه وه. به لام هوا و هوه س و ناره زوی زگ تیر کردن و پر کردن به م جوړه نییه و هر کاتی که پر تیر بووی، مهیل و ناره زوی بو خواردن که م بووه ته وه.

به لام نه گهر چاو و زمان بخړینه دوخی خوئیان و وازیان لی بهینی و لییان نه پرسیته وه، هیچ کاتی له ته ماشاگردن و قسه کردن ماندوو و بیتاقت نابن، وه تاوان و لادانیان داوینته دار و شونتاته کانیان به رفراوان و به ریلوترن. (سه بارهت به به لاو تاوانی زمان، ده گپړنه وه که نیمامی نه بوبه کر (په زای خوی له سر بیت)، به ردیکی خستووه ته ناو ده می و به رده وام وه ک بنیشت هاتوو چوئی پی ده کرده و لییان پرس، بو وا ده که یت نه ی نیمام؟ نه ویش فهرمووی: ده مه وی سهری زمانم بشکینم و ناگام لئی بیت، چونکه گهر سهری نه شکینم نه و سهرم ده شکینم و سهرم ده خوات، واته تووشی تاوانم ده کات، وه رگپړی کورد).

سه له فی صالح نه هلی نیمان و باوه پریان له زور بلئی و قسه زورکردن و ته ماشاگردنه نا پیویسته کان دوور خستو ته وه و ناگاداریان کردوونه ته وه، وه دهیان وت: هیچ شتی له به ند کردنی ماوه دریژی زمان چاکتر نییه.!

به‌شی سیّهم

راستی و حقیقه‌تی

نه‌خو‌شی دلّ

تهوهری یه کهم: راستی و حقیقه تی نه خوشی دل:

له چهن د نایه تیکی قورئانی پیروژدا باس له نه خوشی و دهرده داری دل کراوه:
په روه ردگاری به توانا له باره ی دوو پووه کانه وه ((المنافقین)) ده فهرموویت: ﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا﴾ سووره تی البقرة ۱۰.

واته: نه وانه له دل و دهرووناندا نه خوشی بی باوه پی و حه سوودی و کینه هیه،
خوایش (به سه رخستنی حه ق و ئیمانداران) نه وهنده ی تر دهردیان گران و کاریگر
دهکات و سزایه کی سه ختیش (له دونیا و قیامه تدا) چاوه پړتیانه، به هوئی دروکردن و
(دزایه تییان بو ئیسلام).

هه روه ها ده فهرموویت: ﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ
بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ﴾ سووره تی نه حزب ۳۲.

واته: نه ی ژنانی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ئیوه وه ک هیچ ئافره تیکی تر نین،
نه گهر به ته واوی ترسی خوا له دل و دهرووناندا هیه، قسه به ناسکی و شیوه یه ک
مه کهن، نه وه کو نه وه ی دلی نه خوشه بووژتیت و نیازی خراپ بکات.

په روه ردگاری مه زن داوی له وانه کردووه که وه کو هندی له ژنانی لاواز و ناسک بیژ
له قسه کانیا ناسکی و لاوازی نیشان نه دهن، تا که سانی که دلیان نه خوشه،
زه فهریان پی نه بن، به لام له پال نه وشدا نابی قسه کانیا ن به جوړیکی توند و تووپه
نامیز بیت، که له شیوه ی جنیو و قسه ی خراپدا بن، به لکو ده بی به وردی و جوانی
قسه بکه ن.

په روه ردگاری مه زن فهرمویه تی: ﴿لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ﴾ سووره تی نه حزب ۶۰.

واته: سویتد به خوا نه گهر دوو پووه کان و دل بیمار ه کان و پپو پاگهنده چیبه کان،
له مه دینه دا کو ل نه دهن، مو لته و هانی تو دده دین که تو لایان لی بسیتیت و زوړبه یان
دهر به دهر بکه یت و پاشان که میکیان نه بیت له شاردا نه میتنه وه.

جیاوازی هه ټوښت نواندنی دل:

هه ندی جار سه بارت به بابته، دل ګان خاوهنی هه ټوښتی جیاوازی.
په روه ردګاری به ده سه لات ده فهرمویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا﴾ سوره ته المدثر ۳۱.

واته: جا نيمه وه نه بیت کار ګوزارانی دوزه خمان له که سانی تر جګه له فریشته به دی هینا بیت، نه و ژماره یشمان ته نها بو ټا فیکردنه وه دیاری کردوه بو ټه وانه ی که بی باوه پ بوون، هه روه ها بو ټه وه ی ټه وانه ی کتیبیان پیدراوه دلنیا بن له پاستی ټم قورټانه (چونکه له ته ورات و ټینجیدا ټه و باسه هه یه)، وه بو ټه وه ش که ټیمانداران زیاتر باوه پیان دامه زراو بیت و ټه وانه ش که کتیبیان پیدراوه، ټیماندارانیش حق نییه تووشی دوو دلی بین.

په روه ردګار له م باره یه وه ده فهرمویت، که له بهر هوکار ګه ټیکه که نوژده (۱۹) فریشته ی له لای ټاګری دوزه خ دیاری کردوه، وه له نیوان ټه وانه دا پینج هوکاری باس فهرمووه:

۱. ګوښه ند و ټا فیکردنه وه ی بی باوه پان، که به هو یه وه زیاتر له بی باوه پی و ګومپایی دا نقوم بوون.

۲. به هیز کردنی باوه پی نه هلی په رتووک، که به هو ی باوه پ هینان به و هه واله که پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به بی ټاوپیکه وتن له ګه ل پیغه مبه ره کانیا ن ټه وی هینا وه، نه فسی خو یان به هیز ده که ن و بو ټه وانه ی که ټه هلی بی به قایی و نکولین، په لپ و بیانوویان ناهیللی، وه پینمونی ویستانیش په روه ردګار پینمونیان ده کات.

۳. هه‌روه‌ها باوه‌پی ئه‌ه‌لی ئیمان به‌ه‌وی شایه‌تی دان و په‌سه‌ندکردنی ته‌واو دانپێدانانیدا زیاد ده‌کات.

۴. گومان و دوو دلی له‌ نیۆ دلی ئه‌ه‌لی کتیب و ئه‌ه‌لی باوه‌پ به‌ه‌وی دَلنیایی ئه‌وان و شایه‌تی و باوه‌پی ته‌واوی ئه‌مان جی به‌جی ده‌کات.

واته ئایه‌تیک که هاتووّه خاوه‌نی ئه‌م چوار هۆکاره‌یه:

- گوڤه‌ند (فیتنه) بو بێ باوه‌پان.
 - دَلنیایی و پشت ئه‌ستووری ئه‌ه‌لی کتاب.
 - زیاد کردنی ئیمان و باوه‌پی موسلمانان.
 - له‌ناو بردنی گومان و دوو دلی ئه‌ه‌لی کتیب و ئه‌ه‌لی ئیسلام.
۵. سه‌ر لیشیواوی و که‌ساسی بێ باوه‌پان و دل نه‌خۆشان و دل مردوو‌ه‌کان سه‌باره‌ت به‌ دیاری کردنی (۱۹) فریشته بو به‌پێوه‌بردنی دۆزه‌خ، که ده‌لێن: ﴿مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا﴾ سووره‌تی البقره ۲۶.
- واته: جا ئه‌وانه‌ی ئیمانیا ن هیناوه ئه‌وه چاک ده‌زانن ئه‌م نمونه‌یه پاسته‌و له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاریانه‌وه‌یه، ئه‌وانه‌ش کافر و بێ باوه‌پ بوون که ده‌لێن: خوا مه‌به‌ستی چی بوو له‌م نمونه‌یه‌دا...؟!

- دلی که به‌ه‌ویه‌وه زیاتر له‌ بێ باوه‌پی و بێ به‌قایی و گومرایی دا نقوم ده‌بیت.
- دلی که ئیتر ئیمان و په‌سه‌ندکردنی زیاد ناکات.
- دلێکی تر باوه‌پی پی ده‌کات و ئیتر به‌لگه و بیانوی نامینی.
- دلێکی تر سه‌ر لیشیواو و سه‌رگه‌ردان ده‌بی، وه نازانی مه‌به‌ست له‌وه چیه...؟
- دلانیکی تر له‌ گومان و دوو دلی له‌م باره‌یه‌وه پزگاریان ده‌بی.

قورئان چاره‌سەر و ده‌وا و ده‌رمانی دله‌کانه :

په‌روه‌ردگاری مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّلُورِ وَهُنَّ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ سووره‌تی یونس ۵۷.

واته: نه‌ی خه‌لکینه، به‌پاستی ئیوه ئاموژگارییه‌کی گه‌وره‌و گرنگتان له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار تانه‌وه بو‌هاتووه که (قورئانه) شیف‌او چاره‌سهریشه بو‌نه‌خووشی دل و ده‌روونه‌کان و پێ نیشانده‌رو په‌حمه‌تیشه بو‌نیماندران.

قورئان ده‌واو ده‌رمانی چاره‌سهرکه‌ری دله‌کانه له‌نه‌خووشی نه‌فامی و نه‌زانی و گومپایی، چونکه زانست و پێنموونی ده‌واو ده‌رمانی نه‌خووشی بی‌ئاگایی و نه‌زانینه، گه‌شه‌و پێنموونی ده‌واو ده‌رمان و چاره‌سهری گومپایی و تاریکین.

په‌روه‌ردگاری مه‌زن پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی موحه‌مه‌د (صلی الله علیه وسلم) له‌م دوو نه‌خووشی و ده‌رده‌دارییه‌ پارێزراو پاک‌فه‌رموویه‌تی: ﴿وَالنُّجْمُ إِذَا هَوَىٰ (۱) مَا ضَلُّ صَاغِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ﴾ سووره‌تی نه‌جم ۱ - ۲.

واته: سویند به‌ئه‌ستیره‌ کاتیک له‌شوینی خو‌ی ده‌ترازیت و به‌خیرایی به‌ر ده‌بیته‌وه‌و ئاوا ده‌بیته‌ هاوه‌ل و هاوپێ ئیوه نه‌ی موحه‌مه‌د (صلی الله علیه وسلم) گومپاو سه‌ر لیشتی‌واو نه‌بووه، له‌پێگه‌ی پاست و په‌وان نه‌ترازاوه.

پیغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) جێنشینه‌کانی خو‌ی به‌زانست و پێنموونیکه‌ری پێناسه‌و وه‌سف کردووه‌و فه‌رموویه‌تی: (علیکم بسنتی و سنة الخلفاء الراشدين المهديين من بعدي).^{۱۰}

واته: له‌سه‌رتان پێویسته که له‌شه‌ریعه‌تی من و شه‌ریعه‌تی جێنشینه‌ گه‌شه‌کردو پێنموونی کراوه‌کان و پێنموونی که‌ره‌کانی دوا‌ی من په‌ی‌په‌وی بکه‌ن.

په روه ردگاری به ده سولات وتهی خوئی بو ئاموژگاری کردنی ته وای خه لک و پینموونی که رو په حمه تی بو ئه هلی ئیمان و چاره سهری ئازاری دلّه کان داناوه. هه رکه سی له قورئان بو چاکبوونه وهی نه خوشییه فیکری و هزرییه کان، ئه خلاقی ره وشتی و کرده یی خوین که لک و قازانچ وه ربگری، کیشو نه خوشی ئه و چاره سهر ده کری و هه رکه سی به م جوړه نه کات به لگه ی پاست بیژی شاعیره که ده لیت:

فاذا بل من داء به ظنّ انه نجا و به الداء الذي هو قاتله

واته: هه رکاتی که نه خوشییه کی هه بوو و چاره سهرکراو چاک بوویه وه، هه ست ده کات که پزگاری بووه، به لام نازانی که به ده ست نه خوشییه کی تری کوشنده وه ئیش و ئازار ده کیشی.

په روه ردگاری مه زن ده فهرموویت: ﴿وَنُزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ سوورده تی ئه سرا ۸۲.

واته: ئیمه له قورئان ئایه ت و سووره تانیک داده به زینین، که بیته هوئی شیفاو چاره سهر بو نه خوشییه دهروونی و جهسته ییه کان هه روه ها په حمه ت و میهره بانیش بو ئیمانداران، بو سته مکارو خوانه ناسانیش ته نها زیاد کردنی زه ره رو زیان نه بیته هیچی تر نییه، هیچ به ره وه سوودیکی لی نابین.

پای باشت ئه مه یه که قسه ی (من) له م ئایه ته دا بو (باسکردنی په گه زه)، چونکه قورئانی پیروژ هه مووی بو ئه هلی ئیمان چاره سهر و په حمه ته.

تهوهری دووهم: نامراز و هوکاري نه خوشييه کاني دل و جهسته

نه خوشييه کاني جهسته وړيگه چاره کانيان:

نه خوشييه جهسته ييه کان له بهرام بهر ته ندروستی و سهلامه تی جهسته وه جيگير بوون و له ناکامدا له دوڅی هاوسانی و هاوسه نگيدا درده چي و کار و چالاکی سروشتی نه ندامه کاني تووشی شيواوی و تيکچوون دکات، يا وه کو کويړي، که پي و ثيفليجي، تواناو هيڅی خوځی به تهواوی له دهست ديدات و ياخود به هوځی نه و نه خوشييه وه تووشی لاوازی و گرفت دهبي و بهو شيويه که گونجاو و پتويسته له نه ستوی کار و بهر پرسياريه ته کاني نايهت.

له بوار گه ليکی تريشدا نه ندام و ههسته کاني مروځ به هوځی نه خوځی و پووداوه وه له دوڅی ناسايی خوځيان درده چن و پېچه وانه ی پاستی و حقيقت پيشانی خاوه نه که ی ددهن و شيرين به تال و تال به شيرين و پاک به ناپاک و ناپاک به پاک، ههست پېده کهن.

خرابی و شيواوی و تيکچوونی کاری سروشتی نه وان وه کو تيکچوون و لاوازی له کاری سيسته می هرس کردن، ههست کردن، بهرگری کردن، پاکيځشان.. که به هوځی دورکه وتنه وه و درچوونيان له دوڅی هاوسانی و هاوسه نگي دا تووشی ئيش و نازار و ژان دهن، به لام له هه مان کاتدا توانای خوځيان به تهواوی له دهست نه داوه و تووشی له ناو چوون و تياچوون نه بوون، به لکو تا راده يه ک توانای جوولهي خوځيان ده پاريزن.

نامراز و هوکاري نه و درچوونه له دوڅی هاوسانی و هاوسه نگي، ياخود خرابی و له ناوچوون له چه ندييه تی و چوڼييه تی دا، خرابی و تيکچوون له (چه ندييه ت) دا، يا به هوځی که مايه تی و ناتهواوی ماده ده يه کی تاييه تييه که دهبي پړژه که ی زياد بکه ين، ياخود به هوځی زيادی و له راده به دهرييه تی که پتويسته پړژه که ی کم بکه ينه وه.

شیواوی و تیځچوون له (چوڼییهت)یشدا یا بهووی زوړی گهرما، سهرما، ته پایی و وشکی و په قییه وهیه، یا بهووی که مکړدن له نه دازه ی سروشتی که هر یه کیکیان ده بی به شیوه و دهواو دهرمانیکی گونجاو چاره سهر بکه یین.

بناغه و تهوهری سه لامه تی جه سته له سهر پاراستنی توانایی و پاریزگاری کردن له به رامبر نه خوشییه کان و هیئانه دهره وهی ماده ی خراپ و به سهرچوو له جه سته دا جیگیره .

دوژینه وه و دیاری کردنی پزیشکه کان له سهر بنچینه ی هم سی بناغه یه جیگیره، که قورئان ئامارهی بو کردووه و په روه ردگاری که نه وی بو چاره سهر و په حمه تی مروغه کان ناردووه ئیمه ی بو نه و سی بناغه یه پینمونی فهرمووه .

بناغه ی یه که م: پاراستن و پاریزگاری کردن له هیژ و توانا: په روه ردگاری مه زن داوی له نه خوشان و پیواران کردووه که له مانگی پیروزی په مه زاندا له پوژوو گرتن دووره په ریژی بکه ن، وه پیواره کان دواي کوتایی هاتنی سه فهر و نه خوشییه که یان و دواي بوژانه وه و چاک بوونه وه یان، قهره بوو و فراهه می بکه نه وه. تاوه کو هیژ و توانای خو یان بپاریزن. ! چونکه پوژوو گرتن هندی جار نه خوشی نه خوشه کان زیاد ده کات، وه پیواران به هووی ئیش و کار و سه رقائی سه فهره که یانه وه پتویستیان به پاراستن و پاریزگاری کردنی هیژ و توانا که یانن.

بناغه ی دووه م: ناگا لیټوون و پشتیوانی و چاودیږی کردن له به رامبر کاروباری زیان دهر و خراپ: په روه ردگاری به ده سه لات پوخسه تی به مروغه ناساغ و نه خوشه کان داوه که له به کاره یئانی ئاوی سارد بو خوشوړین و ده ست نویژ گرتن دووره په ریژی بکه ن. چونکه بو نه وان خراپه و زهره ری هیه و پیگه ی پیداون که له بری نه و به خاکی پاک ته یه موم بکه ن. تا له چوونه ناوه وهی شتی پیس و زهره ردهر بو پواله تی له ش و به شیوه ی یه که م بو دهروونی نه و بکه ونه بهر پاریزگاری کردنه وه .

بناغهي سٿيم: لابرڊن و دور خستنه وهی ماددهی ژه هراوی و زیاده له له شدا:
 په روه رډگار به حاجیان که له کاتی ئی حرامدا سهرشانیان بریندار یاخود نه خوشییه کی
 تاییه تیان هه یه، پښگی داوه به کورت کردنه وهی مووی قزیان، تاوه کو له قزو هه لمی
 پیس پاک بن. ئه مه یه کی له ساده و ساکارترین پاک پاریزی جه سته یه که ده توانی
 نامازیه ک بیت به پیویستی جی به جی کردنی ئه م شیوازه له نه خوشی و گرفته
 گه وره کانددا. ئه م بابه ته م بو یه کی له پزیشکه گه وره و ناوداره کانی ولاتی میسر باس
 کرد، نه و وتی: سویند به خوا نه گه ر بو دوزینه وهی ئه م بابه ته گه شتم بو پوژئاوا
 بکردایه، به گشت و سه فهریکی قورس و گرانم له قه لم نه ده دا!

دل وه کو جه سته وایه له نه خوشی و دژنه خوشیدا

دوای نه و پوونکردنه وانه به دیار ده که ویت که دلش داواکار و ناواته خوازی:
 - کاروباریکه که له هوکاری به هیزی و به توانایی نه و - واته ئیمان و یادکردن و
 په پره وی کردن و گوپراهه ل بوون - پاریزگاری بکات.
 - بو پاریز و پاریزگاری کردن له به رامبرشته خراپ و زیانباره کانی به
 سووریکردن و دور که و تنه وه له تاوان و گوناح و دوریکردن و خوگرتن له دژایه تی
 کردن له گه ل شه ریه تدا، پیویستمان هه یه.
 - بو ده ست به تالی و خالی بوون له کاروباری خراپ و له ناویه ر، به توبه و
 گه پانه وه یه کی پاستگوایانه و په شیمانی و لالانه وه یه کی به ناگایانه پیویستمان هه یه.
 نه خوشی دل، گرفت و نه نگیه که که بو ی دپته پیش و ناسین و په پره وی کردن له
 حه قی لی تیک ده دات و حه ق به حه ق نابینی و یاخود وه نه وهی که هه یه
 به پیچه وانه وه هه ستي پی ده کات و یاخود درک کردنی پاستی و حه قیه تی به لاهه به
 توندی که م ده بیته وه، وه ویستی بو قه بوول کردن و په سه ندکردنی حه ق سست
 ده بی و له گه ل حه ق و پاستی و به رژه وهندی دا نه یاری و دوزمنی ده کات و باتل و

ناپه‌وای خوښ ده‌وئ و حه‌زی لى ده‌کات، وه زوړىك له مروښه‌كان هه‌ردووکى ته‌م بابه‌تانه‌ی تیدا دیته‌ دى.

به هوئى ته‌مه‌وه نه‌و خوښى و پیتاك و باجانہ‌ی كه تووشى دل ده‌بن، هه‌ندئ جار به لیکدانه‌وہى گومان و بوختان و گنچه‌ل لىك ده‌دریته‌وه، هه‌روه‌كو موجه‌یدو قه‌تاده له‌م ثابته‌دا لىكیانداده‌وه: ﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾ سووره‌تى به‌قهره ۱۰. واته: نه‌وانه نه‌خوښى بئ باوه‌پى و حه‌سوودى و كینه هه‌یه.

هه‌ندئ جاریش (نه‌خوښى دل) بیان به هه‌وا و هه‌وه‌سى زینا لىكداده‌ته‌وه، وه‌كو ته‌م ثابته‌كه ده‌فه‌رموویت: ﴿...فَيَطْمَعُ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ﴾ سووره‌تى ته‌حزاب ۳۲. واته: ((...نه‌وه‌كو نه‌وه‌ی دلى نه‌خوښه بووروژیت و نیازى خراب بکات، هه‌میشه و به‌رده‌وامیش قسه‌ی چاك و به‌جئ بکه‌ن(كه هېچ كه‌س نه‌توانئ په‌خنه‌ی لىبگړیت))) یه‌که‌م: نه‌خوښى گومان و دوو دلى.

دووه‌م: نه‌خوښى هه‌وا و هه‌وه‌س و ثاره‌زوو.

ته‌ندروستى و سه‌لامه‌تى به هوئى وچوون و هاوتا بوونه‌وه پاريزراو ده‌بئ، به‌لام نه‌خوښى و ناساغى به‌هوئى دزايه‌تى و پېچه‌وانه‌كه‌يان جئ به‌جئ ده‌كړئ. له پاستى دا نه‌خوښى به هوئى ثامراز و هوکارىكى وه‌ك هوکارى خوئ به‌هيز بووه و به‌هوئى دزه‌كه‌یه‌وه جئ به‌جئ ده‌كړين، وه ته‌ندروستى و سه‌لامه‌تى له پنگه‌ی هوکارى وچووه‌وه هوکارى نه‌وان پاريزراوه و به‌پېچه‌وانه نه‌وانیش له‌نيو ده‌چئ.

جه‌سته‌ی مروښى نه‌خوښ به‌هوئى شت گه‌لیكى وه‌ك: سه‌رما، گه‌رما و ئیش و کار، كه جه‌سته‌ی مروښى ساغ و ته‌ندروست نه‌وه‌نده نه‌زییته و نازار نادات، تووشى په‌نج و نازار ده‌بیټ.

دلى نه‌خوښیش به‌هوئى هه‌ندئ کارووبارى وه‌ك: (گومان و هه‌وا و هه‌وه‌س و ثاره‌زوو) نه‌خوښیه‌كه‌ی زیاتر ده‌بیټ. چونكه توانائ پووبه‌پوو بوونه‌وه‌ی نه‌وانى نییه.

به لَام دَلّی ساغ و تهنډروست و به هیز، کارووباری له وه خراپتریش به هیز و توانا و ویست و ئیراده وه لاده بات و دوور ده خاته وه. به گشتی ده توانین بَلّین که: هرکاتی شتی وه کو هوکاری نه خوشی نه خوشان په یدا ببی، پیزهی نه خوشییه که یان زیاد ده بی و هیز و توانایان نامیّنی و لاواز ده بن، وه نه گهر نه هم هوکارانه به دروستی له ناو نه برین و ئامراز و هوکاری له ناو بردنی نه خوشی فراهه م نه کری به ره و مردن و تیاچوون مه نگاو مه لده گرن.

کورته یه ك له باروودوخی دل:

- دلّیش هاوشیوهی جهسته تووشی نه خوشی ده بیّت.
- چاره سه ره که ی له پښگی توّبه و گه پانه وه و چاودیریکردنه وه دیته دی.
- دلّیش وه کو ئاوینه پیس ده بیّت، وه ته نیا پښگی پاک کردنه وهی، ناسین، یادکردن و گوپراهی په روه ردگاره.
- دلّیش وه کو جهسته پووت و قووته و داپوشین و چوانکردن و پازاندنه وهی ته نیا له پښگی (ته قوا و خواناسینه) وه یه.
- دلّیش وه کو جهسته برسی و تینووی ده بی، وه خواردنیشی (یه کخواپه رستی، پشت به ستن به خوا، په شیمانی و گه پانه وه و پیز و خوشه ویستی) په روه ردگاره.

به‌شی چواره‌م

**رینگه‌کانی به‌رگری کردن، له زال
بوونی نه‌فس به‌سه‌ر دلدرا**

ته وهری یه کهم: سه رچاوهی نه خوشییه کانی دل

یه نابردن بو په روه ردگار له خراپه و شه ری نه فس:

ئهم به شه وه کو پایه و بناغه وایه بو به شه کانی دواتر.

پیویست به وه بیر هیئانه وه ده کات که: (نه فس ئه مماره) کانگه و سه رچاوهی ته وای نه خوشییه کانه که دل توشیان ده بیټ، وه تیځپای هوکاره کان به خراپ و له ناو به ره کانی دل بو ئه وه ده گه پینه وه و به ئه ندانه کانی تر و له پیش ه مووشیانه وه بو دل په ره ده ستیځی و ده گوازیته وه.

پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له سه ره تای قسه به نرخه کانی دا هه میسه ده یفه رمو: ((الحمد لله نستعینه ونستهدیه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا...)).^{۱۱}

واته: ((ستایش تایبه ته به په روه ردگار وه، داوای هاوکاری و یارمته ی له و ده که ین و له ویش پښموونی و ه رده گرین، وه داوای ئی خوش بوون و ئی بوردن ی ده که ین و له شه پ و خراپه و به لای نه فسی خو مان و کار و کرده وه کانمان هاوار و په نا بو په روه ردگار ده به ین...)).

له موسنه دی ترمزی له حوسین کوپی عوبه ید هاتووه که: ((پیش موسلمان بوونم پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پیی فهرمووم: (حوسین چه ند خوا ده په رستی...؟) وتم: حه وت خوا له زه وی و دانه یه کیش له ئاسماندا! فهرمووی: ((له کام یه کی له وانه ئومید و ترست هه یه؟))

وتم: به و په روه ردگار ی که له ئاسماندا یه. فهرمووی: ((ئیسلام قبول بکه! تا شت که لیک ی به که لک و به سوودت فیر بکه م)). دوا ی ئه وه ی که ئیمان هیئا، فهرمووی:

۱۱ اخرجه ابو داود (۲۱۱۸) وکذا اصحاب السنن.

((بَلّی پەرورِدگار، پِڭه‌ی گه‌شه‌کردن و پِڭه‌ی پاستم نیشان بده و له خراپه و به‌لای نه‌فسم پارِیزراوم بکه)).

پِڭه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به شیوه‌یه‌کی گشتی له‌خراپه و به‌لای نه‌فس و له شه‌پ و زهره‌ر و زیانه‌کانی کار و کرده‌وه و قسه و لیدوانانی که په‌یدا ده‌بی و پرو دده‌ت و شوته‌ته‌کان، نارچه‌تیبه‌کان و تۆله و سزادانه‌کانیان په‌نا و هاوار بو لای پەرورِدگار دده‌ت. وه له خراپه و به‌لای نه‌فس و کار و کرده‌وه‌ی ه‌ردووکیان په‌نا بو پەرورِدگار دده‌ت، له به‌ردووه‌گه‌ره:

یه‌که‌م: له باره‌ی زۆری هاوشیوه‌ی په‌گه‌زی خو‌ی، واته پەرورِدگار له خراپه و ناله‌باری ئه‌م جوړه کار و کرده‌وه‌یه په‌نا بو تو دینم.

دووهم: مه‌به‌ست له‌وه تۆله سه‌ندنه‌وه و سزادانی کاروباریکه که خاوه‌نه‌که‌ی تووشی گرفت و زیان ده‌که‌ن.

له سه‌ر بناغه‌ی ئه‌گه‌ری یه‌که‌م، پِڭه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له په‌وشت و خه‌سله‌تی نه‌فس و په‌رچه‌کرداری له پەرورِدگار پاراوه‌ته‌وه و لالاوه‌ته‌وه. وه له سه‌ر بناغه‌ی ئه‌گه‌ری دووهم، له سزا و تۆله سه‌ندنه‌وه‌کان و هوکاره‌کانیان په‌نا و هاواری بو پەرورِدگار بردووه.

به‌م جوړه کاری خراپیش به به‌شیک له ناله‌باری و به‌لای نه‌فس ده‌ژمیردی.

تایا ئه‌و نزا و پارانه‌وه‌ی ئه‌و به‌و مانا و واتایه‌یه که: پەرورِدگار له سزای ئه‌و کاروباران‌ه‌ی که به‌لامه‌وه باش نین. هاوار و په‌نات بو دینم یاخود له نه‌فس و کار و کرده‌وه خراپه‌کانم؟ وا دیاره واتای یه‌که‌م باشته، چونکه که‌لک وه‌رگرتن له کرداری خراپ دواي پرودانی، شتی جگه له هاوار و په‌ناگرتن به خوا له تۆله و ناکامی ئه‌و نییه، ئه‌گه‌ر چی که وه‌ک کاری پرودراو بوون ناتوانین چاره‌سه‌ر و لای ببه‌ین.

په رده له نيوان دل و به ديهينه ردايه :

ته وای پټیواران و کاروانانی پټگه ی په روه ردگار وپړای شیوانی جیاواز و جیاوای پټگه، له م باره وه کوکن که نه فسی نه مماره پچړینه ر و جیاکه ره وه ی پټگه ی که یشتنی پټیواره بو لای په رستراوی راسته قینه ی خو ی و ته نیا دوا ی لاواز کردن و له ناو بردن و دژایه تی کردنه له که لید، که ده توانی پټگه ی به کخواپه رستی و په رستشی پاک بو گه یشتن به په زامه ندی په روه ردگار و به ده ست هیثانی به خته وه ری و کامه رانی هه تا هه تایی دريژه پی بده یښ. چونکه خه لکی به سر دوو دهسته و تا قمدادابه ش ده بن:

۱. تا قم و دهسته یه ک که نه فس زال بووه به سر یانداو به ته وای خستو نیه تیه ژیر پکیفی بریاره کانی خو ی و له پټگه ی تیا چوون و له ناو بردندا جیگیری کردوون.

۲. دهسته و تا قمیکی تر که سانیکن که سرکه وتوون به سر نه فسی خو یاندا و نه ویان به گوپړایه ل و کار به دهستی ویست و نیمانی خو یان ده ره یثاوه.

هه ندی له زانایان و خواناسان ده لئین: سه فیری پټیواران ته نیا به سرکه وتن به سر نه فسی خو یاندا کوتایی پی دیت، هه رکه سی زال بوو به سر نه فسی خویدا، پزگار و سرکه وتوو و سر بلند ده بی و هه ر که سیکیش زه لیلی نه فسی خو ی بوو و نه یثوانی به سه ریدا زال بی، ویران و له ناو ده چی.

په روه ردگاری به توانا ده فه رمو یث: ﴿فَأَمَّا مَنْ طَفَى (۳۷) وَأَكْرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (۳۸) فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى﴾ سوورده تی نازعات ۳۷ - ۳۹.

واته: جا نه وه ی خوا نه ناس و یاخی و له سنوور ده رچوو بیث، ژیانی دونیای زیاتر له قیامت مه به ست بوو بیث، نه وه بیگومان نه و دوژه خه جیگه ی مانه وه و حه وانه وه یه تی. !!

سروشتی نه فس جوړیکه که مروث به ملهوپی و نا فره مانی و به باشر زانینی دویا به رامبر به دواپوژ دوو دل ده کات، (واته به و شتانه مروث تووشی دوو دلی ده کات).

به لَام په روه ردگاری به به زه یی مروژ به ترسان له خوا و پووبه پوو بوونه وه له گهډ
هه وا و ناره زووه نه فسانیه کان بانگ ده کات.

دل له دوو لاره بانگ ده کړی، هه ندی جار به لای ته مدا و هه ندی جاریش به لای ته وی
تریاندا مهیل په یدا ده کات. بواری تووش بوون و تاقیکردنه وه و هه لسه نگاندن لیږه وه
سه رچاوه ده کړی.

نیشانه ی نه فس یا خود، نه فسه کان؟

په روه ردگار له قورنای پیروژدا به سی جوړ باسی نه فسی کردووه: نه فسی
موتمه ئینه^{۱۲}، نه فسی ته مماره^{۱۳}، نه فسی له ووامه^{۱۴}.

له م باره یه وه که ئایا نه فس ته نیا یه کیکه و خاوه نی ته م سی وه سف و دوځانه یه؟
یا خود ته مه ی که وا هر مروژی خاوه نی سی نه فسه به ناوه کانی نه فسی ته مماره،
له ووامه، موتمه ئینه، پای جیاواز هه یه.

پای یه که م: پای شه رزان و تیگه یشتون و زوړینه ی ته هلی ته فسیر و پای
خواناسانی ته هلی لیکولینه وه و توپژینه وه یه.

پای دووه م: بوچوونی زوړیه ی ته هلی ته سه وفه.

به لَام دواي لیکولینه وه و پوونکردنه وه ی بی لایه نانه ی بابه ته که به م ناکام و نه نجامه
ده گه ین که له بناغه دا دژایه تی له نیوان لایه نگرانی ته م دوو بوچوونه دا بوونی نییه،
چونکه (نه فس) به گوړه ی سروشتی خو ی یه که نه فسه و به گوړه ی وه سف و دوخی،
سی نه فسه.

۱۲ دهررونی هیمن و دلنیا، به دوور له ناژاوه و پشیوی، وه رگپری کورد.

۱۳ خواستی دهررون بو پیکهانی همز، خوشی چیژ.

۱۴ خواستی دهررون بو هه لگه پاندنه وه ی مروژ له کاری خراب و دزیو.

هرکاتى خودى خوى بخهينه ژير چاوديرى و سهرنجه وه، نه فس به کيکه و نه گهر له گوشه نيگای وه سف و دوخييه وه سهيرى بکهين، نه فسى مروڤ سى جوړه.

گومان ناکه م که مه به ستي هندیکیان نه وه بيت که هر مروڤى خاوهنى سى نه فسى به هيز و سهر به خويه و هره کي له و نه فسانه له پوکش و حقيقت له گه له ئوى تر دا به کسان بيت، وه هرکاتى مروڤ بمرى، سى نه فسى سهر به خو و جيا له به کتر له گه ليدا بمریت. چونکه هرکاتى په روهردگار باسى نه فسى کردبى و ئوى داوه ته پال خاوه نه کى، به وشه تانک (مفرد) باسى کردووه و له بابته کانی تریشدا به هه مان شيوه به و ته نانه له بابته کيشدا وشه و بيژه گه ليکى وهک (نفوسک) و (نفوسه) و (انفسک) و (انفسه) نه هيناوه و نه گهر به شيوه کى هاتبى وهک: ﴿وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ﴾ سوورته تى ته کویر ۷.

واته: کاتیک گیانی هر که س ده گه پيته وه بو لاشه و جوت ده بيت وه له گه لى دا. مه به ست له وه ته وای نه فسه کانه.

نه گهر به شيوه کوش هاتبى، زيادکراوه بو کومه له (واته کومه لى که س، وه رگيرى کورد) واته نه فسه کانی نه وان يا نه فسه کانی ئيوه. به هه مان شيوه که پيغمبه رى خوا (صلى الله عليه وسلم) ده فهرمويت: ((انما انفسنا بيد الله))^{۱۵}.

واته: نه فسه کانی ئيمه ته نيا له ژير ده سه لاتی په روهردگاردان.

نه گهر هر مروڤى به ته نيا خاوهنى سى نه فس بووايه ته نانه نه گهر له بهک باره شه وه بووى. په روهردگار ئوى به شيوه کى بو تانک زياد ده کرد.

۱۵ له فهرمووده نيمامى موسليمه، که به ژماره (۶۸۰) گيړاوييه ته وه.

ته وهری دووهم: نیشانه و خه سه له تی نه فسه کان

نه فسی موتمه ئینه:

هه رکاتی نه فس له دیوان و باره گای مه زن و گه وهری په روه ردگاردا ناماده بی، وه به یادکردن و ستایش کردنی خوای گه وره ئاسووده بی و پوو له ئه و بکات و تامه زرویی بینینی ئه و بیّت و هوگری نزیکی ئه و بیّت، ئه م جوړه نه فسه (نه فسی موتمه ئینه) یه. ئه مه هه مان ئه و نه فسه یه که له کاتی مردندا پیتی دهوتریت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (۲۷) ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾ سوورده تی فه جر ۲۷ - ۲۸.

واته: شایه نی باسه به ئیمانداري سه رفراز دهوتریت له سه ره مه رگدا ئه ی خاوه نی دل و دهروونی پر له ئارامی، ئه ی ئاده میزای ژیر و هوشمه ند که له ته مه نی کوّتایی دونیادا په روه ردگار ت ناسی و به جوانی ده ته پرست، بگه پیره وه بولای په روه ردگار ت که تو له و پازیت و ئه ویش له تو پازیه.

ئین عه بباس ده لیت: ((نه فسی موتمه ئینه)) به واتای نه فسی پاستگوّیه.

قه تادده ده لیت: نه فسی موتمه ئینه نه فسی باوه پرداریکه که به به لینه کانی په روه ردگار ئیمان و دلنیا یی و ئاسووده یی هه یه.

موجاهید ده لی: نه فسی موتمه ئینه نه فسیکی ملکه چ و له خواتر سه، که برپوای به په روه ردگارییه تی په روه ردگار هه یه و به وپه پری مه یل و حه زی خو په وه پوو ده کاته گوپراهی لی و به ندایه تی په روه ردگار هه، برپوای به وه هه یه که به په روه ردگار ده گات.

حه سه ن ده لیت: نه فسی موتمه ئینه واته نه فسی که برپوا و ئیمانی به قسه کانی په روه ردگار هه یه و دانی پیدا ده نی و به پاستیان ده زانی.

راستی و دلنیا یی، ئاسووده یی و پاوه ستاوه یی بو ئه و نه فسه یه که به یادکردن و په پره و کردن و ئیمان به په روه ردگار ئاسووده ده بی، ئاسووده یی و کامه رانی خو ی له شتیکی تر دا نابینیت ه وه.

نه فسی که به خوشه ویستی به ندایه تی کردن و په پره وی کردن له فرمانه کان و دور که وتنه وه له نه هیه کانی په روه ردگار و حه ز به بینینی نه و دانان به راستیه تی و حه قیقه تی ناو و سیفه ته کانی په روه ردگار پووی هیناوه و دلنیاپی و ناسووده پی و کامه رانی په یدا کردوه، به رده وام به دواي به ده ست هینانی خوش به ختی و کامه رانی په روه ردگار وه یه، نیسلامی وه ک ئایین و حه زره تی موحه مه دیشی (صلی الله علیه وسلم) وه ک پیغه مبه ر و نیردرای په روه ردگار ه لبرژاردوه، ئیمان و باوه پی په یدا کردوه به قه ز و قه ده ری په روه ردگار و به س بوونی خداوه ند له لیپر سینه وه و ناگا لیبون و چاودیری کردن ئیمان و باوه پی هیه.

بپوای به م راستی و حه قیقه ته هیه که: (په ب و ئیلا و په رسترا و خاوه ن و یارمه تیده ن) و خاوه نی ته وای کاروبار و سه رچاوه ی نه و که ته نانه ت بو چا و تروکانیکش لی بی نیاز نییه، په روه ردگاری ته نیای بی هاوتا و خولقینه ری بیسه ر و بینهر و به ناگایه.

نه فسی نه ماره:

نه فسی نه ماره: نه فسیکی مله وپ و یاخی و زوژ بریار دهره به نافه رمانی و خو نه پاراستن و پاریزکردن، له به رامبه ر نه فسی ((موتمه ئینه)) دا جیگیره، نه فسی نه ماره بریار ددهات به سه ر خاوه نه که ی به ته وای نه و شتانه ی که خو ی حه زی لی دهکات و هانی ددهات بو په پره وی کردن له ناحه قی و باتل و پویشتن به دواي پاکیشانه ناره واکاندا.

نه فسی نه ماره کانگه و سه رچاوه ی ته وای خراپی و به دکارییه کان، نه گه ر مروژ په پره وی لی بکات نه و پینموونی دهکات بو ده ست پیکردنی ته وای ناپه سهن دی و ناره و خراپه کارییه کان.

په رورددگاری به ده سه لات له باره ی نه و نه فسه وه سیفه ت و تاییه تمه ندی (الامارة بالسوء) واته زوژ بریار دهر بو خراپه و به دکاری هیناوه، نه ک (امر) و ته نیا بریار دهر،

چونکه سروشتی نه فس هر ئه م بریاردان و پلان و ته له که بازییه یه، مه گهر که سی توانیبتی نه و نه فسه ی پاک و خاوین کردبته وه، له م کاته دایه که نه و بانگ ده کات بو لای خیر و چاکه، نه مش له به خششی په حمهت و میهره بانی و پښموونی په روه ردگار، چونکه له بنچینه دا کاری نه فس پاکیشانی مروغه به روه لای گومی تاوان و گولوی بوگن و گنده لانی سه ریچی و گوناج.

نه فس له بنچینه دا زالم و نه زان و نه قام و دروست کراوه، وه دادگری و زانست و خواناسی و دینداری بو لای پیگه ی په یامی په روه ردگار و پښموونی خولقینه روه له پیگه ی دهر باز بوونیدا جیگیره، به لام نه گهر پیگه ی که شه کردن، به رز بوونه وه و پاکي و خاوین کردنه وه ی پی نشان نه ددها، هر به و جوړ و چه شنه له سهر زولم و سته م و نه زانی و نه فامی ده مایه وه.

هوکاری بنچینه یی و نه ساسی بانگ کردنی به رفراوان و به رده وامی نه فس بو نافهرمانی په روه ردگار سه رچاوه که ی له سته مکاری و نه زانی و نه فامییه وه یه تی. نه گهر گوره یی و مه زنی، په حمهت و میهره بانی و پښموونی په روه ردگار نه دده بوو ته نانه ت یه که سیش نه یده توانی نه فسی خو ی پاک و خاوین بکاته وه.

هرکاتی په روه ردگار ویستی خیر و چاکه ی پی به رموی، ناگایی و وریایی و ویست و ئیراده ی نه و بو (چاکسازی و پاک کردنه وه) به هیز ده کات، وه هرکاتی سه بارهت به و له م جوړه ویست و خواسته ی نه بیت، به هه مان دوخی سته مکاری و نه زانی و نه فامییه ی خو ی که له سهر نه و بنچینه و بناغه یه دروستکراوه ده هیلتیه وه. (که واته ده توانین بلین پښموونی په روه ردگار بو به نده کانی خو ی و خسته سهر پیی راست و پر له به خته وهری و کامه رانی، گه وره ترین به خششی په روه ردگار، وه پښموونیش به ده ست خودی په روه ردگار وه یه و به هر که سی بیبه خشی ده یدات، به بی له به رچاوگرتنی پله و پایه ی کو مه لایه تی نه و که سه و ئاستی زیره کی و زانیاری. وهرگیچی کورد).

هوکارى ستم و زوردارى، يا نه زانينه، يا قبول نه کړدى حق و پاستييه، که نه مه ش له بنچينه دا بڼه فامى و نه زانى ده گه پټه وه، قبول نه کړدى حق و پاستى، پټويستى نه فامى و نه زانييه، بڼه برپاردانى فراوانى نه و و ناپه وايى، پټويستى و به شيکه له سروشتى نه و مه گه نه وه که وا بکه وټه بهر په حمهت و ميهره بانى و پټنموني په روږدگار وه، به م جوړه به ديار ده که وټه که: پټويستى په پره وى کړدى مروږ له (په رستراوى ټاک و ته نيا) ى خوځى، به سر هر پټويستيه کى تر دا شياو و شايانى به راورد کړدن و هله سته نگاندين نييه و نه گه په روږدگار له نه اندازه ى چاو تروکانى په حمهت و ميهره بانى و يارمه تى و هاوکارى و پټنموني خوځى لى دريځى بکات، چاره نووس و ټاکامىکى جگه له له ناوچوون و فه وتان نابى.

نه فسى له ووامه:

له باره ى په گ و پيشه ى نه و وشه يه که ټايا له (تلوم) به واتاى حال به حالى گوږان و ټال و گوږى چوټييهت و يا (اللوم) به واتاى تانه و توانج و لوڼه کړنه، پا و بوچوونى جياواز ه يه.

وته ى زانايانى سه له ف له ده وروبوهرى سنوورى نه م دوو واتايانه دا جيگيرن.

سعيد کوږى جبير ده لى: ((وتم به ټيبن عه بباس: واتاى له ووامه چييه...؟ وتى:

له ووامه سيفهت و تاييه تمه ندى نه فسى لوڼه که ره)).

موجاهيد ده لى: نه فسى له ووامه نه فسيکه که به هوځى نه و شتانه ى که له ده ستي

داوه تووشى په شيمانى بووبى و خوځى بخاته بهر لوڼه و سه رزه نشت کړنه وه.

قه تتاده ده لى: نه فسى له ووامه نه فسيکه که هه ندى جار به دواى شه پ و خراپه دا و

هه ندى جاريش به دواى خير و چاکه دا، ويست و ټاره زوو په يدا ده کات.

عه تا له ټيبن عه بباس وه گټراوييه تيبه وه که: ((له پوژى دواى دا ته واوى نه فسه کان

خويان سر کوته و لوڼه ده که ن، مروځى چاک به هوځى نه وه ى که کارى چاکه ى زياترى

نه نجام نه داوه و تويشووى چاکه کانى زياتر نه کړدوه و مروځى به دکار و خراپيش به

هوڼی نه وهی که واکوتاڼی ته مه نی له سر کاری خراپه به رده وام بووه و دهستی له خراپه کاری نه کیښاوه ته وه، هرکامی له وان خوځان دهڅنه بهر لومه و سه رزه نشته وه)).

حه سه نیش ده لی: سویند به په روه رډگار، نه فسی باوه رډار له هر باروودوڅیکدا لومه و سهر کوته ی خوځی ده کات، وه له باره ی نه رک و بهر پرسیاریه تی و کاره کانیه وه خوځی به که مته رڅم و تاوانبار ده زانی، به لام مروقی تاوانبار و خراپه کار دريژه به خراپه کاری خوځی ده دات و به هیچ جوړی سه رزه نشت و لومه ی خوځی ناکات.

نه وهی باس کرا بیر و بوچوونی که سانی بوو که بوچوونی نه وان له سر چوټیه تی لیک بوونه وه و جیا بوونه وهی وشه ی (لومه) له (لوم) و تان و توانج بوو. به لام که سانیکي تر (لومه) یان به هوڼی تیکه لاو بوون و گوپانی هه میښه یی و ناسه قامگیری و نه مانه وهی له سر یه ک باروودوڅ، له رهگ و پیشه ی (تلوم) ی ده زانن. به پوواله ت و اتای له بهر چاوگیری ده سته ی یه که م و چاکتر و دیاره، چونکه نه گهر له ووامه به و اتای گوږینه ر بووایه، ده بووایه له بری نه و (متلومه) وهک: (متلونه و مترده) ده و ترا. به لام نه م و اتایه به شیکه له پیوښتیه کانی و اتای یه که م. چونکه به هوڼی گوپان و تیکه لاو بوون و ناسه قامگیری وه تووشی کار که لیکي ناپه واک ده بیت، وه سواتر خوځی ده خاته بهر لومه و سه رزه نشته وه، واته گوپان و ټال و گوږی چوټیه تی له پیوښتیه کانی، په شیمانی و گه رانه وه و ته له وومه.

گوږانکاریه کانی نه فس:

نه فسی ټاده می هه ندی جار نه معاره، هه ندی جار له ووامه و هه ندی جاریش موتمه ټینه یه، ته نانه ت له وانه یه شه به دريژی شو و پوژهر کاتر ټمیره و له سر باروودوڅی بیت، وه بریار و فرمان له باره یانه وه په یوه سته به سرکه وتن و زیاتر بوونی یه کی له وانه.

- وه سفکردنی ئەو به مۆتمەئینه جوړی پى هەلۆتن و پێهەلنانه.
- وه سفکردنی ئەو به ئەمماره، جوړی له بچوک کردنه وه و هەتک کردنه.
- وه وه سف کردنی ئەو به له ووامه، هەم خاوهنی ستایش کردن و هەمیش خاوهنی پاش مله و پشت مله یه، به پروتیکردن به بابەتێ که به هۆی ئەوه وه خوێ دهخاته بهر لۆمه و توانجه وه.

(سه بارهت به خودی نهفس دهتوانین بڵیین کهوا دهبی به پشت بهستن به پهروهردگار و داوای یارمهتی و هاوکاری کردن لیتی، ههول بدەین کهوا له غاوی نهفسی خۆمان بکهین و تییکۆشین خۆمان زāl و سه رکه وتوو بکهین به سه ریدا، مه بادا به ره و تاوان و نوغرو بوونمان ببات. ههروهک پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: جیهاد و تییکۆشان له گه ل نهفسدا گه وره ترین جیهادو تییکۆشانه. وه رگێری کورد).

تهوه ری سییه م: چاره سه ری نه خوشی دل، له ریگهی لیپرسینه وهی نهفسه وه

چاره سه ری نه خوشی دل:

مه به ست له چاره سه ری دل، چاره سه ر و ده رمان کردنی نه خوشی تییشکانی ئەوه له ریگهی نهفسی ئەمماره وه، چاره سه رکردنی ئەم نه خوشییه ده روونییه له دوو ریگه وه گونجاو و شیاوه:

١. لیپرسینه وه و مو حاسه به کردن.

٢. به ره لستی و دزایه تی کردن.

چونکه که مته رخه می و بی ناگایی له مو حاسه به و لیپرسینه وهی نهفس و هاودهنگی و هاوپی بوون و په پره وی کردن له فەرمانه کانی، بوار و زه مینه ی مردنی مه عنه وی دل فه راهه م ده کات.

له فەرموودە یە کدا که ئیمامی ئەحمەد بە ئێنێکی تری له حەدیس زانان له شەدادی کوپی ئەوس گێڕاوییانە تەو، هاتووە که: پیغمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموویەتی: ((الکَیْسُ مِنْ دَانَ نَفْسِهِ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُ مِنْ اتَّبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا، وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ)).^{۱۶}

واتە: مروۆفی زیرەک و هوشیار و وریا، کە سێکە کە نەفسی خوێ لۆمە و موخاسەبە و لە غاوبکات و جلەوی بگری و بو دواى مردنی کار بکات و تى بکوێش، وە مروۆفی لاواز و بى توانا کە سێکە، کە لە هەوا و ئارەزووەکانی نەفس پەپەرەوی بکات و بە (لێبوردن و بەخشینی) پەرەردگار ئومێدەوار بێت.

قەسەى پیشینان لەبارەى موخاسەبەکردنى نەفسەو:

ئیمام ئەحمەدی کوپی حەنبەل (خوای ئی پازی بێت) گێڕاویە تەو کە وتوویەتی: ((حاسبوا أنفسكم قبل أن تحاسبوا، وزنوا أنفسكم قبل أن توزنوا، فإنه أهون عليكم من الحساب غداً أن تحاسبوا اليوم وتزنوا للعرض الأكبر يومئذ تعرضون لا تخفى منكم خافية)).

واتە: پیش ئەوێ کە لێتان بپرسنەو، لە نەفسی خۆتان بپرسنەو! وە پیش ئەوێ بتان پێون و هەلتان سەنگێنن، خۆتان هەل بسەنگێنن! ئەگەر ئەمڕۆ باروودۆخی خۆتان بخەنە بەر لێپرسینەو و لێکدانەو، لێپرسینەوێ سەبەینى و دواپۆزتان ئاسانتر دەبێ، وە خۆتان بو کوپ و کوئگرەى پۆزێکی گەرە (قیامەت) پرازیننەو! لەو پۆژەدا بوونتان دەبێ و هیچ شتێکتان ئی شاراو و نادیار نابێت.

هەرۆهە لە ئیمام حەسەن (خوای ئی پازی بێت) گێڕاوییانە تەو کە: ((هیچ مروۆفیکى ئەهلی ئیمان و باوەر پەیدا ناکەیت کە لە نەفسی خوێ نەپرسیتەو و موخاسەبەى نەکات و لە خوێ نەپرسی که بۆچی وام وتوو؟ بەلام مروۆفی ئەهلی

تاوان و خراپه کارۍ به بۍ نه وهی که خوۍ بخاته بهر پرسیار و لیپرسینه وه وه، درېژه به پڼګهۍ ګومړایۍ و به هه له چوونی خوۍ ده دات)).

قه تادده سه بارهت به م فهرموده یهۍ په روه ردګار: ﴿وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا﴾ سوورده تی که هف ۲۸.

واته: به ګوۍۍ نه و جوړه که سه مه که که دلیمان غافل کردوه له یادی خو مان (به هوۍ دونیا په رستیه وه) شوینی ناره زوی خوۍ که وتوه و هرچی کاروباری هه یه بۍ سهر و بڼه و له سنور دهرچوه.

وتویه تی که: واته نه فسی خوۍ له ناو بردوه و هه له تاوه و له هه مان کاتیشدا دین و نایینی خوۍ له ده ست داوه و هه ردوه دستی دنیای به سراوه.

حه سه ن (خوای لی پازی بیت) وتویه تی: ((نه ګر مروۍۍ خاوه نی ناموژګاری و ناموژیارۍ دهروونی بیت، له خیر و چاکه و سه لامه تی دا ده مینیته وه. به هه ول و ویستکی ته واو محاسه به و لیپرسینه وهی خوۍ فهراموش و له یاد ناکات)).

مهیمونی کوپۍ مهران وتویه تی: به پاستی مروۍۍ ته نیا کاتی پاریزکردن و دووری کردن ده کاته پیشهۍ خوۍ که به هه مان شیوه شریکی نا نه هلی خوۍ ده خاته به رده م محاسه به و لیپرسینه وه، نه فسی خوشی ده خاته بهر پرسیار کردن و لیپرسینه وه وه. به هوۍ نه مه وهیه که وتراوه: نه فس وه شریک و هاوړۍ ناپاک و ده ست بر و ده م پیس وایه، نه ګر ناګاداری نه بیت و ناګات لیۍ نه بیت سه روه ت و سامانت حه یف و مه یل ده کات.

هه روه ها مهیموونی کوپۍ مهران وتویه تی: ((مروۍۍ له خوا ترس و خو پاریز زیاتر له وهی که چاودیز و ئیشکی زوۍ حاکمیکی سته مکار و شریک و هاوده می خراپه کارۍ بۍ، لیپرسینه وه له نه فسی خوۍ ده کات)).

نیمام نه حمده دی کورې حه نبل له وه هب ده گپړته وه که: ((له نووسراو و نامه ی
نالی داودا هاتووه: حه ق نه وه یه که مروځی ژیر و عاقل له چوار کاترمیر له ژیانی خویدا
بی ناگا و ناناگا نه بیټ:

- کاترمیرک ته رخان بکات بو سهر قال بوون به یاد و ستایشی په روه ردگار وه.
- کاترمیرک دابنیت که تیایدا مو حاسه به و لپرسینه وه له نه فسی خو ی بکات.
- کاترمیرک ته رخان بکات که له گه ل دوستان و هاوړی دل سوژ و راستگوکانیدا
که م و کورې و لاوازیه کانیاں بو یه کتر باس بکن، به مه به ستی چاره سهر و چاکسازي
کردنیاں.

- کاترمیرک دیاری بکات بو نه وه ی تیایدا ته وای خوشییه کانی و کاروباره
ویستراوه کانی نه فسی خو ی به جی بهیلې، چونکه نه م کاره له م کاترمیره دا هاوکاری
ده کات بو به کرده یی کردنی هستان به جی به جی کردنی نه و سی بابه ته ی پیشوو و
بو دلې نه و به جوړیک له گه ران و گه شت و گوزار ده ژمیردری و حیسابی بو
ده کریت))^{۱۷}.

ده لټن: نه حنه ف کورې قه یس هندیك جار له چرایه ك نريك ده بوویه وه و په نجه ی
خو ی ده خسته سهر گر و کلپه ی چراکه و به خو ی ده وت: ((نه ی حونه یف سزای ناگر
بچیژه! بوچی فلان پوژ تووشی فلان تاوان بووی؟ بوچی فلان پوژ فلان تاوان و
گوناحت کرد؟))

حه زده تی عومر (خوای لې پازی بیټ) له نامه یه کی دا بو یه کی له کارگوزاره کانی
خو ی وه بیري ده خاته وه که: ((له دوخی خوشی و سه لامه تی و ته ندروستی و پیش
نه وه ی پوویه پووی باروودوخی سه خت و ناره حه ت بییته وه، نه فسی خو ت مو حاسه به
بکه و لټی بپرسه وه، چونکه هه رکه سی له باروودوخی ناسووده یی دا و پیش هاتنی
باروودوخی سه خت و گران نه فسی خو ی مو حاسه به بکات، باروودوخی باش ده بیټ و

خه لکانی تر به خیلی و پژدی پی ده بن. به لام هرکه سی ژیا نی دنیا و هوا و
تاره زوی له مو حاسه به و لیپرسینه وهی نه فس دوری بخاته وه و دوی بخات، تووشی
به شیمانی و پاشگه ز بوونه وه و له ناو چون ده بی)).

نیمامی حه سه ن (خوای لی پازی بیئت) ده فره مویت: ((مروئی نه هلی نیمان به
وردی و به سه ختی ناگای له نه فسی خویتی و چاودیری ده کات. له پینا و په زامه ندی
په روه ردگاردا ده یخاته بهر لیپرسینه وه و مو حاسه به کردنه وه، له دواپوژدا بانگ
کردن و لیپرسینه وهی که سانی ئاسان ده بی، که له دنیا دا نه فسی خوئیانیان خستبیته
بهر لیپرسینه وه و سه رزه نشت کردنه وه.

هرکاتی مروئی نه هلی نیمان پووبه پووی شتیکی سه ر سوپه نته ر و خوش بوویه وه
ده لی: سویتد به خوا حه زت لی نه که م و پیو یستیم پیته! به لام لیئت دور ده که ومه وه و
هیچ کاتی له بهر خاتری تو نا فرمانی په روه ردگارم ناکه م.

به لام هرکاتی سه باره ت به که مته رخه می خوئی به رامبه ر به نه فسی بگه پی و
پیدا چوونه وه بکات ده لی: بوچی وام کرد؟ چیمه به سه ر نه م کارانه وه؟ سویتد به خوا
جاریکی تر ناگه پیمه وه بو سه ر نه م کاره!

نه هلی نیمان نه وانه که قورئانی پیروژ ده ستیانی گرتووه و له تیاچوون
پاراستوونی.

نه هلی باوه پ له م جیهانه دا خوئیان وه که نه و به ند کراوانه ده زانن که هه میسه و
به رده وام له نه ندیشه و بیری نازادی و پژگاری خوئیاندان.

باوه پدارانی راسته قینه نه وانه که دل کانیان جگه به یادو ستایش و زیکری
په روه ردگار به هیچی تر ناسووده یی و ئارامی په یدا ناکات و جگه له و به شتیکی تر
په یوه ندی و خوشه ویستی نییه.

نه هلی نیمان هه مان نه و که سانه که به دلنیا ییه وه ده زانن سه باره ت به بیستن،
بینن، و تن و کار و کرده وهی خوئیان ده که ونه بهر لیپرسینه وه و مو حاسه به کردنه وه.

مالکی کوپی دینار ده لَیت: ((په روه ردگار، سه باره ت به که سی که به نه فسی خوی ده لَی: تو مه گره فلان کاری نابه جی و ناپره وات نه نجام نه دا و فلان قسه ی خراپ و ناپه سهندت نه وت؟ دواتر لووتی ده گری و جله وی ده گری و به په پره وی کردن له قورئان و فهرمووده (کیتاب و سوننه ت) ناچار و مه جبووری ده کات و ئیمان و ویست و نیراده ی خوی ده کاته پیره و پینموونی که ری نه و)).

نمونه یه ك بو چوئیه تی موحاسه به کردنی نه فسی:

پیشتر نه فسمان به شهریککی بازرگانی متمانہ پی نه کراو (جی متمانہ نه بوون) چوواند، به هه مان شیوه که یه که م: دوی چاودیری کردن و پره چاو کردن و ماف و به برپرسیاریه تی شهریکایه تی له لایه ن شهریکه وه یه، که ئامانج و مه به ست له شهریکایه تی کردن به ده ست هینانی سوودو قازانجه، دیته دی و ده سته به ر ده بیت، وه له قوناغی دووه مدا چاودیری کردن له ده ست به کاربوون و هه نگاو هه لگرتنی نه و و سیته م هه ژمارکردن و دیاری کردنی ده ست پیکردن و هه نگاوانه کانی و چواره میش به رگری کردن له دووباره بوونه وه ی خه وش و ناپاکیه کان که به هه لکه وت تووشی بووه.

نه فسیش به م جوړه یه، سه ره تا له په یوه ندی له گه ل پاریزگاری کردن له نه ندامه حه وت لایه نه که پاریزگاری کردن لییان پاراستنی سه رمایه یه و دوی نه و به ده ست هینانی قازانج و سوود ته رج ده کری، چونکه که سی که خاوه نی سه رمایه نه بی ئیتر چوَن له چاوه پووانی سوود و قازانجا بیت؟

نه و نه ندامه حه وت لایه نانه بریتین له: چاو گوی، ددان، عه وره ت، ده ست و پی^{۱۸}، که ئامراز و هوکاریکن بو به خته وه ری یاخود به دبختی (الشقاء، السعادة)، هه رکه سی له باره ی پاراستنی نه وانه که مته رخه می بکات، تووشی کیشه و گرفت گه لی و

چاره پدش گه لی ده بی و هه رکه س پاریزگاریان لی بکات، پاریزگاری له خیر و چاکه و به خته وه ری خوئی کردوه. له راستی دا پاراستنی نه وانه بنه ما و بنچینه ی ته و او خیر و به رژه وه ندیه و پشت گوئی خستنی شیان به واتای تووش بوونه به ته وای شه پ و خراپه یه ک. په روه ردگاری مه زن و به توانا ده فه رموویت: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ﴾ سوورده تی نور ۳۰.

واته: نه ی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) به پیاوانی نیماندار بلئی: چاویان بپارین (له سه رنجدانی ئافره تانی نامه حره م) هه روه ها ناموس و عه ورده تی خویان له حه رام بپارین.

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾ سوورده تی نه سرا ۳۷.

واته: هه روه ها به سه ر زه ویدا به که ش و فش و له خو بایی بوونه وه مه پو چونکه تو هه رگیز ناتوانیت زه وی کونا و ده ر بکه یت، ناشگه یت به رزی چیاکان (نیتر نه م که شخه و شانازییه ت له چییه) ...؟

له لایه کی تر دا ده فه رموویت: ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ سوورده تی نه سرا ۳۶.

واته: (نه ی ئینسان) له شتیک مه دوئی و شوینی شتیک مه که وه که زانست و زانیاریت ده ریاره ی نییه، چونکه به راستی ده زگاکانی بیستن و بینین و تیگه یشتن هه ر هه مووی، به ره پرسیاره له به رام به ریه وه.

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ سوورده تی نه سرا ۵۳. واته: ئوه پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) به به نده کانم بلئی: چاکترین گوفتار بلین (جوانترین گوفتار بنووسن).

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ سوورده تی نه حزاب ۷۰.

واته: نه ی نه و که سانه ی باوه پتان هیتاوه له خوا بترسن و پاریزکار بن، هه میسه قسه ی به جی و به سوود بکه ن.

ههروه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُنْتُمْ نَفْسَ مَا قَدَّمْتُمْ لِنَفْسِكُمْ﴾

سووره‌تی‌حه‌شر ۱۸.

واته: ئه‌ی‌ئه‌وانه‌ی‌باوه‌پ‌تان‌ه‌یتناوه، خواناس و پارێزگار بن و له‌سنووره‌کانی‌خوا مه‌ت‌رازین، با‌هه‌موو‌که‌سی‌سه‌رنج‌بدات و بزانی‌چی‌بو‌سبه‌ی‌ده‌ست‌پیشخه‌ری کردووه.

ئه‌گه‌ر‌م‌رو‌ف‌سه‌باره‌ت‌به‌نه‌فسی‌خو‌ی‌له‌باره‌ی‌چو‌تیه‌تی‌که‌ل‌که‌وه‌رگرتن‌له‌ئه‌ندامه‌کانی‌توند‌بێ‌و‌به‌سه‌ختی‌له‌نه‌فسی‌بپرسیت‌ه‌وه‌سه‌باره‌ت‌به‌چو‌تیه‌تی‌به‌کاره‌یتانی‌ئه‌ندامه‌کانی، ده‌چیت‌ه‌نی‌و‌قوناغی‌چاودیری و پارێزگاری‌کردن‌که‌به‌هیچ‌شی‌وه‌یه‌که‌نابی‌ده‌ست‌به‌کاربوونی‌نه‌فس‌له‌باره‌ی‌که‌ل‌که‌وه‌رگرتن‌له‌ئه‌ندامه‌کان‌پشتگو‌ی‌بخات، هه‌تا‌زیاتر‌له‌چاودیری‌کردنیان‌بێ‌ئاگا‌بێ، نه‌فسیش‌زیاتر‌تووشی‌لادان‌و‌خه‌وش‌و‌ناپاکی‌ده‌بیت‌ه‌وه‌و‌سه‌رده‌کی‌شی‌بو‌له‌ناو‌بردنی‌دل‌و‌ئه‌ندامه‌کان. به‌هه‌ر‌جو‌ری‌که‌سی‌که‌هه‌ستی‌به‌که‌م‌و‌کوپی‌و‌قازانچ‌و‌به‌رژه‌وه‌ندی‌مه‌عنه‌وی‌کرد، ده‌بێ‌بچیت‌ه‌نی‌و‌قوناغی‌موحاسه‌به‌کردن‌و‌لپرسینه‌وه‌ی‌نه‌فسه‌وه.

دوای‌لپرسینه‌وه‌و‌موحاسه‌به‌کردنه‌وه‌یه‌که‌پاستی‌و‌حه‌قیقه‌تی‌سوود‌و‌قازانچ‌و‌زه‌ره‌ر‌و‌زیانی‌له‌لا‌پوون‌و‌ناشکرا‌ده‌بیت‌ه‌وه، هه‌رکات‌سه‌باره‌ت‌به‌زیان‌و‌خرابه‌دنیایی‌په‌یدا‌کرد، به‌هه‌مان‌شی‌وه‌که‌شه‌ریکی‌تاوانبار‌ده‌بێ‌ئه‌و‌خه‌وش‌و‌ناپاکییه‌ی‌که‌په‌یدا‌بووه، قه‌ره‌بووی‌بکاته‌وه‌و‌له‌داهاتووشدا‌نه‌فس‌ناچار‌و‌مه‌جبوور‌بکات‌به‌ئه‌مانه‌ت‌داری‌و‌پارێزگاری‌و‌چاودیری‌کردن.

به‌لام‌نابی‌له‌بیرمان‌بچی‌که‌سه‌باره‌ت‌به‌هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی‌شه‌ریکایه‌تی‌له‌که‌ل‌نه‌فسدا، م‌رو‌ف‌خاوه‌نی‌سه‌ربه‌ستی‌و‌ئازادی‌نییه‌و‌(اختیار‌به‌ده‌ست‌خو‌ی‌نییه)، هیچ‌پێگه‌یه‌که‌بو‌پچپاندنی‌ته‌واوی‌په‌یوه‌ندییه‌کانی‌له‌که‌ل‌ئه‌ودا‌بو‌ی‌شیاو‌و‌گونجاو‌نابی، واته‌ناتوانیت‌نه‌فسی‌کی‌تر‌بخاته‌جێگه‌و‌شوینی‌ئه‌و‌وه‌له‌ئاكامدا‌ته‌نیا‌پێگه‌چاره‌ی‌ئه‌و‌چاودیری‌کردن‌و‌موحاسه‌به‌و‌لپرسینه‌وه‌یه‌لی‌و‌دوو‌رکه‌وتنه‌وه‌له‌نه‌زانی‌و‌بێ‌ئاگایی‌سه‌باره‌ت‌به‌ده‌ست‌به‌کاری‌و‌هه‌لس‌و‌که‌وته‌کانی‌نه‌فس.

نډه وې که کاري موحاسه به کړدنی نه فېس ئاسان ده کات:

یه کي له و کاروویارانې که له موحاسه به کړدن و چاودېری کړدنی نه فېسدا هاوکاري و هاریکاري مړوځ ده کات، نه مه ناسین و ناشنایه تی یه، که نه گهر تاکو زیاتر له ژيانی دونيادا خه ریکي چاودېری کړدن و پاراستن و لیپرسینه وې نه فېسدا بی، زیاتر خوځی له به خته وهری و کامه رانی و ئاسایش و ئارامی نزيك ده کاته وې، وه نه گهر نه مړوځ موحاسه به کړدنی نه فېس له نه ستوی خودی خوځدایه لیي بی ئاگا نه بی، سبه یني که کاري لیپرسینه وې که وته ده ست پهره ردگار، ئاسووده ده بی، به لام به هر نه اندازه یه که نه مړوځ لیي بی ئاگا بیټ، دواړوځ کاره کي له سره سخت ترو قورستر ده بی.

هروها ئاگایي و شاره زایی له م بابه ته دا که قازانجه کي سه وداگه رای و بازرگانی و گېشتنه به به خته وهری هه میشته یی له به هشتدا و سه یرکړدنی پهره ردگاري میهره بانه، وه زهره ر و زیانه کیشی چوونه ناو دوځه و بی به ش بوونه له بینینی پهره ردگاري. نه گهر که سی له م باره یه وې ئیمان و دلئیایی هه بی، موحاسه به و لیپرسینه وې نه فسی خوځی له ژيانی نه م دونيایه دا به لایه وې ئاسان ده بی.

حق وایه که مړوځه کانی نه هلی ئیمان، ویست و ئیراده ی که به دونيای دواي مردن باوړ و یه قینیان هه یه له موحاسه به کړدن و چاودېری کړدنی نه فسی خوځیان بی ئاگا نه بن و ته وواوی جوو له و دانېشتنه کان و هه نگاو هه لگرتنه کانیاں بخه نه ژیر چاودېری کړدن و کوټنټړول کړدنیکي توندی خوځیانه وې.

هر ساتی له ساته کانی ته مه ن گه وهریکي به نرخه که ده توانین به هوځی نه وانه وې، ماله پړ له ناز و نیعمه ته کان و به رده وامه کانی به هشتی پی بکړین.

به هه در دان و به فیروځ دانی ساته کانی ته مه ن یاخود کپړن و فروځستن و سه وداگه ریبیان له به رامبه رشت هاتیک که جگه له زهره ر و زیان، له ناو بردن و تیاچوون، هیچ شوتهات و ده ست که وټیکیان نییه، ته نیا کاري نه زان ترین، گه مړه

ترینی مروّقه کانه، وه ته نیا له پوژنی (تغابن) و په شیمانی دایه که هست بهم حقیقت و راستییه نه کن.

په روه ردگار دهفه رموویت: ﴿يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ﴾
سورده تی ثالی عیمران ۳۰.

واته: پوژنیک دیت هموو کهس، کار و کرده وه کانی خوئی ده بینیت ناماده کراون به خیر و شه پیه وه، تاوانبار ثاوات ده خوازی که له نیوان خوئی و کرده وه خراپه کانی دا مه و دایه کی دور و دریژ مه بووایه، خواي گه وردهش بیدارتان ده کاته وه به سیفه تی تولّه سه ندنه وهی خوئی ده تان ترسینیت (له وهی که کاری ناپه واکه) و خوا به سوژ و به به زه پیه بو نه و به ندانه ی (که بهم ناگاداریبانه دلّیان پاده چله کیت پیش هاتنی نه و پوژه).

ته وه ری چواره م: لیپرسینه وهی نه فس

موحاسه به و لیپرسینه وهی نه فس دوو جوړه: جوړی پیش کرده وه (نه نجامدانی کاره که) و جوړی دواي نه و (دواي نه نجامدانی کاره که).

موحاسه به کردنی نه فس پیش کرده وه و ده ست به کار بوون:

حق وایه که مروّقه پیش نیراده و بریاردان بو نه نجامدانی کاری، ته وای لایه نه کانی نه و کاره له به رچاو بگری و هرکاتی نه نجامنه دانی به لاوه باشتو بو له نه نجام دانی و به کرده یی کردنی، هه نگای بو هه لگری و نه نجامی بدات.

حه سنی به سری (خواي لی پازی بیت) دهفه رموویت: که سی که له کاتی بریار دانی بو نه نجامدانی کاری ته وای لایه نه کانی نه و کاره له به رچاو بگری، وه دواتر نه گه ر بو په روه ردگار و په زامه ندی خوداوه ند بی، نه نجامی بدات، وه به پیچه وانه وه گه ر وازی لی بهیئی، په روه ردگار ده یخاته به ر په حمه ت و میهره بانی خویه وه).

هه ندي ئه م قسه يه ي ئه ويان ليکداوه ته وه و وتوويانه: هرکاتې نه فس بو
 نه نجامداني کارې ده ستي خسته پيش و له نه نجام دانيدا ده ست پيشخه ري کرد و
 مروفتيش ويستي بکات، پتويسته پيش نه وه ي پيې هه لېستي و هه نگاوي بو هه لېگري
 به مه به ستي جي به جي کردني له باره يه وه بير بکاته وه و ليکي بداته وه، که نايان نه
 کاره له ناست توانايي نه ودايه ياخود نا؟ نه گهر له ناست توانايي دا نه بوو پيې
 هه لنه ستي و نه نجامي نه دات.

نه گهر له ناست توانايي نه ودا بوو خوږاگر بيت و له باره يه وه بير بکاته وه و شي
 بکاته وه، که نايان نه نجامدان و کرده يي کردني بو نه و باشتره ياخود جي به جي
 نه کردن و کرده يي نه کردني؟

نه گهر نه نجام نه داني نه و کاره بو نه و باشتر بوو خوې لي دوور بخاته وه و نه نجامي
 نه دات.

نه گهر بيري کرده وه و ليکيداوه که هه نگاو نان و ده ست به کار بووني باشتره
 بوې، بو جاري سيېم پتويسته. له باره يه وه بير بکاته وه که نايان هوکاري نه و
 به ده ست هيناني په زامه ندي په روه ردگار و پاداشتي دواړوڅه، يا نامانجي نه و به ده ست
 هيناني پله و پايه، مال و سامان و به ده ست هيناني شوړه ت و ناوداريه له نيو خه لکي
 دا؟

نه گهر نامانجي نه و مه سه له ي دوو هم بوو له ده ست به کار بووني ده ست به ردابي و
 خوې لي دوور بخاته وه (نه نجامي نه دات)، هر چه ند که به ويستي و داخوازيه که ي
 خوېشي بکات، تا وه کو نه فسي نه و تووشي هاوه ل برپاردان نه بي (شهرک په يدا
 کردن) و خووي پتوه نه گري، وه کار بو غه يري خوا به لايه وه ناسان نه بي، چونکه به
 هر نه ندازه يه که نه م کاره به لايه وه ناسان بيت، کار کردن بو په روه ردگار به لايه وه
 سه خت و قورس تر ده بيت، وه به قورس ترين کاري ده زاني له سه ر خوې، بوېه
 ناتواني نه نجامي بدات، (چونکه دل وه که پارچه يه کي سپي پاک وايه و به هر تاوان

کړدنې که نه فس هانمان ددات بوّ نه نجام دانی، نهو پارچه سپیبه ش (که دلّه) هیډی هیډی پږهش ده بیته وه و ئیتر گوناح و تاوانی به لاهه ئاسان ده بی و به پیچ وانه شه وه نه نجامدانی کاری خیر و چاکه ی به لاهه قورس و گران ده بی و ناتوانی نه نجامی بدات، نه گهر چی بچو کیش بیت، نه گهر نه نجامی بدات که مته رخمی تیدا ده کات و تام و چیژ و ئاسوده ییبه کی پوچی و دهر وونی لی نابینی، وهر گپړی کورد).

نه گهر گیشه نهو ئاکام و نه نجامه ی که کاره که ی بوّ به ده ست هیڼانی پږه زامه ندی پږه وردگار و پاداشتی دواپوژده، جاریکی تر خوږاگر بیت و ببینی و بزانی. ئایا نه گهر پیویستی به هاوکاری و هاریکاری هه بی یان نا، نه گهر پیویستی به هاوکاری و هاریکاری هه یه ئایا یارمه تی دهرانی بوونیان هه یه که هاوکاری بکه یان نا؟

نه گهر یارمه تی دهر و هاوکار گلیکی نه دوزیبه وه و په یدای نه کړدن له نه نجام دان و ده ست به کار بوونی نهو کاره دووره پږیزي بکات و خوئی لی دوور بخاته وه. به هه مان شیوه که پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له مه که ی پږوژدا له جیهاد و تیکوژشان (به واتای پوویه پوونه وه ی سه ربازی) له گهل موشریکه کاندئا تاوه کو زه مه نی به ده ست هیڼانی توانا و ده سولات و دوزینه وه ی ده سیاران و ئاریکاران و یارمه تی دهران (نه نصار) دووره پږیزي کړدن و خوئی دوور خسته وه.

به لام نه گهر یارمه تی دهر و هاوکاری که رانیکی دوزیبه وه هه نگاوی بوّ هه ل بگری و ده ست به کار بیت.

ته نیا که سانی سه رکه وتن به ده ست ناهینن که یه کی له و بابته تانه پږه چاو نه کات، به لام نه گهر ته واوی نهو قوناغانه لیك بدرینه وه و تبیینی و سه رنجیان بدری، به دلنیا ییبه وه له وکاره سه رکه وتو ده بی. نه وه ی باسکراو خرایه پوو چوار قوناغ بوو که پیش ده ست به کار بوونیان و هه ر جوړه هه نگاو هاویژتنی ده بی له باره یانه وه نه فس بخه ینه بهر موحاسه به و لیپرسینه وه وه.

چونکه مه سله که بهو جوړه نښه که مروځ هر کارۍ که بيهوۍ بتوانۍ نه نجامی بدات. هر کارۍ که له ده ست هاتن و شياوېش به جوړۍ نښه که جۍ به جۍ کردنی له وازه ښانی باشتو بی. ته وای کاره چاک و سووډمه نده کانیش که ده یوۍ نه نجامی بدات. نه م جوړه نښه که بېگومان له پېناو په زامه ندی په روه ردگاردا بیت.

هر کارۍ که مروځ له باره ی نښه پاکۍ خوۍ دلتیا به جوړۍ نښه که به بی هاوکاری و ثاریکاری خه لکانی تر بتوانۍ نه و کاره کرده یی بکات، وه کو مروځۍ که له باره ی نه م کاره وه نه فسی خوۍ بخاته بهر موحاسه به کردن و لپرسینه وه وه، به لایه وه ناشکرا و به دیار ده که ویت که چ کارۍ نه نجام بدات وله هه نگاو نان و ده ست به کار بوونی چ کار که لیکش دووره په ریزي بکات و واز به ښۍ.

موحاسه به کردنی نه فسی دواي کرده وه و ده ست به کاربوون:

جوړی دووه م که ده که پېته وه بو موحاسه به کردنی نه فسی دواي کرده وه و ده ست به کاربوون، خوۍ سی جوړه:

په که م: لپرسینه وه ی نه و (نه فسی) له باره ی په رستش و کارۍ چاکه که له باره ی هر چ باشتو و سافی و بی خوۍ نه نجامدانی به وه که مته رخه می کراوه و بهو جوړه ی که پېوېسته مافی په روه ردگار په چاو نه کراوه و له بهر چاو نه گیراوه. مافی په روه ردگار له باره ی په رستش وه شه ش شته، که بریتین له: (زانست و شاره زایی له باره یانه وه، ناموژگاری و ناموژیاری پاستگوۍ یانه ی خه لکی، په یره وی کردن له پېغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم)، هر چ باشتو نه نجام دانی نه و کاره، وه بیر هینانه وه به خششی پېنموونی په روه ردگار و پووکرده که مته رخه میه کان سه باره ت بهو کاره.

ده بیت سه باره ت به مه نه فسی خوۍ مان بخینه به رده م لپرسینه وه و موحاسه به کردنه وه که ثایا نه و قوتاغانه ی به دروستی خستوه ته بهر چاو دیریه وه،

وہ لہو پہرستشہ دا ئہو بابہ تانہی (شہش مافہ کھی پہرورہ دگار) پہچاو کردوون یان نا؟

دووہم: لہ نفسی خوْمان بپرسینہوہ و موحاسہ بہی بکہین سہ بارہت بہو کارانہی کہ واز لآ هیئان و دوورکہ وتنہوہ لیئان لہ ئہ نجام دان وجیّ بہجیّ کردنیان باشترہ .
سیئہم: سہ بارہت بہ ہہنگاو نان و دہست بہکار بوون بوّ ئہ نجامدانی کار گہ لیکی رہوا و پڙگہ پیدرا و نہ نفسی خوئی بخاتہ بہر لیپرسینہوہ و موحاسہ بہ کردنہوہ کہ بوچی ئہو کارانہی ئہ نجامی داون ئایا لہ پیناو بہ دہست هیئانی پہزامہندی پہرورہ دگارو پاداشتی دواپوژ بووہ یاخود نا؟ ئہ گہر مہ بہست و ئامانجیکی چاک و درووستی بووہ و کہ لک و قازانجی کردوہ و ئہ گہر ئامانج و مہ بہستی ئہو ماددہ و دونیای نا پایہ دار بوویّ، ئہو کہ لک و قازانجی لہ دہست داوہ .

زہرہر و زیانہ کانی دوورکہ وتنہوہ لہ موحاسہ بہ کردنی نہفس:

گوئی نہدان و پشتگوئی خستنی لیپرسینہوہ و موحاسہ بہ کردنی نہفس و نازاد کردنی و سہ ربہ خوْ بوون و فہراہم و ئامادہ کردنی کارووبارہ نہفسیہ کان و چاپووشی و کہ متہ رخہ می لہ گہ لید، خراپترین زہرہر و زیانی پیّ دہ گہ یہ نیّ، وہ بواری لہ ناو چوون و مردنی بوّ فہراہم دہکات، ئہ مہ باروودوخی ئہ ہلی لہ خوْباپی بووہ کان و ہہ لّخہ لہ تیئراوہ کانہ کہ چاوی خوْیان دہنووقیئن و دایدہ خہن بہرامبہر بہ ئاکامی نہزانی و لہ موحاسہ بہ و لیپرسینہوہی نہفس و لہ گہ لّ باروودوخی پوژانہ دا ہاوپئی و ہاودہم دہبن، وہ بیّ ئومید و بیّ ہیوا بوون بہرامبہر بہ لیبورڈن و پرحمت و میہرہ بانی پہرورہ دگار.

ہہرکاتی کہ سیّ بہو جوڑہ بیّ، تاوان کردن بہلایہوہ ئاسان دہبیّ (واتہ بہ ئاسانی تووشی گوناح و تاوان دہبیّ)، وہ خووی پیوہ دہگریّ (عادہتی پیّ دہدات)، وہ واز ہیئان و دوورکہ وتنہوہ لہ تاوان بہلایہوہ قورس و گران دہبیّت، بہلام ئہ گہر بگہ پیتہوہ بوّ ژیری و عہقلّ و زانست و تیگہ یشتوویی خوئی، دہزانی کہ پاسہوانی و

چاودیری کردن له دهست به کاری و ههنگاو هه لگرتنه کانی نهفس له نازاد کردنی ئه و ته نانهت هه ندی جاریش واز هینان و دورکه وتنه وه له کاروباری پهوا و خوو پیوه گرتنه کان بو ئه و باشتره .

کوپى ئه بی دنیا ده لی: ((پیاویکی قوپه ییش بو ی ده گپرامه وه که ئه و له به ره بابو په چه له کی ته لحه ی کوپی عوبه یدولایه . ئه و ده یوت: که نوبه کوپی سه ممه له گوندی رقه (رقه) ده ژیا، ئه و خووی به وه گرتبوو که به سه ختی نه فسی خو ی بخاته بهر مو حاسه به کردن و لیپرسینه وه وه .

ئه و پوژی سه بارهت به ته مه نی خو ی بیری ده کرده وه و بینی که گه یشتو وه ته ته مه نی (۶۰) سال و ژماره ی پوژه کانی (۲۱۶۰۰) پوژه، هاواریکی کردو وتی: وای بو من! نه گه ره هر پوژی تاوانیکم نه نجام دابی، هاوکات ده بی له گه ل (۲۱۶۰۰) تاوان دا بپریمه خزمه تی په روه ردگار؟! له وانه یه له هر پوژیکدا تاوانیکم نه نجام دابی؟! ئه و له تاو فره یی په ژاره و دلته نگى دا له هو ش خو ی چوو و که و ته سه ر زه وی و مالئاوایی کرد و کوچی دوا یی کرد.

یه کی ده یوت: خوژگه م به و به خته وه ری و کامه رانییهت بو ئه و هه لبه زینهت به ره و به هه شت!)).

مو حاسه به کردنى نهفس سه بارهت به یهك هه لویستی و شوینکه وتن:

کورتیه ئه م باب ته به م جوژه یه که:

– مروژ له باره ی به جی پینانی ئه رکه کانی، نه فسی خو ی بخاته بهر لیپرسینه وه وه . نه گه ره که م و کوپی و ناته واوییه کی بینی له پیگه ی قه ره بوو کردنه وه وه یاخود چاکسازی گرفته کانه وه، چاره سه ری بکات.

– له پال ئه وه شدا، سه بارهت به کاروباری حه رام و نا په واوه نه فسی خو ی بخاته بهرده م مو حاسه به کردن و چاودیرییه وه، هه رکاتی زانی و هه ستی به وه کرد که کار یکی نا په وا و پیگه پینه دراوی – له پووی شه ریعه تی ئیسلامه وه – نه نجام داوه، له پیگه ی

توبه کردن و داوای لیبوردن - له په روه ردگار - وه هه نگاو نان و نه نجامدانی کاریکی چاک، نه و کاره - کاره خراپه ی که کردوویه تی یاخود تووشی بووه - قهره بوو بکاته وه.

- سه بارهت به بی ناگایی و ته مه لی کردنییه وه له باره ی په روه ردگار وه نه فسی خوئی موحاسه به بکات و لیی پپرسیته وه، نه گهر به پاستی سه بارهت به نه فسی خوئی تووشی بی ناگایی و پشت گوی خستن بووه، به یادکردن و پووکردن په روه ردگار - نه و که مته رخمی و بی ناگاییه - قهره بوو بکاته وه.

- هه روه ها سه بارهت به قسه و لیدون و هاتووچو و بینین و بیستنییه کانییه وه نه فسی بخاته بهر موحاسه به کردن و لیپرسینه وه وه، وه له خوئی پپرسی که به مه بهستی نه و له و کارانه - قسه و لیدون و هاتووچو - چی بووه...؟ بوچ که سی نه نجامی داون؟ وه به چ شیوه یه ک پتی هه لساوه و هه نگای هه لگرتووه بو جی به جی کردنیان؟

هه روه ها له م باره یه وه دلنیا بی که بو هه ر کارو کرده وه یه که نه نجامی ده دات دوو دوسیه (په روه نده) ده کرینه وه:

- یه کی له و دوسییانه سه بارهت به نامانج و هوکاری.

- دووه میش سه بارهت به چوئنییهت و چوئنایه تییه وه ی.

له دوسیه ی یه که مدا له باره ی (یه ک دلّی) واته (اخلاص)، وه له دوسیه ی دووه میشدا سه بارهت به چوئنییه تی په پره وکردن و پیژه و نه ندازه ی هاوده نگی قسه و کرده وه یی له که ل شه ریه تدا پرساری لی ده کری.

په روه ردگاری به ده سه لات ده فهرموویت: ﴿قَوْرِيْكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِيْنَ (۹۲) عَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ﴾ سوورته ی حه جر ۹۲ - ۹۳.

واته: سویند به په روه ردگارت پرسیار له هه موویان ده که یین به گشتی (له بیرو باوه پری هه موویان ده کوئینه وه)، له و کارو کرده وانه ی که ده یان کرد.

هه‌روه‌ها ده‌فرمووئیت: ﴿فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ (٦) فَلَنَقْصُرَنَّ عَنْهُمْ بَعْلَمَ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ﴾ سوورده‌تی نه‌عرف ۶ - ۷.

واته: ئینجا سوئند بیٚت به‌خوا بیگومان ئیمه‌پرسیار ده‌که‌ین له‌وانه‌ی که پیغه‌مبه‌رانیان بو‌په‌وانه‌کراوه، سوئند بیٚت به‌خوا له‌پیغه‌مبه‌رانیش ده‌پرسینه‌وه (ده‌رباره‌ی هه‌لوئستی نه‌و‌خه‌لکه به‌رامبه‌ریان).

وه ده‌فرمووئیت: ﴿لَيْسَ الْصَادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ﴾ سوورده‌تی نه‌حزاب ۸. واته: تا له‌پوژی قیامه‌تدا، خوا پرسیار بکات له‌پاستگوئیان ده‌رباره‌ی پاستیبه‌که‌یان.

کاتی که له‌پاستگوئیان پرسیار ده‌کری س‌باره‌ت به‌پاستگوئیان، له‌باره‌ی دروژنه‌کانه‌وه ~ وُن گومان ده‌به‌ن؟

موقاتل له‌باره‌ی نه‌و‌ئایه‌تانه‌وه ده‌لی: ((په‌روه‌ردگار ده‌فرمووئیت: به‌ئین و په‌یمانمان وه‌رگرتوو که له‌پاستگوئیان - واته پیغه‌مبه‌ره‌کان - له‌باره‌ی پاگه‌یاندنی په‌یامه‌که‌یانه‌وه پرسیار بکه‌ین)).

موجاهید ده‌لی: ((په‌روه‌ردگار له‌نه‌ه‌لی بانگه‌واز و بانگه‌یشت که‌ران ده‌پرسی: هه‌ وه‌کو چوَن پیغه‌مبه‌ران په‌یامی خو‌یان به‌و‌جوړه‌ی که‌ه‌یه‌گه‌یاندوویانه‌ته‌خه‌لکی، ئیوه‌ش په‌یامی منتان به‌خه‌لکی پاگه‌یاند یاخود نا؟))

به‌لام حه‌قیقه‌تی باب‌ته‌که‌نه‌مه‌یه‌که‌ئایه‌ته‌که‌هه‌ردوکیان له‌خو‌ده‌گری، چونکه هه‌م پیغه‌مبه‌ران و هه‌م پاگه‌یه‌نه‌ر و بانگه‌شه‌که‌ران هه‌ردوکیان سه‌ر به‌پاستگوئیان، وه له‌پیغه‌مبه‌ره‌کان (سه‌لامی خوایان له‌سه‌ر بیٚت) له‌باره‌ی گه‌یاندنی په‌یامه‌که‌و له‌بانگ خوازانیس سه‌باره‌ت به‌بانگ کردن بو‌په‌یامی پیغه‌مبه‌ران پرسیار ده‌کری، وه دوا‌ی نه‌وه نه‌وانه‌ی که‌په‌یام و نامه‌ی بانگ هیشت کردنیان پی‌گه‌یشتوو له‌باره‌ی قبول کردن په‌یامه‌که‌یانه‌وه لیپرسینه‌وه و به‌دواداچوون ده‌کری.

وهك چۆن په‌روه‌ردگار ده‌فهرمووئیت: ﴿وَيَسْأَلُ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ﴾

سوورده‌تی قه‌صه‌ص ۶۵.

واته: پوژئيك دئیت خوا بانگیان ده‌كات و پټیان ده‌فهرمووئیت: ئه‌وه وه‌لامی

پټغه‌مبه‌رانتان چۆن دایه‌وه؟

قه‌تتاده ده‌لئ: سه‌باره‌ت به‌ دوو‌بابه‌ته‌ پرسیار له‌ پټشینه‌كان (مردووه‌كان) و

داهاتووه‌كان ده‌كړئ:

- چ كه‌سیكتان ده‌په‌رست؟

- كاردانه‌وه و په‌رچه‌كرداری ئیوه له‌باره‌ی بانگه‌یشتی پټغه‌مبه‌رانه‌وه چی بووه؟

واته سه‌باره‌ت به‌ په‌رستراو په‌رستش و به‌خششی پټنموونی، له‌ هه‌موویان پرسیار

ده‌كړئ.

په‌روه‌ردگاری به‌ده‌سه‌لات ده‌فهرمووئیت: ﴿ثُمَّ لَتَسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ سوورده‌تی

ته‌كاسور ۸.

واته: پاشان سوئند به‌خوا له‌و پوژده‌ا پرسیارتان ئی ده‌كړئ ده‌رباره‌ی هه‌موو‌ناز و

نیعمه‌ته‌كاني دنیا (چوئتان په‌یدا كردووه و له‌چیدا به‌كارتان هئناوه).

موحه‌مه‌دی كوپي جه‌ریری ته‌به‌ری ده‌لئ: ((په‌روه‌ردگار مه‌زن ده‌فهرمووئیت: دواي

ئه‌وه‌ی كه له‌و به‌خششانه‌ی كه له‌ دنیا‌دا لټیان به‌هره‌م‌ند بوون، پرسیار ده‌كړئ كه:

له‌گه‌لټاندا - به‌خششه‌كان - چټان كردووه؟ به‌هویانه‌وه گه‌یشتونه‌ته‌ كوئ؟ چۆن

به‌ده‌ستان هئناون و به‌ چ شیوه‌یه‌ك به‌كارتان هئناون و كه‌لكتان ئی وه‌رگرتوون؟))

قه‌تاده‌ش ده‌لئ: ((په‌روه‌ردگار له‌ ته‌واوی مروغه‌كان له‌ باره‌ی ئه‌و به‌خششانه‌ی كه

پټیانی داوه و ئه‌و به‌رپرسیاریه‌ت و ئه‌ركانه‌ی كه له‌ باره‌یانه‌وه - له‌باره‌ی ئه‌و

به‌خششانه - هه‌یانبووه، پرسیار ده‌كات)).

ئەو بەخششانی که له باره یانه وه پرسیار ده کری، دوو جوړن:

- جوړی یه که م: ئەو بەخششانی که له پښه ی پړه و و حه لاله وه به ده ست هاتوون و له پښه ی دروستدا به کارهاتوون و سوودیان ئی وه رگیراوه، که ئایا سه باره ت به و بهخششانه ستایشی په روه ردگاری به جیهیناوه یان نا؟

- جوړی دووهم: له پښه ی ناپه و و حه رامه وه به ده ست هاتوون و له پښه ی ناپه و او پښه ی پښه دراوه وه به کار هیتراون و که لکیان ئی وه رگیراوه، که له باره ی به ده ست هیسانی و که لک وه گرتن و به کار هینانیان ده خرینه به ر لپرسینه وه و مو حاسه به کردنه وه. وه چوون مروقه کان له باره ی هیتری بیستن و بینین و دل و ته و او ی کار و کرده وه و قسه و گفت و گوکانیه وه ده که ویت به ر لپرسینه وه و پرسیار کردنه وه. به هه مان شیوه که په روه ردگاری مه زن ده فه رموویت: ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ سوورده تی نه سرا ۳۶.

واته: ئەو ئینسان له شتیک مه دوی و شوینی شتیک مه که وه که زانست و زانیاریت ده رباره ی نییه، چونکه به راستی ده زگاکانی بیستن و بینین و تیگه یشتن هه ره مووی، به پرسیاره له به رامه ریه وه.

حه ق و شیاوه که پیش پوژی لپرسینه وه و مو حاسه به کردن، خو مان به خینه به ر مو حاسه به کردن و لپرسینه وه سه باره ت به کار و کرده وه و قسه و لیدوانه کانمانه وه.

پیویستی مو حاسه به کردنی نه فس:

ئەم فه رموده یه ی په روه ردگاره به پیویستی (مو حاسه به کردنی نه فس) ئاماژه ده کات که ده فه رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ سوورده تی هه شر ۱۸.

واته: ئەو ئەوانه ی باوه رتان هیناوه، خواناس و پارێزکار بن و له سنوورده کانی مه ترازین، با هه موو که سیك په نچ بدات و بزانیئت چی بو سبه ی ده ست پیشخه ر

کردووه، ههول بدهن هه میسه و بهردهوام پارێزکار و دیندار و خواناس بن، چونکه به پاستی خوا زۆر ئاگایه به هه موو ئه و کار و کرده وانیه که ئه نجامی ده ده ن.

واته پهروه ردگاری مه زن و به ده سه لات به ئه هلی ئیمان ده فهرمویت: هه ریه کی له ئیوه بیر بکاته وه و ببینی که چ کوڵ و تویشوویه کی بو دواوژی خوێ ئاماده و فرهه م کردووه؟ ئایا کارو کرده وه ی چاکی کردووه تاوه کو هوکاری ده رباز بوون و به خته وه ری و کامه رانی ئه و ئاماده و فرهه م بکات، یاخود تووشی کارو کرده وه ی ناپه وا و تاوان بووه که بواری به دب ختی و چاره په شی و په رێشانی و کلوئی ئاماده بکه ن؟

قه تاده ده لیت: پهروه ردگار له م ئایه ته دا — ئه و ئایه ته ی سه ره وه — به وشه ی (غدا) واته سبه ینی پووشنی کردووه ته وه و لیکیدا ته وه، که به نزیکه سات و زه مه نی ئه و وه کو سبه ینی بو ئه مپو ئامازه ده کات. (واته: ئه و وشه ی (غدا) که به مانای سبه ینی دی، زه مه نه که ی له لای پهروه ردگار ئه وه نده که م و نزیکه ته شبیهی نه بی وه ک ئه وه وایه که ئیمه به یه کی بلێین سبه ینی فلان کارت بو ده که م ئه و سبه ینییه زۆر نزیکه بو ئه مپو ی ئیمه، ئه و وشه ی (غدا) هه لای پهروه ردگاره له پووی زه مه نه وه هینده ی سبه ینی که ی ئیمه بو پوژی ئه مپو نزیکه، وه رگێری کورد).

کورته ی باسه که ئه مه یه که خیر و چاکه، چاک کردن و چاکسازی کردنی دل، ته نیا له پێگه ی چاودێری و لێپرسینه وه ی دل و خراپه و شه ر، له ناوچوون و مردنی دلێش به هوێ پشتگوێ خستن و که مه رخه می و به ره لالا کردنییه وه یه که دیته دی.

تہوہری پیئجہم: کہ ٹک و قازا نچہ کانی موحاسہ بہ کردنی نہ فس:

لیپرسینہ وہ و موحاسہ بہ کردنی نہ فس زوڑیک لہ بہ رزہ وہ ہندیہ کان دہستہ بہر دہکات کہ بریتین لہ:

۱. ناگایی و ناگاداری لہ کہم و کوپی و خہوشہ کانی نہ فس:

یہ کی لہ قازانچ و سوودہ کانی موحاسہ بہ کردن و لیپرسینہ وہی نہ فس ناگایی و شارہ زاییہ لہ کہ موکوپی و خہوشہ کانی (عہیہ کانی). ہرکہ سی ناگای لہ کہ موکوپی و خہوشہ کانی نہ فسی خوئی نہ بی ناتوانی لہ ناویان ببات، بہ لام ہرکاتی لہ کہ موکوپی و نہ خوشیہ کانی نہ فس بہ ناگا بیٹ، بہ ہوئی کہ متہ رخہ می لہ بہ ندایہ تی کردن و ہرستشتی پەرہ ردگاردا دہیخاتہ بہر سہرکوئہ و لوئمہ کردن و موحاسہ بہ کردنہ وہ.

نیمام نہ حمہد لہ نہ بوو دہردائہ وہ (خوایان لی پازی بیٹ) دہ گپڑتہ وہ کہ فہرموویہ تی: ((زانست و تیگہ یشتن (فقہ) ناسینی مروؤ کانی تہ واو و کامل دہ بی کہ، ناموژگاری و لوئمہی خہ لکانی تری کردبی بہ ہوئی کہ متہ رخہ می لہ بہ جیہ پٹانی نہرکہ ٹایینی و بہ ندایہ تیہ کانی پەرہ ردگارہ وہ، بہ لام پوو بکاتہ نہ فسی خوئی و چاودیری بکات و بہ ہوئی لاوازی و کہ متہ رخہ میہ کانیہ وہ زیاتر لہ خہ لکی سہرزنشت و لوئمہی بکات. (واتہ زیاتر لہ خہ لکانی تر لوئمہ و سہرزنشتی دلی خوئی بکات بہ ہوئی نہو کہ متہ رخہ می و لاوازیانہ وہ کہ تووشی بووہ لہ کارووباری چاکہ دا، وەرگپڑی کورد).

موترہ فی کوپی عبد اللہ و توویہ تی: ((نہ گہر بہ ہوئی ناسینی خوئمہ وہ نہ بوواہ لہ گہل خہ لکی دا پہ یوہ ندیم دہ پچراند و لییان دوور دہ کہ و تمہ وہ)).

ہہرہ ہا لہ نزایہ کی دا کہ لہ بہرہ جہ ژناندا (عرفات) دہ یخویند، دہ یوت: ((پەرہ ردگارا بہ ہوئی منہ وہ خہ لکی لہ خوٹ دوور مہ خہرہ وہ)).

بہ کری کوپی عبد اللہی مزی دہ لیت: ((کاتیک کہ سہیری قاپی و حہ ساری عہرہ فاتم دہ کرد، بیرم دہ کردہ وہ نہ گہر من لہ نیتوان نہ مانہ دا نہ دہ بووم. تہ واوی نہو خہ لکانہ دہ کہ و تنہ بہر پہ حمہت و میہرہ بانی و لیپووردنی پەرہ ردگارہ وہ)).

ټه یوویی سه ختیانی وتوویه تی: ((هرکاتی باسی پیاوچاکان ده کهن و ناویان ده هیئن، شهرم ده که م که خوّم به پیزی ټه وان و هاوشانی ټه وان له قه لّم بده م)).
کاتیک که سوفیانی سه وری له کوّتا ساته کانی مردنیدا بوو باوکی ټه شب و حماد کوپی سه له مه چوون بولای، حماد وتی: باوکی عبدالله مه گهر له وشته ی که لیّی ده ترسای پاریزراو نه بوویت؟ توّ بوّ دیوان و باره گای په روه ردگاریکي به په حم و به به زه یی ده پوّی که ئومیده واری به په حمه ت و به خشنده یی و لیّبورنی؟
وتی: ټه ی ټه بوو سه له مه ! وا ده زانی که سیّکی وه ک من له ئاگری دوزخ پزگار و ده ربازی ده بی؟ وتی: به لی! سویند به خوا هیوادارم که ټه هلی پزگار بووان و ده رباز بووان بیت!

یونس کوپی عبید ده لی: ((سه د په وشت له په وشته خیر و چاکه کان ده ناسم و ده زانم که ته نانه ت یه کی له وانه له نه فسی خوّمدا نادوژمه وه)).
محمد کوپی واسع وتوویه تی: ((ټه گهر تاوان ده بوو به هوّی هه لکردن و جووله ی باو توفان، هیچ که سی نه یده توانی خوّی له سهر زه وی پابگری)).
له لای یه کی له حاکم و فه رمانپه واکان که سی به چاکه باسی (داودی تای) ده کرد، ټه و وتی: ((ټه گهرخه لکی له هه ندی له و شتانه ی که ئیمه ی تیدا جیگیرین ئاگادار ده بوون، هیچ کاتی هیچ که سی قسه یه کی له باری پیناسه کردن و پیداهه لگوتنی من نه ده هیئایه سهر زاری)).

باوکی حه فص ده لی: ((هر که سی له هر ئان و سات و باروودوخیّکدا نه فسی خوّی توّمه تبار نه کات و نه یخاته بهر سه رکوڼه و تان و توانجه وه و له هر باروودوخیّکدا دژایه تی له گه لدا نه کات و ناچاری نه کات و هه لی نه نی بوّ ټه و شته ی که به لایه وه سهخت و گرانه ! تووشی زهره ر و زیان و له ناوچوون ده بیته وه، وه هر که سی یه کی له په وشت و په فتاره کانی نه فسی خوّی بخاته بهر ئافه رین گوتن و پیاوه ئان و چاک زانینه وه، نه فسی له ناوی ده بات)).

سروشستی نه فسی ناده می به جوړیکه که مروځ به ره و لیژگه و خلیسکه ی تیاچوون
 راده کیشی، هاوکاری و تاریکاری دوژمن و ناحه زه کانی ده کات، پوو ده کاته ته واوی
 پیسی و خراپیه کان، په پره وی له ته واوی پیسی و چه په لیه کان ده کات، وه خو و
 نه ریتی نه و به جوړیکه که هه میسه و به رده وام له پیکه ی دژایه تی و ناحه زیدا هه نگاو
 هه لده گری.

به خشش و به خته وهریبه ک که له گه ل هیچ به خشش و خوش به ختیه کی تردا
 شایه نی به راورد و هه لسه نگاندن نییه، ده ریاز بوونه له کوپلایه تی و داوه کانی نه فس،
 چونکه خراپترین و گه وره ترین پیکر و له مپر له نیوان په روه ردگار و مروځدا نه فسه.
 هر مروځی زیاتر نه فسی بناسی. زیاتر ده یخاته بهر سه رکوته و تانه و توانچ و
 سه رزه نشته وه.

یوسنی کوپی حه بیب ده لی: نه بوو داود له سله تی کوپی دینار و نه ویش له بقیه ی
 کوپی سه ه بان هه نانی گپراوییه ته وه که له دایکی باوه پداران عایشه (خوای لی پازی
 بیت) سه باره ت به واتای ثایه تی لای خواره وه پرسیار کرا: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ
 اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ
 هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾ سووره تی فاتر ۳۲.

واته: پاشان که سانی کمان کرده خاوه و پاگه په نه ری نه م قورنانه که
 هه لمانبژاردوون له بنده کانمان، جا هه یانه سته می له خو ی کردووه (چاکه ی که مه و
 گونا می زوره)، هه شیان مام ناوه ندییه، هه شیان زور گهرم و گوپه له چاکه کاریدا
 به ویست و یارمه تی خوا، نا نه و هه لبژاردنه و نه و گهرم و گوپییه له چاکه کاریدا، پیزو
 خه لاتیکی زور گه وره یه.

خاتوو عایشه هه رموی: ((کوپه که م! نه وانه نه هلی به هه شتن!)) (ده ست
 پیشخه ران)) له خیر و چاکه دا که سانی بوون که له سه رده می پیغه مبر (صلی الله علیه
 وسلم) ده ژیان و پیغه مبر ی خوداش به به هه شتی بوون و به هره مه ند بوونیان له

به خششه کانی به هشت به لئنی داوه، به لام ((دهست پیوه گران)) واته ((مقتصدین))،
 نه و نه سحاب و هاوه لانه که تا کوتایی ته منیان په پره وییان له پښه و پښازی
 پیغه مبه و شه ریعه تیان کردووه، به لام سته مکاران و دهست درژیکه ران بو سهر
 نه فسی خوځان خه لکانیکی وه کو من و ئیوه ن)).

تیبینی ئه وه ده که ن که حه زده تی عائیشه (خوای لی پازی بیت) خوئی به
 سته مکارانی نه فسی خوئی له قه له م داوه.

به لام نیام نه حمه د گنپاویه ته وه که: عبدالرحمن له لای ئوم سه له مه بوو نه و وتی:
 له پیغه مبه ری خوام (صلی الله علیه وسلم) بیستووه که ده یفه رموو: ((هه ندی له م
 خه لکه دواى مردنم بو هه میشه یی نام بیننه وه)). عبدالرحمن به نیگه رانییه وه له لای نه و
 هاته دهره وه! دواى چند کاتژمیری جاریکی تر گه پایه وه و به ئوم سه له مه ی وت:
 سویندت ده دم به په روه ردگار بلئی: که ئایا من له وانه م که تو نامبینیه وه یان نا؟!
 ئوم سه له مه وتی: نه خیر، به لام جگه له تو ناتوانم هیچ که سیکی تر پزگار بکه م^۱).
 (لیره دا مه به ست له و وشه ی پزگار کردنه نه وه یه که ئیتر ناتوانم به که سی تر بلیم
 که ئایا دواى مردنم ده مبیننه وه یان نا، وهرگیچی کورد).

له ماموستا که مم بیست که ده یوت: ((مه به ستی ئوم سه له مه نه مه بووه که نه م
 دهرگایه به پووی خومدا ناکه مه وه و له باره ی هیچ که سیکه وه نیو بژیوانی ناکه م،
 مه به ستی نه م نه مه نه بووه که له نیوان نه سحاب و هاوه له کاندایه نیا عبدالرحمن
 به هه شتی بووه)).

۲. لومه و سه رزه نشت کردنی نه فس:

سه رزه نشت کردنی نه فس به هوئی که مته رخه می له به ندایه تی کردن و گوپرایه لی
 کردنی په روه ردگاردا کاری پاست بیژ و پاستگوئیانه، وه نه م کاره هه ندی جار زیاتر له
 کار و کرده وه و قسه ی چاکه، مروژ له په روه ردگار نزیک ده کاته وه.

ابن ابی دینار له مالکی کوږی دینار گټراویه ته وه که: ((ژماره یه ک له خه لکی به نی ئیسرائیل پوژئ جه ژن له یه کیک له په رستگاګانی خویندا بوون که گه نجی هات و له پال نه ودا وه ستاو وتی: گونجاو و شیواو نییه که که سیکی وه ک من بیته ناو نیوه وه و تیکه ل به و قهره بالغیه بی! من مروفتیکی خراپم و فلان و فلان کاری خراپه و نارپه وام نه نجام داوه و به هه مان شیوه به خراپه باسی خوئی ده کرد.

تاوه کو په روگردگار په یام و نیلهامی ناردنه خواره وه بو پیغه مبه ره که یان و وتی: فلان گه نج له زومره ی پاستگوینانه)).

به لام نه حمده ده لیت: محمدی کوږی حه سنی کوږی نه نه س ده لی: مه نزه له وه هبه وه گټراویه تییه وه که: ((پیاوړیکی گه پوک و گه شتیار حه فتا سال په رستشی خوی کردبوو پوژئ له دیوانی په روگردگاردا په رستشه کانی خوئی به که م ده زانی، وه له دیوان و باره گای به ده سلا ت و مه رانی په روگردگار داوای لی بوردن و لیخوش بوونی کرد! ده نگ و هاواری له لایه ن په روگردگاره وه هات که، نه م نزا و پارانه وه و قسانه ت له په رستشی حه فتا سالا ت، بو من شیرین تر و خوشه ویست تره!)).

هه روه ها نیمام نه حمده گټراویه ته وه که: ((حزه تی عیسا (سه لامی خوی له سه ر بیت) فره مووی: من دل نه رم و خاوه ن به زه بیم (رقیق القلب) و نه فسی خوّم به لاواز ده زانم! نیوه لیم بپرسن!)).

نیمام نه حمده له عبدالله کوږی رباحی انصاری گټراوییه ته وه که: ((داود ده پویشته نیو گه وره ترین کوږیونه وه کانی خه لکی به نی ئیسرائیله وه و له نیویاندا داده نیشت و ده یوت: په روگردگار له گه ل منی هه ژار و بیتنه وادا له نیو نه م بیتنه وا و هه ژارانه دا به به زه یی و میهره بان به)).

له عیمرانی کوږی موسی القصیر هاتووه که وتوویه تی: ((حزه تی موسا (سه لامی خوی له سه ر بیت) پوژئ وتی: نه ی په روگردگار له کوئی به دواتا بگه پریم؟! په روگردگار

فهرمووی: له لای خه فته تبار و دلته نکه کاندې بډوږه وه! من هه موو پوږی توژیک لیان نیک دهمه وه، نه گهر نه مه نه بوایه له ناو دهموون)).

له پهرتوکی (الزهد) ټیمام نه حمه ددا هاتوه: ((که سی له که سه کانی به نی ئیسرائیل بو هینانه دی نیاز و داخواییه که ی شست سال پهره ردگاری پهرستش کردو دهمه پهرست، به لام به ئامانچ و مه بهستی خوئی نه گه یشت! پوږی به خوئی وت: نه گهر خیر و چاکه تیدا بوایه به مه بهستی و ئامانچی خوئی ده گه یشتی! سه و که سی هاته خوی و پیی وت: نه و ساته ی که تیدا لومه و سه رزه نشتی نه فسی خوئی کرد دهمی؟ نه و ساته له پهرستشی نه و شست ساله ی تو به نرختر و به بایه تر بووه)).

۳. ناسینی پهره ردگار:

یه کی له سوو ده کانی مو حاسه به کردن و لپرسینه وه ی نه فس نه مه یه که له م پیگه یه وه ده توانی شاره زا و ناشنای به رپرسیاریه تی خو مان بین له به رامبه ر پهره ردگاردا. چونکه هر که سی ناگای له مافی پهره ردگار و به رپرسیاریه تی خوئی نه بی، پهرستشه که ی سوود و قازانجیکی نه و تو له خو ناگری و کاریگری و نیشانه کانی زور که م دهمی.

ټیمام نه حمه د (خوای لی پازی بیت) گپړاوییه ته وه که: ((حه زه تی موسا (سه لامی خوای له سه ر بیت) دای به لای پیاوړکدا و بینی خه ریکی نزا و پاپانه وه و لالانه وه یه و! پیغه مبه ر موسا (سه لامی خوای له سه ر بیت) فهرمووی: پهره ردگار! بیخه ره به ر په حمه ت و میهره بانی و به زه یی خو ته وه! پهره ردگار ئیلهامی بو نارد که: نه گهر شاره زا و ناشنای مافه کانی من و به رپرسیاریه تی و نه رکه کانی خوئی نه بی، نه گهر نه ونده ش بپاړته وه که به هو یه وه ریخو له کانی پارچه پارچه بن، نزا و پاپانه وه که ی لی قبول ناکه م)).

یه کي له گړنگترین و به سوود ترین کاروبار، پوټی‌کردن وچاودیریه به مافه‌کاني په‌روه‌دگار به‌سره بنده‌کانییه‌وه! چونکه نه‌مه ده‌بیته هوئی نه‌وهی که مروژ نه‌فسی خوئی بخاته به‌ر لیپرسینه‌وه و موخاسه به‌کردنه‌وه و کڼوئی و لاوازی خوئی دیاری بکات و له خو به گوره زانین و شانازی کردن به کار و کرده‌وه‌کاني پاک بکاته‌وه، له‌لایه‌کی تره‌وه ده‌رگای خو به کهم زانین و کزی له به‌رامبه‌ر په‌روه‌دگارا به پوویدا ده‌کاته‌وه، وه ده‌ریازی ده‌بیټ له خو به زل زانین، وه به‌م نه‌نجامه بگات که ته‌نیا به‌هوئی لیپوردن و په‌حمهت و میهره‌بانی و به‌خششی په‌روه‌دگاره‌وه پزگاری ده‌بیټ.

یه کي له مافه‌کاني په‌روه‌دگار به‌سره نه‌هلی نیمانه‌وه نه‌مه‌یه که، گوپراپه‌لی بکړیت و نافه‌رمانی و سرپېچی نه‌کړی به‌رامبه‌ر به فرمانه‌کاني و یاد و ستایشی بکړی و له‌بیر نه‌کړی و شوکر و ستایشی بکړی و له بی پړزی و نا شوکری کردن به‌رامبه‌ر به به‌خششه‌کاني دووره په‌ریزی بکړیت و خو‌ماني لی دوور بخه‌ینه‌وه.

هرکه‌سی ناشنا و شاره‌زای نه‌و مافه‌ی په‌روه‌دگار بیټ که به سه‌رییه‌وه‌یه‌تی، به‌دلنیا‌یه‌وه ده‌زانی که نه‌و مافی به‌ندایه‌تی کردنی په‌روه‌دگاری به‌جی نه‌هینانه‌وه و ته‌نیا پڼگه‌ی پزگاری و ده‌ریاز بوون و به‌خته‌وه‌ری نه‌که‌سه ئومید و هیوابوونه به‌په‌حمهت و میهره‌بانی و لیپورده‌یی په‌روه‌دگار و (جل جلاله) نه‌گه‌ر پټوانه‌ی پزگار بوونی کرده‌وه‌کاني بیټ، له‌ناو ده‌چی و ته‌فرو تونا ده‌بیټ.

نه‌مه باروودوخی که‌سانیکه که په‌روه‌دگار و نه‌فسی خو‌یانیان ناسیوه و ټاگادارن لی، نه‌مه ناسین و ناشنایه‌تییه، که نه‌وانی له باوه‌ر به‌خو بوون و پشت سوور بوون به‌رامبه‌ر به خو‌یان دوور ده‌خاته‌وه و ته‌واوی ئومید و هیواي خو‌یان ده‌به‌سسته‌وه به لیپورده‌یی و په‌حمهت و به‌زه‌یی په‌روه‌دگاره‌وه.

نه‌گه‌ر سه‌یری باروودوخی زوږبه‌ی خه‌لکی بکه‌یت و تی بفکری و لی ورد بیته‌وه، بوټ ده‌رده‌که‌وئ و ده‌زانی که پټچه‌وانه‌ی نه‌من و همیشه له‌بیری حق و مافی خو‌یانن به‌سره په‌روه‌دگاره‌وه و سه‌بارت به‌حق و مافی په‌روه‌دگاره‌وه

به سهریانه وه بیر ناکه نه وه ! لیږه وه بوار و زه مینه ی پچراندنی په یوه ندی نه مان له گه ل
په روه ردگاردا فه راهم ده بی و له نیوان دلّه کانیا و ناسین و خوشه ویستی و
تامه زړویی بینینی په رستراوه که ی و چیژ وه رگرتن له یادو ستایش کردنی
په روه ردگاردا، له مپه ر و به ربه ست دروست ده بیت و سهر ه لده دات. نه مه کوتایی
نه زانی و سهر لیښیواوی مروځه به رامبه ر به خود و په روه ردگاریش.

موحاسه به و لیږسینه وه ی نه فس:

گرنگی و پټویستی پوټی کردن و چاودیری و بیرکردنه وه ی مروځ، سهره تا سه باره ت
به ماف و حقی په روه ردگار به سهر خویه وه (واته به سهر خودی مروځه وه). دوا ی
نه وه له م باره یه وه نه فسی خو ی موحاسه به بکات و لی ی پرسیټه وه که نایا نه و
شیوه یی که پټویست بووه کاری به به رپرسیاریه تیبه کانی خو ی کردوه و به جی ی
هینا ون یان نا؟

چاکترین و به رزترین پامان و بیرکردنه وه، بیرکردنه وه یه له م باره یه وه، چونکه دل
پاده کیښی به رو په رستراو و مه عبودی راستی و له دیوان و باره گای مه زن و گه وره ی
په روه ردگاردا ناچاری ده کات و هه لی دهنی بو نه وه ی ملکه چ و گوږپایه ل بیت و به
ته واوی خو ی به داواکار و هه ژار له قه لّم ده دات، پټویستی و داخوازی که وه ک نا
پټویستی و سهرچامه ندن و سهرکزی که وه ک سهر به رزی وایه. به لام هه روه کو چو ن
مروځ به هر نه اندازه یه ک کارو کرده وه یه کی باش که حه ز ده کات نه نجامی بدات، نه گه ر
موحاسه به و لیږسینه وه ی نه فسی خو ی له بیر بکات و پشت گو یی بخات، گه وره یی و
چاکه ی زوړ زیاتر له وه ی که نه نجامی داوه له دهستی داوه.

نیمام نه حمه د ده فه رموو یت: ابن قاسم له سألحی مهرئی و نه ویش له عمرانی
جهونی و نه ویش له نه بی جه لد گټراویه ته وه که: ((په روه ردگار په یام و نیلهامی بو
پیغه مبه ر موسا (سه لامی خوا ی له سهر بیت) دابه زاند که، هه ر کاتی خه ریکی زیکرو
یاد و ستایش کردنی منی، نه نداهه کانت بله رزن و بکه ونه جوو له جوو ل و له کاتی یاد

کردندا ملکه چ و هیمن و ئاسووده به ! له کاتی ستایش کردندا زمانت بخهره دواى
دلتهوه و له پشت دلندا جیگیری بکه !

(لێره دا مه بهست نهوه یه که کاتی ستایشی پهروهردگار دهکهیت نهو ستایشه ی که
دهیکهیت له دلتهوه سه رچاوه بگرئ و هه لقولئ، نه که ته نیا زمان ئاگای لی بیت و دل
لیی بی ئاگا بیت، نه گهر له دلتهوه هه لقولئ زمان و ته وای نه ندانه کانی تریش به ئاگان
لهو یادکردن و ستایش کردنه، چونکه دل نیوه نهچ و سه رچاوه و فره مانپه وای ته وای
شته کانه به سه ر نه ندانه کانی تره وه، وه به پیچه وانه شه وه، وه رگپزی کورد).

هه رکاتی هاتیه باره گاو دیوانی من وه کو به نده یه کی هه ژار و په ریشان و کلۆل
وه ره ! نه فست که له خراپه گوتن و پاش مله دا له پیش تره وه بیخهره به ر مو حاسه به
کردن و لێ پرسینه وه وه ! وه هه رکاتی له گه لندا پاز و نیازت ده کهیت به دلئیکی
په ریشان و نیگه ران و زمانیکی پاک و راستگو وه به پاریزه وه و ده ست بکه به لاله وه وه
دوا کردن)).

یه کیکی تر له که لک و قازانجه کانی پووتیکردنی مروفی نه هلی ئیمان به حق و
مافه کانی پهروهردگار به سه ره خو یه وه نه وه یه، پێگه ی پی نادات که وامتمانه به هه
کارو کرده وه ی له کارو کرده وه کانی بکات و - هه رشتی که بیت - پشتی پی بههستی،
چونکه هه رکه سی ته نیا متمان به کارو کرده وه کانی خو ی بکات و پشتیان پی بههستی
ناتوانی به ره و لای پهروهردگار به رز بیته وه و به روات. (ئیمه ی مروقه هه رچه نده که
گوپرایه لی و په رستشی پهروهردگار بکهین و کار و کرده وه ی چاکه نه نجام بدهین،
گه ر چی به نه ندازه ی که فی سه ر ده ریاکانیش بیت، نابی شانازی به خو مانه وه بکهین،
وه ده بی پاریینه وه و بلئین که : نه ی پهروهردگارا له پوژی دوا یی دا و له ساحه ی
مه حشه ردا به کرده وه ی خو مان له گه لماندا نه جوو لئیته وه و له گه لمان نه کهیت و
به چاوی په حم و میهره بانی خوته وه مو حاسه به و لێ پرسینه وه مان له گه لدا بکهیت،
چونکه گه ر په حم و میهره بانی پهروهردگار نه بیت لهو لێ پرسینه وه و مو حاسه به کردنه ی

خوداوه‌نددا دهربازمان نابیت، نه‌گەر چی چاکه‌ی گه‌لی زۆریشمان کردبیت و هه‌مان بی، وه‌رگیتی کورد).

هه‌روه‌ک چۆن ئیمام نه‌حمه‌د (خوای لی پازی بیت) له‌ به‌کی له‌ نه‌هلی ناسینی په‌روه‌ردگار (واته‌ نه‌و که‌سانه‌ی که‌ په‌روه‌ردگاریان به‌چاکی ناسیوه) گێپراویه‌ته‌وه‌ که‌ پیاوی پیتی وتوه‌: ((من له‌ نوێژه‌کاندا نه‌وه‌نده‌ ده‌گیرم و فرمیسک ده‌پێژم خه‌ریکه‌ به‌هۆی فرمیسکه‌کانی چاومه‌وه‌ سه‌وزه‌لانی و گیا به‌پوئی و شین ببی)). نه‌و نه‌هلی ناسین و زانایه‌ به‌و پیاوه‌ی وت: ((نه‌گەر به‌پاستی په‌روه‌ردگارت بناسیایه‌ و ناشنای بوویتایه‌ له‌وه‌ باشتر بوو که‌ ده‌گریای و فرمیسکت ده‌پشت و باست له‌ په‌رستش و کارو کرده‌وه‌ی خۆت ده‌کرد! چونکه‌ نوێژی خه‌لکانی که‌ کارو کرده‌وه‌ی خۆیان باس ده‌که‌ن و ده‌یده‌ن به‌ نێو چاوانی ئه‌م و نه‌ودا، له‌ سه‌ریان به‌رزتر نابیته‌وه‌)).

پیتی وت: ئامۆژگارییه‌کم بکه‌! وتی: ((سه‌باره‌ت به‌ دنیا پارێزگاری و چاوتیرو په‌زا به‌ به‌ش به‌ و له‌گه‌ل نه‌هلی دونیادا مشت و مپو به‌ر به‌ره‌کانی مه‌که‌! وه‌ وه‌کو می‌شه‌ هه‌نگ وابه‌! که‌ له‌ پاکی ده‌خوات و پاکیش به‌ره‌م ده‌هێنیت، وه‌ نه‌گەر به‌ سه‌ر چل و پۆیه‌که‌وه‌ بنیشیته‌وه‌ زه‌ره‌ر و زیانی پی ناگه‌یه‌نیت!

پات ده‌سپێرم به‌وه‌ی که‌ له‌ نه‌مه‌کداری و وه‌فاداری سه‌گ به‌رامبه‌ر به‌ خاوه‌نه‌که‌ی په‌ند و ئامۆژگاری وه‌ربگره‌! چونکه‌ نه‌وان هه‌ندی جار نه‌و سه‌گ به‌ برسییه‌تی ده‌هێلنه‌وه‌ و هه‌ندی جاریش له‌خۆیانی دوور ده‌خه‌نه‌وه‌ و پراوی ده‌نێن، به‌لام نه‌و که‌مه‌رخه‌می ناکات له‌ مانه‌وه‌یان و پاسه‌وانی کردن له‌مال و سه‌روه‌تیان)).

به‌لام شاعیری له‌م وته‌یه‌ ئیلهامی وه‌رگرتوه‌ و نه‌م هۆنراوه‌یه‌ی وتوه‌ که‌:

کن کالکلب یقصیه‌ اهله‌ ولا یاتل فی نصحه‌م مبتدلا

واته‌: ((وه‌ک نه‌و سه‌گ وابه‌ که‌ خاوه‌نه‌که‌ی دووری ده‌خاته‌وه‌ و پراوی ده‌نی، به‌لام

تووچه‌ نابیی و له‌ خزمه‌ت کردن پێیان که‌مه‌رخه‌می ناکات)).

به شی پینجه م

پاراستنی دلّ له به رانبهر
زالبوونو ده سه لّتی شهیتاندا

ته وهری یه کهم: چاره سهری نه خوشی زالبوونی شهیتان به سهر دلدا

بازنه ی زال بوونی شهیتان به سهر مروّقا:

پهروه دگار له سهر بناغه و بنچینه ی کارزانی و کارامه یی خوئی دوزمنیکی به ناگای له سهر پښکه کانی له ناو بردنی مروّقا و هوکار و ئامرازی هیئانه دی خیر و چاکه و به دبه ختی و چهرمه سهری بو جیگیر کردوه.

دوزمنیکی زانا و کارامه و پابه ند بوون و ئوگر بوونی به سهر لیشتیواندنی مروّقا که به جوړه ها شیوه و له ته وای ئان و ساته کاندو بو زه بر و زهره ر و زیان گه یانندن پیی تیده کوّشی و هول ددات. وه له هیچ جوړه هول و کوّشی بو به ده ست هیئان و گه یشتن به یه کی له م شش ئامانجه ی خواره وه که مته رخه می ناکات:

یه کهم: نه وه ی که به لایه وه گرنگه و جیی بایه خ پیدانه و کوّتا ئامانجی نه وه، نه مه یه که نیوان مروّقا زانست و ئیمان مه و دایه کی قول درووست بکات و له گومرایی و نه زانی و بی باوه پی دا جیگیری بکات، نه گه ر له م کاره دا سهرکه وتوو بیئت نه و به ته وای به سهریدا سهرکه وتوو ده بی و بیر و هوّشی له و مروّقه ئاسووده ده بیئت.

دووه م: نه گه ر شهیتان نه ی توانی به و ئامانج و مه به سته ی خوئی بکات، وه نه و مروّقه پوی کرده ئیسلام و پښموونی وهرگرت، هول ددات و تیده کوّشی که ناچاری بکات به به دیه پئان (البدعة) — که پله یه که دوی بی باوه پی — شهیتان زیاتر نه و مروّقانه ی خوش ده وی که نه هلی به دیه پئان و تازه گه رین، نه ک نه وانه ی که نه هلی سهر پیچی کردن و گوناخ و تاوانن. چونکه نه هلی سهر پیچی و گوناخ و تاوان ده توانی بگه پښته وه و توبه بکات، به لام نه هلی به دیه پئان و تازه گه ری (بدعة) به هوئی نه وه ی که و کاره که ی خوئیان وه ک پښموونییه ک و پښیشانده ری له قه له م ده دن له بیری گه رانه وه و توبه کردندا نین.

له هندی له فەرمووده دا هاتوو كه: شەیتان ده‌لێ من مروڤه‌كانم به‌هۆی گوناح و تاوانه‌وه تووشی گومپایی و سەر لیشیواندن کردوو، به‌لام ئه‌وان به‌ تۆبه‌کردن و داوای به‌خشش و لیبوردن له‌ په‌روه‌ردگار و دان پێدانان و په‌یوه‌ست بوون به‌ یه‌كخواپه‌رستی و تاك و ته‌نیایی په‌روه‌ردگار له‌ خواوه‌ندی خواوه‌ند (الالوهیه) ده‌ستی منیان به‌ست و گرییان دا. کاتی به‌و جوړه‌ بینیم كه‌وا پوځی هه‌وا و ئاره‌زوو په‌رستیم له‌ نێوانیاندا په‌ره‌ پێداو په‌واجم دایه‌! چونكه‌ نه‌هلی به‌دیته‌تان (بدعة) و هه‌وا و ئاره‌زوو گوناح و تاوان ده‌كهن و تۆبه‌ ناكهن و ناگه‌پینه‌وه، چونكه‌ ئه‌وان وا هه‌ست ئه‌كهن كه‌وا خه‌ریکی نه‌جамدانی کاریکی پاست و درووستن.!

ئه‌گه‌ر شەیتان له‌ مه‌سه‌له‌ی تازه‌گه‌ری و به‌دیته‌تان و زیاد و كه‌مكردندا (له‌بنچینه‌و بناغه‌كاني باوه‌پێ په‌وشت و ئه‌حكام) به‌سەر كه‌سیكدا سهركه‌وتوو بێت، ئه‌و ده‌كاته‌ شوینكه‌وته و سه‌ریازی خۆی.

سێیه‌م: ئه‌گه‌ر شەیتان له‌وه‌دا سهركه‌وتوو نه‌بوو كه‌وا مروڤه‌ بخاته‌ نێو گۆماوی تازه‌گه‌ری و به‌دیته‌نانه‌وه، ئه‌وا هه‌ول ده‌دات تووشی گوناح و تاوانی گه‌وره‌ی بكات. چواره‌م: ئه‌گه‌ر هاتوو له‌وه‌دا سهركه‌وتوو نه‌بوو كه‌وا مروڤه‌ تووشی تاوانی گه‌وره‌ بكات، ئه‌وا تووشی له‌مه‌موو خلیسكان و هه‌له‌ و تاوانی بچووكی ده‌كات.

پێنجه‌م: گه‌ر هاتوو مروڤه‌ به‌ ئه‌ندازه‌یه‌ك له‌ به‌رامبه‌ر شەیتان پاوه‌ستاو سه‌قامگیر بوو و ئاماده‌ش نه‌بوو تاوانی بچووك ئه‌نجام بدات، شەیتان سه‌رقالێ كاروبار گه‌لیکی بێ بایه‌خ و بێ پله‌ و پایه‌ی ده‌كات، تا وه‌كو ته‌مه‌ن و هیژ و توانای به‌ بێ كه‌لك و قازانج به‌ فیرۆ بدات و دوروی بخاته‌وه‌ له‌ كارو كرده‌وه‌ی باشت و گه‌نگه‌تر.

شه‌شه‌م: هه‌روه‌ها گه‌ر دیسان هاتوو شەیتان له‌م كاره‌ی دا بێ توانا بوو و سهركه‌وتنی به‌ده‌ست نه‌هێناو مروڤه‌ به‌ ناگایی و ئیمان و ویست و ئیراده‌ی خۆی توانی خۆی له‌واوه‌ مه‌ترسیداره‌ ده‌ریاز بكات، شەیتان هه‌ر وازی لێ ناهێنێ و ده‌ست به‌رداری نابێ، وه‌ ئه‌مجاره‌ ده‌ست و پێوه‌ند و یارمه‌تی ده‌ران و ئاریكارانی خۆی له‌

دږی ته وکله سه به کار ده هیڼی و ده یا نخته جوو له، تاوه کو تووشی نه زییه و نازاری بکات و تاوان و درو ده له سه ی گه وره ی ده داته پال، تاوه کو تووشی خه م و خه فته و دلته نگی بکات، وه دووری بخاته وه له زانست، ټیمان، ویست و ټیراده و کارو کرده وه. که سی که ناگایی و شاره زایی له م بواره دا نییه و دوژمن و ناحه زی خو ی به درووستی ناناسی، له داو و ته له که بازی و فږو فیله کانی بی ناگایه، چونکه ده توانی خو ی لی بپاریزی و خو ی دوور بخاته وه؟!

چونکه ته نیا که سانی ده توانن له پیلانی پیلانگیږان و که ین و بهینه کانی دوژمنان و ناحه زان له په نا و نه ماندا بن که، له ږیگه کانی چوونه ناوه و ږیباز و میتودی ده ست به کار بوونیان و یارمه تی دهران و ده ست و پیوه ند و سهر بازه کانیان و چوټییه تی پووبه پوو بوونه وه و نامراز و هوکاری به رامبه ر کی و چوټییه تی چاره سرکردنی نه و زمانه ی که تووشیان دهن و کارووبار گه لی که هیژ و توانایان پی ده به خشی بو نه م پووبه پوو بوونه وه یه، به جوانی ناگایی و شاره زاییان هه بی.

ته واوی نه و کارووبارانه له ږیگه ی زانست و ناگاییه وه له توانادا نابن. به لام مروقه نه زان و بی ناگاگان له م بابه ته زوژ گرنګ و هه ستیار و چاره نووس سازه له بی ناگاییدان و هیچ شاره زایی و ناگایه کیان نییه.

له بهر نه وه یه که وا به شیوه یه کی زوژ دوور و دريژ باس له و دوژمنی و ناحه ز و باروودوخی نه و و سهر باز و پیلان و فږو فیله کانی کراوه. چونکه خه لکی به توندی پیوستان به ناشنایه تی له گه ل دوژمن و ږیگه کانی پووبه پوو بوونه وه و به رامبه ر گرتن هه یه. نه گه ر زانست (به قورټان) نه م حه قیقه ت و راستییه ی نه دوژیایه ته وه هیچ که س له و دام و فږو فیله نه ی نه و دهریازی نه ده بوو له سر نه م بنچینه و بناغه یه که ده بی بوتری: ږزگار بوون و به خته وه ری و کامه رانی میوه ی دره ختی زانست و ناگاییه.

مه ترسی شهیتان له مه ترسی نه فس ترسناکتره:

نهم به شه له گرنگترین و به سوود ترین بابه ته کانی نهم په رتوکه ن، به لام دواکه و توتوان و شوینکه و توتوانی نه هلی په وشت و نه ریت، به و نه اندازه یی که باسیان له حه قیقه ت و پاستی نه فس و که م و کوپی و به لاگانی نه فس کردوه و به دور و دریژی باسیان کردوه، گرنگیان به م بابه ته نه داوه.

که سی له قورنانی پیروژ و فهرموده کانی پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) ورد بیته وه و بیر بکاته وه، تیده گات که دواي لاکردنه وه و گرنگیدان به نه فس، گرنگی به مه سه له ی شهیتان و پووبه پوو بوونه وه ی نه و داوه.

نه فسی نه ماره له نایه تی: ﴿...إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ...﴾ سوورده تی یوسف ۵۳. واته: به پاستی نه فس نه گهر به نووری خواناسی ناوه دان نه بیت، زور فهرماند ره به گونا و هله و تاوان.

نه فسی له ووامه له نایه تی: ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ سوورده تی قیامه ۲. واته: سویند ده خوّم به ویزدانی زیندوو و نه فسی په خنه له خوگر که لوّمه له خوئی ده کات.

مه روه ها نه فسی که سن و ناپه سهند له نایه تی: ﴿...وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى﴾ سوورده تی نازعات ۴۰.

واته: نه وه ی جلّه وی نه فسی گرتبیته وه له هه مو هه وا و هه وه س و ناره زوویه کی نادروست.

باسکراوه و وه بیرمانیانی هیناوه ته وه:

به لام له زوړبه ی نایه ته پیروژه کانی قورنانداسی باس له شهیتان کراوه و سوورده تیک^{۲۰} تاییه ت کراوه به وه وه (شهیتان)، وه په روه ردگاری به ده سلات و مه زن پیش نه وه ی

۲۰ به رواله ت مه به ست له و به هه مان شیوه که حامد الفقی ده لی: سوورده تی (الفلق) ه.

ئەهلی ئیمان ئاگادار بکاتەوێ سەبارەت بە مەترسییەکانی نەفس، ئەوانی ئاگادار کردووەتەوێ سەبارەت بە داو و مەترسییەکانی شەیتان، حەقیقەتەکانی ئەمە، چونکە سەرەلانی شەپ و خراپە و خراپەکاری نەفسیش لە دڵەپاوی و دەسەسە شەیتانەوێ سەرچاوە دەگرێ و نەفسیش وەک مۆرەکەبی شەیتان یاخود وەک زەویەکی کە تۆویی خراپە و خراپەکاری تێدا دەچێت.

پەرەردگار داوی لە ئەهلی ئیمان کردووە و بانگیانی کردووە کەوا لەکاتی خۆیندنی قورئانی پێرۆز و کارو کردەوێکانی تردا پەنا بە پەرەردگاری مەزن بگرن لە شەپ و خراپە شەیتان. ئەمە بەهۆی ئەوێ کەوا پەنا بە پەرەردگار بگرن بۆ دوورکەوتنەوێمان لە شەپ و خراپە و بەدکاری شەیتان. بەلام پەرەردگاری مەزن و بەدەسلات تەنانەت لە یەک بواریشدا داوی لە ئەهلی ئیمان نەکردووە کەوا پەنا بۆ بگرن لە شەپ و خراپە نەفسی خۆیان، وە تەنیا لە ئامۆژگاری و نزایەکی کەوا پەنا بۆ پەرەردگار براوێ بۆ دوورکەوتنەوێ لە شەپ و خراپەکاری نەفس، بە هەمان شێوە کە هاتووە: ((وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرٍ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتٍ اَعْمَالِنَا)).

واتە: پەنا دەگرین بە پەرەردگار لە خراپە و بەدکارییەکانی نەفس و کار و کردەوێ خراپەکانمان.

پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) هاوار و پەناگرتن بە خوا لە هەر خراپە و بەدکاری هەردوو – نەفس و شەیتان – لە فەرموودەیکدا کە لە ئەبوو ھورەیرەوێ گێڕدراوەتەوێ، لە پالێ یەکتەدا دایناون: ئیمامی ئەبویەکر (خوای لی پازی بیت) فەرمووی: ئەو پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم)! شتیکم فێر بکە کە لە دەستپێکی پۆژو و لە سەرەتای شەودا بێلێم! پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرمووی: ((قل اللهم عالم الغيب والشهادة فاطر السموات والأرض رب كل شيء و ملكيه، أشهد أن لا اله الا أنت أعوذ بك من شر نفسي وشر الشيطان وشره، وان

اقترب علی نفسی سوءاً او اجره علی مسلم. قله اذا أصبحت وإذا أمسیت وإذا اخذت مضجعك)).^{۲۱}

واته: بَلّی خوابه زانای نیهنی و ناشکرای، به دیهینه ری ئاسمان و زهوی، په روه ردگارو پادشای هموو شتیک، شایه تی ددهم که هیچ په رستراویک نییه به حق جگه له تو په نا نه گرم پیت له خرابه ی نه قسم و له شه پ و خرابه و هاویه ش دانانی شه یتان. وه له وهی که نه قسم تووشی خرابه یه ک بکه م یان بیئالینم له موسلمانیکه وه. (نهمه یه کیکه له و زیکرانه ی که پیویسته موسلمان به یانیا و ئیواران بیلّی و له په رتووی قه لای موسلمان، له زیکره کانی پوژانه و شه وانه له قورئان و سوننه تدا، هاتوه، نهم نزایه له کاتی به یانیا و ئیواران و هرکاتی چوویته ناو جیگه ی نووستنه وه بیلّی! دیاره هموو شتی کات و شوینی تایبه تی خوئی هیه، جا لیږده دا مه به ست له به یانیا، نه و دهمه یه که بانگیبژ بانگی به یانی دده تا نه و کاته ی که خوړ هه لډی، وه مه به ست له ئیوارانیش نه و دهمه یه که بانگیبژ بانگی عه سر ده فرموویت تاوه کو بانگی ئیواره (مه غریب) دهوتری، بویه پیویسته نه و نزایه له و دوو کاته دا بوتری باشتره، خواش خوئی باشتر ده زانی، وهرگیږی کورد).

له م فرمووده پیوژده دا په نا گیراوه به په روه ردگار له شه پ و خرابه و خرابه کاری و ئامراز و هوکار و شوتهاته کان، چونکه ته واوی شه پ و خرابه و زهره و زیانه کان، یان له نه فسه وه سرچاوه ده گرن یاخود له شه یتانه وه و ئاکام و شوته ما و شوتهاته کان، یان به زهره و زیانی نه نجامده و جی به جی که ره که یه تی، یاخود به زهره و زیانی موسلمانانی تره، که نهم فرمووده یه باسی له هردوو سرچاوه ی شه پ و خرابه و شوته ما و شوتهاته کانی به سر نه نجامده و خه لگانی تره وه کردووه و قسه ی له سر کردووه.

۲۱ اخرجه ابو داود (۵۰۶۷) و الترمذی (۳۳۹۲)، واتای نهم فرمووده یه له قه لای موسلمانوه

په نا بردن بو په روه ردگار له کاتي خویندنی قورئاندا:

په روه ردگاری مه زن و به ده سه لات ده فهرموویت: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ (۹۸) لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (۹۹) إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَكَّلُونَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿سوره تي نه حل ۹۸ - ۱۰۰.

واته: ئینجا کاتیک قورئانت خویند و ده ورت کرده وه، ئه وه په نا بگره به خوا له شه یتانی نه فرین لیکراو بیگومان شه یتان ده سه لاتی به سر ته وانه دا هیه که پشتیان پی به ستووه و ملکه چ و فرمانبه رداری ته و ده بن، هه روه ها ته وانه ش که ها وه لگهرن (مشرك) بو په روه ردگار.

په روه ردگار داوای کردووه و فرمانی فهرمووه که ئه هلی ئیمان له کاتي خویندنی قورئانی پیروژدا، په نا به و بگرن و هاوار بو لای ته و ببه ن، ئه مه به هوئی ئامراز و هوکار که لیکه که بریتین له:

۱. قورئانی پیروژ چاره سهر و ده وا و ده رمانی نه خوشیبه ده روونیبه کان و له ناویه ری دوو دلی و دله پاوکی و په ریشانی و پاکیشان و خواسته نا په واکانی شه یتانه. قورئانی پیروژ ده وا و ده رمانی ته و ئازار و نا په حه تی و ئیش و سه ختیانه یه که شه یتان له نه فسی مروتدا درووستی کردوون، به هوئی ته مه وه یه که په روه ردگار فرمانی فهرمووه که هوکاری نه خوشیبه که واته شه یتان دوور بخړیته وه و پاو بنری و دل له و هوکاری نه خوشیبه که شه یتانه پاک بکړیته وه، تاوه کو ده رمان و جیگه یه کی گونجاو و شیاو بو کاریگه ریبه کانی خوئی په یدا بکات. به هه مان شیوه که و تراوه:

أتانی هواها قبل أن أعرف الهوى فصادف قلبا خاليا فتمكنا

واته: پیش ته وه ی نه فس بناسین، هه وا و ئاره زووه که ی به دوامدا هات و پوویه پووی دلکی خالی بوویه وه و زال بوو به سهریدا.

ٺهڻ ڊهوا و ڊهرمانه چاره سه ركه ره شي له ډلټكډا جيگير ڊهبي څه ٺه و ډله خالي
كرايي له ناحه ز و نه ياره ځاني، ٺه وسا كاريگهري و شونهاټ و شونه ماي خوئي به جي
ڊه هيلي و كاريگهري ڊهبي به سه ريبه وه.

۲. قورټاني پيروڙ سه رچاوه ي پښمووني و زانست و كه لك و قازانچ و ڊه سكه و ته له
ډلډا. هر وه كو چوڻ ژياني پوهه و گڙو گياكان په يوه سته به بووني ټاوه وه
(واته گهر ټاوه بهي ژياني ٺه و پوهه و گڙو گياپانه ش كوټايي پي ډيټ و بووني نابي،
وه رگيږي كورد). شه يتانيس هر وه كو ټاگر كه ته واوي گڙو گياو ډره خته ځان
ڊه سووتيني، هر ځاني ه ستي به وه كرد و زاني كه وا نه ماميكي خير و چاكه له ډلډا
نيژراوه و پوواوه، هه ول ڊه دات و تيډه كوڅي كه وا وشكي بكات و بيسووتيني و له ناوي
بيات.

به هوئي ٺه مه وه په كه وا فهران كراوه به ٺه هلي ټيمان و ډاوايان لي كراوه كه به هوئي
پيگه گرتن له وشك بووني نه مامي زانست، پښمووني، ټيمان و كاروكرده وه چاكه
له لايه نه شه يتانه وه، په نا بو په روه رډگار ببه نه و ڊه سته و ډاميڼي بن (واته په نا ببه نه
به ر پښموونيه ځان و ټامراز و هوځاري كه شه كردني زانست، پښمووني و ټيمان و
هاوځاري و ټاريځاري په روه رډگار). جياوازي نيوان ٺه م بابته و بابته پيشووتري،
ٺه مه په كه له شيډه ي په كه مډا په نا بردن بو په روه رډگار له شه پي خراپه ي شه يتان،
به هوئي كه يشتن و به ډه سته يتاني كه لك و قازانچي قورټاني پيروڙه. به لام له باري
ډوه مډا بو پاراستن، مانه وه و چه سپاندن و كه شه كردني ٺه و كه لك و قازانچانه په.

وهك چوڻ كه سي بلي: په نا بردن و ډاوا كردن ډواي قورټانيس به م بابته راستي
ڊه به خشي.

ٺه مه و ته و تيښينيكي زور به جي و جوانه، به لام شه ريعهټ و شونه ماي هاوه لان
(اصحاب) پوونكه ره وه ي ډاوا كردن و په نا بردنه بو په روه رډگار له شه پي خراپه ي

شهيتان بهر له خویندنه وهی قورئانی پیروژدا. وه پړاو بوچوونی نژیبهی زانایانی پیشینه (سلف) و دواينه (خلف) ی گهل، بهرهمی هردوو بوچوونه که یه.

۳. مه لائیکه کان له قورئان خویننه کان نژیک دهنه وه و گوئ له خویندنه وه که یان ده گرن.

به هه مان شیوه که له فهرموده یه کدا له نوسهیدی کوپی حوزه ییره وه هاتووه که له کاتی خویندنه وهی قورئانی پیروژدا هالیکي دلرفیڼی بینيوه که تییدا چرا گهل داکیرسا بوون و پیکرابوون. پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموویان: نه وانه مه لائیکه کانن. به لام شهيتان درووست له بهرامبر مه لائیکه کانه وه یه و له گهلایاندا دوژمنی و ناحهزی و نا ته بایان هیه، بویه په روهردگار داوی له نه هلی قورئان کردووه که بو پاراستن و دوورکه وتننه وه یان له شهر و خراپه ی شهيتان، په نای بو بیهن ونزیکان و خوشه ویستان و فریشته کان لئی نژیک ببنه وه. جوان خویندنه وهی قورئانی پیروژ وهک میوانیکي تایبه تی وایه که فریشته کان و چاکه کان له گهل شهيتانه کانداه ویدا پیکه وه کو نابه نه وه و ناماده نابن.

۴. شهيتان ته وای توانا و یارمه تی دهرانی و ناریکاران و دهست و پیوه ننده کانی خوئی بو سه رقالم کردنی قورئان خوینان و گوینگران له نامانچ له خویندنه وه، ته گبیر کردن و پړاوژ و تیگه یشتن و زانایی ویستراوی خاوهن قورئان – واته په روهردگاری مه زن – ناماده دهکات و لیده بپړی وه ول ددهات و تیده کوشی، که دووریان بخاته وه له تیگه یشتن و کارکردن به قورئانی پیروژ و بهرهمه ند بوونیان له قورئان ته و او و کامل نه بی. له بهر نه وه یه که په روهردگار قورئان خوینانی پاسپاردووه بو پاراستن و پاریزگاری کردنی خوینان بهرامبر به و ه ول و کوششانه ی شهيتان په نا بو په روهردگار (جل جلاله) بیهن و هاواری لی بکن.

۵. خویننه ی قورئان له کاتی خویندنه وهی قورئاندا له راستیدا سه رقالمی وتوو ویزو پارانه وه یه له گهل په روهردگار داو له گپړانه وه یه کدا هاتووه که: په روهردگار له گورانی

بیژان به ده‌نگی ٲاه‌نگ و ساز و ده‌هولّی خوئیان به بیستنی خویندنه‌وی قورئان خوینان بو گویدانه ٲاواز و چوئییه‌تی خویندنی شیرینی قورئان تامه‌زروٲره.

له‌لایه‌که‌وه شه‌یتان له‌ ٲاواز و گوړانی خراپ و لاده‌ر تام و چیژ و ه‌رده‌گری، بوّیه په‌روه‌ردگار قورئان خوئیسانی پاسپاردوه و وریاری کردونه‌ته‌وه که: له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی قورئاندا په‌نا بگرن به په‌روه‌ردگار له‌ شه‌پ و خراپه‌ی شه‌یتان.

۶. په‌روه‌ردگاری گه‌وره و به‌ده‌سه‌لات فه‌رموویانه: که‌وا هیچ نی‌ردراو و پیغه‌مبه‌ری نه‌بووه که شه‌یتان دوو دلّی نه‌خستبیته نی‌و هیوا و ٲاره‌زووه‌کانیانه‌وه، ته‌واوی زانایانی سه‌له‌ف له‌م باوه‌په‌دان که ه‌هرکاتی قورئان خوینان قورئان ده‌خویننه‌وه شه‌یتان بو‌ دروست کردن و هیئانه‌ کایه‌ی سه‌رقالّی و دوور خستنه‌وه‌یان له‌ قورئان، ده‌ست به‌کار ده‌بی و تووشی دوو دلّی و سه‌رقالّیان ده‌کات. کاتی‌ک که شه‌یتانی – نه‌فرین لی‌کراو – به‌م جوړه له‌ گه‌ل پیغه‌مبه‌ران و نی‌ردراوانی خواوه‌ند ه‌لس و که‌وت ده‌کات و ده‌جوولّیته‌وه، پوون و ٲاشکرایه که ده‌یه‌وی چوّن له‌گه‌ل خه‌لکانی تردا ه‌لس و که‌وت بکات.

له‌م په‌یوه‌ندی‌ده‌ه‌ندی جار قورئان خوینه‌که تووشی ه‌له‌ ده‌کات و ه‌ندی جاریش تووشی بی‌ ٲاگایی و زمانیشی تووشی گرفت ده‌کات (واته‌ جاری وا ه‌یه وشه‌کانی بو‌ ٲایه‌و زمانی ته‌ته‌له‌ ده‌کات و کورد واته‌نی وشه‌کان وه‌ک خوئیان ٲایه‌نه سه‌ر زاری، وه‌رگٲی کورد)، ه‌ندی جاریش له‌ ٲاماده‌یی دلّ و تیگه‌یشتن دووری ده‌خاته‌وه. ه‌هرکاتی شه‌یتان له‌کاتی خویندنی قورئاندا ٲاماده‌ بی‌ شک یه‌کی له‌و کارانه‌ ٲه‌نجام ده‌دات و ه‌ندی جاریش له‌وانه‌ ته‌واوی ٲه‌و کٲشه و گرفتانه بو‌ قورئان خوینان و گوٲگره‌کان دروست بکات و بی‌انه‌یٲته‌ دی. بوّیه په‌نا گرتن به‌ په‌روه‌ردگار له‌ دوور که‌وتنه‌وه له‌ شه‌پ و خراپه‌ی شه‌یتان یه‌کی‌که له‌ کارو کرده‌وه چاکه و به‌نرخه‌کان.

۷. کاتې که ئینسانې ویست و ئیراده دهکات و دهیهوئ ههنگاو ههلبگرې بهروه کاریکی خیر و چاک، شهیتان تهواو نیگه ران ده بیټ و تهواوی ههول و کوششهکانی خوئ بو بهستنی پڼگه لیئ بهکار دههینئ. (واته نهوپهپی ههول و کوششی خوئ دهخاته گهپ بو نهوهی کارهکهی پی پهک بخات و سوود و قازانج و خیر تووشی نهو کهسه نه بیټ، وه رگړې کورد).

له فرموده یه کی صه حیه وه که له پیغه مبهروه (صلی الله علیه وسلم) گتړدراوه ته وه هاتووه که: ((ان شیطاناً تفلّت علیّ البارحة فأراد ان یقطع علیّ صلاتی)).^{۲۲}

واته: ((دوینئ شوو شهیتانیک به دهستمه وه پزگاری بوو دهیویست کهوا نویژه کهم بېړئ)).

به هر نه ندازهی نهو ههنگاو نان و دهست به کاربوونه بو مروؤ به سوودترو به کهک تربی و پهروه رډگار زیاتر - نهو کاره ی - خوش بووئ، ههول و کوششی شهیتان بو دروستکردن و هینانه کایه ی کیشه و گرفت تییدا زیاتره.

له مسندی ئیمام نه حمه ددا له فرموده یه کدا له سهبره ی کوپی نه بیلفاکيه هاتووه که له پیغه مبهری خوای (صلی الله علیه وسلم) بیستووه (ان الشیطان قعد لابن آدم باطرقه، فقعد له بطریق الاسلام، فقال اتسلم وتذر دینک و دین آبائک؟ فعصاه فأسلم، ثم قعد له بطریق الهجرة: فقال اتهاجر وتذر ارضک وسمائک؟ وانما مثل المهاجر کالفرس فی الطول، فعصاه وهاجر، ثم قعد له بطریق الجهاد - وهو جهاد النفس والمال فقال: تقاتل فتقتل، فتنکح المرأة ویقسم المال؟ قال فعصاه فجاهد ((شهیتان له سهر تهواوی نهو ریگایانه ی که مروؤ دهیان گریته بهر، بوسه و کهمین دادهئ، سهره تا له سهر ریگه ی موسلمان بوونی نهو داده نیشی و پیی دهئ: دهتهوئ واز له ئایینی باب و باپیران بهینئ و بییته موسلمان؟!))

ئەگەر ئادەمیزاد واز لە فەرمانەكەى ئەو - شەیتان - بهێنى و سەرپێچى لى بکات و بە موسلمانى بمىنیتەوه و موسلمان بى، شەیتان سەبارەت بە کوچکردنى ئەو دیتە ناوهوه و هەنگاو هەلەهگرى و پێى دەلى: دەتەوى واز لە زهوى و ئاسمانى ولاتەكەت بهێنى و بەجى بهێلى و برۆیتە شوینىكى ترهوه؟! ... ئەگەر دژى فەرمانەكەى - شەیتان - جوولایهوه و سەرپێچى لى کرد و پێگەى كوچکردنى گرتە بەر، لەسەر پێگەى ویست و نیازى تىكووشانى (جیهاد)، واتە تىكووشانى گیانى و مالى بووسەو كەمین دادەنى و پێى دەلى: دەتەوى برۆى بو جیهاد و تىكووشان (مەیدانى جەنگ و جەنگ كردن لە پێناو پەرەردگاردا لەگەڵ سەتمەكاران و ملهوپان و بیباوه پاندا، وەرگێپى كورد). تاوهكو بكورژیت و خەلكانى تر ژەكەت بو خویان ماره بكن و مال و سامانەكەت لە نێوان خویاندا دابەش بكن؟! بەلام (مروڤى ئەهلى ئیمان و ویست و ئیرادە و زانست) سەرپێچى و نافەرمانى لى دەكەت و پێگەى تىكووشان (جیهاد) دەگرتە بەر).

شەیتان لە سەر تەواوى پێگەى كارە چاكەكانى مروڤ كەمین و بووسە دادەنى. مەنسور لە موحامیدەوه گێراوییه تەوه كە: ((هەركاتى كاروانى بو پوشتن بو مەكە بارى سەفەرى ببیچیتەوه، شەیتانىش بە ئەندازەى ئەوان هیز و توانا و خەلك بو ئەو سەفەرە ئامادە و فەراهم دەكەت)).^{۲۳}

شەیتان بەردەوام بەدواى دەرفەتێكەوهیه بو زەریه و زەنگ دان بە مروڤ، بە تاییهتى لەكاتى قورئان خویندندا. بۆیه پەرەردگار فەرمانى بە بەندەكەى داوه كە پەنا بگري بە پەرەردگار لە شەپ و خراپەى ئەو دوژمنەى كە دەیهوى لەمپەر و پێگەر لە سەر پێگەى دروست بکات! وە دواتر پێگەى خوى بگرتە بەر. هەر وهكو چوَن پێبوار و موسافیری كە ئەگەر لەمپەر و پێگري لەسەر پێگەى خویدا ببینی لە سەر پێگەكەى لای دەبات و پاشان درێژە بە پێگەكەى دەدات.

۸. په نا گرتن پيش قورئان خویندن نیشانه و ناگاداریه که که و نه وهی که ده خویندریته وه قورئانی پیروژه. واته وتنی (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم). پيشه کی و بیرهینانه وه یه که بو گوینگران که و خویندنی وتی په روه ردگار - قورئانی پیروژ - خه ریکه ده ست پی ده کات و هه رکاتی گوینگر نه و په نا گرتنه ی بیست، خوئی ناماده ده کات بو بیستنی وتی و که لامي په روه ردگار (جل جلاله). ته نانه ت نه گه ر قورئان خوین هر خویشی بیت و به ته نیا بیت، دووباره وتنی په ناگرتن (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) به هوئی بابته که لی که وترا، پیویسته.

نه وهی که باسکراو خرایه پرو هه ندیکه له که لک و قازانجه کانی په نا گرتن به خوا، نیمای نه حمده له گیرانه وه یه کدا هیناوییه تی که پيش نویژ و کارووباره کانی تره وه په نا گرتن (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) ناوتری، مه گه ر نه و په ناگرتنه ی که په روه ردگاری به توانا و به ده سه لات له باره یانه وه فهرموویانه: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ سوورته ی نه حل ۹۸.

واته: ثینجا کاتیک قورئانت خویند و ده ورت کرده وه، نه وه په نا بگره به خوا له شه یسانی نه فرین لیکراو.

له گیرانه وهی ثین مه شیدا هاتووه که: ((هه رکاتی که قورئانی ده خوینده وه په نای به په روه ردگار ده گرت به وتنی (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم))).

په ناگرتن له شه یتانه کانی جین و نینس:

په روه ردگاری مه زن و به ده سه لات ده فهرموویت: ﴿وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ (۹۷) وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ﴾ سوورته ی موئمینون ۹۷ - ۹۸.

واته: خوئی بسپیتره به خوا و بلی: په روه ردگارا من په نا ده گرم به تو له هه موو خه تره و خه یال و وه سه وه سی شه یتانه کان، په نا ده گرم به تو نه ی په روه ردگار که شه یتانه کان به ده ورما کو ببته وه و سه رم لی بشیوینن.

همه زاتی (همزات) شه یاتین، دروستکردن و هیټانه دی دوو دلی و فریودانی نه وانه به سهر دلدا.

ئیبین عه بیاس و حه سهن وتوویانه: ((همه زاتی شه یټانه کان دروستکردنی دوو دلی و هه څه له تاندنه)).

سه بارهت به مه ی که وا په روه ردگار ده فهرمویت: ﴿وَأَعُوذُ بِكَ رَبُّ أَنْ يَحْضُرُونِ﴾. ئیبین زهید ده لی: ((واته په ناگرتن له وهی که و له کاروباری ژبانی مندا به شداری بکه ن)).

که لبیش ده لیت: ((واته بو نه وهی که و له کاتی خویندنه وهی قورئاندا ناماده نه بن و بوونیان نه بیت)).

عه کره مه ش ده لیت: ((واته له کاتی مردن و پوځ کیشان و پوځ ده رچووندا ناماده نه بن)).

په روه ردگار موسلمانانی به هه ردوو جوړی شه پ و خراپه ی شه یټان واته که وتنه ژیر کاریگه ری دوو دلپیه کانی و یاخود نزیك بوونه وه و ناماده بوونیان فهرمانی فهرمووه (داوه).

په روه ردگار نه و نایه ته ی دوا ی نه م نایه ته باس فهرمووه که: ﴿ادْفَعْ بِأَلْتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ﴾ سووره تی موئمینون ۹۶.

واته: هه ول بده به چاکترین و جوانترین شپوه پال به هه له و نارپکی ناحه زانه وه بنییت و خه مت نه بیت ئیمه چاک ناگادارین له گوفتار و قسه ی ناپره وایان.

فهرمانی پیکردوه که به جوانترین و چاکترین ړیگه پوویه پووی خراپه کاری و قسه خراپه کانی خه لکی بیت ه وه و له ړیگه ی په نا بردن بو په روه ردگار و په ناگرتن به و شه پو خراپه ی شه یټانه دیار و نادیاره کان، یاخود جنوکه و مروځ، له خو ی دور بخاته وه. چه شنی نه مه ش له سووره تی نه عرفدا فهرموویه تی که: ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾ سووره تی نه عرف ۱۹۹.

واته: کاری ناسان له خه لکی داوا بکه و چاوپوښی له هه له و که م و کوږیبه کانیان بکه و فرمان بده به چاکه و کرده و هیه که په سندی شهره، پووش و هرگپه و پشت بکه له نه فام و تی نه گه یشتوان.

په روهردگار فرمانی به مروفه کان کردوه که له پښه ی پشت کردن و پووش هه لچه رځاندن له نه زان و نه فامه کان خوین له شه پ و خراپه ی نه وان دوور بخه نه وه و بپاریزن. دواتر فرمانی پیکردون که وا له پښه ی په ناگرتن به په روهردگار خوین له شه پ و خراپه ی شه یان دوور بخه نه وه و خوین بپاریزن: ﴿وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ سوورده تی نه عراف ۲۰۰.

واته: نه گره و سه و هیه که له لایه ن شه ی تانه وه بو پښهات و ویستی له خشته ت به ری و توووشی هه له ت بکات، جا نه وه تو په نا بگره به خوا و پشت به و ببه سته، چونکه به راستی نه و بیسه ر و زانایه.

وته یه کی تری هاوچه شنی نه مه ی له سوورده تی (فوصیله تدا) فه رموه که: ﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ سوورده تی فوصیله ت ۳۴.

واته: بیگومان چاکه و خراپه وه که یه ک نیین، (تو نه ی برودار) به جوانترین و چاکترین شیوه به رهنکاری خراپه و نادروستی بکه، نه و کاته نیتر ده بینیت نه وه ی که له نیوان تو و نه ودا دوژمنایه تی و ساردیبه که هیه، ده بیته دوستی کی دل سوژ و گیانی به گیانی.

نه مه بو دوور که و تنه وه و په نا گرتنه له شه پ و خراپه ی شه ی تانه نیسییه کان، به لام دوا ی نه وه ش ده فه رموویت: ﴿وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ سوورده تی فوصیله ت ۳۶.

واته: ئەي ئيماندار، ئەگەر لە لايەن شەيتانەوه خەتەرە و خەيالي نادرووست لە دل و دەروونتدا درووست بوو ئەوه تو داواي يارمەتي لە خوا بکە و پەناي پي بگرە، چونکە بە پاستي ئەو بيسەر و زانايە.

پەيوەندى نىوان خوراپى و پەناگرتن:

قورئانى پيروز ئەهلى ئيمانى بە سادەترين شيۆه پيويەبوو بوونەوه لە گەل ئەو دوو دوژمن و ناحەزەدا - واتە نەفس و شەيتان - پيئەمووني کردووه، شيۆه گەل وەك: پەناگرتن لە شەيتان و پيويەلچەرخان و پشت تەيگرتن لە نەزان و نەفامەکان و دوور کردنەوه و لابردنى خراپە و شەپى خەلگيش ئەويش بە چاکەکردن. وە ئەم بابەتەي وە بير خستووينا تەوه کە هەر کەسئ ئەو جوړه پيگەيە بگريته بەر لە بەش و پشکي گەرە و مەزن بەهرەمەند دەبي و نەك ئەوهي کەوا لە شەپ و خراپەي دوژمن و ناحەز پزگاري دەبيت، بەلکو وەکو هاوپييه کي دلسوز و ميهرەباني ليدەکات، وە دەبيته هوئ بە دەست هيناني خوشەويستی و دوستايەتي و پي هەلئان و باسکردنى خەلکي و لەناو بردنى پاکيشانەکانيان و تەندروستی و تەواوي دل لە پق و کينه، وە تەنانەت ناحەز و دوژمنەکانيش بە هاوپييه تي لە گەلیدا هەست بە ئارامی و ئاسوودەي دەکەن.

ئەوهي وترا، بەرژەوهندی گەليکە، زياده لەسەر پيز و پاداشت و پەزامەندی پەرەدگار، ئەمە ئامانج و مەبەستی کوئاي و ماوه دريژي هەر مروفيکي ئەهلى ئيمان و ئەندیشهيه.

چونکە شتيکي وەك ئەمە جگە لە پيگەي خوراپييه وە شياو و مومکين نييه، چونکە پەرەدگار فەرموويه تي: ﴿وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ﴾ سوورەتي فوصيلەت ۳۵.

واته: جا کە سيش ناتوانيت بە و پەفتارە هەلسيت جگە لەوانەي کە ئاراميان گرتووه، هەر وەها کە سيش ناتوانيت هەلوئستي و بنويئت جگە لە کەسيك نەبيت کە خاوهني بەهرەيه کي گەرە بي.

چونکه مروّقی شیت و نه فام، په له کهر، هه ستیار و خوړانه گر، توانای پووبه پوو
بوونه وهی نییه له گه لّ شهیتانه جنوکه و ئینسییه کان (شیاطین الجن والإنس).

له بهر نه وهی تووپه یی ئامرازیکه له خزمهت شهیتاندا، نه فسی تووپه و شهیتان
هه ردوکیان دژ به نه فسی موتمه ئینه که مروّ بانگ دهکات بوّ پوو به پوو بوونه وهی
هر چ باشر له گه لّ خراپه ی خه لکی دا یه ک دهگرن، به لام داوا له مروّ کراوه و
فه رمانی پیکراوه که وا بوّ که شه کردن و به هیژکردنی نه فسی موتمه ئینه هانا بوّ
په ناگرتن به ریت. چونکه په ناگرتن توانای مروّ به هیژ دهکات بوّ پووبه پوو بوونه وهی
سوپاکانی نه فسی تووپه و فیتن ئاوی و پشتیوان و لایه نگرانی گه وره و مه زنی وهک:
(خوړاگری و ئیمان و پشت به ستن) به هانای نه فسی (موتمه ئینه وه) دین و هاوکاری
دهکهن و دلّ و ویست و ئیراده له زالّ بوون و دهسه لاتی شهیتان پرکار دهکهن و
به سه ریداو سه رکه وتوو دهبن، چونکه: ﴿لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ﴾ سوورده تی نه حل ۹۹.

واته: بیگومان شهیتان دهسه لاتی به سه ر نه وانه دا هه یه که پشتیان پیّ به ستووه و
ملکه چ و فه رمانبه رداری نه و دهبن.

شهیتان دهسه لاتی به سه ر نه هلی ئیماندا نییه، یانی چی؟

موجاهید و عه کره مه و پافه که رانی تری قورئان ده لّین: ((واته شهیتان هیچ به لگه و
بیانووی نییه به سه ر نه هلی ئیماندا)). به لام درووست تر نه مه یه که وا بوتری: شهیتان
پڼگه یه کی نییه تاوه کو زالّ ببیّ به سه ر نه هلی ئیماندا، نه له پووانگه ی به لگه و
بیانووه وه و نه له پووانگه ی هیژ و تواناوه. چونکه سولتان و پاشا هیژ و توانایشی
هه یه، له و پووه وه به بیان و به لگه دهوتری سولتان و پاشا، چونکه له پڼگه ی نه وه وه
خواهنی سولتان وه کو خواهنی هیژ و توانا به ته وای زالّ ده بیّ به سه ر لایه نی
به رامبه ریدا و دهسه لاتی به سه ردا په یدا دهکات.

په روه ردگاری مه زن و به دهسه لات ئماژه ی به م بابه ته کردووه که دوژمن و
ناحه زیکي وهک شهیتان هیچ هیژ و توانایه کی نییه به سه ر به نده دلپاک و نه هلی پشت
به ستنه کاند (توکل).

له سوورده تی حیجردا ده فەرمووئیت: ﴿قَالَ رَبُّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ (۳۹) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ (۴۰) قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ (۴۱) إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَايِبِينَ﴾ سوورده تی حه جهر ۴۲-۳۹.

واته: ئیبلیس به بوغزو کینه و حه سادته وه وتی: په روهر دگارم، ماده م به هوئی نه م ئینسانه وه منت سهر لیشتیواو کرد، شهرت بیټ له زه ویدا هه موو گونا ه ولادان و تاوانیکیان لا جوان و شیرین بکه م و ههر هه موویان سهر لیشتیواو و سهر گهر دان بکه م، بیجگه له بهنده پوخته و دلسوزه کانی خوټ نه بیټ، چونکه دلایان به باوه پ به تو و یادی تو تاوه دانه، هه ول و کوششی من بو و یل کردنیان ناکامه، خوای گه وره فهرمووی: نایا نه وه پینگه و پزیزکی راست و درووسته ههر بو لای من دیت و ههر من چاودیتری ده که م، به پاستی بهنده چاک و پاکه کانی من به تو فریو نادرین و تو هیچ ده سه لاتیکت نییه به سهریاند، جگه له وانه ی که شوینت که وتوون له سهر که ش و یاخی و سهر گهر دانه کان.

هه روها ده فهرمووئیت: ﴿لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (۹۹) إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَكَّلُوهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ﴾ سوورده تی نه حل ۹۹-۱۰۰.

واته: بیگومان شهیتان ده سه لاتی به سهر نه وانه دا هه یه که پشتیان پی به ستووه و ملکه چ و فهرمان به رداری نه و ده بن، هه روها نه وانه ش که هاوه لگهرن بو په روهر دگار. نه م نایه ته دوو بابه ت له خو ده گریت:

یه که م: لابر دن و لادانی زالبوون و ده سه لاتی شهیتان به سهر نه هلی یه کخوابه رستیدا (توحید)، یه ک دلی و یه ک ئیمانی.

دووهم: سه له اندنی زالبوون و ده سه لات و فهرمان په وایی (حاکمیه ت) شهیتان به سهر نه هلی هاوه ل بو خوا دانه ران (شرك)، بی باوه پ و پوویاز و که سانی که سهر په رشتیان (الولاية) هه لبردارووه و په سه ندیان کردووه.

کاتی که نه و دوژمن و ناحه زه ی نایینی په روهر دگار ه - شهیتان - زانی که و ا په روهر دگار پینگه نادات که زال ببی به سهر نه هلی یه کخوابه رستی و پاک دلاندا (توحید

اخلاص): ﴿قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغَوِّيَهُمْ أَجْمَعِينَ (۸۲) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾ سوره تي ص ۸۲ - ۸۳.

واته: ئينجا شهيتان وتي: سويند به دهسه لاتي بي سنورت شهرت بيت هر هه مويان گومپا و سرگردان بکه م، جگه له بهنده و عېده دلسوزه کانت که هه لېزارده ي خوتن (دهسه لاتي نه وانم نيه).

شهيتان زاني به وه ي که وا هرکه سي به ناگايانه و شاره زايانه و دلپاکانه، هوکري ناييني په روه ردگار (جل جلاله) بي و دهستي پيوه بگري و پشتي پي ببهستي، نه وه - شهيتان - ناتواني گومپاي بکات و هه لي بخه له تيني و له ريگه ي پاست لاي بدات، به لکو ته نيا به سر نه و که سانه دا ده تواني زال بي و دهسه لاتي هه بي به سرياندا که وا خوشه ويستي و سرپه رشتياري نه و قبول بکه ن و هاوه ل و شريك بو په روه ردگار برپار بدن. نه وانه خزمه تکار و شويکه و تواني شهيتان و ته نيا به سر نه واندا زال ده بي و دهسه لاتي هه يه.

نه گه ر بوتري و هکو چو په روه ردگار ليږده دا زال بوون و دهسه لاتي نه وي به سر سرپه رشت و سرپه رشتياريه کاندا (وه لي) ديارى کردوه و سه لماندوييه تي، چو له م نايه ته ي خواره وهيدا په دي ده داته وه: ﴿وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ (۲۰) وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لَنَعْلَمَ مَنْ يُوْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ﴾ سوره تي سه به ۲۰ - ۲۱.

واته: له پاستي دا گوماني شهيتان به پاست ده رچوو به رامبه ر نه و جوړه که سانه (که) پوو به په روه ردگار کاتي خو ي و تبووي: ده بينيت زوږبه ي خه لکي سوپاسگوزار (نابن)، که چي خه لکي بي په روا هر شويني که وتن، جگه له دهسته يه که له برواداران. جا وه نه بيت ئيبليس هيچ دهسه لاتي که به سرياندا بيت، به لکو ئيمه ويستوومانه پوون بيت و دهريکه وي، کي باوه پي به قيامت و پوړي دوايي هه يه و کيش له شک و

گوماندایه (دلنیا به نئی پیغمبر) که په روه ردگاری تو ناگادار و چاودیره به سر
هموو شتیګدا و هیچ شتیګی لی بزر نابیت.

له وه لامدا ده بی بوتری که: نه گره نه و جیناوه له نایه تی: ﴿وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ
سُلْطَانٍ﴾ بو موسلمانان و باوه رداران بگه پیته وه، له بنچینه دا شوینی یاخود جیګه ی بو
نهم پرسیاره بوونی نابی، چونکه جیاوازی و جوداګرښه وه (جوداګرښه وه و
جیاوازی به کی پساو و براوه به)، واته: به لام نه وانمان له پښه کی شهیتانه وه تاقیکړده وه و
هلمان سه نګاندن تاوه کو بزاین که وا چ که سی بروای به دواړو هیه و چ که سیګیش
له گومان و دوو دلیدایه سه باره ت به پوڅی دواپی.

به لام نه گره بو نهم فهرمووده و نایه ته پیروژه ی په روه ردگار بگه پیته وه که
ده فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ صَلَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ سوورده تی
سه به ۲۰.

واته: له راستی دا گومانی شهیتان به راست دهرچو به رامبر نه و جوړه که سانه
(که پوو به په روه ردگار کاتی خوئی و تبووی: ده بینیت زوږبه ی خه لکی سوپاسګوزار
نابن)، که چی خه لکی بی په روا هر شوینی که وتن، جګه له ده سته یه که له برواداران.
که به پوواله ت نه مه دروسته. تاوه کو جیاوازی و جوداګرښه وه ی په کلاکه روه وه،
به هوئی هه لکه و تنیبه وه له دواپی لابرډن و دوورخستنه وه ی راست بیت و نهم و اتایه
بگه یه نی که وا: ((شهیتانمان به سه ریاندا زال نه کړدوه و توانامان پی نه به خشپوه،
مه گره به هوئی نه وه ی که وا بزاین که چ که سی به راستی بروای به پوڅی دواپی هیه و
لیتی دوو دل نیبه)).

نابین قوته یبه ده لیت: ((کاتی که شهیتان داواپی دهر فته و موله تی کرد له
په روه ردگار، په روه ردگاریش موله ت و ماوه ی پیدا و دواتر شهیتانی نه فرین لیکراو
وتی: نه وان توووشی گومرایی و هه لڅه له تاندن ده که م و فهرمانیان پی ده که م به فلاڼه
کار و کړده وه و له نیوان به نده کانتدا به دلنیا یبه وه که سانی بو خوم هه لډه بزیرم و

دهست نيشان دهكهم، كاتيك كه شهيټان وه‌های دهوت: دلنیا نه‌بوو نه‌وهی كه له‌به‌ر چاوی گرتووه بئ شك دیته دی، به‌لكو نه‌وهی كه دهیوت له‌سهر بنچینه و بناغهی گومان و دوو دلئ بوو)). به‌لام دواتر كه بیني و بوئی دهركوت كه‌وا ژماره و پیزه‌یه‌ك شوینی كه‌وتوون و په‌پړه‌وی لئ ده‌كهن، گومان و دوو‌دلییه‌كه‌ی گوږا و بوو به‌پاستی (یه‌قین). دواتر په‌روه‌ردگار (جل جلاله) فهرمووی: زال بوون و ده‌سه‌لات په‌یدا كړدنې شهيټان به‌سهریاندا به‌هوئی شاره‌زایی و ناگاییه له‌سروشتی نه‌هلی ئیمان و نه‌هلی گومان و دوو دلئ بووه، واته له‌باروودوڅیكي كړده‌یی و پاسته‌قینه‌دا (عملي و واقعی) بیان بینین تاوه‌كو به‌لینه‌كه‌مان به‌سهریاندا بچه‌سپئ و بیت‌ه‌دی و شیاوی پاداشت و سزادان و توله‌بن.

له‌سهر نه‌م نه‌ساس و بنچینه‌یه‌دا شهيټان به‌سهر نه‌و كه‌سانه‌دا زال ده‌بئ و ده‌ست ده‌گړیت به‌سهریاندا كه‌وا بړوایان به‌پوڅی لیپرسینه‌وه - پوڅی دوايي - نییه و سه‌باره‌ت به‌و پوڅه له‌گومان و دوو دلیدان، نه‌وانه هه‌مان نه‌و كه‌سانه‌ن كه‌ سه‌په‌رشتی و سه‌په‌رستی شهيټانیاں هه‌لب‌ژاردووه و كړدوویانه‌ته شه‌ريك و هاوه‌لئ په‌روه‌ردگار! به‌م جوړه ده‌سه‌لات و توانای شهيټان به‌سهریاندا ده‌چه‌سپئ و ده‌سه‌لمیترئ و نكولئ لئ ناكړیت و نه‌م ثایه‌ته له‌گه‌ل ثایه‌ته‌كانی تردا هاوپئ و هاوده‌نگ ده‌بئ.

نه‌گه‌ر بیت و پرسیار بكریت سه‌باره‌ت به‌وهی كه‌وا ثایه‌تی سووره‌تی ئیبراهیم چون‌ رافه ده‌كهن و لیكي ده‌ده‌نه‌وه كه‌ ده‌فهرموویت: ﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ سووره‌تی ئیبراهیم ۲۲.

واته: کاتيڪ هممو شتيڪ تهواو دهبيٽ بههشتيهكان دهچنه بههشتهوه و
 دوزهخييهكان دهخريته دوزهخهوه، شهيتان به فهرمانى خوا ديته قسه و پوو به
 پهپرهوانى دهليٽ: به پاستى خوا بهليني پاست و دروستى پي گهيانديبون منيش
 بهليني دروونا دروستم پيدان و جا توانيم گومراتان بكم و له پيپانزى پاست ويلتان
 بكم، وه نهبيٽ من هيچ زور و دهسهلاتيكم بهسهر ئيوهدا ههبوويٽ، جگه لهوهى به
 وهسوهسه وخهتهره وخيال بانگم كردن (بوخوا نهناسى و تاوان) ئيوهش
 بهدهمهوه هاتن و به قسهتان كردم، ئهمرو من ناتوانم به هانا و هاوارى ئيوهوه بيم،
 ئيوهش ناتوانن به هانا و هاوارى منهوه بين، بيگومان من باوهپم نهبو بهوهى كه
 كاتى خوئى منتان كردبوو به شهريك و هاوبهش له پيشدا، به پاستى ئهمرو ستهمكاران
 سزاي زور به ئيش دهدين.

ئهگر چي له بنچينهده ئهمه وتهى شهيتانه، بهلام پهروهردگار - نهوتهيهى -
 هيئاوه و بوئى گيپراوهتهوه و بريارى بوئى داوه، نهك لهوهى كهوا نكولى لي بكات. ئهمه
 پوونكهروهى لهوهيه كه بابتهكه به ههمان شيوهيه.

دهبي بوتري: ئهم پرسپاره پرسپاريكى چاك و جوانه و وهلامهكيشى ئهمهيه كه
 مهبهست له دهسهلات و تواناي دوورخراوه (نفى) لهم بارهيهوه زال بوونه بههوى
 بهلگه و نيشانهوه. واته من بهسهر ئيوهدا بهلگه و نيشانهيه كه له درى ئيوه بهلگهيان
 پي بهينمهوه نيمه.

به ههمان شيوه كه ئيبين عهيباس دهفهرموويٽ: واته من خاوهنى نهو بهلگه و
 نيشانهيه نيم كه له درى ئيوهدا بهكارى بهينم، هيچ بهلگه و پي نيشاندهريكم پي
 پانهگهيانديبون و پيشانم نهداون. من - شهيتان - تهنيا ئيوهم بانگ كردوه بو لاي بي
 باوهپي و هاوهل برياردان بو پهروهردگار و (شرك)، گومپايى و سهر ليشتيواوى
 ئيوهش قبولتان كردوه و هرتان گرت و. باوهپتان به قسهكه هيناو بهبي هيچ جوړه
 بهلگه و نيشانهيه كه كهوتنه دوام و شويتم كهوتن و پهپرهويتان لي كردم.

به لَام سه لماندن و چه سپاندنی دهسه لات و توانای شهیتان لهم ئایه ته دا که ده فەرموویت: ﴿إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ...﴾ سوورده تی نه حل ۱۰۰.

واته: به پاستی ته نها دهسه لاتی به سه ر ئه وانه دا هه یه که پشتیان پی به ستوه و ملکه چ و فرمانبهرداری ئه و ده بن.

زَال بون و دهسه لاتی ئه و به سه ریاندا له پیگه ی فِر و فیل و گومپا کردن و دهسته موکردنیان به جوریکه که و بانگیان دهکات بو بی باوه پی و هاوه ل بریار دان (کفر و شرک) و ابهسته یان دهکات به خو به وه و وازیان لی ناهینی و پیگه نادات که و واز له بی باوه پی و هاوه ل بریار دان بهین. به هه مان شیوه که په روه ردگاری مه زن و به دهسه لات ده فەرموویت: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوْزُهُمْ أَزًّا﴾ سوورده تی مه ریه م ۸۳.

واته: ئایا نابینیت به پاستی ئیمه چۆن شهیتانه کان ده نیرینه سه ر خوانه ناسان، به گهرمی هانیان ده ده ن بو تاوان و گوناوه خراپه.

ئیبین عه بیاس ده لیت: ﴿تَوْزُهُمْ أَزًّا﴾ واته: به توندی و به سه ختی ئه وان هه لده خه له تینی. له گپرا نه وه یه کدا هاتوه که: ئه وان تووشی شه له ل و ئیفلیجی و بی توانایی و لاوازی دهکات. له لیکدانه وه یه کی تر دا: واته ئه وان هان ده دات و ناچار یان دهکات بو تاوان و سه رپیچی کردن.

به لَام حه قیقه ت و راستیی ته باب ته که ئه مه یه که: وشه ی "ازا" به واتای جوولان و هه لئان و بزواندن دیت. بو یه به کولاندنی مه نجه ل و قازان ده لئین "ازیز" چونکه ئاو له ناویدا به توندی جووله و کولانی هه یه.

به هه ر جوړی بی وشه ی "ازا" هه لگری دوو واتایه:

یه که م: بزواندن و به جووله ده رهیتان.

دووه م: داگیرسان و پویشن کردن.

هردوو واتاکه پیکه وه په یوه نډییه کی نژیکیان هیه، چونکه جووله و بزواندن دوڅنکی تاییه تیه که ده بیته هوئی کولان و هه لگړساندن. نه مه به شیکه له هه مان ده سلات و هیژ و توانای شهیتان به سهر شوینکه و توانی خوئی و نه هلی هاوول بریاره راندا (شرک)، به لام بو نه و پاشایه تی و هیژ و ده سلاتی خوئی خاوه نی هیچ جوړه به لگه و نیشانه ی نییه و نه وان ته نیا خویان داووته ده ست بانگ هیشت و بانگ کردنه فر و فیل کاریه کانی شهیتان و به بی داوکردنی به لگه و نیشانه له شهیتان شوینی - شهیتان - که و توون و خویان داووته ده ست نه و چونکه بانگ هیشت و بانگ کردنه کانی شهیتان له گه ل هه و و ناره زوو و پاکیشانه نه فسییه کانی نه و اندا سازگاری هیه و هاو دهنکه له گه لیدا. نه وانه بواری زال بوون و ده سلاتی دوژمنیان به سهر خویندا فه راهم کردووه و هاوکاری و ناریکاریان کردووه، چونکه نه ویان له گه ل خواست و نامانجه ناره واکانی خویدا هاو هه نگاو له قه لاهم داوه. کاتیک که به ویستی خویان گوره یی و سهر کردایه تی کردنی شهیتان یان قبول کرد و خویان کرد به دیلی، وه ک توله سندنه وه و سزایه ک شهیتانی به سهر یاندا زال کردووه.

لیره دایه که و واتای نه م فه رموده یی په روه ردگار "جل جلاله" زیاتر ناشکرا و پوون ده بیته وه که ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمُ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوَذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُمُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ سوورده تی نیسا ۱۴۱.

واته: نه وانه ی که خویان بو نیوه مه لاس داوه چاوه پووانی به سهر هاتان ده کهن، نه گه ر سهر که و تنیکتان له لایه ن خواوه ده ست بکه ویت ده لاین: نه ی نیمه له گه لتاندا نه بووین؟! خو نه گه ر کافره کان به شیکیان بییت له سهر که وتن، دوو پوهه کان ده لاین: نایا نیمه له سهر نیوه مان نه ده کرده وه و نه مان هیشت نیمانداران زیانتان پی

بگه یه نن، ئینجا خوا له پوژی دوا پیدا داوه ری ده کات له نیوانتانددا (ئه ی بی باوه پ و دوو پوه کان) دلنیا بن هه رگیز خوا نایه لیت بی باوه پان به سه ر ئیمانداراندا ده ست پویش توو بن و پیشه که نیا ن بکه ن.

نایه ته که به سه ر بناغه و بنچینه ی هه مان پووالت و گشتگیریه وه جیگیره، ئه وه باوه پدارانن که وا به تووش بوون به گوناح و سه رپیچی و نافه رمانی په روه ردگار، که له گه ل ئیمان که یاندا دژایه تی ده کات و له به ر به ره کانیدایه، بوو ده په ر خستین بو چوونه وه پیش و زال بوونی بی باوه پان، به گویره ی ئه و سه رپیچی و تاوانه ی که تووشیان بووه و ئه نجامیان داوه، (واته مروژ چه نده تووشی گوناح و تاوان و نافه رمانی بیت له به رامبه ر په روه ردگاردا، به هه مان ئه ندازه خو ی پگه خوشکه ره بو ئه وه ی شه ی تان زال ببی به سه ریدا و ده سه لاتی هه بی به سه ریدا، وه رگپری کورد).

ئه وه خودی خو یان بوون که وا ئامراز و هوکاری ئه و ده سه لات و چوونه پیشه وه و زال بوونه یان - زال بوونی شه ی تان به سه ر خو یاندا - هینا وه ته دی و فه راهه میان کردوه. (وه ک کورد واته نی ده لی: به ده ستی خو م چیم کرد به خو م، وه رگپری کورد). وه ک ئه و نافه رمانیه ی که وا موسلمانان کردیان به رامبه ر به فه رمانه که ی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) له جه نگی ئو خوددا که بووه هو ی سه رکه وتنی موشریکه کان به سه ر موسلماناندا.

په روه ردگار خو ی شه ی تانی زال نه کردوه به سه ر ئه هلی ئیماندا و ده سه لاتی پی نه به خشیوه، مه گه ر کاتی که وا ئه وان - ئیمانداران - به هو ی په پره وی کردن و شوینکه وتنی شه ی تان و به هاوه ل دانانی شه ی تان بو په روه ردگار (واته شه ی تانیا ن کردوه ته هاوه ل و شه ریکی په روه ردگار)، بواری زال بوونی شه ی تانیا ن به سه ر خو یاندا

فەراھەم کردووه، لەم ئان و ساتەدايە کەوا پەرەردگار (جل جلاله) شەیتانی زال کردووه بەسەر ئەو جوۆرە کەسانەدا و سەری خستووہ.

ھەرکەسێ گەیشتە ئەو بەختەوہری و کامەرانییەیی کەوا پەرەردگار پێنموونی پێ ببەخشی و بیخاتە سەر پێگەیی راست، ئەوا با سوپاس و ستایشی پەرەردگار بکات و ھەر کەسیکیش لە پێگەیی گومرایی و نەزانیدا ھەنگاوی ھەلگرت با جگە لە خۆی لۆمە و سەرکۆنەیی کەس نەکات.

((بەخواپەرستی، پشت بەستن و نیت پاکی و یەك دلی)) دەبنە پێگرو لەمپەری لە بەردەم زال بوونی شەیتاندا، بەلام ھاوڵ پیراردان بە ھەموو جوۆر چەشنەکانییەو، بوار دەپەخسینی بۆ زال بوونی شەیتان و تێکپرای ئەوانە لەسەر بناغە و بنچینەیی نەڕیتی تاکە کەسیکە کە ھەوسار و لەغاوی تەواوی کاروبارەکان بەدەست ئەو و لەژێر دەسەلاتی ئەودایە و سەرچەم کارو کردەوہکان بۆ لای ئەو دەگەپێنەوہ و کوتایی بەلگە و بیانوو لای ئەوہ و بۆ ئەو دەبێت. - واتە پەرەردگار - نەگەر ئەو ویستی لەسەر بووایە و بیویستایە دەیتوانی تەواوی خەلکی بکاتە گەلێکی یەکیارچە. بەلام کارزانی و تەگبیر کردنی بەو جوۆری نەویستووہ. ﴿فَلِلّٰهِ الْحَمْدُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (۳۶) وَكُلُّ الْكِبْرِيَاءِ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴿ سوورەتی جاسیە ۳۶ - ۳۷.

واتە: جا ھەر لە بۆ خواپە سوپاس و ستایش، کە پەرەردگاری ئاسمانەکانە، پەرەردگاری زەویشە، پەرەردگاری ھەموو جیھانیانە، ھەرچی گەورەیی و شکۆمەندی ھەیە لە ئاسمانەکان و زەویدا ھەر ھەمووی شایستەیی ئەوہ، بە راستی ئەو زاتە بالادەست و دانایە.

ته وهری دووهم: ئامرازه کانی پووبه پوو بوونه وه له گهل شهیتاندا:

ئین قهیم (خوای لی پازی بیت) ده فرمویت: ئیسته چهند بنامه یه کی سوودمه ند باس ده که ین که به دلناییه وه به که لک وه رگرتن لیان و به کارهیتانیان، مروّ ده توانی له گهل شهیتاندا پووبه پوو ببیته وه و له شه پ و خراپه ی پاریزاو بیت و دووره په ریزی لی بکات.

ئه وانه بنه ما، ئامراز و هوکار و سه نگر و پاریزگه لیکی ده لایانه ن که بریتین له:

سه نگر و پاریزگه ی به که م: په ناگرتن و په نابردن بوّ په روه ردگار: ۲۴

سه نگره ی دووهم: خویندنه وه ی هردوو سووره ته ی "فلق" و "ناس": چونکه خویندنه وه، تیگه یشتن و کارکردن به و دوو سووره ته بوّ لابرده ن و دوورخستنه وه ی خراپه و شه پی شهیتان و پاریزاویمان له لومه و بیانوه کانی شهیتان زور کاریگر و سوودمه ندن. بویه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرمویه تی: ((ما تعوذ المتعوزون بمثلها)).^{۲۵}

واته: ((هیچ شتی هینده ی ئه و دوو سووره ته بوّ ئه وانه ی په نا ده گرن له شه پ و خراپه ی شهیتان کاریگر و سوودمه ندر نین)). ((پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هه موو شه ویک له کاتی خه ورتندا ئه و دوو سووره ته ی (الفلق و الناس) ده خویند^{۲۶}، وه فرمووی به عوقبه که: دوا ی هه موو نویره کانیش بیانخوینی)).^{۲۷} (دیاره لیژده دا مه به ستی له نویره فره زه کان بووه نه ک سوننه ته کان، خواش باشت ده زانی، وه رگپری کورد).

۲۴ ئه م بابه ته پیشت به دوور و دریزی باسکراوه و خراوه ته پوو.

۲۵ رواه النسائي والدارمی.

۲۶ رواه البخاری عن حدیث عائشه.

۲۷ رواه ابو داود والترمذی والنسائي.

ههروه ها فره موویه تی:

((هر که سیک نه و دوو سووره ته له گه ل سووره تی "إخلاص" دا سیجار له کاتی ئیواراندا و سی جار له کاتی به ره به یاندا (به یانیان) بخوینیته وه، نه وهی به سه بو هه موو شتی)).

((ههروه ها له جیگه یه کی تر دا پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فره موویت: نه گه ر چوو ه ناو جیگه ی نووستن دهستی بدات له یه ک و پاشان فووی پید ا بکات و سووره تی "إخلاص" و "فلق" و "ناس" ی پید اا بخوینیت، پاشان دهستی بهینیت به سه ر نه و شوینیت دا نه توانیت له له شی، وه سه ری و له گه ل دم و چاوی و له پیشه وهی له شیه وه دهست پی بکات وه نه مه سی باره بکاته وه)).^{۲۸}

سه نگه ری سییه م: خویندنیت "ایه الكرسي"، چونکه له فره مووده سه حیه کاند ا له موحه مبه دی کوپی سه رین و نه ویش له نه بوو هوره یه وه هاتوو که وتوویه تی: ((پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فره مانیت پیکردم به پاریزگاری کردن له سه رفیتره و زه کاتی مانگی پیروزی په مه زان، که سی هاتوو و ده یویست به بی پرس هه ندیک ی لی هه لگری و بییات گرتم و پیتم وت: ده تبه مه لای پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه و نه و فره مووده یه ی گیراوه ته وه و دواتر وتی: هه رکاتیت چوویته ناو جیگه ی نووستنه وه، "ایه الكرسي" بخوینته ره وه! چونکه نه م کاره ی ده بیته هویت نه وهی که وا په روه ردگار هه میشه پاسه وان و چاودیتری تو بیت و تا کو به ره به یان شه یان لیت نزیک نه بیته وه)).

۲۸ البخاری مع الفتح ۶۲/۹ و مسلم ۱۷۲۳، چونکه پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ناوای ده کرد، نه مه له قه لای موسلماننه وه وه رگیراوه، له به شی زیکره کانی به یانیان و ئیواراندا، ل ۳۴، چاپی سی و یه که م، وه رگیریت کورد.

پښه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) فرمووی: ((ئو له گه ل تودا پاستی وتووه، به لام شہیتان ته واو دروژنه)).^{۲۹}

سہنگری چواره م: خویندنه وه و تیگہ یشتن و کارکردن به سووره تی "به قہرہ": چونکہ له فرموده یه کی صہ حیدا له سہلی کوپی عبدالله و ئویش له ئه بوو هوره یروہ گنډاویہ ته وه که پښه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) فرموویہ تی: ((لاتجعلوا بیوتکم قبورا وان البیت الذی تقرأ فیہ البقرۃ لا یدخله الشیطان)).^{۳۰}

واته: ((مالہ کانتان مہکنه گوږستان، به پاستی شہیتان ناچیتہ ئو مالانہ وه که سووره تی "به قہرہ" ی تیدا ده خوینرتہ وه)).

سہنگری پینجہ م: دوو ئایہ تی کوتای سووره تی به قہرہ: چونکہ له فرموده یه کی صہ حیدا له ئه بوو موسای ئه نصاریہ وه هاتووه که: پښه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) فرموویہ تی: ((هہرکه سی شہوی هہر دوو ئایہ تی کوتای سووره تی به قہرہ بخوینرتہ وه، بو ئه وکه سه به سه)).^{۳۱}

له صہ حیجی ترمزیدا له نيعمانی کوپی به شیرہ وه هاتووه که پښه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) فرموویہ تی: ((په روه ردگار دوو هہزار سال پيش به ديهيتان و خولقاندنی بوونه وه ره کان کتیبیکي نووسی که کوتاییه که ی به دوو ئایہ تی کوتای سووره تی به قہرہ کوتای ده هات، نه گه ر ئه و دوو ئایہ ته سی شہولہ مالیکدا بخوینرتہ وه، شہیتان له و مالہ نزیک نابیتہ وه)).^{۳۲}

۲۹ رواہ البخاری معلقا (۲۳۱۱).

۳۰ رواہ مسلم (۷۸۰).

۳۱ رواہ البخاری و مسلم.

۳۲ رواہ الترمذی (۲۸۸۲) والدارمی (۳۳۸۷).

سەنگەری شەشەم: ئایەتەکانی سەرەتای سوورەتی "حم" تا "الیە المصیر" لەگەڵ
 "ایە الکرسی" دا:

لە صەحیحی ترمزی دا لە عبدالرحمن کوپی ئەبووبەکرەو هاتوووە کە پێغەمبەر
 (صلی اللہ علیہ وسلم) فرمویەتی:

((من قرأ حم المؤمن الی (الیە المصیر) وآیە الکرسی حین یصبح حفظ بهما حتی
 یمسی، ومن قرأهما حین یمسی حفظ بهما حتی یصبح)).^{۳۳}

واتە: هەرکەسێ سوورەتی حم (مؤمنین) تا (الیە المصیر) لەگەڵ ئایەتە تول کورسی لە
 بەیانی دا بخوێنێتەو تا ئێوارە ی لێ دەبیتهو پارێزراو دەبیّت، و هەر کەسیکیش
 ئێوارە بیان خوێنێت تا بەیانی لێ دەبیتهو پارێزراو دەبیّت.

سەنگەری حەوتەم: وتن، تێگەشتن و کارکردن بە واتای:

((لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملك وله الحمد، وهو علی کل شیء قدير)).

چونکە لە صەحیحەیندا فرمودەیک لە ئەبوو هورەیرەو هاتوووە کە پێغەمبەرێ خوا
 (صلی اللہ علیہ وسلم) فرمویەتی: ((من قال: لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملك
 وله الحمد، وهو علی کل شیء قدير، فی يوم مئة مرة، کانت له عدل عشر رقاب، وکتبت
 له مائة حسنة ومحيت عنه مائة سيئة وكانت له حرزا من الشيطان يومه ذلك حتی یمسی
 ولم یأت احد یافضل مما جاء به الا رجل عمل اکثر من ذلك)).^{۳۴}

واتە: هەر کەسێک سەد جار بڵێ: هیچ پەرستراویک نییە بە هەق جگە لە (اللہ)، تەنهاو
 بێ هاوتایە، مۆلک و سوپاس و ستایش هەر بۆ ئەو و بەسەر هەموو شتیگدا بە
 توانایە، بە ئەندازەی ئازادکردنی (۱۰) کۆیلە پاداشت و چاکە ی بۆ هەیه، (۱۰۰) چاکە ی
 بۆ دەنووسرێ و (۱۰۰) گوناح و تاوانی لەسەر لادەبرێ، ئەو شەو تا کو بەیانی (کە

^{۳۳} رواه الترمذی (۲۸۷۹) والدارمی (۳۳۸۶).

^{۳۴} متفق علیه.

پوٲی لی ده بیٲه وه) له شه پ و خراپه ی شه یتان پارٲزراو ده بیٲ و هیچ که س له و ده سهاٲ و سه رمایه یه کی چاکی نییه مه گه ر که سی زیاتر و چاکتر له می وتبی. س ه نگه ری هه شته م: زوٲر یاد کردنی په روه ردگار، که له بابته کانی تر زیاتر جیگه ی گرنگی پیدانه.

له صه حیجی تورموزیدا فهرموده یه ک له حارسی نه شعهرییه وه هاتووه که پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: ((په روه ردگار فهرمانی کرد به یه حیای کوپی زه که ریا بو جی به جی کردنی پینج پرسته و پیی فهرموو که، به به نی ئیسرائیلیش بلٲت که وا کرده وه یان پی بکه ن، به لام یه حیا له باره ی گه یان دنیان به گه لی به نی ئیسرائیل توژی دره نگ که وت و دواکه وت. عیسا (سه لامی خوا ی له سه ر بیٲ) وتی: په روه ردگار تو ی پاسپاردووه به به جیٲه یتانی پینج بابته و فهرموویه تی که وا به به نی ئیسرائیل بلٲت که وا جیٲه جیٲان بکه ن و کرده وه یان پی بکه ن، یا تو – یه حیا – پیٲان پابگه یه نه یاخود من – عیسا – پیٲان ده لٲم.

یه حیا وتی: له وه ده ترسم که وا نه گه ر تو – عیسا – پیٲش من – یه حیا – پایان بگه یه نی، زه وی من هه ل لوشی و له ناو خویدا نو قمم بکات، یاخود تووشی سزایه ک بم! خه لکی بانگه ٲشت کرد بو (بیت المقدس) و خه لکیکی زوٲر له ویدا کو بوونه وه و گوٲی بیستی وته کانی بوون و گوٲیان لی پاکرت.

یه حیا وتی: په روه ردگار فهرمانی کرد پیم به به جیٲه یتانی پینج ته وهر (بابته) و فهرمانیشی پی کردووم به ئیوه یشی پابگه یه نم.

یه که م: نه مه ی که وا ته نیا په روه ردگار بپه رستن و هاوه ل و شه ریکی بو بریار نه دن و په روه ردگار فهرمانی پی کردوون به چاکه و چاکه کردن. کاری مروٲی چاکه کار وه ک نه وه وایه که که سی ک دوژمنیکی نه وی – دوژمنی مروٲه چاکه کاره که – به دیل گرتبی و ده ست و پیی به سٲبیٲه وه و ناماده ی کردبی بو نه وه ی له ملی بدات و

بیکوژیت، به لَام نه و مروّقه چاکه کاره هه لَسیتته وه و بَلّیت: من هه رچی مال و سامان و داراییم هه یه دهیده م به تو به مهرجی که و نه یکوژی و له مردن پزگاری بکات. هه روه ها په روه ردگار فره مانى پى کردوون که و: یاد و ستایشی په روه ردگار بکه ن. یاد کردنی په روه ردگار وه كه نه وه وایه که و دوژمن بکه ویتته شوین که سیك و نه ویش به خیرایی خوئی بکه یه نیتته قه لاو سایه و په نایه کی پاریزاو و به هیز و خوئی له نه وان بشاریتته وه و بپاریزیت. مروّقیش به م جوړه یه و ته نیا به یاد و ستایشی په روه ردگار، که و ده توانی نه فسی خوئی بپاریزی له به رامبه ر شهیتاندا و پاریزگاری لی بکات)).

پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فره موویه تی: ((...وَأَنَا أَمْرُكُمْ. بخمس، الله امرنی بهن، السمع، والطاعة، والجهاد والهجرة والجماعة فان من فارق الجماعة قید شبر فقد خلع ربة الإسلام من عنقه الا ان يراجع ومن ادعى دعوى الجاهلية فانه من جثا جهنم)).

فقال رجل: يا رسول الله. وإن صلى وصام.

قال: ((وان صلى وصام، فادعوا بدعوى الله الذي سماكم المسلمين المؤمنين عباد الله)).

واته: ((من فره مانتان پى ده که م به پینچ شت که په روه ردگار فره مانى پى کردووم: بیستن، په پره وی کردن، تیکوژشان (جیهاد)، کوچکردن و بوونمان له گه ل کوّمه لدا. چونکه هه رکه سی به نه ندازه ی بستی له کوّمه ل (جماعت) دوور بکه ویتته وه نیشانه ی نیسلامی له ملی خویدا دهره یناوه و لایبردووه، مه گه ر نه وه ی که جاریکی تر بکه ریتته وه ناویان و هه رکه سی بانگه شه و بیروباوه په کانی نه هلی نه قام و نه زانه کان زیندوو بکاته وه، له زومره ی جهه ننه مییه کانه (واته نه هلی دوژه خه)).

پیاوئ وتی: نه ی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه گه ر چی نوژیښ بکات و پوژوویش بگریت؟

پینگه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرمودی: ((نه گهر چی نویژ بکات و پوژوویش بگری، درووشم و بانگه شه خوابیه کانیش تهرج بکن، په روه ردگاری که ئیوه ی به موسلمان و نه هلی ئیمان و بنده ی خوئی زانیوه)).^{۳۵}

پینگه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له م فرموده یه دا نه هلی ئیمانی ناگادار کردوه ته وه و پیی فرمون که، مروژ ته نیا له ریگه ی یاد و ستایشی په روه ردگار وه ده توانی خوئی له فیل و ته له که و خراپه ی شه یتان بپاریژی و خوئی دوور بخاته وه و نه مه همان نه وشته یه که سوورده تی "ناس" باسی ده کات.

په روه ردگار له م سوورده ته دا شه یتانی به "خناس" پیناسه کردوه و ناوی هیناوه، خه نناس که سیکه که هر کاتی مروژ یاد و ستایشی خوا بکات و بیپه رستی و په پره وی لی بکات، تووړه و نادیار و شاراو ده بیټ. به لام هر کاتی بی ناگا بیټ له په روه ردگار، شه یتان دلی بچوک ده کاته وه و دوو دلی و دله پاوکیکانی خوئی که ریگه خوشکری ته واوی خراپه و تیاچوونه کانه هلی ده خه له تینی، به لام هیچ شتی وه ک یاد و ستایش کردنی په روه ردگار ناتوانی مروژ دوور بخاته وه له دوو دلی و دله پاوکی و فیل و نه له که کانی شه یتان وپاریزگاری لی بکات، (واته مروژ ته نیا له ریگه ی یادو ستایش کردنی په روه ردگار وه ده توانی خوئی له شه پ و خراپه و دوو دلپیه کانی شه یتان بپاریژی و خوئی لی دوور بخاته وه، وه رگپری کورد).

سه نگه ری نویه م: ده ست نویژ و نویژ کردن، که له گرنگترین و بنچینه ترین قه لا و سایه و په نا گه لیکن، که ده توانین خوامنی تیدا بپاریزین و خومان دوور بخه ینه وه له دوو دلی و دله پاوکیکانی شه یتان. به تایبه ت کاتیک که تووړه یی و هوا و ناره زو و وه ناگر له ناخی مروژدا بلپسه بسینی، هیچ ریگه یه کی تر وه ک ده ست نویژ و نویژ کرد ناتوانی نه وانه بکوژیننه وه و له ناویان بیات.

له صەحیحی تورموزیدا له ئەبووسەعیدی خدریبەو، له پێغه مەبری خوداوه (صلی الله علیه وسلم) هاتووە که فەرمووێتی: ((أَلَا وَإِنَّ الْغَضَبَ جَمْرَةٌ مِنْ قَلْبِ ابْنِ آدَمَ، إِمَّا رَأَيْتُمْ إِلَى حُمْرَةِ عَيْنَيْهِ وَانْتِفَاحِ أَوْدَاجِهِ، فَمِنْ أَحْسَنَ بَشَىءٍ مِنْ ذَلِكَ فَلْيَلْصِقِ الْأَرْضَ)).^{۳۶}

واتە: بزانی که توو پەیی ئاگرێکە^{۳۷} له دای ئەمیزاددا پەیدا دەبێت، مەگەر سووری چاوه کانی و هەلئاوسان و باکردنی دەمارەکانی نابینن؟ هەركاتی کەسی تووشی ئەم باروودۆخە هات دانیشی و هیچ کاری ئەنجام نەدات.

(سەبارەت بەو دۆخە ی که مروژ توو پە دەبێت، پێغه مەبر (صلی الله علیه وسلم) دەفەرمووێت: گەر توو پە بوون و لەو کاتەشدا بە پێو بەوون ئەوا دا بنیشن، وە ئەگەر لەکاتی توو پە بووندا دانیشتبوون ئەوا پابکیشترین، وەرگێڕی کورد).

له فەرموودە یەکی تردا هاتووە که: ((شەیتان له ئاگر درووست کراوه و ئاگریش به ئاو دەکوژێتەو)).^{۳۸} هیچ شتی به ئەندازە ی دەست نوێژ و نوێژ کردن ناتوانیت زāl ببیت بەسەر ئاگری تەو پەیی و هەوا و ئارەزووەکانیدا. چونکە ئاوی دەست نوێژ جەستە ی گەرم و ئاگر ئاسا و هەلگیسراوی مروژی توو پە سارد دەکاتەو و ئەگەر نوێژ بە ملکه چی و زەلیلی و دلپاکییەو بە جی بهێنری، ئارامی و ئاسوودە ی دەبەخشیتە پۆخ و دەروونی هەلگیسراو و نا ئارامی ئەو. ئەمە پاستییە که تاقیکردنەو و ئەزمونی مروژ له هێنانەو ی بەلگە و نیشانه یی نیاز دەکات.

سەنگەری دەیه م: دوو پەریزی له زیاده پۆیی له قسە کردن، تەماشاکردن، خواردن و خواردنەو و تێکە لاوی کردنی نا پێویست له گەل خەلکی دا، چونکە شەیتان لەم پێگە یانەو یە که دەتوانی زەفەر به مروژ بیات و بجێتە نیو دل و پۆخی مروژەو و هیلانە ی تیدا درووست بکات و زāl بیت بەسەریدا و دەستی بەسەردا بگرت.

^{۳۶} رواه الترمذی (۲۱۹۱) وابن ماجه (۴۰۰۰).

^{۳۷} (جمره) به وانای ورده بەر دیش هاتوو

^{۳۸} شیخی ئەلبانی ئەم فەرموودە یە به لاواز داده نی.

به کورتی:

هر مروفتیکی ژیر و عاقل و تیگه یشتوو ده زانی که شهیتان ته نیا له سی لاه ده توانی زال بی به سهریدا:

یه که م: زیاده پویی و خه سارکردن و نه می که وا له هر شتی کدا زیاد له پیویست ههنگاو بنی، نه م زیاده پویی زه مینه و بواریکه بو چوونه ناوه وهی شهیتان بو ناو دل و پیکه ی پووبه پوو بوونه وه له گه لیدا - له گه ل شهیتان دا - ده رفه ت نه دانه به نه فس بو به ده ست هیتانی نه و خه ز و ناره زوو زور و له پاده به ده رانه بو خه وتن و خواردن و تام و چیژ، هرکاتی نه م ده رگایه ی داخست به پویی نه فسی خویدا، له راستی دا ده رگای به سهر سه رسه خترین و ترسناک ترین دوزمنی خویدا به ستووه.

دووه م: نا ناگایی و که مته رخه می، چونکه نه هلی زیکر و یاد و ستایش کردن، له پال قه لایه کی پولایینی یادکردندا جیگیرن، به لام هرکاتی تووشی نا ناگایی و که مته رخه می بینه وه، ده رگا کانی نه و قه لا و په ناگایه ده کرینه وه و دوزمن ده چیته نه و ناو قه لایه و له م کاته دا پاونان و ده رکردنی شهیتان بو نه وان ته واو قورس و گران ده بیت.

سییه م: پووتیکردن و که لک وه رگرتن و به کرده یی کردنی کار و قسه کان و شت گه لیک بی به ها و هیچ و پووج، که هاوکاری و کو مه کی نه و ناکات بو گه شه کردنی زانست و نیمان و کاری خیر و چاکه و به رژه وهندی خو ی و خه لکانی تر.

(له کوتایی نه م ته وه ره دا ده لیم: نه م بابه تانه ی له م ته وه ره دا باسکراون و خراونه ته پوو وه ک نامرازیک بو به رگری کردن و پووبه پوو بوونه وهی شهیتان، بابه ت و فه رمووده گه لیک پیروژ و به سوودن، به لام وا به باشت ده زانم که وا به خوینه رانی به پزیش بلیم بو وه ده ست خستنی نامراز و فه رمووده ی زیاتر و به سوودتر سه باره ت به م باسه، سهردانی نامیلکه ی "قه لای موسلمان له زیکره کانی به یانیان و نیواراندا" بکه ن، به تاییه تی به شی "زیکره کانی به یانیان و نیوارانی" نه و نامیلکه به سوود و به که لکه، وه رگرتی کورد).

بەشی شەشەم

**کاریگەری ئاژاوە و تاوانەکان
بەسەر دڵەووە**

ته وهری یه کهم: پووتیکردنی به لا و تاوانه کان بو سه ردل:

حوزه یفه ی کوری به مان (خوای لی پازی بیت) ده لیت: پیغمبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه رموویه تی: ((تعرض الفتن علی القلوب کعرض الحصر عوداً عوداً، فأی قلب أشربها نکتت فیه نکتة سوداء وای قلب انکرها نکتت منه نکتة بیضاء حتی تعود القلوب علی قلبین: قلب اسود مریداً کالکوز مجضیا لایعرف معروفا ولا منکراً الا اشرب من هواه. وقلب أبيض لاتضره فتنة مادامت السموات والأرض)).^{۳۹}

واته: ((گوبه ند (فتنه) و تاوان و سه ریچییه کان وه کو (چنینی حه سیر) دانه دانه له به رامبه ردله کانه وه ریژه^{۴۰} ده پوئن. هه ردلی که بکه ویته ژیر کاریگه ری نه وانه وه، خالیکی ره شی به سه ره وه په یدا ده بیت، به لام هه ردلی که وا پشت بکاته نه وان و پوویان لی هه لجه رخیئی، خالیکی سپی به سه ره وه په یدا ده بیت، تاوه کو نه مه ی که وا دل له شیوه ی یه کی له م دوو گرووپه دلانه ی خواره وه ی لی دیت:

دلئیکی ره ش و تاریک وه کو گوزه یه کی ئاوه ژوو و هه لگه پاوه، که چاکه ناناسی و پشت ناکاته خراپه و تاوان و پووی لی هه لئاجه رخیئی و ته نیا په پیره وی له هه وا و ئاره زوی خوئی ده کات.

نه وی تریان دلئیکی سپی و (پاک)ه، که تاوه کو ئاسمانه کان و زه وی بوونیان هه بیت، گوبه ند و تاوان و سه ریچی کردن، زهره ر و زیانیکی پی ناگه یه نی)).

پیغمبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پوو هینان و پوو تیگردنی که م که می گوبه ندو ئاژاوه کانی (فتنه) بو سه ردله کان، چواندوو به چین و پیکه ستنی حه سیر

۳۹ أخرج مسلم برقم (۱۴۴).

۴۰ ریژه واته نه وه ی که وا تاقمیک یا خود گرووپیک له به رامبه ر که سیک گه ورده ا به ریک و پیک

ده چن به ریژه وه رگیری کورد.

له دانه دانه ی قامیشه کان. وه نهو دلانه ی که دهکونه بهر هیرش و هلمه تی
گو به نده کانه وه دابه شی کردوون بو سهر دوو جوړ:

یه که م: دلّیکه کاتیک که گو به ند و فیتنه کان پووی تیده که ن، به هه مان شیوه که
نیسفنچ ناو هه لده مژی، نهو گو به ند و (فتنه) و نازاوانه له خویدا کوئی ده کاته وه و
به هوئی هه ر تاوان و سهر پیچی و گو به ندیکه وه خالّیکی په شی له سهر په یدا ده بیّت. نهو
دلّه هه روه ها به نامیز و باوه شیکی کراوه وه و به پوویه کی خوش پیشوازی له و تاوان و
سهر پیچیانه ده کات، تاوه کو به ته وای په ش ده بیّت و پووناکی و پوشنایی خوئی
له ده ست ده دات و ژیره و ژور ئاو یزان ده بیّت، دوونه خوشی ته و او مه تر سیدار پوو
ده کاته نهو دلّه و به ره و مردن و له ناوچوونی مه عنه وی ده بات و له کاری ده خات.

یه که م: لیّ تیکچوون و که وتنه هه لده وه به رامبه ر به په و (معروف) و ناره و (منکر)،
واته چاکه و خراپه و خیر و شر به لایه وه جیاوازی نییه و هه ر یه کی له وانه واتای
خوئیانه له ده ست ده دن. ته نانه ت له وانه شه نه م نه خوشییه به جوړی په گ و پیشه ی
خوئی دابکوئی که و په و و پیگه پیدراو به ناره و و پیگه پینه دراو (معروف، منکر) و
ناره و به په و و به دیه یتان (بدعت) به شریعت و شریعت به به دیه یتان (سونه ت و،
بیدعت) و حق به هیچ و پوچ و هیچ و پوچی به حق له قه لّم بدات.

دووه م: به حاکم و فرمانره و زانینی هه و و ناره زووه کانی خوئی به سهر نهو
شتانه ی که و پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هیئاوییه تی. (واته هه و و
ناره زووه کانی خوئی ده کاته حاکم و فرمانره وای خوئی و په یره وییان لیّ ده کات و پشت
ده کاته نهو په یامه و نهو شریعت ته ی که پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) هیئاوییه تی،
خوا په نامان بدات، وهر گیزی کورد).

دووه م: دلّیکی سپی و پاک: که هه تاوی ئیمان له و دلّه دا هه لّاتووه و پر له نوور و
پوشنایی کردووه، نه م جوړه دلّه هه رکاتی بکه ویت بهر هیرش و هلمه تی گو به ند و
تاوانه کانه وه، پوویه پوویان ده بیته وه و له خوئیانه دور ده خاته وه و لایان ده بات. نه مه
ده بیته هوئی نه وه ی که و پووناکی و پوشنایی و هیژ و توانایی نهو دلّه زیاد بکات.

نډو گوښه ند و تڼکده رانه ی (فتنه) پوو ده که نه دله کان و ده بڼه هو ی نه خو ش ی و په ک که وتنی مه عنه وی دل، بریتین له:

- گوښه ندی هه وا و ناره زوو.
- گوښه ندی دوو دلی و دله پاوکي کان .
- گوښه ندی خراپه و له ناو بردن و گومرایی
- تاوان و سه رپیچی و تازه گه رپییه کان.
- سته م و زوردارپییه کان .
- نه زانی و نه فامپییه کان .

گوښه ندی په که م، ده بیته هو ی له ناو بردن و خراپی ویست و نیاز. دووه میښ ده بیته هو ی خراپه و له ناوچوونی زانست و بیروباوه پ و نیمان. هه ندی له هاوه لان (اصحاب) دله کانیان دابه ش کردووه بو سهر چوار به ش. هه روه ها هاتووه که وا حوزه یفه ی په مانی (خوای لی پازی بیت) فهرموویه تی: ((دله کان چوار جوړن:

په که م: دلکی پاک و بی خه وش که تیدا چرایه کی پووناک و پو شن داگیرساوه و نډو دله ش دلی مروقی نه هلی نیمانه.

دووه م: دلکی بی تیشک و نا پو شن و شاراوه، که دلی مروقی بی باوه په. سییه م: دلکی هه لگه پراوه و سهر لی شیاو که دلی مروقی دوو پووه (منافق). دلک که خیر و چاکه ده ناسی، به لام پووی لی هه لده رخی نی و پش تی تی ده کات، وه حق و راستی ده بی نی به لام خو ی له ناستی دا هه له ده کات و خو ی به کویر له که له م ده دات، به واتای نه وه ی که نه و حق و راستییه نابینی!

چواره م: دلی که هه ر دوو هیزی - هیزی نیمان و هیزی دوو پووی _ هه ر په کیکیان به ره و لای خو ی پاید ه کی شی، وه له کوتایی دا ده بیته شوینکه وته و ژیر ده سته ی نه و هیزه ی که وا زیاتر به سهریدا زال ده بیت.

مه به سستی ئه و له (دلی ته نیا و سه لَت) دلێکه که خالی بێت له ته وای
 کاروباره کانی تر جگه له کاروباره کانی پهروه ردگاری مه زن و پیغه مبه ری ئازیز و
 حق و راستی. مه به سستی ئه و له و چرایه ی که له و دلّه دا جیگیره و بوونی هیه، چرای
 ئیمانه و ته نیایی و سه لَت بوونی ئه و به واتای سه لامه تی و ته ندروستییه تی له دوو
 دلی و هه و و ئاره زووه نا په و و گومرا که و بوونی چرای پووناک و پووشن تییدا به
 واتای پووشن و پووناکی بوونی ئه و دلّه یه به هوئی کارو کرده وه و ئیمانه وه.

مه به سستی ئه و له دلی شاراهه، دلی بی باوه په کانه، چونکه له ناخ و ده روونییدا،
 کالان و بهرگ و سیپالی شاراهه ته وه و تیشکی زانست و ئیمانی پی ناگات. به هه مان
 شیوه که پهروه ردگار له باره ی یه هوده وه ده فه رموویت: ﴿وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ...﴾
 سووره تی به قهره ۸۸.

واته: ((ههروه ها جووله که کانی سه رده می پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) وتیان:
 دلّه کانمان داخراوه (له گوفتاری تو تی ناگه ین!)).

پهروه ردگاری گه وره و به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ
 يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذُكِّرْتُ بِرَبِّكَ فِي الْقُرْآنِ وَخُذْهُ وَلَوْ عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا﴾
 سووره تی ئه سرا ۴۵ - ۴۶.

واته: ((کاتیک که قورئان ده خوینیت ئیمه به ره سستی نادیارو شاراهه، ده خه یه
 نیوان توو ئه وانه ی باوه په پوژی دوا یی ناهینن، (چونکه سوودی لی وهرناگرن)، چونکه
 مه به ستیان نییه تی بگه، ئیمه ش په رده ده هینن به سه ر دلایندا تا هه ر تی نه گه،
 گویشیان سه نگین ده که ین تا نه بیستن، جا کاتیک له قورئاندا ته نها ناوی
 پهروه ردگارت ده به یت (باسی بت و بهرنامه یان نا که یت)، ئه وه پشت هه لده که ن و پوو
 وهرده گپن و بیزاری ده رده بپن و ده پوئن)).

هه رکاتی بو خواوه نانی ئه و دلانه، باسی یه کخوا په رستی پاک و په رستش و په یره وی
 کردن و شوینکه وتنی راستگو یانه بکریت و قسه ی لی بکری، به شیوه یه کی هه راسانی و
 تووپه ییه وه پشتی تی ده که ن و پوو هه لده جه رخنن. به هه مان شیوه که وتمان:
 مه به سستی ئه و له دلی له کالان و قه ولگ بوون و هه لگه پاوه و ژیره وه و ژوور دلی

ئینسانی دوو پووه وهك چۆن په روه ردگاری مه زن و به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُم بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْتُوا مِنْ أَضَلِّ اللَّهِ وَمَنْ يَضِلْ اللَّهُ فَمَا لَهُ سَبِيلًا﴾ سوورته تی نیسا ۸۸.

واته: جا نه وه چیتانه (تهی ئیمانداران) ده ربارهی دوو پووه کان بوون به دوو ده سته وه؟ له کاتیکدا خوا (سه رشوپی کردوون) و وه ری گپراونه ته وه بو بی باوه پی و به هوئی نه و کرده وانه ی که کردوویانه، ئایا ده تانه ویت (دلی) که سیك هیدایهت و پینموونی بکه ن که خوا گومرای کردوه؟! (به هوئی باوه پی دانه مه زراو و دل و ده روونی نه خوشیبه وه)، بینگومان نه وه ی خوا گومرای بکات (به هوئی کارو کرده وه ی ناپه سه ندیبه وه) نه وه هرگیز پیکه یه کت ده ست ناکه ویت بو پینموونی کردی.

واته نه وانی له حق دوور خستوه ته وه و ده یان گه پینیتته وه بو نه و ناپه وا و هیچ و پوچیبه ی که زیاتر تیدا بوون و پیوه ی خه ریک بوون، نه مه ش به هوئی نافه رمانی و تاوان و سه رپچیبه کانیا نه وه یه.

نه مه خراپترین و پیسترین دلّه کانه، چونکه نه م جوړه دلّه حق به ناحق و ناحق به حق له قه له م ده دات و ده بیتته هاوکار و هاوپی نه هلی ناحق و ناپه وا و له گه ل نه هلی حق و په وادا ده که ویتته به ر به ره کانی و دوژمنایه تیبه وه.

مه به سستی نه و له و دلّی که که وتوته نیوان دوو هیزه وه و له و نیوه ننده دا جیکیر بووه و له هر یه کیکیان به شیکي هیه، دلّیکه که، پایه و بنه ماکانی ئینسانی تیدا پایه دار نه بوون و چراکه ی - چرای ئیمان - تیدا دانه گیرساوه و پوښن نه بووه. چونکه هیشتاکو خوئی پاک و خاوین نه کردوه و خوئی ناماده نه کردوه بو قبول کردن و په سه ندکردنی حقیقت و راستیبه تی په یامه که ی پیغه مه به ری خوا (صلی الله علیه وسلم). تیشکیکی لاواز له ئیمانی تیدا پوښنه و تاریکی و تارمایی بی باوه پی و نه زانیش تیدا جیکه و شوینی بو خوئی فه راهم کردوه. هندیك جار نزیک ده بیتته وه له کوفر و بی باوه پی و هندی جاریش زیاتر پوو ده کاته ئیمان، وه فه رمان و برپار بو نه ویه انه که زیاتر زال ده بی به سه ریدا و ده ست ده گری به سه ریدا.

تهوهری دووهم: نیشانه و ناسه‌واره‌کانی تاوان به سهر دله‌وه:

گوناح و تاوان شوته‌ما گه‌لیکی زور خراپی به‌دواوه‌یه بو جه‌سته و دلی مروّ هه‌م له دونیا و هه‌میش له دوا پوژدا (قیامت) و ته‌نیا په‌روه‌ردگار به‌درووستی ناگایان لیئانه، که ده‌توانی ئماژه بکری به‌م بابه‌تانه‌ی لای خواره‌وه:

هه‌ست نه‌کردن به‌گه‌وره‌یی و شکومه‌ندی په‌روه‌ردگار:

یه‌کی له شوته‌ما و نیشانه‌کانی تاوان و سه‌رپیچی کردن نه‌وه‌یه که، هه‌ست کردن به‌گه‌وره‌یی و شکومه‌ندی په‌روه‌ردگار له دلی تاوانباردا لاواز ده‌بیّت و بیه‌وی و نه‌یه‌وی، سالاری و ترس و گه‌وره‌یی و شکومه‌ندی په‌روه‌ردگار له‌دلیدا هه‌موو پوژئی لاواز و لاوازتر ده‌بیّت. چونکه نه‌گه‌ر له دلی دا توانایی و گه‌وره‌یی و شکومه‌ندی په‌روه‌ردگار جیگیر بووایه، به‌هیچ جوړی نازایه‌تی نه‌وه‌ی نه‌ده‌کرد و نه‌وه‌نده ئازا و چاونه‌ترس نه‌ده‌بوو تا وه‌کو تووشی گوناح و تاوان بیّت و سه‌رپیچی و نافه‌رمانی له په‌روه‌ردگار بکات.

له‌وانه‌یه هه‌ندی جار مروّتیکی نه‌زان و هه‌لخه‌له‌تینراو به‌گومانی خوئی بلیّت: نه‌مه هیوا و ئومیدی منه به‌لیبوردن و به‌زه‌یی په‌روه‌ردگار که تووشی تاوان و نافه‌رمانی ده‌بم، نه‌ک نه‌وه‌ی که‌وا پله و پایه و گه‌وره‌یی و مه‌زنایه‌تی په‌روه‌ردگار له دلمدا که‌م و لاواز بووبیته‌وه. (زور جار ئیمه‌ی مروّ که تاوان ده‌که‌ین به‌کسه‌ر ده‌لین کوره‌ خوا به‌په‌رحم و میهره‌بانه، لیمان خوش نه‌بیّت، به‌لام نابیّت به‌و بیانوه‌وه که په‌روه‌ردگار به‌په‌رحم و میهره‌بانه ده‌ست بکه‌ین به‌نافه‌رمانی و تاوان کردن، چونکه زور جار به‌ هوئی تاوانی بچوکه‌وه و به‌رده‌وامیمان له‌سهری، تووشی تاوان و گوناحی گه‌وره‌تر ده‌بین و به‌خومان نازانین و دواتر یا هه‌ر هه‌ست به‌گه‌وره‌یی و شکومه‌ندی په‌روه‌ردگار ناکه‌ین له دلماندا، یاخود گه‌ر بیشی که‌ین نه‌وه‌نده که‌مه که نابیته له‌مپه‌ر و پیگر له به‌رده‌م نه‌وه‌ی که‌وا ده‌ست له‌و تاوانانه هه‌ل بگرین، بوئی ده‌بی زور وریا و به‌ ناگا بین و نه‌وه‌ش بزنانین که په‌روه‌ردگار له هه‌موو که‌سیکی تر تووپه و توله‌سینه‌ر و سزاده‌رتره، وه‌رگپپی کورد).

ئەم گومان و خو ھەلکیشانە جوړیکە لە خو ھەلخەلە تاندن، چونکە لە پاستی دا دەبی بوونی گەورەیی و شکۆمەندی و ترسی پەرورەدگار لە دلی مروفدا ببیتە ھوئی ئەو ھە کەوا سنووری شەریعتی خوداوەند پەچاو بکریت و بپاریزیت و لەمپەر و پێگر درووست بکات لە نیتوان ئەو و - خودی مروفە کەدا - تاوان و سەرپێچی کردندا.

بەلام ئەوانە ی کەوا لە نافەرمانی و سەرپێچی کردنی پەرورەدگار ناترسین و سل ناکەنەو، بە پاستی پلە و پایە و گەورەیی پەرورەدگارییان نەناسیو، چونکە لە کەسیکدا کە بە ئاسانی ئەمر و نەهیەکانی پەرورەدگار پەچاو ناکات، دەتوانین قبوولی بکەین کە بە پاستی گەورەیی و پلە و پایە ی خوداوەندی پەچاو کردووە و دان بە گەورەیی و شکۆمەندی ئەودا دەنی؟!!

ئەمە لە نەگونجاوترینی گونجاوەکان و ھیچ و پوچ ترینی ھیچ و پوچەکانە و ھەر ئەم سزادانانە بو مروفی تاوانبار بەسە، کە شکۆمەندی و پایەبەرز ی پەرورەدگار لە دلیدا نەمیئی و بسپێتەو و سالاری و مەزنی و گرنگی و بەھابوونی سنووری شەریعتی مافی پەرورەدگار بە کەم سەیر بکات و بە سووک لە قەلەمی بدات.

یەکی لە تۆلە و سزاکانی ئەو جوژە کەسانە ئەمە یە کە، پەرورەدگار پلە و پایە و سامی ئەو لە دلی خەلکانی تردا لا دەبات و بە ھەمان شیوہ کە ئەو نافەرمانی و سەرپێچی کردنی پەرورەدگاری بە کەم زانی، خەلکیش ئەو بە سووک و بچوک لە قەلەم دەدەن. خەلکی بە ھەمان ئەندازە خویشیان، دەوی کە ئەو پەرورەدگاری خوش دەوی و بە ھەمان پێژە و ئەندازەش پێژ و گەورەیی ئەویان لە دلایە کە، ئەو ترس و شکۆمەندی پەرورەدگاری لە دلایە. (واتە ئەو کەسە تا چ ئەندازە یە ک پێژ و گەورەیی و ترسی پەرورەدگاری لە دلایە و تا چ ئەندازە یە ک لێی دەترسی و پێزی دەگری، خەلکیش بە ھەمان ئەندازە وە ک کەسیکی گەورە و شکۆمەند سەیری دەکەن و پێزی لێ دەگرن. گەر بو ئەمە بگونجی، وە ک چۆن کورد واتەنی دەلی: ((چی بچینی ئەو ھەش دەدووریتەو)). وەرگێری کورد).

کەسی کە سنووری پێژ و قەدری (حورمەت) پەرورەدگاری بشکینی، دەبیت چۆن چاوہ پێی ئەوە بیت کەوا خەلکی پێژ و قەدری ئەو بگرن و ببپاریزن؟! چۆن ئەو مافە

به خوئی دَه دات له کاتیکدا که ئه و حه ق و مافی په روه ردگاری پِیشیل کردوه و خستویه تیبه ژیر پی، خه لکی حه ق و مافی ئه و په چاو بکه ن و چوَن نا فه رمانی و سه رپیچی کردنی په روه ردگار به سووک و به هیچ ده زانی و له هه مان کاتیشدا چاوه پووانی ئه وه ده کات که وا خه لکی به چاو یکی سووک سه یری ئه و نه که ن و به سووک ته ماشای نه که ن. (وه ک فارس ده لیت: ((تاکنی به دیگران، یا به خودت یا به سران)). واته: ((ئه وه ی که ده یکه ی به رامبه ر به خه لکی، دواتر یا به خوئی ده که نه وه یا خود به نه وه کانت)). جا بو که سی که حورمه ت و پِیزی په روه ردگار نه گری، په روه ردگاریش پِیز و حورمه تی ئه و ناگری و پِیسوا و زه لیلی ده کات، وه رگیپی کرد).

په روه ردگار له قورئانی پیروژدا باسی له سزادانه کانی ئه هلی تاوان و سه رپیچی کردوه و ئه م بابه ته ی خستوه ته پوو که به هو و کاریگه ری تاوانه کانی خو یانه وه گومرا بوون و له سه ر دلیان په رده یه ک جیگیر بووه و وه ک چوَن په روه ردگاریان له یاد کردوه و فه راموشیان کردوه، خوداوه ندیش ئه وانی له بیر کردوه و پشت گوئی خستوون، وه ک چوَن سووکا یه تیان به ئایینه که ی کردوه په روه ردگاریش ئه وانی بچووک و سووک کردوه، وه ئه وانی به هه مان شیوه که بپیاره که ی په روه ردگاریان پشت گوئی خست، خوداوه ندیش ئه وانی پِیسوا کرد و پشت گوئی خستن: ﴿...وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ﴾ سوورده تی ۱۸ حه ج .

واته: جا ئه و که سه ی که خوا قه در و پِیزی بشکینیت و پِیسوای بکات ئه وه هیچ پِیز لینه ریکی نییه .

ئه وانه که کپنوش بردن و مل دانه واندن و ملکه چی له به رامبه ر په روه ردگاریان به سووک و به تال له قه لَم دا و له ئاست گه وره یی و شکو مه ندی خوداوه ندا کپنوشیان نه برد، هیچ کاتی هیچ که س پِیز و ئیحه ترامی ئه و که سانه ناگریت و جیگه ی پِیز و ئیحه ترام نیین! چوَن که سی که په روه ردگار زه لیل و بچووک بکاته وه خه لکی ده توانی پِیزی لی بگرن و که سیکیش که په روه ردگار پِیزی لی بنی خه لکی ده توانی بی پِیزی به رامبه ر بنوینی و به بچووک بزانن؟!

— پهیدا بوون و به‌دیار که‌وتنی سام و ترس له دلدا :

یه‌کڅکی تر له نیشانه‌کانی تاوان و سه‌رپیچی کردن، سام و ترس‌یکه که په‌روه‌ردگار له دلی تاوانباردا په‌یدای ده‌کات وه ده‌یخته دل‌یه‌وه. له راستی دا ده‌توانین هم‌میشه نه‌و که‌سه له باروودوڅیڅی ترسناک و نیگه‌راناویدا ببینین.

چونکه په‌پړه‌وی کردن له په‌روه‌ردگار قه‌لآ و پاریزگه‌یه‌که که هر که‌سی بجیته ناوویه‌وه پاریززاو ده‌بیټ له سزا و گرفته‌کانی دونیاو هر که‌سی لیټی بیته دهره‌وه و دوور بکه‌ویته‌وه، سام و ترس له هم‌وو لایه‌که‌وه دهره‌وی ده‌دات. به‌لام هر که‌سی پڼگه‌ی په‌پړه‌وی کردن و شوینکه‌وتنی په‌روه‌ردگار بگریته به‌ر و لیټی دوور نه‌که‌ویته‌وه، ته‌واوی ترس و توقانه‌کانی ده‌بنه نارامش و ئاسووده‌یی و هر که‌سی‌کیش نافه‌رمانی و سه‌رپیچی لی بکات، هیمنی و ئاسایش و ئاسووده‌یی ده‌گوږدری به‌ سام و ترس.

هیچ مروڅنکی تاوانبار و خه‌سارو‌مه‌ند نییه، که‌وا دلی وه‌ک نه‌وه‌ی که له نیوان دوو بالی په‌له‌وه‌ریکدا جیگیر بووبی، به‌رده‌وام له دوڅی ترس و له‌رزدا نه‌بی، هر کاتی ه‌وا په‌نجه‌ره‌یه‌ک یاخود دهرگایه‌ک پابوه‌شیننی و ته‌کانی بدات، ده‌له‌زری و گومان ده‌کات که کاری ته‌واوه و به‌دوای نه‌ودا هاتوون و هر ده‌نگی ده‌بیستی دلی ده‌که‌وی و ده‌له‌زری و وا ده‌زانی ده‌یانه‌وی سزای بدن، به‌لام هر ئاده‌میزادی که‌وا ترس و سامی په‌روه‌ردگاری له‌دلدا بیټ، خداوه‌ند له هر شپ‌و خرابه و ناله‌باریه‌ک ده‌پیاریزی، به‌لام هر که‌سی ترسی خودای له دلدا نه‌بیټ، په‌روه‌ردگار کاریکی وای به‌سه‌ر دیننی و وای لی ده‌کات که‌وا له هم‌وو شتی بترسی. (دووری بو مه‌پو که نه‌و که‌سه له سیبه‌ری خوشی بترسی، وه‌رگیږی کورد).

په‌روه‌ردگار له‌و کاته‌وه‌ی که بوونه‌وه‌ره‌کانی به‌دیه‌پناوه و خولقاندوونی، نه‌م بنه‌ماو بناغه‌یه‌ی له نیوانیاندا جیگیر کردووه و دایناوه، که تاوان و سزا پټویست و پیداویستی یه‌کترن.

یه‌کی تر له سزا‌کانی دلی سه‌رکیش و تاوانبار، نه‌مه‌یه که‌وا تووشی سام و ترس‌یکی وای ده‌کات که وه‌سف ناکریت، نه‌و هم‌میشه هه‌ست ده‌کات که‌وا له باروودوڅی ترس و

نیکه رانیدایه. چونکه وه ک چوَن جودایی و ترس که وتووه ته نیوان خوئی و دروستکه ره که ی که په روه ردگار، له گهل خوئی و دروستکراوه کانیشدا هه ست به ناموئی و غریبی دهکات و به تیپه پوونی زه من ترسه که ی زیاتر و زیاتر ده بیّت، به پاستی نه هلی ترس له خراپترین جوئی ژياندان و له به رامبه ردا نه هلی هاوپازی و هاوده می له گهل پیغه مبه ردا (صلی الله علیه وسلم) له چاکترین و باشترین و به تام ترین ژياندا به سهر ده به ن.

نه گهر مروئی ژیر و عاقل ورد بیته وه و ته ماشا بکات و له نیوان تام و چيژی زو و له ده ست چووی تاوان و گوناخدا و سزا و سام و ترسی که له ویوه – له تاوان و گوناخه وه – سهرچاوه ده گری هه لسه ننگاندن و به راوردی بکات، زیاتر هه ست به شله ژاوی و ناسازگاری و ناپه حتی باروودوخ و زیان و زهره ره کانی دهکات. چونکه نه و نه و نارامی و هیمنیبه ی که له په پره وی کردن و شیرینی نارامی و ئاسووده ییه وه سهرچاوه ده گری گوپاویه تیه وه به و نارامی و ترسه ی که له تاوان و گوناخه وه سهرچاوه ی گرتووه.

إذا كنت قد اوحشتك الذنوب فدعها اذا شئت واستأنس

واته: وه ک چوَن تاوان توئی خستوته نیو سام و ترسه وه، نه گهر نارزه زو و مه یلت هه یه وازیان لی بهیته و لییان دوور بکه وهره وه، تا به ئاسووده یی و نارامی بگه یث. پاز و نهینی بابه ته که له مه دایه که په رستش و په پره وی کردن، مروؤ نزیك ده که نه وه له په روه ردگار و به هه ر نه ندازه ی که نزیکیه که زیاتر بیّت، هاوده می و پیکه وه بوون و نزیکی زیاتر ده بیّت.

به لام تاوان و سهرکیشی ده بیته هوئی دوور که وتنه وه و به هه ر نه ندازه ی نه و دووریبه زیاد بکات، پیژه و نه ندازه ی ترسیش زیاد دهکات و پیژه که ی هه لده کشی و به رز ده بیته وه... بویه مروؤ به هوئی نه و جیاوازیبه ی که له نیوان نه و و دوژمنه که یدا په یدا بووه و دروست بووه، هه میشه ترسی نه وی له دلدايه، هه رچه ندیش له پالیدا بیّت. به لام له به رامبه ردا نه گهر له گهل خوشه ویست و یاره که یدا چه ند دوور بیّت هه ست به هاوده می و پیکه وه بوون دهکات. (لیره دا مه به ست نه وه یه که مروؤ

هرچنده نزيكى دوژمنه كې بېټ كه يه كې له وانه شه يتانه، هر هه ست به ترس دهكات، چونكه متمانه ي پي نيه و قه د متمانه به دوژمن ناكړي جا ليوه ي نزيك بي ياخود نا، به لام له بهرامبه ردا هه رچنده له يار و خوشه ويسته كه يوه دوور بېټ. نه وسا زياتر هه ست به نارامي و ناسايش دهكات، وه رگپي كورد).

سام و ترس، شونه ما و ناكامي پووپوش و له مپه به هر نه اندازه و پيژه يه كه سه رپوش و پووپوش نه ستوور تر و گوره تر بي، سام و ترسش زياتر ده بېټ. (ليژده دا مه به ست نه و يه كه وا هه تاكو زياتر ملكه چي فه رمانه كاني په روه ردگار بين و په پره وي له برپاره كاني خوداوند و شه ريعه ته كې بكه ين، نه وا شه يتاني نه فرين ليكراو زياتر و زياتر ده بېټه له مپه و پيگر له به رده مماندا و هه ول ده دات به ره و سارد بوونه وه و پاشگه ز بوونه وه مان ببات، په روه ردگار خوشي باشت ر شاره زايه، وه رگپي كورد).

نا ناگايي و بي خه به ري ترس به دي ده هيني و خراپتر له وه ترس له تاوان و گوناخ و خراپتر له وه ش ترس له هاوه ل برپار دان و بي باوه پييه وه سه رچاوه ده گري. هيچ كه سي نابيني و پهيدا نابيت كه له گه ل يه كې له م كارووبارانه دا هاوپي و سازگار بېټ، مه گه ر نه و ي كه وا ترس به سه ختي به سه ريدا زال ده بېټ و سام و ترس پوو و دلي نه و داده گري و داگيري دهكات و ده بېټه كه سيكي ترسناك و خو پانه گر.

له ده ست داني سه لامه تي و ته ندروستي دل:

يه كيكي تر له شونه ما و نيشانه كاني تاوان نه مه يه كه، ساغي و سه لامه تي دل له ناو ده بات و تووشي نه خوشي و لاداني دهكات و نه خوشي و كوله واري نه و دريژه ي ده بېټ و له و خواردنه مه عنه و پيانه ي كه زيان و خيتر و به رژه وه ندي نه و وابه سته ن پييه وه به هره مه ند نابي.

چونكه كاريگه ري و نيشانه ي تاوان به سه ر دل وه وه ك كاريگه ري و شونه ماي نه خوشييه كانه به سه ر جه سته وه، له پاستيدا تاوان و سه رپيچييه كان، نه خوشييه كاني دلن و ته نيا ريگه چاره ي نه وانه دوور كه وتنه وه و وازه ميانه له گوناخ و تاوان و توبه كردن و په شيمان بوونه وه.

ته‌واوی پښتورانی پښه‌ی په‌روه‌ردگار له‌م باره‌یه‌وه کوک و یه‌ک ده‌نگن که‌وا دل ته‌نیا کاتی به‌ناره‌زووی خوئی ده‌گات که به‌گه‌وره و په‌رستراوی پاسته‌قینه‌ی خوئی بگات و ته‌نیا کاتی‌ک به‌گه‌وره و په‌رستراو و خوشه‌ویستی خوئی ده‌گات که له‌ساغی و ته‌ندروستی به‌هره‌مند بیت و ته‌نیا کاتی‌کیش له‌سه‌لامه‌تی و ته‌ندروستی به‌هره‌مند ده‌بی، که دهر د و نازاری نه‌و چاره‌سهر و دهرمان بکریټ و شتیکی وه‌ک نه‌مه‌ش پوو نادات و نایه‌ته پی‌شه‌وه مه‌گر نه‌وه‌ی که‌وا پوویه‌پووی پاک‌یشان و ه‌وا و ناره‌زووه‌کانی بیت‌وه و به‌ربه‌کانیشی له‌گه‌لدا بکات. نه‌وه‌وا و ناره‌زووانه‌ی که وه‌ک نازار و نه‌خوشییه‌کانییه‌تی و چاره‌سهرکردنی له‌دزایه‌تی کردن له‌گه‌لیاندا شاراه‌وه و نادیاره.

به‌لام نه‌گر نه‌خوشییه‌که په‌گ و پیشه‌ی تی‌دا دابکوتی و تووشی مردنی مه‌عنه‌وی ده‌بیت‌وه یاخود ته‌واو لی‌ی نزیک ده‌بیت‌وه. به‌همان شیوه که نه‌گر که‌سی نه‌فسی خوئی له‌ه‌وا و ناره‌زووه نه‌فسییه‌کان دور بخاته‌وه به‌هشت جی‌که و مه‌زلگه‌ی نه‌وه، له‌پیش به‌هشتی دواپوژ دا نه‌وه له‌م دونیایه‌دا له‌به‌هشتیکی کاتی به‌هره‌مند ده‌بی که به‌خشش و تام و چیژه‌کانی نه‌وه له‌گه‌ل خوئی و تام و چیژه‌کانی ژیانی هیچ که‌سیکی تردا شایه‌نی به‌راورد کردن و ه‌لسه‌نگاندن نییه، ته‌نانه‌ت جیاوازی نیوان نه‌و دوو ژیان و به‌خششانه‌ی وه‌ک جیاوازی نیوان به‌خششه دونیاییه‌کان و به‌خششه دواپوژه‌کانه.

نه‌مه حه‌قیقه‌ت و پاستییه‌که که ته‌نیا نه‌وه که‌سانه بپوای پی‌ ده‌که‌ن و به‌پاستی ده‌زانن که دلی نه‌وان نه‌مه‌ی یاخود هاوشیوه‌ی نه‌مه‌ی ه‌ست پیکردبی. نابی دوو دل بین که نه‌م فه‌رموده‌یه‌ی په‌روه‌ردگار: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ (۱۳) وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ﴾ سوورته‌ی ئینفتار ۱۳ - ۱۴.

واته: (سهرنه‌نجام) به‌پاستی چاکان، خواناسان له‌ناو ناز و نیعمه‌تدا ژیانی پر له شادی و خوئی ده‌به‌نه سهر، بیگومان تاوانبار و تاوانکاره‌کانیش له‌ناو دوزه‌خدا ژیانی پر له ئیش و نازار ده‌به‌نه سهر.

به به خششه کانی ژيانی پاش مردن سنووردار ده بیټ و کوټایی دیت، ته نانه ت
په یوه ست و تایبته نییه به یه کی له مال و سهراکانی دونیا، به رزه خ یاخود دواړوژ،
نه وانه له به خشش و نه مان له سزا و توله دا جیگیرن، مه گهر به خشش و تام و چیژ و
خوښی، هه مان تام و چیژ و خوښی و به خششی دل و سزاش هه مان سزای دل نییه ؟
چ سزایه ک نازاروی ترو ناخوښتره له سزای ترس و خه م و په ژاره، دل مردوویی و
پاشگه ز بوونه وهی دل له په روه ردگار و ژيانی پاش مردن و وابسته بوون به غهیره
خودا و دور که وتنه وه و جودابوونه وه له په روه ردگار، له هر کات و شوینیکدا
په یوه ندی به هر شتی که وه هه بی و نه وانی به پیچه وانه ی په زامه ندی په روه ردگار
خوښ بوویت، نه م جوړه باروودوخه مروژ توووشی خراپترین سزا ده کات.

هر که سی جگه له په روه ردگار به هر که س و شتی کی تر پشت ببه ستی و پووی تی
بکات و په یوه ندی و خوښه ویستی له گه لی دا هه بی، (مه به ست له په یوه ندی و
خوښه ویستی، واته جگه له په روه ردگار که سی کی تری خوښ بوویت و په یوه ندی بی
له گه لی دا، نه لبه ته نه م په یوه ندی و خوښه ویستی به که لیتره دا ناماژهی پیکراوه و
په وانی به بو غهیری خوا بو که سی تر هه بی، په یوه ست به په رستش و به ندایه تی
کردنه وه، خوداش باشر ده زانی، وهر گپړی کورد). له م دونیا به دا توووشی سی جوړ سزاو
گرفت ده بیته وه:

- پیش نه وهی به ده ستی بهینی و پی بکات، له په نچ و سزادا ده بیټ.
- هر کاتی پیگه یشته و به ده ستی هینا، له ترسی نه وهی که مه بادا له ده ستی
بدات له په نچ و سزادا ده بیټ.

- هر کاتی له ده ستی بدات، توووشی خراپترین سزا ده بیټ.
نه م سی سزا و نازار و به لایانه ته نیا له م جیهانه دا بوی په یدا ده بیټ. به لام له
به رزه خدا، به په نچ و سزای دوری و داپران و جودابوونه وه، که هیچ هیوا و نومیدی
نییه بو که پانه وهی و په نچ و نازاری له ده ست دانی به خشش گه لی که به هوی
وابسته بوون به خوښه ویسته ناراسته قینه و دروینه له ده ست چووه و نازار و سزای

سهرپوش له نټوان نه وان و پروهردگاردا و پهنج و نازاری داخ و پهروشی که جگهری نه و پارچه پارچه دهکات. تووش دهیټ.

نهم بهخشش و تام و چټزه دروینه و ناراسته قینانه له کوی و بهخشش گه لی که دلی مړوڅ به هوئی هاوډه می و نژیکی پروهردگارده و یاد و پرستش و ویست و خوښه ویستی له ناسووده یی همه لایه نه و خوښی و شادومانی و هسف نه کړاو جیگیره، له کوی؟!.

ته نانه ته ندی له و که سانه ی که له و جوړه باروودوڅه دا جیگیر بوون و ناماده ن، له کاتی مردندا به هوئی له ده ست دانی نه و خوښی و تام و چټزانه په شیمانی نیشان دده ن و خه م و خه فته ده خو ن و که سی و توو یه تی: ((نه گهر نه هلی به هه شتیش له م جوړه خوښی و بهخششانه دا به شدارن و به هره مه ندن، به پاستی له ژیانیکي شادی به خشدا به سر ده به ن)).

یه کیکی تر له و به هه شتیاننه ی سهر زه وی و توو یه تی: ((بیچاره و دامای و که ساسی بو دنیا پرستان، که به بی که لک و هرگرتن و سووډمه ند بوون له چاکترین و به تام و چټزترین بهخششی دنیا، که بهخشش و نعمه تی خوښی زیکر و یادکردن و پرستش و په پره وی کردنی پروهردگار. نهم دنیا یه به جی ده هیلن)).

یه کیکی تریان و توو یه تی: ((نه گهر پاشا و فرمانپه واکان ده یانزانی که نیمه له چ بهخشش و ناسووده یی که دا، بو و هرگرتنی نه و بهخشش و ناسووده یی لیمان شمشیریان له کیلاندا به پووماندا دهرده کردو به رز ده کرده وه)).

هروه ها یه کیکی تر له وانه که تام و خوښی به هه شتی دنیا ییان له یاد و زیکر و پرستش و په پره وی کردنی پروهردگاردا دوزیوه ته وه و په یدوژی بوون، ده لیټ: ((له م دنیا یه دا به هه شتیک ه یه که نه گهر که سی نه چټه نیوییه وه، نه و بی به ش ده بی له به هه شتی دواړوژ و ناچټه نیوییه وه)).

نه ی نه و که سه ی که پشک و به شی به نرخ و به به های خوټت به به هایه کی که م فروشتووه و له م کپین و فروشتنه شدا به خرابترین شیوه هه لځه له تاوی و زیانت

بینیوه و خویش لئی به ئاگاییت! نه گهر خوټ له نرخ و به های کالای به نرخ و نه رزشمه ندی خوټ به ئاگا نیت، پرسپار له شاره زایان و پسپوژان و به ئاگایان بکه!
 چه په سان و سه رسوپمان بو نه و کالا و شمه که ی که په روه ردگار کړپار و کړپنه ری نه وه و نرخ و به ها که شی به هه شته و نه و نوینه ری په روه ردگار که کړپن و فروشته که له پښه ی نه وه وه گریدراوه و به ستراوه، نرخ و به های نه و – که به هه شته – بو موشته ری و کړپاره که ی له نه ستو گرتووه، پیغه مبه ری که وره و مه زنی ئیسلامه (صلی الله علیه وسلم).

__له ده ستدانی بینین و بینایی“ دل”:

یه کیکی تر له نیشانه و شوته ماکانی تاوان و نا فره مانی و سه رپیچی کردنی په روه ردگار (جل جلاله) نه مه یه که، بینایی و بینینی دل له ناو ده بات، تیشک و پووناکیه که ی له ناو ده بات و ده یکوژتینته وه، پښه ی زانستی لی ده به ستی و له نیوان دل و پښموونیدا له مپه ر و پښگریه کی که وره دروست ده کات.

ئیمامی مالیک له دیدار و چاوپښکه وتښکیدا له گه ل ئیمامی شافعی دا، دوی سه رنجدان و وردبوونه وه له توانا زانستی و ئیمانییه کانی نه و وتی: ((من هه ست نه که م که په روه ردگار تیشک و پووناکیه کی له دلی تودا پر شوق و پووناک کردووه ته وه، نه و نوور و پووناکیه به تاریکی و زولمه تی تاوان و سه رپیچی کردن له ناو مه به و خاموشی مه که)).

به هه رپیژه و نه ندازه ی که وا تاریکی و زولمه تی تاوان و گوناخ زیاتر بیت پووناکی و شه وقی دل که م و که متر ده بی، تا نه و شوپنه ی که دل وه که شه ویکی تاریکی بی شوق و پووناکی و پووشنایی لی دیت، به هو ی بی به ش بوونی له شوق و پووناکی،

۴۱ لیره دا مه به ست له و بینین و بینایی نه وه یه که، چای دل ده بینینی و نه و چاوه ش چای ناخه، نه گهر بینایی نه و چاوه پووناک و روشن و جوان بیت نه و ته وای جهسته ئاسوده و ئارام ده بییت و سودی لی ده بینینی، وه رگپری کورد.

وهكو ئادهميزادىكى كوئىر و نابينا كه له شه ويكى تاريك و له شوينىكى پر له ليژگه و خزگه دا دهكه ويته نيو هر چال و قورتيكه وه.

له م ريگه يه دا يا دهبيت به گوپرايه لى كردن و په رستش كردن داواى سه لامه تى و ته ندروستى بكه ين، يا خود به هوى سه ريپچى و نافه رمانى كردن و تاوان كردنه وه دهكه وينه نيو گوتم و گيژاوى سه ر ليشيواوى و گومپايى.

تاريكى دل به هوى كاريگه رى تاوانه كانه وه ده گوازيتيه وه بو پهل و نه دنامه كان و به هوى هيز و لاوازييه وه كاره كانى نه وان - پهل و نه دنامه كان - تووشى شله ژاوى و تيچيون دهكات.

هركاتى مردنى هاته پيشه وه و له مردن نزيك بوويه وه و به ره و دونياى به رزه خ ههنگاو هه لېگري، تاريكى گوپ نه و داده گري، وهك چون پيغه مبه رى خوا (صلى الله عليه وسلم) فه رمويه تى: ((ان هذه القبور ممتلئة على اهلها ظلمة وان الله ينورها بصلاتي عليهم))^{۴۲}.

واته: ((نه م گوپانه بو خاوه نه كانيان هه مووى تاريكييه، په روه ردگار به هوى دروودو سه لاوات ناردنى نه وان بو من - موحه ممه د - بويان دهكات به شه وق و پووناكى)).

كاتيكيش كه پوژى برياردراو و واده دراو (پوژى دوايى) ديته پيشه وه و ته واوى به نده كان كو دهكات وه، تاريكى دلى مروقه كانى نه هلى بى باوه پى و هاوه ل بپيار دهران (شريك)، تاوان و گوناخ به سه ر نيو چاوانياندا به دهرده كه ويته و وهك تاريكى و دووكل هه موويان نه وه ده بينن.

چ سزادانى له مه خراپتر، سزادانى كه ته واوى تام و چيژ و خوشييه كان و به خششه كانى دونيا له سه ره تاوه تا كو تايبى له كه ليذا شايه نى به راورد كردن و هه لسه نگاندى نيه ! وپراى باروودوخى مروقه نوqm بووه كان له تاوان و سه ريپچى كردن و پشت تيكردن و پوو هه لچرخاندى له حق و راستى و پووناكى و پووشنايى.

ته وهره ی سییه م: په رده ی نیوان دِل و خوی گه وره:

خوی گه وره ده فهرمویت (کلا بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون) سوورده تی نه لموته ففین، نایه تی ۱۴، ئیبنو عه باس و چهند موفه سیریکی دیکه ش بۆچوونیان وایه مه به ست له وشه ی (ران) له م نایه ته نه و تاوانه یه ک له دوی یه که یه، که ده بیته په رده یه ک و دِل داده پوښت، نه و په رده یه ش که دِل داده پوښن ده جوړن:-

۱- په رده ی له کارخستن، و نکوئی کردن له ناوو سیفاتی خوی گه وره، نه م جوړه یان له داپوښینه کانی تر نه ستوورتن، چونکه خاوه نه که ی هرگیز ناتوانیت خوا بناسیت و نایگاتی هره وه کو به رد ناتوانیت خوی به ره و سه ره وه بروت.

۲- په رده ی شیرک و هاوه ل بریاردان بۆ خوی گه وره، مه به ستیش لئی دلی خوی بۆ غیری خوا ته رخان و ملکه چ بکات.

۳- په رده ی بیدعه ی گوفتاری، وه که داپوښینی ئاره زووبازان و ته و قسه ی نابجی و خراپ به هه موو جوړه کانییه وه.

۴- په رده ی بیدعه ی کرداری، وه کو داپوښینی په رستش و ویردو زیکره داهینراوه کان.

۵- په رده ی نه نجامده ی تاوانه گه وره کان به په نهانی، وه کو په رده ی مله وپ و لووت به رزو پیا بزه کان و سه سوودی و شانازی و خو به زلزانه کان.

۶- په رده ی نه نجامده ی تاوانه گه وره کان به ئاشکرا، په رده کانیشیان له په رده ی نه نجامده ی تاوانه گه وره کان به په نهانی ته نکتره، هه رچه نده نه نجامده رانی تاوانه گه وره کان به په نهانی زیاتر په رستش و کوشش ده کن، به لام نه نجامده ی تاوانه گه وره کان به ئاشکرا نزیکترن له ته و به و گه رانه وه بۆ لای خوی گه وره، و دله کانیشیان سه لامه ت تره له دلی نه نجامده رانی تاوانه گه وره کان به په نهانی و دله کانیشیان باشتره.

۷- په رده ی نه نجامده ی تاوانه بچوکه کان.

۸- په رده ی زیاده پوییکه ران و ده سته لاکه ران له شته حال لکراوه کان.

۹- په رده ی بئ ناگیان له وه ی بوی خولقینراون و نه وه ی لیان داواکراوه، بئ ناگیان له ماف په روه ردگار له سهریان، له پرستش و یادکردنه وه ی و سوپاسگوزاری و به ندایه تی.

۱۰- په رده ی کوششکاری گورچ و خیرا له پرستش که له مه به ست لایداوه.

نهمانه ی باسمانکردن ده په رده ن که ده که ونه نیوان دل و خوی په روه ردگار وه، نهم په رده ن له چوار توخم دروست ده بن، نه وانه ش دروون و شهیتان و دنیاو ناره زوه، نهم په رده ن له هرگیز ه لئامالریڼ به بئ پشه کی شکردنی په که کانیان له دلدا.

نه و چوار توخمه ی باسمانکردن، گوftarو کردارو مه به ست و پڼگا تیکده دن، به پپی زال بوون و ده سه لاتیان، پڼگای گوftarو کردارو مه به ست ده گرن بؤ نه وه ی نه که نه دل، نه وه شی بگاته دل پڼگای نه وه ی لی ده گرن که نه گاته په روه ردگار.

نیوانی گوftarو کردار و نیوانی دل پڼگایه که هیه، به نده له م پڼگایه وه کوچ بولای دلی خوی ده کات، بؤ نه وه ی شته سهیره کانی نیو دلی خوی ببینیت، نه و پڼگرانه ی باسمانکردن له سر نه م پڼگایه ن، نه که ر له دژیان بجه نکیت و به دلسوزی به ره و لای دلی کوچ بکات نه وه ده یگاتی و به نیویشیدا ده سووپته وه، وله ویشه وه نؤقره ناگریت تا نه و کاته ی ده گاته په روه ردگاری، (وان الی ریک المنتهی) النجم نایه تی ۴۲، خوی که ورده ش به که یشتنی نه و پاداشتی زیده نیمان و یه قین و زانست و ژیری پیده به خشیت، بؤ نه وه ی پووخسارو ناوه وه ی پی جوان بکات، به مه ش پڼنمای ده کات بؤ جوانترین ناکارو باشرین کرده وه، و ه موو کرده وه و په وشتیکی خراپیشی لی دور ده خاته وه، خوی که ورده به به و زانسته ی که پپی به خشیه سه ربازانیکي بؤ فراهه م دینی که دزی پڼگره کان بجه نگی، بؤ نه وه ی بگاته په روه ردگاری.

به دنياهه ويستی و دهرهينانی خوشه ويستی دنيا له دلیدا دژی دنيا دهجهنگی، به شیوهیهك ئەگەر دنيا هاته سەر دهستی یان بۆ نێو مالهكه ی زیانی پێناگهیهنیت و له برپای به تینی به ئاخیرهت، كه م ناکاتهوه.

له دژی شهیتان دهجهنگیت بهوهی گوپراههلی ههواو ئارهزوو نابیت چونکه شهیتان له ئارهزووبازی جودا نابیتهوه.

به جیبهجیکردنی فهرمانهکانی پهروهردگار دژی ههوهسبازی دهجهنگیت، به شیوهیهك جگه له فرمان و حوكمی خوا، هیچ دهسهلاتیک بۆ ههواو ههوهس نامینیتهوه.

به هیزی دلسۆزی بۆ پهروهردگار دژی نهفس دهجهنگیت.

ئهوانه ی باسمانکردن، کاتیک دینه دی ئەگەر کردهوهکان پێهکیان دۆزیهوه له دلهوه بۆ لای پهروهردگار، ئەگەر بێتو کردهوهکان پێهك نه دۆزنهوه و نهفس زāl بوو به سهريدا، ئهوه دهکریت به بهندایهتی و خواپهرستی و دونیا نهویست ببینیت، بهلام له راستیدا دووره له خوا، بهلکو ئه نجامدهرانی تاوانه گه ورهکان نزیکترین له خوا تا ئه مانه، دلسۆزتر و نزیکترین له پزگاریبون.

سهیری سهجادی خواناس و دونیا نهویست بکه، که شوینه واری کړنووش به نێوچه وانیدا دیاربوو، چۆن زیاده پۆیی کردهوهکانی وای لیکرد به رانه به پێغه مبه ر صلی الله علیه وسلم قسه ی کرد، رق و کینه شی خسته نێو دلی هاوه لهکانی تاکو وایان لی هات خوینی موسلمانانیا به هه لال زانی.

سهیری ئه وه یخۆره سه رخۆشه ش بکه، که زۆر جاران ده یانهینایه لای پێغه مبه ر صلی الله علیه وسلم، و له سه ره یخواردنه وه هه ددی لی ده دا، به لام برپای به تینی و خوشه ويستی بۆ خواو پێغه مبه ر صلی الله علیه وسلم، بۆیه پێغه مبه ر صلی الله علیه وسلم نه هی کرد نه فره تی لی بکریت.

به مه بۆمان ده رکه وت زāl بوونی تاوان زیانی که مته ره له زāl بوونی گوپراهه لی.

به‌شی‌ه‌وته‌م

دلی‌زیندوو و پایه‌دار

ته وهری یه که م: ژيانی دل، بناغه و بنه‌مای ته‌واوی خیر و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کان

— ژيان و پووناکی دل، سه‌رچاوه‌ی خوشبه‌ختی :

بناغه و بنچینه‌ی ته‌واوی خیر و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کان و خوشبه‌ختی تیک‌پای
موسلمانان و ته‌نانه‌ت هم‌وو مروفه‌کانیش، گه‌یشتنه به که‌مالی و ته‌واوی ژيان و
به‌ده‌ست هینانی پووناکی و پوشنایی ژيان، چونکه ((ژيان و پووناکی)) سه‌رچاوه‌ی
ته‌واوی خیر و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانه. په‌روه‌ردگاری گه‌وره و به‌ده‌سه‌لات فه‌رموویه‌تی:
﴿أَوْمَن كَانَ مِيتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ
بِخَارِجٍ مِنْهَا﴾ سووره‌تی نه‌نعام ۱۲۲.

واته: ئایا نه‌و که‌سه‌ی که مردوو بوو (به‌هو‌ی بی‌باوه‌پیه‌وه) نینجا (به‌هو‌ی
نیمانه‌وه) زیندوومان کرده‌وه و نوور و پووناکییه‌کمان بو‌ساز کرد له ژیانیدا (که
قورئانه) له‌ناو خه‌لکیدا پیتی ده‌روات و هه‌لس و که‌وتی پی‌ده‌کات (هاند‌هریتی بو‌
هم‌وو چاکه‌یه‌ک و ده‌یگیریتته‌وه له هم‌وو خراپه‌یه‌ک، ئایا نه‌و که‌سه) وه‌کو نه‌وه وایه
که له‌ناو تاریکییه‌کاندا گیري خواردوووه و لیتی ده‌رناچیت؟.

په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به‌ده‌سه‌لات له‌م ئایه‌ته پی‌روژده‌هه‌ردوو بناغه و بنه‌مای
(ژيان و پووناکی) له پال‌یه‌کترا باس کردوووه. چونکه هیز و توانایی، بیستن،
شه‌رم و خاوتنی، دلیری و چاو نه‌ترسی، پشوو‌دریزی و نه‌رزش و به‌ها نه‌خلاق‌ی و
په‌وشته‌کانی ترو حه‌ز لیک‌کردن و خوش‌ویستنی چاکه‌کان و نه‌فهرت کردن له خراپه‌کان،
به‌هو‌ی ژيان و پو‌حه‌وه گونجاو و مومکینه. به‌هه‌ر نه‌ندازه و پیزه‌ی که ژيان و پو‌حی
ئاده‌می گه‌شه بکات و به‌هیز بیت نه‌و تاییه‌تمه‌ندیانه‌ش — ژيان و پووناکی — تئیدا
گه‌شه ده‌که‌ن و به‌هه‌ر نه‌ندازه‌یه‌کیش که ژيان و پو‌حی نه‌و لاواز بیت، نه‌و
تاییه‌تمه‌ندیانه‌ش له مروفدا لاواز ده‌بن. شه‌رم و حه‌یا له ده‌ست پیکردنی ناشیرینی و

ناپه سهندی به پڙه‌ی ژيان و سه قامگیری و پایه داری پوخی مړه وه وابه سته یه . هرکاتې خراپه و ناپه سهندی پو بکه نه دلّیکی سالم و تهن دروست و خاوه ن ژيانه وه ، سروشتی نه و دلّه به جوړیکه که نه فره تیان لی ده کات و دووره په ریژیان لی ده کات و دوور ده که ویتنه لیبان . به لām دلّی مردوو دلّی که تووشی مردنی مه عنوی بووه ، (واته له ناووه خودی دلّه که مردوو و گهر تاوان بکات هست به په شیمانی و دلته نگی ناکات، وهرگیږی کورد) . چاکه و خراپه ، حق و ناحق ، دیار و نادیار ، به لایه وه فرق و جیاوازی نیبه . وه ک چوّن عبداللهی کوپی مه سعود ده لیت: ((که سیک که خاوه نی دلّیکی تامه زړو به دیار و (معروف) و هراسان و پاکردو له نادیار و خراپه (منکی) به هره مه ند بی، ده مری و له ناو ده چی)).

دلّی نه خوش، دلّی که تووشی نه خوشی به دواکه وتن و به دواچوونی پاکیشانه نارپه واو ړیگه پینه دراوه کان بووه ، سروشت و مه یلی به جوړ و شیوازی که ، وپړای نه خوشی و لاوازی و بی هیزی خوئی، خوئی ده داته ده ست پیسی و ناپه سهندیه کانه وه .

هه روه ها هرکاتې پووناکی و پووشنایی دلّ زیاتر بیت، پوواله تی زانیاریه کان و چیبه تی و جه وه ری شته کانی به و جوړه ی که هیه به لایه وه پوون و به دیار ده که ویت و ناشکرا ده بیت، زهریفی و جوانیبه کان و چاکه کانی به لاوه ناشکرا و به دیار ده که ون و له ړیگه ی ژيان و سه قامگیری و پایه داری خوینه وه نه وه لده بژیري و خراپه و ناپه سهندیه کانیش به لایه وه ناشکرا و به دیار ده که ون و لیبان دوور ده که ویتنه وه .

په روه ردگاری مه زن و به توانا له چه ند بابه تیکی جیاوازا نه م دوو بناغه و بنه مایه ی - ژيان و پووناکی - له قورثانی پیروژدا باس کردوو و له وانه ده فره موویت: ﴿وَكَذَلِكَ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ رُوحًا مِنْ اَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْاِيْمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُوْرًا نَهْدِي بِهٖ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا﴾ سووره تی شوورا ۵۲.

واته: نه ی موحه ممد (صلی الله علیه وسلم) نا به و شیوه یه ی که وتمان نیمه قورثانمان بو په وانه کردیت له لایه ن خوّمانه وه (که ژيان به خشه به پوچ و گیان و

عهقل)، تو نه تده زانی ئیمان چیه و قورئان چیه، به لام ئیمه نه م قورئانه مان کرده پووناکی و نوریک که هیدایهت و پینموونی هرکس که بمانه ویت له بهنده کانمانی پی ده کهین، (نه وانه ی دلی بو ده که نه وه و به چاکی گوئی بو ده گرن).

له م ئایه ته پیروژه دا پوچ که (ژیان) له پیگه ی نه وه وه دهسته بهر ده بیته و (نور) که پووناکی و بریسکه له وه وه بهرهم دیت، له پال یه کتردا هیناوییه تی و نه م بابه ته ی وه بیر خستووینه ته وه که نه و په رتووکه ی که و ناردوویه تی بو پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) هردوو بنه ما و بنچینه که ی - ژیان و پووناکی - له خو گرتووه، چونکه قورئانی پیروژ (پوچیکه) که دله کان به هوئی نه وه وه ژیانی پاسته قینه ده دوزنه وه و (پووناکییه که) که پوشنایی و ئاورنگ و بریسکه ده به خشی.

به هه مان شیوه که په روه ردگاری گوره و به ده سه لات (جل جلاله) ده فه رموویت:

﴿أَمَّنْ كَانَ مِثْلًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ سووره تی نه نعم ۱۲۲.

واته: ئایا نه و که سه ی که مردوو بوو (به هوئی بی باوه پییه وه)، نینجا (به هوئی ئیمان وه) زیندوو مان کرده وه و نور و پووناکییه کمان بو ساز کرد له ژیانیدا (که قورئانه) له ناو خه لکیدا پیی ده پوات و هه لئس و که وتی پی ده کات (هاندهریتی بو هه موو چا که یه ک و ده یگ پیتته وه له هه موو خراپه یه ک، ئایا نه و که سه) وه کو نه وه وایه که له ناو تاریکییه کاندایه گی ری خواردوو وه لئی ده رناچیت، هه روه ها ئا به و شیوه یه که ده بینریت نه و کارو کرده وه ی که ده یکه ن بو یان پارێنرا وه ته وه.

واته که سه ی که بی باوه پ بووه و دلی تووشی مردنی مه عنه وی بووه و - واته له ناخه وه نه و دله مردوو وه هه ست به تاوان و گوناخ ناکات - به تاریکی و نه زانی و نه قامیدا تقوم بوو بوو به لام ئیمه پینموونیمان کرد بو سه ر پیگه ی گه شه کردن و ئیمان و دلمان زیندوو کرده وه و پووناکی و ئاورنگمان پی به خشییه وه.

بی باوه په هوډی پشټ ټیګردن و پوو هه لچه رځاندن له گوږپایه لې و نه زانی و نه قامی به رامبه ر به ناسین و به کخوایه رستی و نایین و شریعت و بی ناګایی و ګرنګی نه دان به به ده ست هیڼانی پشک و به شی خوږی له په زامه ندی په روه ردگار و هه ول و کوشش و هه نګاو نانی بو دهرباز بوون و به خته وه ری و خوشبه ختی خوږی، وه ک مردوویه ک ته ماشا ده کات، که هیچ کاتیګ سود و قازانجیګی بو خوږی فراهه م نه کردووه و زهره رو زیانیګی له خوږی دور نه خستووه ته وه و لای نه بردووه، به لام په روه ردگار نه ویی پښمونی کردووه بو نیکلام و به هوږیه وه پوڅیګی تر ټیډا سه ری هه لداوه، که له پڼګه ی نه و پوڅه وه به دروستی به رژه وه ندییه کانی ده دوزیته وه و دیاری ده کات و بو دهرباز بوون و پزگار بوونی له تووړه یی په روه ردگار و سزادانه کانی، هه ول ده دات و ټیډه کوڅی.

نه و دوی به ده ست هیڼانی ژیاننکی تازه و دووباره، حق و پاستییه ک که چاوی بینینیانې نه بوو هه ست پی ده کات و ده یانیننې و به نه زانی و نه قامی خوږی هه ستیان پی ده کات و دوی نه وه ی که پشټی کردبووه حق و پاستی و پووی لې هه لچه رځاندبوون پڼګه ی حق و پاستی ګرته به ر و پووناکی و پوښنایی بو په یدا بوو که به که لک وه رګرتن لئی له نیو خه لکیدا ده ژیت و ژیان ده باته سر، وه به پیچچه وانه ی بی باوه په کانه وه که له تاریکی و تاواندا جیګیرن و قه راریان ګرتووه. نه و له پوښنایی و پووناکی و پښمونی دا هه نګاو هه لده ګرې و هه نګاو ده هاوې.

لیلي بوجهك مشرق وظلامه فی الناس ساري
الناس فی سدف الظلام ونحن فی ضوء النهار

واته: شه وی من، به پوښنایی و پووناکی پوو و پووخساری تووه پوښنه، به لام تاریکی شه و خه لکی داپوښیوه، خه لکی له تاریکی زولم و بیزاریدا جیګیرن، به لام نیمه له پووناکی و پوښنایی پوژدا هه نګاو هه لده ګرین و هه نګاو ده هاوین.

— نمونه یه که له ناو و ناگر:

په روږدگار له په یوه ندی له گه ل (په یامی ناسمانی و بنده کانیډا) نمونه و یتنه له ناو و ناگر ده یتنه وه:

سه باره ت به نمونه ی به که م ده فـرمو یت: ﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ﴾ سوږه تی په عد ۱۷.

واته: هر ټولو له ناسمانه وه بارانی باراندووه، به ټه ندازه ی ټو ډول و شیوه به هو ی ټو بارانه پر دېن (ټینجا لافاو یت دروست ټه بیت) ټو لافاوه که ف و کولی به رز ه لگرتووه، (ټه مه نمونه ی به که می حق و ناحقه، بو نمونه ی دوهم ده فـرمو یت) هـروها له سـهـر پووی ټو کانزایانه ی که ناگری تی به ر ده دن و ده یتو یتنه وه به ناگر بو دروست کردنی خشل وه کو (ټالټوون و زیو) یاخود بو پیو یت تر (وه کو ناسن و مس و قورقوشم) که ف و کول دروست ټه بیت وه کو که ف و کولی سـهـر ټاوه که، ټا به و شیوه یه خوا نمونه ده یتنه وه بو حق و ناحق، بو راست و ناراست، جا ټه وه ی که ف و کول و بی سوود و بی که لکه ده پوات و ده پو و کیتنه وه، به لام ټه وه ی که سوود به خش و به که لکه بو خه لکی، له سـهـر زه وی دا هر ټه وه ده یتنه وه، ټا به و شیوه یه خوا نمونه جوړا و جوړه کان ده یتنه وه، (دیاره که به تال و ناحقه ی که ف و کول و ته مه ن کوتان، حق و راستیش ټاوه پاکه که یه و کانزا به سووده کانن ده یتنه وه هـمیشه له زه و یتیدان.

په روږدگار (په یام و وهی) خو ی چواندووه به ناو که ژیان و ژیان به سـهـر بردنی لی په یدا ده بیت، هـروها چواندوویه تی به ناگریش که پووناکي و پو شنایی لی فه راهـم ده کړیت و به ده ست دیت.

په روه دگار ناماژه ی به م بابه ته کردوه که هر دهشت و شیو و دولی به نه ندازه ی خوئی ناو و لافاو له خوئی تیده په پینن و پیددا ده پوات، شیو و دولی گه وره تر ناوی زیاتر و دول و شیوی بچو وکتر ناوی که متر، دلّه کانیش هاوشیوه ی نه و شیو و دولانه، دلّه گه وره و مه زنه کان جیگه و شوینی زانست و ناسینی زیاتریان هیه و دلّه بچو که کانیش به نه ندازه ی خوئی لینیان به هره مند ده بن. هه روه ها گومان و هه وا و ناره زوو گه لی که هندی له دلّه کان له خوئی اندا کوئیان ده که نه وه و به هوئی بوونی پووناکی و پوشنایی په یام و وهی له و دلانه دا، نه وانی له به کتر جیا کردوه ته وه و چواندوویه تی به ته وای نه و شتانه ی که لافاو ده کان له گه لی خوئی اندا ده گوازیته وه.

هه روه ها له ناوچوونی نه و گومان و ناره زوو و هه وایانه ی به هوئی کاریگری بوونی زانستی به که لک و به سوود و ناسین و ناشنایه تی و یستراو و ناره زوو کراو چواندوویه تی به له ناو بردنی که فی سهر ناو و مانه وه ی نه و شته ی که بو خه لکی به سوود و به که لکه.

به لام سه باره ت به نمونه ی دووهم، واته چواندنن په یام و وهی به ناگر که ناپاکی و پیسیبه کان له ماده کاتزاییه کان جودا ده کاته وه و پاکی و خاویتبیان پی ده به خشی، ده فهرموویت: ﴿مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ (۱۷) صُمُّ بَكْمٌ عُمِي فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ﴾ سوورده تی به قهره ۱۷ - ۱۸.

واته: نمونه و وینه ی نه وانه وه که سیك وایه: ناگریك دابگرسینیت (بو سوودی خوئی و هاوړیکانی) که چی کاتیک هه لگیرساو ده وروویه ری خوئی پوناک کرده وه، خوا پووناکییه که یان لی بکوژینیت ته وه و له چه نده ها تاریکی دا جیئیان به یلیت و هیچ ترووسکاییه ک نابین و پی درناکه ن، نه وانه که پ و لال و کویرن (له ناستی حق و راستی دا) و ناشگه پینه وه (بو سهر هیدایه ت).

پاشان په روه ردگار ده فهرمویت: ﴿أَوْ كَصَيِّبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَرَّتِ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ﴾ سوورده تی به قهره ۱۹.

واته: یاخود وینه یان وه که سانیك وایه به ده ست بارانیکی لیزمه وه گیریان خوار دبیت، که په له هوری تاریک و هوره تریشقه و برووسکه ی هه بیت، له تاو ده نگی برووسکه که په نجه یان ده ناخن به گوچکه یاندا له ترسی مردن، خوایش گه ماروی کافرانی داوه (بارانه که قورثانه و برووسکه کان، ترساندنې دوپووه کانه که حه ز به بیستنی ناکه ن)!

نیمه له په رتوکه کانی (المعالم) و (الوابل الصیب) دا به دور و دریژی له باره ی فلسفه جیگیره کان له م دوو نمونه و نهینیا نه قسه مان کردووه.^{۴۳}

__ درووستکردن و چاکسازی کردنی دل مه رجداره به دوو بنه ماکه؟

مه به ست نه مه یه که به رژه وه ندی و به خته وه ی و خوشبه ختی دل، له پال هینانه دی و ده سته به رکردنی نه و دوو بنه ماو بنچینانه دایه.

په روه ردگار ده فهرمویت: ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ﴾ (۶۹) لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقُّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ سوورده تی یس ۶۹ - ۷۰.

واته: نه وه ی که فیرمان کردووه ته نها یاد خه ره وه و قورثانیکی ئاشکرا و پوونه، نه م قورثانه بو نه وه یه نه و که سانه بیدار بکاته وه که زیندوون (دل و عقلیان زیندو و هو شیاره) تا بریاری خوا له سهر کافران جی به جی بکریت (بریاری سهرگه ردانی دنیا و سزای قیامت، نه گه ر باوه پی پی نه که ن.

نامارزه ی به م راستییه کردووه که به ئاگابوون و که لک وه رگرتن له قورثانی پیروژ، ته نیا بو نه و که سانه فراهه م ده بیت که خاوه نی دلکی زیندو و هو شیار بن. وه که

چون له جیگه یه کی تردا ده فره مویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ سووره تی ق ۳۷.

واته: به پاستی نا له و به سه ره اتانده دا یاده و هری هیه بو که سیک دلیکی زیندوی هه بیت، یا خود گوی بو قورئان پادیریت، له کاتیکدا ئاماده بیت بو فره مانبه رداری و کردنی هه موو کاریکی دروست.

هه روه ها فره مویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ سووره تی نه نغال ۲۴. واته: نهی نه و که سانه ی باوه پتان هیئاوه، به دهم بانگه وازی خوا و پیغه مبه ره وه بچن کاتیک بانگتان ده کات بو به رنامه و پربازیک که ده تانزینیتیه وه و زیان به خشه، چاک بزنان به پاستی خوا (زور به ناسانی) ده توانیت ده سه لاتی بکه ویتیه نیوان ناده میزاد و (ئاواته کانی) دلییه وه (به گوږینیان)، بیرتان نه چیت به پاستی هه ر بو لای نه ویش کو ده کرینه وه.

له م نایه ته پیروژه دا په روه ردگاری مه زن و به ده سه لات (جل جلاله) پیمان ده فره مویت: ژبانی پاسته قینه ی ئیمه ته نیا له ریگه ی هه ول و کوشش بو به ده ست هیئانی (زانست و ئیمان) ده سه ته به ر ده بی و دیته دی. که واته به دیار ده که ویت که بی به ش بوون له ناسین و ئیمان، ده بیته هو ی مردن و له ناو بردنی دل.

په روه ردگار به و که سانه ی که وه لایمکی ئیجایی ناده نه وه به بانگه ښت و بانگ کردنی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم)، چوواندونی به مردوه به خاک سپړدراوه کان، نه م چووانده، چوواندنیک زور جوان و په وایه، چونکه جهسته و لاشه ی نه و که سانه ی که دلایان تووشی مردنی مه عنه وی بووه، - نه و جهسته و لاشه یه - بووه ته گوږستانی دل که کانیا، دل که کانیا مردون و له گوږستانی جهسته یاندا نیژاون و به خاک سپړدراون!

په روه ردگاری زانا و به ده سولات ده فهرموویت: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ﴾ سوورده تی فاتر ۲۲.

واته: زیندووان و مردووانیش هاوتای یه ک نین بیگومان خوا پاستی دهدات به گوئی هه ر که سیځدا بیه ویت، به لام تو نه ی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ناتوانیت په یامه که ت بگه یه نیت به و که سانه ی که له ناو گوژدان (مه به ست کافرانه که وه ک مردووانیستن و نه گه ر بشیستن سوودی لی وهرناگرن)!

شاعیریک هوژراوه یه کی سهرنج پاکیشی هوژیوه ته وه و ده لی:

وفي الجهل، قبل الموت، موت لأهلهم واجسامهم قبل القبور، قبور
وارواحهم فی وحشة من جسامهم وليس لهم حتی النشور نشور

واته: ((نه زانی و نه فامی پیش مردن، مردنی نه زانان و نه فامانه، وه جهسته کانیان پیش گوژ، گوژی نه وانه. پووجه کانیان له گه ل جهسته کانیاندا له مه ترسی و سام و ترسدان، به لام نه وانه تا کاتی دیاری کراویان به خه به رنایه)).

له بهر نه مه یه که په روه ردگار له وه حی و په یامی که ناردوویه تی بو پیغه مبه ران (سه لامی خویان له سهر بیت) به (پوچ) ناوی دهبات. به هه مان شیوه که ده فهرموویت: ﴿رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْزِلَ يَوْمَ التَّلَاقِ﴾ سوورده تی غافر ۱۵.

واته: نه و په روه ردگار په له و پایه ی زور بلنده، خاوه نی ته ختی فهران په وایی تاییه تی خویه تی، نه و زاته وه حی و نیگا به فهرمانی خوی دهنیریت بو هه ر کام له به نده کانی که خوی بیه ویت، (قورئان پوچه، چونکه ژیان به خشه به عه قل و دل و دهررون)، بو نه وه ی خه لکی بترسینیت له پوژی به یه ک گه یشتنه وه (گه یشتنه وه ی پوچ به جهسته، گه یشتنه وه ی ناده میزاد به کرده وه کانی).

وه فهرموویه تی: ﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا.....﴾ سوورده تی شورا ۵۲.

واته: نه ی موحه ممد (صلی الله علیه وسلم) نا به و شیوه یه کی که وتمان ئیمه قورئانمان بو په وانه کردیت له لایه ن خوئمانه وه (که ژیان به خشه به پوچ و گیان و عه قل).

چونکه ژيانی حەقیقی و پاسته‌قینه‌ی پوچ و دلەکان په‌یوه‌سته به ناسین و ناشنایه‌تی و په‌پره‌وی کردن له وه‌حی و په‌یامی ئاسمانی. ئەمه هه‌مان ئەو ژيانه خوش و جیّ په‌زامه‌ندییه‌یه که په‌روه‌ردگار که‌سانی که له وه‌حی و په‌یامی ئاسمانی ئاگادار و شارەزا بن و په‌پره‌وی ئی بکه‌ن، به‌هره‌مند ده‌کات.

په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ سوورده‌تی نه‌حل ۹۷.

واته: ئەوه‌ی کاروکرده‌وه‌ی چاکه‌ی کردبیت، پیاو بیت یان ئافه‌رت بیت، له کاتیکدا بروادار بیت، سویند به‌خوا به‌ژيانیکی کامه‌ران و ئاسووده له دونیادا ده‌یژینن، له قیامه‌تیشدا پاداشتیان به‌جوانتر ده‌ده‌ینه‌وه له‌وه‌ی که ئەوان ده‌یان کرد. په‌روه‌ردگاری زانا، دانا و کاربه‌جی ته‌نیا ئەوانی له به‌هره‌مند بوونیان له ژيانیکی خوش و پاک له دنیا و دواپوژدا تایبه‌ت کردوه.

هه‌روه‌ها فه‌رموویت: ﴿وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ....﴾ سوورده‌تی هود ۳.

واته: هه‌روه‌ها خه‌لکینه! داوای ئی خوشبوون له په‌روه‌ردگارتان بکه‌ن، له‌وه و دوا بگه‌رینه‌وه بولای، ئەو کاته به‌چاکه‌ی ده‌تان ژینیت، به‌ژيانیکی چاک، تا کاتیکه‌ی دیاری کراو هه‌روه‌ها پاداشتی هه‌موو خاوه‌ن چاکه‌یه‌ک به‌زیاده‌وه ده‌داته‌وه، خو ئەگه‌ر ئیوه پشت هه‌لکه‌ن و گوێپایه‌لی فه‌رمانی خوا نه‌بن، ئەوه به‌پاستی من – مه‌به‌ست له پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویسته – ده‌ترسم که سزای پوژیکی گه‌وره و سه‌خت یه‌خه‌تان پێ بگریت (که پوژی قیامه‌ته، یان ئەو پوژه‌ی خوای گه‌وره له ناوتان ده‌بات).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿...لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ﴾ سوورده‌تی نه‌حل ۳۰.

واته: بۆ ئەو که‌سانه‌ی که له‌م جیهانه‌دا چاکه‌یان کردوه، چاکه‌ی دیته‌وه پێیان، بێگومان جیگه و پێگه‌ی ئەو جیهانه‌ خوشتر و چاکتر و سازگارتر و پر له‌ناز و نیعمه‌ت

تره (بهراورد ناکریت له گه ل دنیادا) ئای که چهنده جیگه و پیگه و کۆشک و ته لاری خواناس و پاریزکاران سازگار و خوش و جوان و پازاوهیه.

پهروهردگاری مه زن و به دهسه لات ئامازه ی بهم بابه ته کردووه که، کهسه پاک و چاکه کان و پاریزکارانی به هوئی پاک و پاریزکاری کردنیان - له تاوان و سه ریچی - له دنیا و دواپوژدا سه ره برز و به خته وهریان دهکات و کهسه پیس و خراپکاره کان و له خوا نه ترسه کانیش به هوئی ناپاکیه کان و خو نه پاریزیه کانیاں له دنیا و دواپوژدا بچوک و به دبخت و چاره پهشیان دهکات.

پهروهردگاری مه زن و به دهسه لات دهفه رموویت: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرُّجُسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ سوورده تی نه نعم ۱۲۵.

واته: جا نه و کهسه ی (خیری تیدا بیت) و خوا بیه ویت هیدایه تی بدات، نه وه سینه ی ساف و پاک و ئاماده دهکات بو ئایینی ئیسلام، نه و کهسه یش خوا بیه ویت گومرای بکات، نه وه دلّی ده گوشت و سنگی توند دهکات و هه ناسه ی سوار ده بیت، هه ره و نه وه ی به ره و ئاسمان به رز بیته وه (چون تووشی ته نگه نه فه سی و دلّ ته پی و خوین بهر بوون ده بیت)، ئا به و شیوه یه خوا گومرای و پیسی هاوه لگه ری له سه ر دلّی نه وانه داده نیت که باوه پ ناهینن.

نه هلی پینموونی و ئیمان له کرانه وه و فره خانه ی سنگ و به رینی و به رفراوانی دلّ به هره مه نندن، به لام نه هلی تاوان و بی باوه پان، له دلّته نگ و نا فراوانی سنگ و دلّره قی، پهنج و ئازار ده کیشن.

پهروهردگاری که وه و به دهسه لات دهفه رموویت: ﴿أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ...﴾ سوورده تی زومه ر ۲۲.

واته: جا ئایا نه و کهسهی که خوای میهره بان سنگی گوشاد کردوه بو ئیسلام و له
سه ر پټیازی نوور و پووناکی په روه ردگارییه تی، وهك نه و کهسه وایه که
پیچه وانه یه...؟!

نه هلی ئیمان له پووناکی و پووشنایی و به رفراوانیدان، به لام نه هلی بی باوه پی و
گومپایی له تاریکی و دلپه قی و لاوازی دلدا به سه ر ده به ن.
له به شی تاییه ت به پاکی و خاوینکردنه وهی دلدا له م باره یه وه زیاتر قسه ده که یه و
ده دوین: مه به ست نه وه یه که ژیان و پووناکی و پرشنگذاری و ئاورنگی دل،
سه رچاوه ی ته واوی چاکه و به خته وه ری و خوشبه ختییه کانه و مردن و تاریکی دل
هوکاری ته واوی خراپه و به دبه ختی و چه رمه سه رییه کانه.

ته وه ری دووهم: ژیانی دل له پال تیگه یشتن و فیربوونی حه ق دا

__ دوو هیزی زانست و ویست (العلم والارادة):

له ویوه که دل له دوو جوړه هیز به هره مه ند و به رخورداره:

- هیزی زانست و جیاکردنه وه.

- هیزی ویست و چه ز لی کردن.

ژییری و (کمالی)، خیر و چاکه ی نه و له پال به کاره یتان و که لك وه رگرتن له م دوو
هیزه به ئاراسته ی هیئانه دی خیر و به رژه وه ندییه کان و هیئانه دی چاکه و
به خته وه ری و کامه رانی نه وه.

ژییری و ماقولی (کمال)، گه شه کردنی که مال و ژیری له به کاره یتانی هیزی زانست له
درک کردن و تیگه یشتن و ناسینی حه ق و پاستی و به چاکتر زانین و به رز نرخاندنی
نه وه به سه ر ناحه ق و باتلدا.

- هه رکه سی حه ق و پاستی نه ناسی، له گومپایی دا هه نگاو هه لده گری و سه ر
لیشیواو و په ریشان ده بیئت.

– هرکه سئ حق و پاستی ناسی و هیچ و پوچی (باتل) به باشر زانی، ده که ویته بهر توو پیهی په روه ردگار.

به لام هرکه سئ حق و پاستی بناسی و په پره وی لی بکات، نه هلی به خشش و کامه رانی و خوشبه ختیبه.

په روه ردگاری مه زن داوی لی کردوین که له نویژه کانماندا داوی لی بکهین پینمونیمان بکات بو سر پیگی نه وانه ی که له به خششه کانی په روه ردگار به هره مەندن، نه ک پیگی نه و که سانه ی که که وتوونه ته بهر قین و توو پیهی خوداوه ندو یاخود له پیگی گومپایی دا هه نگاویان هه لگرتووه.

بوپه به هوئی فره خودایی له نه زانی و نه قامی و جاهلییه تدان، نزیکترن له گومپایی و تاریکییه وه، به لام یه هود که گه لیکه نه هلی پقه بهری و قبول نه کردنی حق و پاستی، نزیکترن له و گه له ی که که وتوونه ته بهر پق و توو پیهی خودا.

به لام نه هلی پینموونی، ئیمان، یه کخوایه رستی و دادگه ریه که نه هلی به خشش و "منعم علیهم" ن.

له م باره یه وه سفیانی کوپی عویهینه (خوای لی پازی بیټ) وتوویه تی: ((هر یه کئی له موسلمانان که تووشی تاوان و سه ریچی بیټ، وه ک نه صرانیه کان لی دیت و هریه کئی له زانایان که تووشی خراپه و تاوان بن، وه ک یه هودییه کانیاں لی دیت و هاوشیوه ی نه وانن، چونکه خاچ په رسته کان به بی زانست و له پووی نه زانییه وه په رستش نه نجام نه دهن، به لام جووله که کان (یه هودییه کان) حق و پاستی ده ناسن و ده یزانن به لام په پره وی لی ناکه ن و به پیچه وانه ی نه و حق و پاستیه کار ده که ن و پیگی بی باوه پی و پکا به ریاں گرتووه ته بهر)).

له مسندی ئیمام نه حمده و سننی ترمزیدا له (عدی کوپی حاتم) هوه (خوایان لی پازی بیت) هاتووه که پیغه مبه (صلی الله علیه وسلم) فرمویه تی: ((اليهود مغضوب عليهم، والنصارى ضالون))^{۴۴}.

واته: ((جووله که کان (یهودییه کان) نوممهت و گه لیکن که که وتوونه ته به رپی و تووپی پی په روه ردگار هوه (جلّ جلاله) و گاورد و خاچ په رسته کانیش خه لکانیک و که سانیکن که وا پیگه یان ون کردووه)).

__ ناسین و پهیره وی کردن له حق و راستی:

په روه ردگار (جلّ جلاله) له زوریک له نایه ته جوانه کان قورئاندا ئه دوو بنه ما و بنچینه یه ی - ناسینی حق و راستی پهیره وی کردن لی - له پال یه کتردا باسکردووه و باسیانی فرمووه: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ سووره تی به قهره ۱۸۶.

واته: ((نه ی موحه ممه (صلی الله علیه وسلم) نه گه به نده کانم پرسیارت لی بکه ن ده باره ی من، نه وه من نزیکم لیپانه وه، به هاناو هاواری دوعا که یانه وه ده چم هر کاتیک لیم بپارینه وه و نزا بکه ن، ده با نه وانیش به دم بانگه وازی منه وه بین و باوه پی دامه زراو به من بهیننن بو نه وه ی پیگای هوتشیاری و ناگایی بگرنه بهر (بو به ده ست هینانی سهر به رزی و سهر فرازی ههردو جیهان)).

له م نایه ته پیروژه دا په روه ردگار وه لام دانه وه و قبول کردنی حق و ئیمانی به خودی خو په وه پیکه وه هیناوه.

هه روه ها ده فرموویت: ﴿...فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ سووره تی نه عرف ۱۵۷.

واته: ((جا ئه وانه ی باوه پریان به پیغه مبه ر هیناوه و پشتیوانیان لی کردووه و پشتگیریان کردووه و شوینی ئه و نووره که وتوون (که قورئانه) و هاوپی له گه لی دا په وانه کراوه، هر ئه وانه سهر فراز و پزگارن)).

وه هه روه ها ده فهرموویت: ﴿الْم (۱) ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ (۲) الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (۳) وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (۴) أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ سوورده تی به قهره ۱ - ۵.

واته: ((به (ئه لیف، لام، میم) ده خوینرینه وه، هر خوا خوئی زانایه به نهیئی ئه و پیتانه، ئه و قورئانه کتیبیکه هیچ گومانیکه تیدا نییه، (که له لایه ن خوا ی په روه ردگاروه په وانه کراوه به جیره ئیلدا بو پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) که مایه ی پتیموونی و سه رچاوه ی هیدایه ته بو خواناسان و پارێزکاران (که ئه وانه ن فره زه کان جی به جی ده کن و له حه رام خو یان ده پارێزن، له پووی بیروباوه پ و کردارو گوفتاره وه). ئه وانه ی باوه پ به نه بینراوه کان ده هیئن (وه ک خوا و فریشه و ئه وانه ی خوا باسی کردوون و ئیمه نایان بینن)، هه روه ها نوێژه کانیش به چاکی ئه نجام ئه دهن و له و پزق و پوزییه (حه لاله ی پیمان به خشیون، ده به خشن. (له هه مان کاتدا) ئه وانه باوه پ ده هیئن به و (په یامه ی) که بو تو (ئه ی موحه ممه د) دابه زینراوه و به و په یامانه ش که بو (پیغه مبه ران) ی پیش تو دابه زینراوه، دلنیاش ده بن که پوژی دوایی پیش دیت و قیامه ت هه ر به رپا ده بیئت. ئا ئه وانه له سه ر شا رێگه ی هیدایه تی په روه ردگارییان و هه ر ئه وانیش سه رفراز و سه رکه وتوو (ئه مانه بنه ما سه ره کییه کانی نیمان و نیسلامن)).

هه روه ها ده فهرموویت: ﴿...وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ...﴾ سوورده تی به قهره ۱۷۷.

واته: ((کرداری چاک و کاری باش بریتیه له وهی که ئاده میزاد باوه پی هینا بیئت به خوا و به پوژی دواپی و به فریشته کان و به کتیبه کان و به پیغه مبه ران، هه روه ها مال و سامانی به خشی بیئت - له گه ل خوشه ویستی دا بوئی - به خزمان و هه تیوان و هه ژاران و پیوواران و داواکاران و له پیناوی ئازاد کردنی به نده کاند، هه روه ها نوژی به چاکی نه نجام دابیئت و زه کاتیشی له مال و سامانی ده رکربییئت)).

وه هه روه ها ده فهرموویت: ﴿وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ﴾ سوورتهی عه صر ۱ - ۳.

واته: ((سویند به زه مانه، سویند به کاتی عه صر، به پاستی ئاده میزاد له زهره رهنندی و خه ساره تمه نیدیایه، بیجگه له وانهی که باوه پریان هیناوه و کار و کرده وهی چاکیان نه نجام داوه و ئاموژگاری به کتریشیان کردوه که هه میسه پابه نندی حه ق بن (پابه نندی حه قیش پیویستی به خوگری هه یه)، له بهر ئه وه به رده وام ئاموژگاری به کتریان کردوه تا هه میسه و به رده وام، خوگر و ئارامگریش بن)).

په روه ردگار (جلّ جلاله) به زه مان و کات که هه ل و ده رفته بو هه نگاو هه لگرتن و هه نگاو نان بو کار و کرده وهی چاکه و کامه ران به خشی و یاخود خراپه و زیان بار و به دبختی و چاره پرهش، سویندی خواردوه که ته وای مروفه کان جگه نه وانهی که توانای زانستی و ئیمانی و کاری چاکه ی خویانیان له پیگه ی په پره وی کردن له په روه ردگار به هیز کردوه، له تیاچوون و زهره ر و زیاندان و ته وای که مالی نه فسی نه وان له م ناسین و ئیمان و کاره چاکه دا شاراوه یه.

دوا ی ئه وه خه لکانی تر به ره و لای ئیمان و کار و کرده وهی چاکه بانگ بکات و نه وان له پیگه ی گه شه کردن و گه وره بوون و کاملی و ته وایدا جیگیر بکات و دایان بنی، مه رجی ئه وهش خوڤاگری و پشوو دریزییه له به رامبه ر کیشه و گرفته کان و به رامبه ر پیگر و له مه ره کاند.

ئەهلی ئیمانی که به هۆی زانست و ئیمان و کارو کرده وهی چاکه، نه فسی خوئیانیان له پێگهی گهروهوون و گهشه کردن و به ره و پیشه وه چووندا جێگیر کردوه و به هۆی فیژکردن و پهروه ده کردن و ئاراسته کردنی خه لکانی تریشه وه پێگهی پێنموونیان پێ به خشیبی و پیشانیان دابی و خوڤاگری و پشوو درێژی بکه نه بنه ما و بناغهی کاری خوئیان.

له بهر ئه مه یه که ئیمامی شافعی فرمویه تی: ((ئه گه ر خه لکی بیریان له سووره تی (عه ص) ده کرده وه و لێی تێرا ده مان و کرده وه یان به ناوه پۆکه که ی بکرده یه، به سیان بو)).

له بابته گه لێکی زۆر، قورئانی پیروژ ئاماژه ی به م بابته کردوه و پهروه ردگار ته وای مروفه کانی له م حه قیقه ت و راستیه ئاگادار کردوه ته وه که ئه هلی به خته وه ری و کامه رانی ته نیا ئه و که سانه ن که راستی و حه قیقه تیان ناسیوه و په یه وه ییان لێ کردبێ و ئه هلی چاره په شی و به دب ختیش ئه وانه ن که وێپای ناسین و ئاشنا بوونیان به حه قیقه ت و راستیه کان قبوولی ناکه ن وه ری ناگرن و دژایه تییان ده که ن - دژایه تی ئه و حه ق و راستیه - پێگهی پووج و هیچ ده گرنه به ر.

ده بێ بزانه ن که ئه و دوو هیزه - ناسین و په یه وه ی کردن - هیچ کاتی له دلدا له ناو ناچن، به لام ئه گه ر توانایی و لێهاتوویی زانستی ئه و له پێگهی ناسینی حه ق و درک کردن و تێگه یشتنی ئه و به کار نه یه ت، به دلنیا ییه وه له پێگهی نه زانی و نه فامی و کارووباری هیچ و پووجدا هاوته راز و وه ک ئه و له گه لێدا به کار ده هیتری.

مه روه ها ئه گه ر هیزی ویست و ئاره زوو به شیوه یه کی کرده یی له ئاراسته ی کارکردن به حه ق و راستی به کار نه هیتری، بێ گومان له پێگهی پووج و نه زانی و نه فامیدا ئه و به کار دینن.

مروّث به شیوه‌یه‌کی سروشتی پاسه‌وانتیکه خاوه‌نی ویست و مه‌ردایه‌تی و پیاوه‌تی، به هه‌مان شیوه که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرمویه‌تی: ((أصدق الأسماء: حارث همام))^{۴۵}.

واته: ((گونجاوترین و شیاوترین ناو بوّ مروّث (حارث) به‌ده‌سته‌هینه‌ر و سه‌ودا گه‌ر (همام) خاوه‌نی ویست و ئیراده)).

نه‌فسی مروّث به هوّی ویست و ئیراده‌وه ده‌جووَلّی و جووَلّی سروشتی و خوڤسکی به‌شیکه له‌پێویستییه خوئی و ده‌روونییه‌کانی مروّث.

پێویست بوونی ویست و ئاره‌زووش ئەمه‌یه که خاوه‌نی ئامانج و نیازێکی شایه‌نی هه‌ینانه پیش چاو و ئاشکراکردن و جیاوازییه. ئەگه‌ر نه‌توانی حه‌ق و پاستی ببینی و هه‌ستی پێ بکات و به‌دوای به‌ده‌ست هه‌ینانییه‌وه نه‌بی، ئەوا ناحه‌ق و نا‌په‌وا ده‌دۆزێته‌وه و ئەوه به‌ده‌ست ده‌هینی، جگه‌ له‌ دیاری کردن و هه‌لبژاردنی یه‌کی له‌م دوو پێگایانه، زانست و ویست و ئاره‌زوو ته‌گبیر و چاره‌یه‌کی تری نییه. له‌ به‌شی دواتردا ئەم باب‌ه‌ته زیاتر ده‌خوێته‌ پوو و باسی لیوه ده‌کریّت.

به شی هه شته م

**دهوا و ده رمانی نه خوشییه کانی
دل**

تهوهری یه که م: دیاریکردنی دهرمانه کانی نه خوشیییه کانی دِل

نه خوشیییه کانی دِل دوو جوړن:

جوړی یه که م: جوړیکه له نه خوشی و ناساغي، که مروځ خیرا و به زوویی هه ست به و نه خوشیییه ناکات، نه م نه خوشیییه نه ش بریتین له: ((نه زانی و نه قامی، دوو دلی و گومان و هه و هه وه س)) که زیاتر قسه مان له سر کردوون و باس مان کردوون.

نه م جوړه نه خوشیییه زهره و زیانه کانی و شوته ما و نیشانه کانی له جوړه کانی تری به گویره ی پله خرابتر و مه ترسیدارتره، به لام نه خوشه که به هوئی خرابی و پیسی دلییه وه هه ستیان پی ناکات، چونکه سرگه ردانی و له هویش چوونی به هوئی نه زانی و نه قامی و په پړه وی کردن له هه و و نارزه ووه نه فسییه کانی، ده بیتته له مېر و پړگر له به رده م نه وده که نه توانی پرنج و نازار و کاریگه رییه کانی دهرک پی بکات و لییان تی بکات، له کاتیکدا که ناکام و کاریگه رییه کانی نه و نه خوشیییه به ته وای له گه لیدایه و هاورپیته تی، به لام به هوئی سه رقالییه وه به و کارووبارانیه که به دلی خوئیته و به لایه وه خوشن، له و کاریگه ری و نیشانه و زهره و زیانانیه نه و نه خوشیییه بی ناگایه و ناگای لییان نییه.

به هه مان شیوه که و ترا: نه م یه کیکه له خرابترین و قورس ترین جوړه کانی نه خوشیییه دهروونییه کان. ته نیا پیغه مېه ران و شوینکه و ته کانیا به هوئی نه وه ی که پسپوړی چاره سه رکردنی نه و نه خوشیییه نه، ده توان چاره سه رییا بکه ن و دهرمانیا بکه ن.

جوړی دووه م: جوړیکه له نه خوشی دِل و دهروون، که له هه مان کاتدا مروځ تووشی نیش و نازار و پرنج و دهرده سه ری ده کات، وه ک: خه م و خه فت و په ژاره و قین و تووپی و پق...

ئەم جوړه نه خوشییانه به د هوا و دەرمان گەلێکی وەك دەستە بەرکردنی ھۆکار و نامرازەكان، یاخود فەراھەم کردنی کاروباریی که له بهرامبەر یاندا جیگیر و له کاتی هیئانه دی و دەست خستنی ھۆکارەکانیان ئەوا چارەسەریان دەکړی و له ناو دەبرێن.

ئەمە وەك دِل وایه که به ھۆی ئیش و نازارەکانی جەستە و نا پەسەندی و نا ھەموارییەکانییە و تووشی پەنج و نازار و خراپە دەبێتە وە جەستەش بەم شیوہیە دەکەوتتە ژێر کاریگەری نه خوشییە جەستەییەکانە وە له بێ ئوقرەیی و نا ئارامی ئەوانە ئه ویش تووشی نا ئارامی و بێ ئوقرەیی دەبێ و ئارامی و ئاسوودەیی لێ دەبرێت.

نەخوشییە دیار و ئاشکراکانی دِل که به ھۆی پێگە چارە سڕوشتی و باوہکانە و چارەسەر دەکړن و دەرمان دەکړن، بەشێکن له نه خوشییە جەستەییەکان و ئەمە به تەنیا نابێتە ھۆی نەگەتی و بەدبەختی و سزای دواى مردن.

بەلام ئەو نەخوشییە دەروونییەکانی دِلن – که تەنیا به ھۆی دەرمان و دەرمانە ئیمانییە پێگە پێدراوہکانە وە لەلایەن خاوەنی پەيامە وە (پەيامی ئاسمانی) شایەنی چارەسەرن – که دەبنە ھۆی بەدبەختی و چارەپەشی و سزای سەخت و بە نازار، له دونیا و دواپوژدا، مەگەر ئەوہی کەوا به ھۆی دەرمان و دەرمان گەلێکی گونجاوہ و دەست بکړی به چارەسەرکردنیان و ھەنگاویان بۆ ھەل بگيردری به مەبەستی دەرمان و چارەسەرکردنیان.

چونکہ ئەگەر لەو دەرمان و پێگە چارانە کەلک وەر بگيردری، بێ گومان نەخوشییە کە چارەسەر دەکړی و پزگاری و چاک بوونە وە بەدەست دیت و فەراھەم دەبێت.

پەروەردگاری مەزن و بەدەسلات دەفرمووێت: ﴿قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِيهِمْ وَيُنْصِرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ﴾ (١٤) وَيَذْهَبُ غِيْظُ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿سورەتى تەوہ ١٤ - ١٥.

واته: ((ئەي ئيمانداران بجهنگن دژی بئى باوه پان، ئەوه خوايه كه به دهستی ئیوه سزایان دەدات و سەرشوۆ و خەجالەتیان دەکات و ئیوه به سەریاندا سەردەخات سینەى گروى ئيماندارانیش گوشاد و ئاسووده دەکات و دل و دەروونیان سارپژ دەکات (چونکه کاتی خوێ کافره کانی مه ککه زۆر ئازار و ئەشکه نجهی ئيماندارانیان دەدا و بئى به زه بیانه هەندیکیان لى شه هید کردن)، هەر چى ئازار و کینه ش هیه له دلى ئيمانداراندا لای ببات و نه بهیلتیت، خوای گه وره تهویه و په شیمانی له و که سه وەرده گریت که خوێ دهیه ویت و (شایسته یه)، خوای گه وره زانا و دانایه)).

په روهردگار داوای له ئەهلی ئیسلام کردووه که پووبه پووی دوژمنان بینه وه و بیریان دینیته وه که له و پووبه پوو بوونه وه دا - جهنگ و بهر بهرەکانی - شهش که لک و قازانج بوونی هیه، که بریتین له:

۱. په روهردگار ئەو دوژمنانه سزا دەدات.
۲. ئەو دوژمنانه بچوک و پيسوا و کهساس دەکات.
۳. ئەهلی ئیمان سەردەخات به سەریاندا - به سەردوژمنه کاندا -.
۴. ئەوان - ئەهلی ئیمان - شادومان و کهیف خویش و خوشحال دەکات.
۵. تووپهیی دلایان له ناو دهبات و چاره سەری دەکات.
۶. توبه و گه پانه وهی هه رکەسی که ویستی له سەربى و بیهوی، قبول دەکات و وهری ده گری.

پق و کینه و تووپهیی، دل تووشی ئیش و ئازار دەکات و چاره سەره کهی له دهسته بهرکردن و هینانه دی هوکاره کانی ئەو تووپه ییه دا جیگیره، ئەگەر به راستی ئامرازه کانی دهسته بهر بکرین و وه دهست بخرین، دەرمان و چاره سەره راهم دهییت، به لام ئەگەر کهسی به ناحق و نا په و و ستم بیهوی پق و تووپهیی خوێ

که م بکاته وه و دایبه زینئ، وهک ئه و که سه وایه که بیهوئ ئیش و ئازاری نه خوشی
 ئه وین و حه ز لیکردنه که ی خوئ له پئگه ی داوین پیسی و خراپکارییه وه له گه ل یار و
 خوشه و یسته که یدا، که م بکاته وه، له کاتیکدا ئه م جوړه کاره نه خوشییه که ی ئه و زیاد
 ده کات و ئه و به نه خوشی گه لیکی جه سته یی و ده روونی زوړ خراپتر و مه ترسیدارتر
 له نه خوشییه کانی دل داری و حه ز لیکردن تووش ده کات. خه م و خه فته و په ژاره ش
 به شیکن له نه خوشییه کانی دل و ته نیا به فه راهه م کردنی کارووباره کانی به رامبه ریان
 وهک کارووباره خوشی ئاوه ر و شادکه ره کان ده توانی چاره سه ریان بکری و ده رمان
 بکری.

ئه گه ر ئه م کاره به درووستی ئه نجام بدری، دل پزگاری ده بیټ و به ره و چاک
 بوونه وه ده پوات و نه خوشییه که ی چاره سه ر ده کریټ، به لام ئه گه ر بو چاره سه ر کردنیان
 له پئگه ی نادر ووست و ناحق که لک وه ربگیری، ده شاردرینه وه و گوم ده بن، به لام
 چاره سه ر ناکریټ و له ناو ناچن و له هه مان کاتیشدا نه خوشی گه لیکی خراپتر و
 مه ترسیدار تری به دواوه ده بیټ. نه فامی و نه زانیش به هه مان شیوه نه خوشییه کی
 مه ترسیداره که به سه ختی دلی مروټ ئازار ده دات. به لام هه ندی له مروټه کان
 ده یانه وئ له پئگه ی زانستی بی سوود و بی که لکه وه چاره سه ری بکه ن و وا ده زانن
 که به هوی ئه و زانسته وه ده توانن زال ببن به سه ر نه خوشییه نه زانی و
 نه فامییه که یانداو ده سته ی به سه ردا بگرن، به لام له پاستی دا به و کاره یان نه خوشییه که
 زیاد ده که ن و په ره ی پی ده دهن.

به لام دل به هوی سه رقال بوونی به و زانسته بی که لک و بی سووده وه و بی ئاگایی و
 نه شاره زاییان له زانستی به سوود و به که لک، هه ست به نه خوشییه کی مه ترسیدار

ناکهن له دهروونی خوځاندا، له کاتیکدا ته نیا پښه چاره ی نه خوځی نه زانی و نه فامی به دهست هیڼانی زانست و ناسینی به سوود و به که لکه.

پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) سه بارهت به و که سانه ی که له پووی نه زانی و بی ټاگاییه وه فه توا ده دهن و فه توا که یان ده بیته هو ی مردنی پرسیار که ره که، ده فه رموویت: ((قتلوه، قتلهم الله. ! ألا سألوه اذا لم يعلموا..؟ فإنما شفاء العی السؤل))^{۴۶}.

واته: ((نه ویان کوشت. ! خوا بیان کوژی. ! کاتی که نازانن، بو پرسیار ناکهن و ناپرسن؟ ته نیا پښه ی بووژانه وه و ده رباز بوون له نه خوځی نه فامی و نه زانی پرسیار کردنه)).

پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه زانی و نه فامی به نه خوځی له قه له م داوه و چاره سه رو ده رباز بوون له و نه خوځییه ش به پرسیار کردن له نه هلی زانست باس کردوه.

هه روه ها که سی که له باره ی شتی که وه گومان و دوودلی هیه، تا کاتی که له باره یه وه به زانست و دلنیا یی و دلقایمی نه که یشته وه، دل و پوخی له نه زییهت و نازاردان و به هو ی نه وه ی که ئیش و نازار و ناپه حه تی و که رما و داخییه کی هیه، هه رکاتی زانست و دلنیا یی پی که یشته، وه که نه وه وایه که ناویکی ساردیان پیداکردبی.

دلش به هو ی نه زانی و تاریکی و نه فامی سه بارهت به پښه ی که شه کردن و که وړه بوونی خویدا تووخی په نج و ناپه حه تی ده بیته و ته نیا به زانست و پښموونی له و په نج و ئیش و نازار و ناپه حه تییه ده ربازی ده بیته و لی پزگار ده بیته.

په روږدگاری مه زنو به ده سولات ده فهرمویت: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ
لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ
الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ سوږه تی نه عام ۱۲۵.

واته: ((جا نه و که سه ی (خیری تیډا بیت) و خوا بیه ویت هیدایه تی بدات، نه وه
سینه ی ساف و پاک و ناماده ده کات بو ټایینی ئیسلام، نه و که سه یش خوا بیه ویت
گومپای بکات، نه وه دلۍ ده گوشت و سنگی توند ده کات و هه ناسه ی سوار ده بیت،
هر وه که نه وه ی به ره و ناسمان به رز بیت وه (چون تووشی تنگه نه فسه ی و دلۍ ته پی
ده بیت)، نا به و شپوه یه خوا گومپای و پیسی هاوه لگه ری له سر دلۍ نه وانه داده نیت
که باوه پ ناهین)).

له به شه کانی دواتردا، سه باره ت به نامراز و هوکاره کانی دلۍ تنگی و بی ټاقه تی و
خو نه گرتن و پرېکه چاره کانیان به نومیدی په روږدگار قسه ده که ین.
مه به ست و نامانچ نه مه یه که:

– هندی له نه خوشیبه کانی دلۍ به هوۍ ده و و دهرمان گه لیکی سروشتی
گونجاوه وه چاره سر ده کړین و له ناو ده برین.

– هندیکی تریان ته نیا به هوۍ ده و و دهرمان گه لیکی شرعی و ئیمانیه وه
چاره سر ده کړین و له ناو ده برین.

– دلۍ گه لیکی زیندوو و ساغ و سه لامه ت و دلۍ گه لیکی مردوو و یاخود نه خوش و
ناساغ بوونیان هه یه.

زانباری و به ناگایی و شاره زایی له باره ی کاروباری په یوه ندیدار به نه خوشیبه
ده روونیبه کانه وه به گوږه ی پله و پایه ی گرگیان له نه خوشیبه جه سته ی و
نه خوشیبه پوواله تی و ناشکراکانی دل، زیاتر و چاره نووس سازتره.

ته وهری دووهم: قورئان هه لگري دهرمان و چاره سه رگه ليکي دهروونيه

_ قورئان و چاره سه رکردنی نه خوشيه دوودلی و گوماناويه کان:

په روه ردگاري مه زن و به توانا ده فهرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ سووره تی یونس ۵۷.

واته: ((نه ی خه لکینه، به پاستی ئیوه ئاموزگارویه کی گه وره و گرنگتان له لایه ن په روه ردگار تانه وه بو هاتووه که (قورئانه)، شیف و چاره سه ریشه بو نه خوشی دل و دهروونه کان و پئی نیشاندهر و په حمه تیشه بو ئیمانداران)).

هه روه ها ده فهرمویت: ﴿وَتُنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ...﴾ سووره تی نه سرا ۸۲.

واته: ((ئیمه له قورئان ئایه ت و سووره تانیک داده به زینین، که بییته هو ی شیف و چاره سه ر بو نه خوشیه دهروونی و جهسته ییه کان، هه روه ها په حمه ت و میهره بانیش بو ئیمانداران)).

زیاتر ئاماژه مان بو ئه م بابه ته کرد که: گومان و دوو دلییه کان سه رچاوه ی ته واوی نه خوشیه کانی دلن.

به لام قورئانی پیروژ هه لگري پینگه چاره گه لیکی زانایانه یه بو چاره سه رکردنی نه و دوو نه خوشیه - گومان و دوو دلی -.

له ناویدا به لگه و پئی پیشاندهری دیار و دوور له نکولی و بی به قایی بوونیان هه یه که حق له ناحق جودا ده کاته وه و نه خوشیه کانی گومان و دوودلی که زانست و زانایی و تیگه یشتن و ده رک ده خاته بهر هیرش و په لاماردانه وه له ناو ده به ن و کاروویاره کانیش وه که نه وه ی که هه ن ده بینئ.

له ژیر ناسماندا کتیبیکي تر وهك قورئانی پیروژ بوونی نییه که هه لگر و خاوهنی به لگه و نیشانه گه لئ بئ سه بارهت به ئه زرش و به ها گه لیکي گه وره و مه زنی وهك: یه کخوایه رستی، سه لماندنی خه سلّات و نیشانه کان، سه لماندنی په یامبه ری و پوژی قیامهت و لابردن و به تال کردنه وهی بیر و باوه په خراپ و چه وته کان و بیر و بوچونه هیچ و پوچه کان بئ.

قورئانی پیروژ به شیوه یه کی زور نایاب و ته واو و به میتودیکي زور نزیک به عه قلّو زانایی و به جوانترین دهر پین ته واوی ئه و به لگه و نیشانه نی له خویدا جیگیر کردوه و بوونیان هیه.

__ قورئان چاره سه رکهری راسته قینه :

به راستی قورئانی پیروژ چاره سه رکهر و ساپیژکه ری نه خوشییه کانی گومان و دوو دلّیه، به لام ئه م چاره سه رکدرنه مه رجه و به ستراره ته وه به تیگه یشتن و مه به سته که ی. په روه ردگار هه رکه س به هره مه ند بکات له م ناسین و ناشنایه تی و تیگه یشتن و زاناییه، به بینینی دلّی خوئی حه ق و ناحه ق وهك بینینی شه و و پوژ ده بینئ و تئ ده گات و ده زانی که په رتوکه کان و بیر و بوچونه کان و ئه ندیشه و بیروپاکانی خه لکانی تر:۔

– یا زانست گه لیکن که ناتوانین متمانه یان پئ بکه یین، یا له راستی دا بیر و بوچوون گه لیکن که لاسایی که ره وهی خه لکانی ترن.

– وه یا کاروبار و دۆز گه لیکي پّیک و دروستن که دلّ به ناسین و ناشنایه تی له گه لیاندا سوود و که لیکي لئ وه رناگری و لئی سوودمه ند نابئ.

– هه روه ها زانست و فره نگ گه لیکن که بوّ به ده ست هیئانیان تووشی په نج و ئازاریکی زور بووه و له کاتی که م بوونه وهی قازانجه کانیاندا، سه بارهت به سه لماندنی دروستیان به دریژی قسه مان کردوه، ئه و جوړه زانسته وهك: ((گۆشتی حوشتریکی

له پ و لاوازه که له سهر شاخیکې بهر دایان نابی، که ناتوانین به ئاسانی پیی بگهین))^{۴۷}.

__ پوو لیټان و سهخت و دژوار کردنی کارووبارهکان، له لایه ن قسه که رو زاناکانه وه؛

چاکترین و دروستترین بیر و بوچوونه کانی زانایان و غهیری نه وانیش، هه مان نه و کیش و گرفتانه که به شیوه یه کی زور و رد و جوان له قورئانی پیروژدا باسکرون، ته نیا شتی که له هه گبه ی نه هلی قسه که ران و بیژه راندا هیه پوو لیټان و دریژ کردنه وه و ئالوژی و دژواری و یا به واتایه کی ترکاری بی هووده و دوور و دریژ کردنه وه و دریژ دان و قورس کردنی کیش و گرفته سووک و ئاسانه کانه.

به هه مان شیوه که وتراوه:

لولا التنافس فی الدنيا لما وضعت
کتب التناظر لا (المغني) ولا (العمد)
یحللون بزعم منهم عقدا
وبالذی وضعوه زاعت العقد

واته: ((نه گه به هوئی به ربه ره کانی و پکه به رایه تی له سهر کارووباری دنیا نه ده بوو په رتووک و کتیبهایه کی مونازه ره کردن (مغنی) و (العمد) نه ده نووسران، وا ده زانن که وا گریکانیان کردووه ته وه، به لام به و کاره ی که کردوویانه، گری کویره کان فراوانتر و سهختی و قورسییه کانیش سهخت تر و گه وره تر بوون)).

نه هلی که لام وا ده زانن که به هوئی نه وه ی که وتوویانه، گومان و دوو دلییه کانیان په واندووه ته وه و چاره سهریان کردوون، به لام نه هلی زانست و لیکوئینه وه و به دوا دچوون به دروستی زانیویانه که به و قسه ته م و مژو قورسانه ی نه وان - نه هلی که لام - قورسی و ته م مژاوی گومان و دوو دله کان زیادی کردووه.

ئەستەمە كەوا چارەسەر و پېنموونی و زانست و دلتیایی لە پەرتووكی پەرەردگادا و - قورئانی پیروژ - قسەى پیغەمبەرەکانی دا پەیدا نەبى و نەدۆزیتەو، بەلام لە پەرتووك و کتیبەکانی ئەو مەروئە سەرگەردان، سەر لیشیوا و كەسانى دوو دل و گومانای زۆر پەیدا دەبن و دەبینن. خەلکانی كە كەسیكى ئەهلی لیكۆلینەو و بەداداچوون كە بە ئاکام و ئەنجامی هەنگاو هەلگرتن و دەست بەکاربوون و نیازی ئەوانی زانیو،^{۴۸} لە بارەیانەو و تەوێه تی:

واکتر سعي العالمين ضلال	نهایة اقدام العقول عقل
وحاصل دنیانا اذی و وبال	وارواحنا من وحشة من جسمنا
سوی ان جمعنا فيه قيل وقالوا	ولم نستفد من بحثنا طول عمرنا

واته: ((ئەنجام و ئاکامی هەولێ ئەندیشه‌کان و بیروپراکان بەکوێت گەشت و زۆری هەول و کوششی کوشش کەران، گومرا کردن و سەر لیشیانندن، پووحەکانمان لە نیو جەستەکانماندا تووشی دوری و ترس بوون و دەسپات و دەسکەوتەکانی ئێمە لەدنیادا هەمووی لە پەنج و ئیش و ئازاردا خوێ دەبینیتەو، لەوانە و باسەکانی خۆمان بەدریژایی تەمەن جگە لە کوێردنەوێ هەرا و مەزات، کەلک و قازانجیکمان دەست نەکەوتوو و بە قسەتمان نەبوو.

من - ئێبەن قەیبمی جەوزی - لە قوتابخانە کەلامی و فەلسەفییەکاندا لیكۆلینەو و بەدواداچوونی زۆرم کردو، بەلام شتیكم تیاياندا دەست نەکەوتوو و نەدۆزیتەو کە دەرد و ئازاری دەرمان و چارەسەر بکات تینوێک تیرئاو بکات بەسەر ئاگرادا و گەشتووینە تە ئەم ئاکام و دەرنەجامە کە کورت ترین پێگە بو گەشتن بە حق و راستی و سەر بەرزی و بەختەوێ و کامەرانی، قورئانی پیروژ.

سه بارهت به (سه لماندن) واته (اسبات) بخویننه وه!

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ سوورده تی ته ها ۵.

واته: ((خوای میهره بان به سه ر ته ختی فه رمانره وایه تی خویه وه وه ستاوه (عرشی نه وه له سه رو حه وت چین ئاسمانه وه یه و له و یوه سه رپه رشتی هه موو به دیه پئراوه کان ده کات)).

﴿...إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ...﴾ سوورده تی فاتر ۱۰.

واته: گوفتاری چلك و جوان و به جی بۆ لای نه وه - خودا - به رز ده بیته وه.

وه له باره ی نه هیشتن و لابردنه وه، واته (نفی) بخویننه وه!

﴿...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ...﴾ شوورا ۱۱.

واته: هیچ شتیك نییه له وینه ی نه وه - خودا -، هیچ شتیك له و ناچیت.

﴿...وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾ سوورده تی تاها ۱۱۰.

واته: ناتوانن ئاگاداری زانست و زانیاری بی سنووری نه وه - خودا - بن.

هه رکه سی ئه م نه زمونه ی من تاقی بکاته وه و بیئازموونی، به و ئه نجام و ئاکامه ده گات که من پئی گه یشتووم - مه به ست خودی دانه ره -.

نه وه وئزراوانه ئیمام فه خری پازی له کوئایی په رتووکه کانی خویدا ده ینووسی، که سایه تییه ک که له زانستی که لام و فه لسه فه دا ماموستانییه کی په های سه رده می خوئی بووه.

هاوشیوه کانی نه وه له م جوړه قسانه یان زوړ باسکردووه، وه ئیمه نه وه و ته و قسانه مان له کتیبی ((الصواعق المرسله)) دا هیناوه.

بیروبووچوونی هه ندی له شاره زایان له بیروبووچوونه کانی ئه هلی که لاممان هیناوه، له وانه ش:

((آخر أمر المتكلمين، وآخر أمر المتصوفين الشطح)).

واته: ((کورته و ده ستهات و کاری ئه هلی که لام زیادکردنی گومان و دوو دلیه و کوئا ده سته و تی کاری ئه هلی سوئیگیه ری هه لیت و په لیت و قسه ی به لاشه)).

به لَام قورئانی پیروژ سه بارهت به بیروپا دروسته کان، په وشتی به رز و کاروکرده وهی چاکه که گه وره ترین ئامانجی مروځه کانه، مروځ ده گه په نیته حق و پاستی و دلنیا یی، وه په روه ردگار قورئانی بو ئه م مه به ست و ئامانجه نارووه ته خواره وه و کردوویه تیه چاره سهری هه موو ئه و شتانه ی که له دلدان و کردوویه تیه هوکاري پښموونی و به به زه یی و میهره بانی ئه هلی ئیمانیش.

__ قورئان چاره سهری نه خوشی هه و اوئاره زووه کانه :

قورئانی پیروژ له پښگه ی پښموونی زانایانه و ئاموژگاری و ئاموژیاری ژیرانه و هانده رانه و ترسینه رانه و هاندان بۆلابردنی ئاره زووه دونیا ییه کان و وابسته بوون به دواړوژ و نمونه و داستان گه لږ که هه لگري په ندو ئاموژگارین، ده ست ده کات به چاره سهر کردن و دهرمان کردن نه خوشییه هه و هه وه سییه کانی دل و خاوه نانی دل ه ساغ و ته ندروسته کان که بینایی و خوئیانیان دۆزیوه ته وه هان ددهات و گهر میان ده کات که، بو به ده ست هینانی ته وای ئه و شتانه ی که بو پښو سییه کانی ژیان و پوژي دوا ییان سوو دمه ند و به که لکن هه ول بدن و تی بکوشن بو یان و ئه و شتانه ی که بو دنیا و دواړوژیان زهره ر و زیانی هیه و بی زهره رمه ند دهن دووره په ریژی بکه ن و خوئیانی لږ به دوور بگرن، تا له کو تاییدا دل ه کان یان بینه لایه نگر و دوستی گه شه کردن و به ره و پښه وه چون و دوور بکه ونه وه له تاوان و گومرایی.

قورئانی پیروژ چاره سهر که ری نه خوشی گه لږ که که دهنه هو ی نیاز پیسی و ویستی خراب، قورئانی پیروژ چاکساز ی دل ده کات تاوه کو خواست و ویستی مروځ دروست بکریت و چاکساز ی تیدا بکریت و بگه پښته وه بو ئه و سروشت و فیتره ته ی که له سهر ئه و بناغه و بنچینه یه په یدا بووه و سهری هه لداوه و به هه مان شیوه که جهسته دوا ی چاک بوونه وه و بووژانه وه ی له نه خوشی، سه لامه تی و ته ندروستی خو ی به ده ست دینیته وه و ده گه پښته وه بو دوخی سروشتی و ئاسایی خو ی.

دلّ له دوځی ته ندروستی و سه لامه تی دا جگه له حق و پاستی هیچ شتیکی تر قبول ناکات، هر وهك چوڼ منالیکې تازه له دایك بوو كه له ته مه نی مندالی دا جگه له شیر هیچ شتیکی تر ناخوات.

وعادا الفتی كالطفل، لیس بقابل سوی المحض شیئا واستراحت عواذله

واته: ((نه و جوامیر و دلیر، دووباره وهك مندالیکې لی دیت كه جگه له شیري پاك و خاوین قبول كړی هیچ شتیکی تر نییه و سهركوټه كړانی نهو، ناسووده و نارام بوون)).

دلّ نه وهی كه ده بیته هوئی خوړاك و گه شه كردن، پاك كردنه وه و خاوین كردنه وه و كه یف خوځشی و شادی و شادومانی و فرمانپړه وایی دلّ ده چه سپینې، ته نیا ده توانی له قورنانی پیروژ كه لك وهریگری، وهك چوڼ نه وهی كه ده بیته هوئی گه شه كردن و به هیژ كردنی جهسته، له خوړاك و خواردنه كانه وه وهری ده گری، دلّ و جهسته هردووكیان بو گه یشتن به كه مائی و ته وایی، چاكسازي و سه لامه تی، پیوستان به گه شه كردن و گه وړه بوونه، به هه مان شیوه كه جهسته بو گه شه كردن و گه وړه بوون و به ده ست هینانی هیژ و خوړاكی گونجاو پیوستان به پشنگیری كردن و ناگا لیبوون هیه له بهرامبر كارووباره زهره و زیانده ره كانه وه، جگه له پڼگه ی فراهه م كردنی نه وهی كه بوئی سوو دمه نده و دوورخستنه وه و لا بردنی نه وهی كه بوئی خراپه و زهره ری هیه، گه شه ناكات و سه رناكه ویت و هیچ پڼگه یه كیش بو هینانه دی و دهسته به ركردنی نه م نامانجه بوونی نییه جگه له وهی كه ده بیت بگه پڼنه وه بولای قورنانی پیروژ. نه گه ر بیت و جگه له قورنات شتیکی تر له م پڼگه یه دا بدوژینه وه و په یدا بکهین، جگه له كارووباریکی زوړ كه م كه هیچ كاتی نه و ناگه یه ننه ته وایی نامانجه كه ی خوئی، بوونی نابی و نییه.

داهات و دهغلّ ودانی کشت و کالیش بهم شیویه و به هیئانه بهرهم و هیئانه دی
 نه و دوو بابه ته یه (به دهست هیئانی قازانچ و لابرَدن و دوورخستنه وهی زهره و زیان)
 که: گه شه دهکات و ته واو ده بیّت و ده که ویته سهرباری خوئی.
 ته نیا له پیگه ی چاک کردن و پاک کردن وه وهیه که، دلّ به ژیان و به خشش و
 کامه رانی و خوش به ختی دهگات، پیگه چاره یه ک جگه له چوونه ناو باس و مه سه له ی
 ((خاویّن کردن و پاک کردن وه)) ی دلّ بوونی نییه.

به‌شی نوّیه‌م

**خاوین کردنه‌وه‌ی دلّ له
ناپاکیه‌کان**

ته وهری یه که م: پاکی دل و جهسته:

__ نایه تی: ﴿وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾

په روه ردگاری مه زن و به ده سولات فه رموویه تی:

﴿وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾ سووره تی موده سر ۴.

واته: ((پوشاکت (دل و دهر وونت، په فتارت، هر هه مووی) خاوین بکه (خوت و شوینکه وتوانت)).

نه گهر چی نه م به شه له گهل به شی پیشو تر دا بی په یوه ندی نییه و زیاتر وتمان که: ((خاوین کردنه وه)) واته (تزیکه) به بی (پاکیه تی) واته (الطهارة) و شیکردنه وه (تحلیل) به بی به تالکردن و چولکردن (تحلیل) گونجاو نییه، به لام به شیوه یه کی سه ربه خو نه وه ده خینه به ر لیکولینه وه و تویرینه وه و تا وه کو زیاتر واتای پاکیه تی (الطهارة) پوون بکه یه وه و گرنگیه که ی بزاین، له بهر نه مه ناراسته کردن و پینموونیه کانی قورشان و سوننه ت له باره ی پاکیه تییه وه باس ده که ی و لیکي ده ده یه وه.

په روه ردگاری مه زن و به توانا ده فه رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ (۱) قُمْ فَأَنْذِرْ (۲) وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ (۳) وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾ سووره تی موده سر ۱ - ۴.

واته: ((نه ی نه و که سه ی خوت پیچاوه ته وه، نه ی موحه مه د (صلی الله علیه وسلم)، هه سته و خه لکی بیدار بکه ره وه (راستییه کان پوون بکه ره وه)، په روه ردگارت به گهره ناو ببه (الله اکبر، با درو شمت بیت، مه زنی نه و پوون بکه ره وه)، واته: پوشاکت (دل و دهر وونت، په فتارت، هر هه مووی) خاوین بکه (خوت و شوینکه وتوانت)).

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَظْهَرْ قُلُوبُهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ سووره تی مانیده ۴۱.

واته: ((نا نه وانه نه و که سانه ن خوا نه یو یستوه دلیان پاک بکاته وه (چونکه خویشیان مه به ستیان نه بووه) نه وانه له دونیادا سه رشوپی و شه رمه زاری به شیبانه، له قیامه تیشدا سزای سه خت و گهره چاوه پینانه)).

__ مەبەست لە وشەى "ثياب" :

نۆڤىه‌ى ڤافەكه‌رانى پيشين و هاوچه‌رخ له‌م باوه‌ڤه‌دان كه‌ مەبەست لە وشەى (ثياب) لە ئايەتى ﴿وَيَا بَاكَ فَطَهُرٌ﴾ دَلا و مەبەست لە پاكييه‌تى، چاك‌كردنى ئه‌خلاق و ڤه‌وشت و كار و كرده‌وه‌يه‌.

واحدى ده‌لَيت: ((ڤافەكه‌رانى قورئان له‌بارەى واتا و مەبەست له‌و وشەيه‌ له‌م ئايەته‌دا ڤاو بو‌چوونى جياوازيان هەيه‌))، عه‌تا له‌ ئيبن عەبباسه‌وه‌ گي‌ڤاويه‌تبييه‌وه‌ كه‌: واته‌ ڤاك‌ كردنه‌وه‌ى خود له‌ گوناخ و تاوان و ئه‌وه‌ى كه‌ جاهلييه‌ت ڤي‌گه‌ى پيداوه‌! ڤاو بو‌چوونى قه‌تتاده‌ و مواه‌ديش به‌م جو‌ڤه‌يه‌، ئه‌وان وتوويانه‌: ((واته‌ ڤاك‌ كردنه‌وه‌ى نه‌فسى خود له‌ پيسى و خراپەى تاوان و گوناخ)).

شعبى، ئيبراهيم، زوحاك و زوه‌ديش ئه‌م ڤاو بو‌چوونه‌يان هەيه‌. له‌سه‌ر ئه‌م بناغه‌ و بنه‌مايه‌ مەبەست لە (ثياب) لي‌ڤه‌دا نه‌فسى ئاده‌میزاده‌، وه‌ خه‌لكى عه‌ره‌ب ئه‌م وشەيه‌يان به‌ كينايه‌ بو‌ نه‌فسى خو‌يان به‌ كار ده‌ه‌يتنا، عه‌نته‌ره‌ش ده‌لَيت:

فشكتك بالرمح الاصم ثيابه ليس الكريم على القنى بمحرّم

واته‌: ((به‌ ڤميكى به‌رز جل و به‌رگه‌كه‌يم ڤراند، به‌لام ئاده‌میزاده‌كانى ئه‌هلى كه‌وره‌يى و مه‌زنى بى‌ به‌هره‌ نين له‌ شه‌رم و حەيادا)).

حه‌سه‌نیش ده‌لَيت: ﴿وَيَا بَاكَ فَطَهُرٌ﴾ واته‌: ((ئەخلاق و ڤه‌وشتى خو‌ت چاك‌ بكه‌)). قورتوبيش هه‌ر هه‌مان بو‌چوونى هەيه‌.

كه‌واته‌ (ثياب) به‌ واتاى ئاكار و ڤه‌وشت دَيت، چونكه‌ ئاكار و ڤه‌وشتى مرو‌فیش به‌ هه‌مان شي‌وه‌ كه‌ جل و به‌رگ جه‌سته‌ و لاشەى داده‌پو‌شى، باروودو‌خى ئه‌و له‌ خو‌ ده‌گرى و داگيرى ده‌كات.

عه‌وفيش له‌ ئيبن عەبباسه‌وه‌ له‌بارەى ئه‌م ئايەته‌وه‌ ده‌گي‌ڤي‌ته‌وه‌ كه‌: ((واته‌ ئه‌و جل و پو‌شاكەى كه‌ ده‌پو‌شى و له‌به‌رى ده‌كه‌يت له‌ داهاتيكى ناپاك و حه‌رام ئاماده‌

نه کرابیت و به دهست نه هاتبی و ههول بده و تی بکوشه که له مال و سهروه تی دهست به سهر داگیراو و ناپهوا و نا شهرعی که لک وهر نه گریت و به کاری نه هیتی!!)).
له سه عدی کوپی جوبهیرهوه هاتووه که: ﴿وَيَا بَكَ فَطَهِّرْ﴾ واته: ((دل و نیاز و مه بهستی خود پاک کردنهوه)).

ابو العاص ده لیت: (ثیاب) واته: جل و بهرگ و بو دلش به کار دیت، بو نمونه دهوتریت:

((فسلی ثیابی من ثیابک تنسلی)).

واته: ((نارامی و ناسودهیی پهیدا بکه، چونکه دلی من له دلی تو ناسودهیی پهیدا دهکات)).

__ واتای دیارو ناشکرای نایه ته که :

هه ندی له رافه که ران نایه ته که یان به گویره ی پوواله ته که ی، نایه ته که یان رافه کردووه و لیکیان داوه ته وه و وتوویانه: پهروه ردگار فره مانی کردووه به پاک کردنه وه ی جل و بهرگه کانمان له و پیسی و ناپاکییه ی که به بوونیان نویژ کردن پهوا و پینگه پیدراو نییه، نه مه وته ی ثیبن سیرین و ثیبن زهیده.

نه بوو إسحاق وتویه تی: ﴿وَيَا بَكَ فَطَهِّرْ﴾ واته: ((جل و بهرگه کت کورت بکه ره وه تا وه کو نه خشی به سهر زهوی دا و پیس نه بیت)). طاووسیش هه ر وا ده لیت.

__ بوچوونیکی تر:

هه ندیکی تر له رافه که رانی قورثانی پیروژ له وانه ش ابن عرفة ده لین: ﴿وَيَا بَكَ فَطَهِّرْ﴾ واته: ((هاوسه ره کانی خوتان پاک بکه نه وه چونکه نه و وشه یه و جل و بهرگ وه ک کینایه بو ژنان به کار دیت)).

پهروه ردگاری مه زن و به ده سه لات ده فره مویت: ﴿أَحِلُّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ﴾ سووره تی به قهره ۱۸۷.

واته: ((له شه وگاری ٲه مه زاندا ٲٲکه ل ٲوونتان له گه ل هاوسه رانٲاندا حه لال کراوه،
نه وان ٲوشاکن ٲو ئٲوه و ئٲوه ش ٲوشاکن ٲو نه وان)).

__ ٲوچوونی ئٲمه (ئٲٲن قه ٲٲمی جه وزی):

من له و ٲاوه ٲه دام که نه و ئایه ته ته واری نه و ٲابه تانه ی که و تراوه نه گه ر چی
به ٲوواله ت وشه که به م جوړه نه ٲٲت، به لام له ٲٲگه ی سه رنج دان و ٲٲوٲستٲیه وه
له خو ی ده گری. چونکه نه وه ی که به ٲاکیه تی فرمان کراوه هه رچه نده دل، به لام
ٲاکیه تی و حه لالی جل و به رگ و داهات و ده سٲکه و ٲٲش ته واکه ری ٲاکیه تی دلن.

__ ٲوٲی ٲوشاک و خواردن له چٲیه تی و جه وهه ری دلدا:

جل و به رگ و خواردن که له حه رام ٲه ٲیدا ٲکری و ٲاخود ٲٲس بن، ٲاروود و خٲکی
ناٲه سه ند ٲو دل به ٲٲی ده هٲٲی.

له بهر نه مه یه که ٲوشٲن و له بهر کردنی ٲٲستی ٲلنگ و ٲرنده کانی ترٲش له سه ر
زاری ٲٲغه مبه ری خواوه (صلی الله علیه وسلم) له چه ند فه رموده یه کی صه حٲدا
به ٲٲ نه وه ی فه رموده ی تر ه ٲٲ دژی نه و فه رمودانه ی، حه رام کراوه، چونکه ٲوار
ده ٲه خسٲٲی و زه مینه ساز ده کات ٲو نه وه ی که دلی مروٲ خو و سروسٲی نه و
ئاژه لانه ٲه ٲیدا بکات، چونکه ٲوشٲن و جل و به رگی ٲوواله تی به ٲٲٲه ٲوونی زه من
کار ده کاته سه ر ناخ و ده روونی مروٲ.

هه روه ها له بهر نه مه یه که و له بهر کردن و ٲوشٲنی جل و به رگی ئاورٲشمی و
که لک وه رگرتن و به کاره ٲٲنانی زیٲ و زیو و ئالٲوون ٲو ٲٲاوان حه رام و ٲٲگه ٲٲنه دراوه،
چونکه به کاره ٲٲنانی نه و له لایه ن ٲٲاوانه وه ده ٲٲٲه هو ی نه وه ی که به ٲٲٲه ٲوونی
زه من سروسٲی ژنان و هه ندی جار مروٲ گه لی نه هلی خراٲه کار و داوٲٲن ٲٲس ٲٲااندا
ٲه ٲیدا ٲٲٲی و سه ر هه لٲدات.

کورته ی قسه که نه مه یه که: ٲاکی و حه لالی جل و به رگ و خواردن به شٲکه له
گه وره یی و ته واری ٲاکیه تی دل.

نه گهر نه وهی که فهرمانی پیکراوه، پاکي و حه لالی جل و بهرگ بیت، له راستی دا هوکاریکه و نامانج شتیکی تره، وه نه وهی که نامانج و مه بهسته، په چاو کردنی پتساو یاسا کانییه تی له نه وله و بییه تدا.

به لام نه گهر نه وهی که فهرمانی پیکراوه پاکیه تی دل و خاوینکردنه وهی نه فس بیت، به بی پاکي و حه لالی پوشاک و خواردن دهسته بهر نابی و نایه ته دی، که واته دیار و ناشکرایه که قورنانی پیروژ پیداکری له سهر هردوکیان ده کات.

ته وهری دووهم: کاریگه ری گویگرتنی نارهوا به سهر دله وه:

— گویگرتن له شتی نارهوا، ده بیته هو ی لاواز کردنی حه ق و راستی:

په روه ردکاری مه زن ده فهرموویت: ﴿...أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ...﴾
سوره تی مائیده ٤١.

واته: ((نا نه وانه نه و که سانه ن که خوا نه یو یستوه دلان پاک و خاوین بکاته وه)).
هه روه ها ده فهرموویت: ﴿...سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَاعُونَ لِقَوْمٍ آخِرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يَحْرُفُونَ
الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ...﴾ سوره تی مائیده ٤١.

واته: ((گویی بو درو هه لده خه ن و کاری پی ده که ن، گویی بو که سانیکي تری جاسوس و خوانه ناس ده گرن که: هیمان نه هاتونه ته لای تو وهك جووله که کانی خه بیهر و فدهك، له باتی نه وه که گویی بو تو بگرن، که چی گویان بو خه لگی تر ده گرت و به برپاری نه وان په فتاریان ده کرد و قسه ی تویشیان ده برده لای نه وان، وشه و برپاره کانی خوا له جیگه ی خویدا ده گوین، نه وه بوو به رده بارانی زینا کارانیان به قامچی لیدان گوپی!)).

نهم بابه ته په ونکه ره وهی نهم حه قیقه ت و راستیه یه که، به هه نه اندازه یه که مروف گویی له قسه ی بی مانا و نارپه و بگریت و خوویان پیوه بگریت و یاخود قبوولیان بکات، به هه مان نه اندازه حه ق له جیگه و شوینی خویدا لا ده دات و له ناوی ده بات.

چونكه كاتيڪ كه ناحق قبول بڪات و پټى پازى بټت، هركاتى حقى كه له بهرامبهريدا جيگيره و تهرج بكرٽت، قبولى ناكات و له ناست نه و ناحق قيهى كه قبولى كردوه لاي ديدات و ده يگوڙي. (واته مروڙ به هر نه اندازه به كه ههنگاو به ره و شتى نارهوا و ناحق هه ل بنى و به ره و پيريه وه بروت و نه نجامى بدات، به هه مان نه اندازه له چاكه و كارى باشه ي خوئى كه م ده كاته وه و ده بټته له مپر و پٽگر له به رده م نه وهيدا كه به ناسانى نه توانى كاروكرده وه ي چاكه نه نجام بدات و ههنگاوى بو هه لٽگرى، (وه رگٽپى كورد).

دروست هه مان ميتود كه "جهميه" سه بارهت به ثابتهت و فهرموده كانى په يوه ست به سيفاتى په روه ردگار وه كاريان كردوه. نه وان نه و ثابتهت و فهرمودانه يان به شټوه يه كى ته واو نا سازگار و نه گونجاو له گه ل پاستيه كانياندا ليك داوه ته وه و پافه يان كردوون، چونكه فهرموده ي په يوه نديدار به سيفه ته كانى په روه ردگار وه فهرموده گه ليكى تاكن و له بوارى ناسينى په روه ردگار و ناو و سيفه ته كانى خودا، به هوكار گه ليكى پايه دار و شايه نى متمان له قه ل م نادرين.

نه وانه و هاوړپكانيشيان له و كه سانه ن كه په روه ردگار ويست و نيراده ي له سر نه بووه كه دليان پاك و خاوين بټته وه، چونكه نه گه ر دليان پاك ببوايه ته وه، ناحق و ناره وايان نه ده خسته جيگه و شوينى و ته ي په روه ردگار و پټفه مبه ره كه ي و له برى نه و دايان نه ده نا.

به هه مان شټوه ي نه و گومراگه لانه ي كه پټنموونى نه كراون، دواى نه وه ي كه دليان پاك و خاوين نه بووه ته وه. گويگرتن له شه يتانيان به باشتر زانيوه له گويگرتن له قورناني پيروڙ!

عوسمانى كوپى عه فغان (خواى لى پازى بټت) ده فهرمويت: ((نه گه ر دله كانمان پاك بوونايه هيچ كاتى له ناسينى كه لامى په روه ردگار تير نه ده بوون)).

دَلّی پاک - به هوی چاکی ژیان و پووناکی و پوشنایی نهو و پزگار بوونی له پیسی و ناپاکییه کان - له بیستنی که لامی په روهردگار تیر نابیت و ته نیا به هوی حه قیقهت و راستیه کانییه وه تیر ده خوات و به دهوا و دهرمانی نایه ته کانی چاره سهر ده کری.

به لام دَلّی که په روهردگار - به هوی هه لَس و کهوت و په وشتی خاوه نه که به وه پاکی نه کردوه ته وه - له خواردن گه لیکی هاوته راز له گه ل ناپاکییه که ی خویدا خوړاک ده خوات، چونکه دَلّی پیس و ناپاک وه کو جه سته ی نه خوش وایه و خواردنهایه کی هاوته راز له گه ل جه سته ی مروّقه سالم و ته ندروسته کاند، بو نه خوشه کان وه که یه نییه و هاو ته راز نییه.

نهو نایه ته پوونکه ره وهی نه م راستیه به که (پاک کردنه وه و خاوین کردنه وه) ی دل به ستراره و په یوه سته، به ویست و ئیراده ی په روهردگار (نه ریت و یاسا کانی نه وه وه)، له ویدا که نه یویستوه دَلّی شوینکه و توانی ناحق و ناپهوا پاک بکاته وه، نهو پاکییه ته یان بو ده سته بهر نه کراوه و نه ها تووه ته دی.

لیرده دا لیکدانه وه و شیکردنه وهی ویست و ئیراده به ویستی هه میشه یی، لیکدانه وه یه کی درووست نییه، چونکه په روهردگار له پاکی و خاوینکردنه وهی له پښه ی فرمان کردن پتی و خوش ویستنی - بو نه وانی ئیراده فره مووه و نه وانی ناچار نه کردوه به وهی که وا پشته تی بکه ن و پوی لی هه لچه رختین، به لکو داوای لی کردوون و به وه فره مان ی پی کردوون، به لام نه وان خو یان به هوی بیرویاوه و هه لَس و کهوت و نامانج و مه به سته خراپ و لاره کانی خو یانه وه، به ربه ست گه لیکیان له نیوان خود و پاک کردنه وهی دل و نه فسی خو یان درووست کرد و هینایانه دی. وه ویست و ئیراده ی په روهردگار له پښه ی سوننه ت و یاسا و نه ریته بریار دراو و نه گوږه کانی خو یه وه بووه و ئیمه له په رتووک ی "شفاء العلیل" دا به دوور و دریزی باسما ن لی کردوه و له سهر دواوین.

__ ږيگه نادهن خراپه کاران بچنه بهه شته وه! :

نه و نايه ته ی که پيشتر هيترا، پوونکه ره وهی نه م پاستييه که هرکه سی په روه ردگار دلی پاک نه کاته وه، هيچ ږيگه ی جگه له پووبه پوو بوونه وهی له گه له هه ژاری و که ساسی دونیا و سزا و جه زړه بهی دواړو له به رده میدا نییه و نه مه شوته ماو نیشانه ی سروشتی پیس بوون و دلړه شی و ناپاکی دلبيیه تی.

له بهر نه م هوپیه که په روه ردگاری مه زن و به ده سولات پویشن به ره و بهه شتی به سر نه و که سانه ی که خاوه نی دلتيکی پیس و پش هه لگه پاوه حرام کړدوه و ته نیا دواي پالفته کړدن و خاوين کړدنه وه وهی ته، که ږيگه ده دری بجيته نیو بهه شته وه. (واته تا دلی خو ی پالفته نه کات و له گوناح و خراپه کاری پاکی نه کاته وه و هه ول نه دات کاری چاکه و چاکه کاری نه جام بدات و پشت به په حم و به زه یی خوا نه به ستي ناچيته نیو بهه شته وه. (وه رگيږی کورد). چونکه بهه شت جيگه و شوي نی چاکه کاران و پاکان و پاريزکارانه، بوپه به بهه شتيه کان ده وتریت: ﴿...طَبِّتُمْ فَأَدْخُلُوهَا خَالِدِينَ﴾ سوورده تی زومه ر ۷۳.

واته: ((فرمون بچنه ناو بهه شته وه، هاوپي له گه له ژيانی هه میشه یی و نه برپاوه دا)).

وه ته نیا نه وانن - چاکه کاران و پاريزکاران - که له کاتی مردنياندا مزگينيان ده دری تی. به هه مان شیوه که په روه ردگاری گه وره و به توانا ده فرمویت: ﴿الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ اَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ سوورده تی نه حل ۳۲.

واته: ((نه وانه ی که له سره مه رگدا فریشته کان دین بو لایان له کاتيکدا گيانی پاک و پیروزيان ده کیشن (که دووره له بی باوه پی) و پييان ده لین: سلواتان لی بیت (ئیت پرگارتان بوو ئیت ناخو شی نه ما) ده بچنه بهه شته وه، به هو ی نه و کاروکرده وانه وه که کاتی خو ی ده تان کړد)).

خراپه کاران و ناپاکان و نه وانه ی که پیسایه تی له دلایندا هه یه پښه یان پی نادهن بچنه به هه شته وه، هه رکه سی له م دونیا یه دا خو ی پاک بکاته وه و به دلپاک ی و پاکیه تی دل بچینه وه خزمه تی خوا، هیچ جوړه پښگر و له مپه ریک بوونی ناب ی له سه ر پښه ی پویشتنی بو به هه شت.

نه گه ر که سی له م دونیا یه دا پاک نه بیته وه و پیسی و ناپاک ی نه و قولل بیت، وه ک بی باوه په کان هیچ کاتی ناچینه نیو به هه شته وه.

به لام نه گه ر ئالوده بوون و پیس بوونی دل پووه کشی بیت، دوی پاک بوونه وه ی له و ناپاکیه ی، ده چینه به هه شته وه و دوی نه وه ش قه د له و به هه شته دا ده رناکری و نا کرینه ده ره وه و بو هتا هتایی ده مینینه وه. ته نانه ت نه هلی نیمانی ش دوی تیپه ر بوونیان به سه ر پښگای (سرات) دا، له خالیکدا له نیوان به هه شت و دوزه خدا پاده گیرین و ده وه ستینرین و له و پیسانه ی که لیان ماوه و بووه ته پښگر له به رده م چوونه ژووده وه ی پاسته و خو یان بو نیو به هه شت و هوکار نه بوون بو چوونیان بو ناو جه هه ننه م پاک ده کرینه وه و دوی پاک کردنه وه و خاوین کردنه وه یان پښه یان ده دری تی که وا بچنه نیو به هه شته وه.

— دوو جوړ پاک ی؛

په روه ردگاری مه زن له سه ر بنچینه ی لیزانین و حکمه تی خو ی که یشتن به خزمه تی خو ی مه رجدار و په یوه ست کردووه به پاک ی و خاوین کردنه وه، نو یژکه ر ته نیا دوی پاک ی و خاوین بوونه وه ی له (پووداوی گه وره و بچوک) ه که له ده رگا و ده روازه ی خوداوه ندا ده وه ستی و نو یژ به جی ده هی نی، به م شیوه یه پویشتن بو به هه شت و دیدار و چاوپیکه وتن له گه ل په روه ردگاری به به زه یی و میهره باندا په یوه نیداره به ساغی و سه لامه تی دل و پاک ی نه فسه وه، په روه ردگار ته نیا پښه به مروقه پاکه کان ده دات که وا بچنه نیو به هه شته وه.

که واته دوو جوړ پاکیه تی بوونیان هیه:

۱. پاک و خاوینی جهسته و جل و بهرگ.

۲. پاکي و سه لاهه تی دل و نه فس.

له بهر نه مه یه که وادهست نویژ ه لگر دواي دهست نویژه که ی ده لیت: ((أشهد أن لا اله الا الله وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، اللهم اجعلنی من التوابین واجعلنی من المتطهرين)).^{۴۹}

واته: ((شایه تی ددهم که هیچ په رستراوی نییه به حق جگه له (الله)، وه شایه تیش ددهم که موجه ممد بهنده و نیردراوی خواجه. په روه ردگار داوات لی نه که م بمگپری له ته و به کاران و بمگپری له خو پاک که روه و کان)). چونکه پاکیه تی دل، به هوئی ته و به کردنه و هیه.

وه پاکیه تی جهسته به هوئی ناوه وه، دهسته بهر ده بی و نه نجام ددری. هرکاتی نه و دوو پاک بوونه و هیه بو که سی فراهم بوو دهسه لاتی گیشتن به خزمهت و دیداری په روه ردگار و پاوه ستان و ستایش کردن له خزمه تیدا په یدا دهکات.

__ واتای نزای ((اللهم طهرنی...))!

له باره ی نه م نزای پیغه مبه ری خواوه (صلی الله علیه وسلم) که فرموویه تی: ((اللهم طهرنی من خطیای بالماء والثلج والبرد)).^{۵۰}

واته: ((په روه ردگارا! به هوئی ناو و به فر و ته رزه وه، گوناح و تاوانه کانم پاک بکه روه)).

پرسیارم له شیخی نیسلام (نبین تهیمییه) کرد که تاوانه کانی مروژ چون به م شتانه پاک ده بنه وه؟! تاییه ت کردنی پاک کردنه وه به و کاروویارانه وه چ سووډیکی هیه؟ له

^{۴۹} اخرجه مسلم وغيره.

^{۵۰} متفق علیه.

کاتیځدا ناوی گهرم له ناوی سارد چاکتر ده توانی پیسی و ناپاکییه کان پاک بکاته وه و لایان بیات؟!

فهرمووی: هه له و تاوانه کان ده بڼه هو ی پیداکردنی گهرما، ناپاکی و لاوای له دلدا، بویه سست و لاواز و سپ و بی هیژ ده بیټ، ناگری هه وا و هه وه س و ئاره زووی تیدا بلنسه ده سینئ و پشه و پیسی ده کات، به لام هه له و تاوانه کانیش وه ک چیلکه و داری نه و ناگرن و گپ و بلنسه که ی زیاتر ده کن.

له بهر نه مه یه که به نه ندازه ی هه له و تاوانه کان زیاتر بن، وه ک نه وه وایه که وا چیلکه و داری زیاتر بخړیته سهر ناگری هه وا و هه وه سه وه، به لام ناو ناگر خاموش ده کات و ناپاکی و پیسییه کانیش پاک ده کاته وه وه ک چوڼ که ناوه که ساردتر بی، باشت و زووتر خاموشی ده کات و ده یکوژیننیه وه و جه سته ش به هیژتر ده کات و به و نه ندازه یه ساردتر بی، وه ک: به فرو ته رزه چاکتر و باشتر دلی گپرتوو و بلنسه سه ندوو ده گپرتنه وه بو باروودوخی ناسایی و سروشتی خو ی و جه سته به هیژتر ده کات و نیشانه و شوته ما و کاریگه ریه کانی هه له کانیش له ناو ده بات و لای ده بات. نه مه مه به سستی قسه و گوته کانی ئین ته مییه بوو که پیوستان به پوونکرده وه و خسته پووی زیاتر هه یه.

ده بی بزانی که لیږده دا چوار بابه ت بوونی هه یه:

- دوو بابه تیان پوواله تی و دیار و هه سټیکراون.

- دوو بابه ته که ی تریش جه وه ری و (مه عنه وی) نادیارن.

پیسی و ناو که پاک که ره وه یه تی هه ردوکیان دیار و هه سټ پیکراون، هه له و تاوانه کان و نیشانه و شوته ماکانیان که به هو ی ته و به و په شیمان بوونه وه وه پاک ده بڼه وه، هه ردوکیان جه وه ری و نادیار و هه سټ پی نه کراون و چاکسازی و پاراستنی سه لاهه تی و دابین کردنی به خته وه ری و خوشبه ختی دل پیوستان به هه ردوکیان هه یه و به هه ردوکیان نیازه نده.

پیغهمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) له هردوو جوړه‌کریان به‌شیکي باس کردووه که درخهر و نیشاندهری به‌شکه‌ی تره و نه و فهرمووده‌یه‌ی پیغهمبهر (صلی الله علیه وسلم) هر چواریانی به کورت ترین شیوه و جوانی دهرپرین و باسکردن له خوگرتووه.

به هه‌مان شیوه که له نزا و پارانه‌وه‌ی دواي ده‌ست نویژ گرتن دهرموویت: ((اللهم اجعلنی من التوابین واجعلنی من المتطهرین)) که هر چوار جوړه‌کری له خو گرتووه.

نهمه نمونه و وینه‌یه که له، که‌مالی پاروی و په‌وانی و حقیقت و پاستییه‌تی نه و کارووباره که پیغهمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) هه‌والی پیداوین و ناگایی کردوینه‌ته‌وه و فهرمانی فهرمووه و بابه‌تیکي جه‌وه‌ری له پیگه‌ی به نمونه هیناوه به بابه‌تیکي دیار و هه‌ست پیکراو و ماددی، پوونی کردووه‌ته‌وه و خستویه‌تییه پوو. نهم جوړه بابه‌تانه له فهرمووده‌کانی پیغهمبهردا نوژن، وه‌ک چوژ به نیمامی عه‌لی (خواي لی پازی بیټ) دهرموویت: ((سل الله الهدی والسداد، وانکر بالهدی هدايتک الطريق وبالسداد سداد السهم)).^{۵۱}

واته: ((پینمونی و چاکسازی له په‌روه‌دگار داوا بکه و! به‌هوئی هه‌نگاو هه‌لگرتن له پیگه‌ی درووستدا، پینمونی و هیدایه‌ت وه‌ک چوژ تیری ده‌هاویژری بو‌ئامانچ و نیشانه‌ی و به جوانی ده‌بیپکی، وه‌بیری خوئی بهینه‌وه)).

نهمه یه‌کي له گه‌وره‌ترین و نایاب ترین فهرمووده فیرکاری و په‌روه‌رده‌یه‌کانی پیغهمبهری خوايه (صلی الله علیه وسلم). چونکه به نیمامی عه‌لی فهرمووه که‌وا هه‌رکاتی له‌لایه‌ن په‌روه‌دگاره‌وه پینمونی کردن بو‌ پیگه‌یه‌ک که به به‌ه‌شت و

په زامه ندى خوداوه ند كوټايى پى ديت، داواى كرد، خوئى وهك پيواريك كه پيگه لى ون بووه و نازانى به ره و كوى بپوات و له ناكاو كه سيكي ليها توو و شاره زا به پيگه، پهيدا ببي و پيگه پاستى پى نيشان بدات، پيگه پيتموونى، به خته وهري و به هشتيش به م شيوه يه و ده توانين پيگه ديار و ههست پيكر اوئى به نمونه بو به پيښته وه.

نيهت و نيازى مروفتى كه ده يه وئى پيگه پويشتن به ره و په روه دگار بگريته بهر، به پيتموونى و پى نيشانده رى نه و له پووى پله و پايه وه له نيهت و نيازى پيوارى كه ده يه وئى سه فهر بو شار و ناوه داننيهك بكات و له سه فهر دا پيگه كه لى ون بووه و لى بزد بووه، به پيتموونى كه ر و پى پيشانده رى كه پيگه گه يشتن به و شار و ناوه داننيه پى نيشان بدات، له پووى پله و پايه وه گرنگتر و زياتره.

((سداد)) يش كه به واتاى كاروكرده وه و قسه دروست و چاكه، وهك نه وه وايه كه كه سى بيه وئى تيرى به ره و نامانجى بهاويژى، نه گهر تيره كه بدات له و نامانجه لى كه نه و گرتوويه تيبه پيش چاو و له لاي نه و مه به سته، شيوازي دروستى پيگه بو پيكانى نيشانه كه گرتووه ته بهر و تيره كه لى له نامانجه كه لى داوه و نامانجه كه لى پيكاوه و كه سيكيش كه له كاروكرده وه و قسه كانى خويدا حق و چاكه لى له پيش چاو گرتووه، وهك نه و كه سه وايه كه تيره كه لى بهر نامانجه كه كه وتبى و نامانجه كه لى پيكايت.

له قورئانى پيرؤيشدا له زوريك له بواره كاندا هردووكيان له پال به كتردا جيگين، بو نمونه په روه دگارى مه زن و به ده سه لات ده فهرموويت: ﴿...وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى...﴾ سوره تى به قهره ۱۹۷.

واته: ((به رده وام هه ول بدن كه زه خيره و تويشوو بخه، بيگومان چاكترين زه خيره ش ته قوا و پاريزكاريه)).

له م نایه ته پیروژه دا پروهردگاری مه زن (جلّ جلاله) فرمانی به حاجیان کردوه که تویشوو و کوّلی خویان فراهم بکن و به بی تویشوو بار و کوّلی سه فهر نه پچنه وه و دوا به دواي ئه وهش بیري ئه وانی خستوه ته وه و وه بیرانی هیناوه نه ته وه به وهی که واه، فراهم کردن و ناماده کردن تویشووی سه فهری دواپوژ که (ته قوا) و له خواترسان و پاریزگاریکردنه، شتیکی گرنګ و پتویسته.

به هه مان شیوه که واه له م دنیا یه ش دا پتووار و موسافیر به بی تویشوو به نامانچ و مه رازی خوی ناګات، ئه و که سانهی که ده یانه وی به دنیا ی دواي مردن و که یشتن به دیداری پروهردگار و به ده ست هینانی به خته وهی و کامه رانی هه تا هه تای و هه میسه یی بګن، به بی تویشووی ته قوا و له خواترسان به م نامانجه ی خویان ناګن، ده بینن که پروهردگار (جلّ جلاله) هه ردوکیانی له پال یه کتردا جیګر کردوه و دایان.

هه روه ها پروهردگاری گوره و مه زن ده فهرمویت: ﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ﴾
سوره تی نه عرف ۲۶.

واته: ((نه ی نه وهی ئاده م، ئیمه به پاستی پو شاکي له بارمان بۆ فراهم هینان، عه ورت و نه وهی پیتان ناخوشه ده ربکه ویت دای نه پوشیت، هه روه ها جل و به رګی جوانیش که خوتانی پی برازیننه وه (به لام بیرتان نه چیت) که پو شاکي ته قوا و خواناسی چاکتر و خیردارتر و به فتره، ئه و پو شاکه (مادی و معنه و یانه) له نیشانه و به لګه کانی خوی گورن بۆ نه وهی یاداوه ری وهر بګرن و (یادی به هشت بکن)).

پروهردگاری مه زن هه ردو جوانی و خو پازاندنه وه، واته پازاندنه وهی جهسته به هو ی جل و به رګ و جوانکردنی دل به هو ی (ته قوا)، واته جوانی ناوه وه و دهر وهی پیکه وهی باس کردوه و خستونیه تیه پوو.

هه‌روه‌ها په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ﴿...فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى﴾
سورده‌تی تاها ۱۲۳.

واته: ((ئه‌وه شوینی به‌رنامه‌که‌م بکه‌ویت، نه‌گومرا ده‌بیټ، نه‌ناخوشتی و
ناپه‌حه‌تی و ناسوژ دیته پټی)).

په‌روه‌ردگار، گومپایی که ده‌بیټه هوئی سزای دل و پوڅ، به‌دبه‌ختی و چاره‌په‌شایی
که ده‌بیټه هوئی سزا و جه‌زده‌به‌ی پوڅ و جه‌سته، له‌وانه‌ی که په‌په‌وه‌ی له پټنموونی
ئو ده‌که‌ن، په‌دی کردووه‌ته‌وه، له پاستی دا ئه‌وان له به‌خششه‌کانی دل، جه‌سته و
پوڅ، به‌هوئی پټنموونی و پزگار و ده‌رباز بوونه‌وه، به‌هره‌مند ده‌بن.

یه‌کیکی تر له‌و بابه‌تانه قسه و گوته‌ی هاوسه‌ری عه‌زیزی میسر له‌باره‌ی حه‌زه‌تی
یوسف (سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بیټ) له وه‌لامی لوڅمه و توانج و سه‌رکوته‌ی ژنانی تردا
به‌هوئی خوښه‌ویستی و ئه‌وینبازی ئه‌و — هاوسه‌ری عه‌زیزی میسر — بو پټغه‌مبه‌ر
یوسفه.

﴿فَذَلِّكَ الَّذِي لُمْتُنَنِي فِيهِ﴾ سورده‌تی یوسف

واته: ((ئهی خانمه‌کان! ئه‌مه هه‌مان ئه‌و که‌سه‌یه که به‌هویه‌وه منتان سه‌رزه‌نشت
ده‌کرد و لوڅمه‌تان ده‌کردم)).

په‌روه‌ردگار جوانی حه‌زه‌تی یوسفی پټی نیشان دان و دواتر وتی: ﴿وَلَقَدْ رَودْنَاهُ
عَنْ نَفْسِهِ فَأَسْتَعْصَمَ﴾ سورده‌تی یوسف

واته: "(ژنی عه‌زیزی میسر) دوودلئ ده‌خسته دلئ خویه‌وه که گویا له گه‌ل یوسفدا
په‌یوه‌ندی دروست بکات، به‌لام حه‌زه‌تی یوسف پټگه‌یه‌کی پاک و خاوینی گرته‌به‌ر".
له‌به‌ر ئه‌مه پاک داوینی پټغه‌مبه‌ر یوسفیش — واته پاک و جوانی ناخ و ده‌روونی —
وه بیری ئه‌وان خراوه‌ته‌وه.

پښغه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) به م نزا و پارانه وهی ی که فهرمووی: ((اللهم طهرنی من خطیای بالماء والثلج والبرد)).

نه هلی نيمانی ناگادار کردووه ته وه و بیر خستوونه ته وه، به پيوستی و نیازی توندی جهسته و دل به وهی که نه و دووانه - دل و جهسته - پاک و به میزی و پووناکی و پوشنی و بینایی ده به خشی، له م نزیای پښغه مبهردا هم نه مه و همیش نه و هاتووه شتی که له م بابه ته وه نزیکه، نه مه یه که پښغه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) له کاتی هاتنه دهر وهی له نه ده بخانه دهی فهرموو: ((غفرانک)). ۵۲

واته: ((په روه دگارا! سووکی و ناسانی کار و لیبوردن، له تو داوا ده که م)). له م که لام و فهرمووده ی پښغه مبهردا پارنیک شاراوویه و پوواله تی نه و پارز و نه یتیه نه مه یه که پاشماوه و پیسییه کان جهسته قورس ده که ن و نازاری ده دهن. تاوان و گوناچه کانیش له سهر دل قورسای دروست ده که ن و به کوپوونه وه یان نازاری دل ده دهن و ناپه حه تی نه که ن. که واته پاشماوه کانی جهسته و تاوان و گوناچه کان یه کیکیان به سهر جهسته وه و نه وی تریشیان به سهر دل وه کاریکه رییه کی خراپی هیه و بو نه و زهره رهنه ند و خراپن.

پښغه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) دواي هاتنه دهر وهی له نه ده بخانه (WC) و به هوئی پزگار بوونی له وهی که جهسته نازار ده دات و سووک بوون و پاچه تی و ناسووده بوونی جهسته ی، سوپاس و ستایشی په روه دگاری کردووه، هره ها داوی لی کردووه که پزگاری بکات له و نازار دهری تر و دلی ناسووده و سووک بکات. نه ینی و پازه کانی فهرمووده و نزا و پارانه وه کانی پښغه مبهري (صلی الله علیه وسلم) به رزتر و گه وره تره له ته واوی نه و شتانه ی که به بیري نیمه دا دین.

ته وهری سییه م: پوئی خراپی گوناح و تاوان، به سه ردله وه

— پیسی و ناپاکی هاوول بریاردان، زینا و نیربازی:

په روهردگار ((هاوول بریاردان، زینا و نیربازی)) وهك كاروكرده وه و ههئس و كهوتیكى خراب و پیس و _ به پیچه وانهی تاوان و گوناحی تر نه گهر چی نه م كارووبارانهش له خو ده گری _ ناوزه د کردوه و ناوی هیئان.

په روهردگاری مه زن و به ده سه لات له باره ی هاوول بریاردانانه وه ((شرك)) ده فهرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ...﴾ سوورده تی ته و به ۲۸. واته: ((نه ی نه و كه سانه ی باوه پتان هیئاوه چاك بزائن كه موشريك و هاوه لگه ران ناپوخت و پیسن!)).

وه سه باره ت به کاری نیربازیش ((لواط)) له قورئانی پیروژدا ده فهرموویت: ﴿وَلَوْطًا أَتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَتَجْنِئَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ﴾ سوورده تی نه نبیا ۷۴.

واته: ((به (لوط) پیغه مبه ریش حیکمه ت و دانایی و زانیاریمان به خشی و پزگارمان کرد له و شارهی کرده وه پیسه کانیا ن تیدا نه نجم دها، بیگومان نه وانه قه ومیکی نا له بار و خراب و به دخوو تاوانکار بوون)).

مروقه کانی نه هلی نیربازی قه ومی لووتیش ده بیانوت: ﴿....أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّتَطَهَّرُونَ﴾ سوورده تی نه مل ۵۶.

واته: ((قه ومه که ی لوط و تیان (لوط) شوینکه وتوانی لوط له شاره که تاندا ده ریکه ن، چونکه به راستی نه وانه که سانیکن خو یان به پاک راده گرن!)).

نه وانه ویرای جیگیر بوونیان له شرك و هاوول بریاردان و بی باوه پیدا، به نقوم بوونی خو یان له نیو زه لکاو ی خراپه و پیسی و پاکی و پاریزگاری حه زده تی (لوط) و دار و ده سته کانی نه و دانیا ن دها به و کاره خراب و نزم و پیسه دا.

پەرورددگاری مەزن و بەتوانا سەبارەت بەکاری زیناکردنیش دەفەرموویت:

﴿الْحَيَّاتُ لِلْحَيَّاتِ وَالْحَيَّاتُونَ لِلْحَيَّاتِ...﴾ سۆرەتی نور ۲۶.

واتە: ((ژنانی ناپاک بۆ پیاوانی ناپاک و پیاوانی نا پوخت بۆ ژنانی نا پوخت)).

__ ھاوەلّ بۆ خوا دانان دوو جوړه خراپه و پیسی ههیه:

۱. پله و پایەى سەخت، یاخود شرکی گەرە.

۲. پله و پایەى سووک، یاخود شرکی بچوک.

شرکی گەرە خراپترین ھاوەلّ دانانە بۆ پەرورددگار کە خوداوەند ئەو ئەهە نابه‌خشی، چونکە پەرورددگار ھاوەلّ دانانی کەسێ یاخود شتی لەو کار و سیفەتەکانی کە تایبەتن بەخۆیەوه، لە موشریک و ھاوەلّ بپیار دەر خوش نابیت و لێی نابووێت.

شرکی بچوک و بچووکتر، وەک: پووبازی کەم (پیاپی)، پووالەت چاک کردن بۆ سەرنج پاکیشانی خەلکانی ترو سویند خواردن و هیوا و ترسی خیرا و ماوه کورت لە غەیری پەرورددگار. (واتە سویند خواردن و ئومێد بوون بە کەسێ و ترس لێی، ئەگەر بۆ ماوه‌یه‌کی کەمیش بیت، بە شرک دادەنرێ. وەرگێڕی کورد).

خراپی و پیسی ھاوەلّ دانان بۆ خوا ئاشکرا و دیارە، لەبەر ئەمەیه کە پەرورددگار شرکی بە پیس __ بە سەرەى جیم __ هیناوه و وشەى پیس (نجس) __ بە ژێرەى (جیم) __ بە کار نەهیناوه بۆی.

چونکە ((نجس)) __ بە سەرەى جیم __ بۆ شتی دیار و ئاشکرا و چیه‌یه‌ى و جەوه‌ری و ((نجس)) __ بە ژێرەى (جیم) __ بۆ ئەو شتە بە‌کارده‌ی کە بە‌هۆى شتیکی تره‌وه پیس بووه.

بۆ نموونه جل و بەرگی کە بە‌هۆى پاشماوه و مەى و شەرابه‌وه پیس بیت، پێى ده‌لێن (نجس) __ بە ژێرەى (جیم) __، بە‌لام خودی پاشماوه یاخود مەى و شەراب (نجس)ن __ بە سەرەى جیم __. بە هەمان شێوه کە خراپترین گوناخ و تاوان نۆد و سته‌مه، خراپترین پیسیش ھاوەلّ بۆ خدا دانان و شرکه.

له پووی زمانه وانی و شه ریه ته وه پیسی، خراپی و پیسیکی به و جوړه یه که ده بی لئی دور بکه وینه وه و خو مانی لئ بپاریزین و له هه ست کردن و بوڼ کردن و بینینی نه و دوره په ریزي بکه یی، به لام له پیس بوونی جهسته و جل و بهرگ به هوپه وه به شپوه یی که ده بیت دوره په ریزي و دوری بگرین. به گشتی پیسی، شتی که که سروشت و فیتره ته پاکه کان نه فره تی لئ ده کن و به و نه اندازه یی که سروشتی مروځ سالم و ته ندروست بی و له ژیانیکې پاکې ماددی و مه عنوی به هره مه ند بی، دوره په ریزي و نه فره ت کردن له پیسی و خراپه زیاتر ده بیت.

به و نه اندازه یی که ناخیان (زات) پیس بیت، دل یا جهسته یا خود هردوکیان پیس ده کات. هندی جار به هو ی بوڼ کرده وه و هندی جار له پیگه یی بهرکه وتنی نه و نه گهر خاوه نی بوڼ و بهرامه یه کی پیس نه بی، ده بیت هوی نه زییه ت و نازار و پیسیان.

__ کاریگه ری پیسی و خراپه به سهر دل و پوچه وه:

مه به ست نه مه یه که پیسی و خراپه هندی جار، دیار و هه ست پیکراو و هندی جاریش دهر وونی و نادیار و هه ست پی نه کراوه و. خراپه و پیسی هندی جار به شپوه یه کی و هه به سهر دل و پوچی مروځدا زال ده بیت که، خاوه نانی دل و پوچه هه ستیار و پاکه کان بو نی پیس و نازارایی له دل و پوچی مروځ گه لیکی تووش بو و موشريک و هاوه ل بریار دهر بو خدا هه ست پی ده کن و. به هه مان شپوه که به هو ی بو نی عاره ق کردنی جهسته یان خه لکانی تر بیزار دهن و. بو نیکی پیس و خراپ له جهسته یانه وه ده گاته لووتمان. به لام بو نی پیسی دل و پوچی مروځه کانی نه هلی شرک و بی باوه پی و دوو پووی زیاتر له وه یی که په یوه ندی به پوواله تیانه وه هه بی، په یوه ندی به دهر وون و ناخیانه وه هه یه، نه گهر چی عره ق کردنی جهسته ش له دهر وونی جهسته یانه وه سهر چاوه ده گری.

بوڻيه جهسته و لاشه ى مروڦه پاڪ و له خواتر سه كان و پاريزكاره كان، خاوهنى بوڻيكي خوشه و پيڻه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) زياتر له هه مووان، عاره قى (ئاوى جهسته ى) جهسته ى بوڻ خوشتر بووه.

له كاتيڪدا كه پيڻه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) له پال (ام سليم) له سهر جيگه ى نوستن خوت بوو سه بارهت به بوڻي جهسته ى پرسىاري لى كرد - له ام سليم - ام سليم وتى: ((بوڻي هيچ شتيكى تر بوڻ خوشتر نيه له عهتر و بوڻي جهسته ى تو)).

مروڦه گه لى كه خاوهنى نه فسكى پيسن، پيسى و ناپاكيه كانيان به سهر جهسته شيانه وه به دهرده كه ويٽ، به لام كه سانى كه خاوهنى نه فسكى پاكن، ته نانهت له جل و بهرگ و جهسته شيانه وه بوڻي خوش ديت، كه له سهر زهوى هيچ بوڻيكي خوش وهك نه وه پيدا نابيت. به لام بوڻي جهسته و لاشه ى مروڦه پيس و ناپاڪه كان به كيكه له خراپترين و ئازاروى ترين بوڻه كان، كه له سهر زهوى دا بوونى هه به.

__ نيشانه و شونه ماكانى هاوهل برياردان (شرك):

مه به ست نه وه به كه به هو ى نه وه ى كه هاوهل برياردان بو خوا گه وره ترين زولم و سته مه و پيسترين ناپاكي و خراپترينى خراپيه كانه، له لاي پهروه ردگارش غه زه ب لى گيراوترين و ناپه سه ندرين كار و پيش هه موو شتى خوداوهند پي تووپه ده بي و نه و سزا و جه زه بانه ى كه له دنيا و دواپوڙدا بو نه هلى شركى داناوه بو هيچ تاوانىكى ترى دانه ناوه.

پهروه ردگارى گه وره و به ده سه لات نه م باباه تانه ى وه بير هيتاوينه ته وه كه:

- له نه هلى هاوهل برياردان خوش نابيت.

- موشرىكه كان پيس و ناپاكن.

- نه وانى بي به ش كردوه له وه ى كه وا نزيكى سنورى مه ككه ببنه وه.

- که لک وەرگرتن و به کارهیتانی گوشتی نه و ناژه لانهی که نه وان - موشریکه کان
 - سه ری ده بین حه رامی کردوه و نابیی له لایه ن موسلمانوه به کارییت.
 - ژن و ژن خوازی له گه لیاندا حه رام کردوه.
 - پیز و خوشه ویستی و په یمان به ستن له نیوان نه وان و نه هلی ئیماندا قه ده غه
 کردوه.

- موشریکه کانی به دوژمن و ناحه زی په روه ردگار، فریشته کان، پیغه مبه ران و
 نه هلی ئیمان ناو بردوه و باسیانی کردوه.
 - خستنه ژیر ده سه لاتی مال و سامانیان و به کارهیتانی ژن و منداله کانیان به
 مه به سستی کارکردن بو نه هلی ئیمان په وا کردوه و پیکگی پیداهه.^{۵۳}
 نه مه هه مووی به هوئی نه وه یه که هاوه ل بریاردان بو په روه ردگار، له بهر چاو
 نه گرتنی ماف و حه قی په روه ردگارییه تی په روه ردگار و ((الوهیت))، که م کردنه وه ی
 پله و پایه و گه وره یی خوداوه ندی خودا و ((ربوبیت))، خراب بیرکردنه وه یه به رامبه ر به
 درووستکه ر و خولقیته ری جیهانیان.

به هه مان شیوه یه که خوا ی گه وره ده فهرموویت: ﴿وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
 وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السُّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السُّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
 وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ سووره تی فته ح ۶.

واته: له ولاشه وه ئازار و نه شکه نجه ی دوو پوو و موشریکه کان، چ پیاوانیان، چ
 ئافره تانیا ن بدات، نه وانیه ی که تیکرا گومانی خراپیان ده ریاره ی خوا هه یه، نه و گومانه
 خراپه یان هه ر بو خویان ده گه ریته وه، نه وانه خوا نه فرینی لی کردوون و دژه خسی بو
 ئاماده کردوون، ئای که سه ره نجامیکی یه کجار سه خت و سامناکه .

۵۳ نهم حوکم و بریارانه نه و موشریکه کانه ده گرتنه وه که له گه ل موسلماناندا له دوخی شهردان و له گه ل
 موسلماناندا ده جه نگین. وەرگیرى فارس.

ئو هه پشه و گورده شه و سزا و جه زه بانه ی که له لایه ن په روه ردگار وه دژی موشریکه کان ته رج کراوه و له بهر چاو گیراوه، له دژی غهیره موشریکه کان ته رج و له بهر چاو نه گیراوه، چونکه ئوان - موشریکه کان - به رامبه ر به په روه ردگار دوو دل و له ناسینی ئه ودا به گومانن، بۆیه که سی یا شتیکیان کردووه ته هاوه ل و شیریکی خوا، به لام له راستی دا ئه گه ر به رامبه ر به خودا گومانی باش و ناسینی باشیان هه بووایه، راستییته تی و حه قیقته تی به کخو په رستی و به کخواناسی (توحید) په روه ردگاریان به درووستی قبول ده کردو خویان به ملکه چ و گوپرایه لی ئو له قه له م ئه دا. له بهر ئه وه یه که په روه ردگار سه باره ت به موشریکه کان له قورئاندا ده فه رموویت ٥٤: ((که ئوان به شیوه یه کی گونجاو و شایسته پله و پایه و پیزی په روه ردگاریان له بهر چاو نه گرتووه و په چاوییان نه کردووه !)).

خه لکانی که که سی یا خود شتی ده که نه هاوده م و هاوه لی په روه ردگار و وه خوداوه ند خوشیان ده وی و وابسته بوون پیوه ی، لی ئی ده ترسن، ئومید و هیوایان پی ئی هه یه، له به رامبه ریاندا سه ری پیز و نه وازش داده نوینن، بۆ ده رباز بوونیان له خه شم و توو په بیان و به ده ست هینانی په زامه ندییان، به سه ر هه ر شتیکی تر دا له پیشتری ده زانن و به باشتری ده زانن، چۆن گونجاو و شیاوه ئو جوړه که سانه پله و پایه و پیزی په روه ردگار له بهر چاو بگرن و په چاوی بکه ن؟! (لییره دا مه به ست ئه وه یه که وا که سی که شریک و هاوه لی بۆ خودا دانابی، ئیدی چۆن ده توانی پله و پایه و گه وره یی خودا له بهر چاو بگری! چونکه گه ر بیزانیا و بیتوانیا هه ست به گه وره یی و مه زنی و شکۆمه ندی په روه ردگار بکات، ئه وا قه د هاوه ل و شیریکی بۆ په روه ردگار دانه ده نا. وه رگیزی کورد).

په‌روه‌ردگاری گه‌وره و به‌ده‌سه‌لآت ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ...﴾ سووره‌تی به‌قه‌ره ۱۶۵.

واته: ((له‌گه‌ل نه‌وه‌موو به‌لگه‌ناشکرایانه‌دا، هه‌ندیک که‌س هه‌یه‌له‌جیاتنی نه‌وه‌ی خوا‌به‌رست بی‌ت، شتانی تر‌داده‌تاشیت بو‌خوی و شوین پینموونییه‌کانی خوا‌ناکه‌ویت، وه‌خو‌شه‌ویستی و سو‌ژ ده‌دات به‌وب‌ت و به‌رنامولکه‌وتووله‌پیکه‌یانه‌و خو‌شی ده‌وین، وه‌ک چو‌ن ئیمانداران خوا‌یان خو‌ش ده‌ویت)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ﴾ سووره‌تی نه‌نعام ۱.

واته: ((سو‌پاس و ستایش بو‌نه‌و خوا‌یه‌ی که‌ناسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردوه، تاریکی و پووناکی فه‌راهه‌م هیناوه‌(که‌چی له‌گه‌ل نه‌وه‌موو به‌لگه‌به‌هیز و سه‌رسام ئاوه‌رانه‌دا) پاشان نه‌وانه‌ی بی‌باوه‌پوون به‌په‌روه‌ردگاریان یه‌کیک له‌درووستکراوه‌کانی خوا‌ده‌که‌نه‌هاوتای خودا)).

واته نه‌وان له‌په‌رستشدا پیزی گه‌وره‌یی و مه‌زنی که‌سی یا شتی ده‌ده‌نه‌پال په‌روه‌ردگار و ده‌یکه‌نه‌هاوه‌ل و هاوبه‌شی په‌روه‌ردگار، نه‌مانه‌موشریکه‌کانن که‌که‌سی یا شتیکیان کردوه‌ته‌په‌رستراو و خوی خو‌یان، هاوشان و هاوپیزی خوداوه‌ندیان لی کردوه و له‌نیو‌ئاگری جه‌ه‌ننه‌مدان که‌هه‌ست به‌وه‌ده‌که‌ن و ده‌زانن که‌وا بیروباوه‌په‌کانیان هه‌چ و پو‌چ و ناحه‌ق بووه و نه‌وپیکه‌یانه‌ی که‌پیناندا پو‌شستوون و هه‌لیان بژاردوون کویره‌پیکه‌و لاپی بوون و به‌په‌رستراو و خودا‌کانیان که‌نه‌وانیش له‌دۆزه‌خدا‌ن ده‌لین: ﴿تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَنَافِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (۹۷) إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ شوعه‌را ۹۷ - ۹۸.

واته: ((سویند به‌خوا به‌پاستی نیمه‌له‌گوم‌پاییه‌کی ناشکرادا ده‌ژیا‌ین، کاتیک که‌ئیه‌مان ده‌برده‌پیزی په‌روه‌ردگاری جیهانیانه‌وه‌یه‌کسانمان ده‌کردن له‌گه‌لیدا)).

ئەم بابەتە پوون و ئاشکرایە کەوا، موشریکەکان ئەو شتانەى کەوا کردوویانەتە هاوەل و شەریکی پەرەردگار، ئەوانەیان لە زات و لە هەندى لە سیفەت و کارەکاندا لە گەل خوداوەندا کردووەتە شەریک و هاوەل و هیچ کاتى نەیان وتووە کەوا خوا و پەرستراوەکانى ئیمە ئاسمانەکان و زەوى دروست کردووە و بەدیهیان و مردن و ژيان بە دەست ئەوانەو، بەلکو ئەوانەیان - واتە ئەو شتانەى کەوا موشریکەکان کردوویان بە شەریک و هاوەلى خوا. وەرگى پى کورد. - لەخوش و یستى، پزىگرتى، گەورەى و مەزنى بووندا، پەرستش و داوى یارمەتى لى کردن لىیان، کردوویان بە هاوشان و هاوەلى پەرەردگار، بە هەمان شىوێ کەوا لە نىو ئەهلى شەرك سەر بەم ئىسلامەدا ئەو دەبینى و هەستى پى دەکەین؟! (واتە: ئەو جوړە کارە خودا بەنامان بدات لە نىو کۆمەلگەى کوردەوارى خوشماندا هەر هەیه، بە تايبەتى لای باپیرە و داپیرەکانمان و لە برى ئەوێ هاوار و سکالا بۆ لای پەرەردگار بەرن بۆ لای شىخىک یاخود پیاو چاکى دەبەن،؟! کە ئەمەش لە شەریعەتى ئىسلامدا پزىگە پینەدراوە و نابى هیچ کەس و هیچ شتى بکەین بە وەسیلەى نىوان خویمان و پەرەردگار بەلکو دەبى راستەوخو لەخوداوەند بپارپینەو و تەنیا داوا لە ئەو بکەین. تەنانت نابى لە خوشەو یستى کەسى خوداش کە پزىگەمبەرە (صلی اللہ علیہ وسلم) بپارپینەو و داوا بکەین! چونکە پەرەردگار خوێ فەرموویەتى)) (وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ...) واتە: ((ئەى بەندەکانم تەنیا داوا لە من بکەن و لە من بپارپینەو و من زۆر لىتانەو نزیکم و داوى هەر شتىکم لى بکەن بۆتانى جى بەجى دەکەم...)). وەرگى پى کورد.

بابەتى کە بە راستى جى سەرسوڕمانە ئەمەیه کەوا، موشریکەکان ئەهلى یەكخواپەرستى (توحید) بە کەمتەرخەم و لاوازکردنى پلە و پایەى پزىگەمبەرەن و پیاوچاکان و شىخ و مەشاىخ تاوانبار دەکەن! لە کاتىکدا کەوا تەنیا تاوانى یەكخوا پەرستەکان و موەحیدەکان ئەمەیه کە دەلێن: تەواوى ئەوانە بەندەى پەرەردگارن و

نه بۆ خویان و نه بۆ خه لکانی تریش خاوهنی سوود و قازانچ گه یاندن و لابردنی زهره رو زیان نیین، واته ناتوانن نه سوودی به خه لکی بگه یه نن و نه زهره رو و زیانیکیش له خه لکی دوور بخه نه وه، مردن و ژیان و زیندوو کردنه وهی دووباره به دهست نه وان نییه و به هیچ جوړی داوای لیبوردن و به خشش و شه فاعهت ناکه ن له لای پهروهردگار بۆ نه و که سانه ی که و نه وانینان کردووه به په رستراو و هاوه لی خوا و بۆ نه هلی یه کخواپه رستانیش دوا ی پووخسه ت و پڼگه پیدانی پهروهردگار که ده توانن شه فاعهت بکه ن. (واته: نه هلی یه کخواپه رستیش که چاکه کاران و شه هیدان و...، ناتوانن شه فاعهت بۆ که سی بکه ن تاوه کو پهروهردگار پووخسه ت و پڼگه یان پی نه دات، هه ر ئیجازه ی دان نه وسا شه فاعهت ده که ن بۆ خه لک، وه که له فه رموده ی پیغه مبه ردا (صلی الله علیه وسلم) دا هاتووه که و مروقی شه هید ده توانی شه فاعهت بۆ هفتا و نه وهنده که س بکات، لیږده تا خودا ئیجازه نه دات نه و ناتوانی شه فاعهت بکات، وه رگپری کورد).

هینانه دی و دروست کردن و فرمان، به دهست پهروهردگاری به دیهینه ر و دروستکه ره نه که نه وان، (واته نه و پیاو چاکانه ی که و خه لکی ده یانکه نه هاوه ل و شه ریکی خودا، ئیتر له پارانه وه دا بی یا خود له داواکردن و سکالا کردندا بی. وه رگپری کورد). ته وای شه فاعهت و پیشپه وییه کان بۆ خودایه و هیچ یه کی له دروستکراوه کانی گه وره و شه فاعهت ده ر نین جگه له خو ی - پهروهردگار -.

شرك و سهردانه واندن و ملکه چ بوون بۆ غهیری پهروهردگار له سه ر بناغه و بنه مای ناحالی بوون و به دگومانی به رامبه ر به خودا جیگیره و دروست ده بی، حه زه تی ئیبراهیم (سه لامی خوی له سه ر بیّت) به دوژمنه کانی خو ی ده فه رموو: ﴿أَنْفَكَ إِلَهَةٌ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ﴾ (۸۶) فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿سوره تی صافات ۸۶ - ۸۷.

واته: ((نایا شتی ده ست هه لبه ست ده که نه خوا و له جیاتی پهروهردگار ده تانه ویت بیپه رستن...؟ باشه ناخو ئیوه چ گومانیکتان هه یه له پهروهردگاری جیهانیان...!!)).

نه گهر چي واتای نه م ټايه ته نه وه په که و، سه بارت به هلس و که وتي په روه ردگار له گهل ټي وه دا و نه و سزا و جه زه بانه ي که به هو ي نه وه ي که غه يري په روه ردگار تان ده په رست و که سي يا شتيکتان له پزي نه و دا داده نا له چاوه پووانيدان، چو ن بير ده که نه وه؟! به لام له دوو توپي نه م هه په شه و گو په شانه دا، نه م مانايه ش شاروه و نادياره که چ گومان يکي خراپتان به رامبه ر به په روه ردگار هه بو که و که سي يا شتيکتان کر دبو به هاو پي و شريك و هاو ده مي په روه ردگار.؟!

که سي مو شريك و گومان ده کات که و په روه ردگار بو به پيوه بر دني کاروباره کاني جيهان پيوستي به جيگر و ياريده دهر هه،! که نه م خراپترين جوړي که م کر دنه وه په له پله و پايه و که وره يي په روه ردگاري ده وله مند و بي نياز که هه موو شتي و هه موو که سي پيوستي به وه و نياز مendi نه وه.؟ يا خود و گومان ده بات که ته نيا دواي که لک و هر گرتن له هيژ و تواناي نه و شريك و هاو له بريار دهر په که و تواناي په روه ردگار ته و او کامل ده بي.؟! يا خود گومان ده بات که و په روه ردگار شت که لي نازاني يا خود نابيستي و ده بي له پيگه ي ناو جيکه ره وه ناگاداري بکه ينه وه.؟!

يا له وانه په گومان ببات که په روه ردگار ته نيا دواي دلسوزي و ميهره باني و ده ست تيوره دان و هيتانه ناو وه ي نه و ناو جيکه رانه وه په که نه و ان ده خاته به ر لي بور ده يي و په حمه ت و ميهره باني خو په وه.؟! يا خود په روه ردگار به نده کاني تيژ ناکات و نه وه ي که به نده کاني ده يانه وي ته نيا دواي هيتانه ناو وه ي ناو جيکه ره کانه که جي به جي ده کات و نه نجامي ده دات و وه شفاعت و هيتانه ناو وه ي مروقه کان به رامبه ر به په کتر، که هه ندي جار لايه ني سه رلي دراو (مراجعه) (نه و که سي که چووين بو لاي به مه به ستي نه نجام داني کاري بو مان. و هر گپري کورد)، به هو ي نه و نياز و پيوستي يه ي که به شفاعت که ره يه تي و له هاو پي ته ي و په فيقا يه تي له گه لي دا قازانچ و سوو ديکي ده ست ده که وي ت و که م و کوپيه کاني قهره بوو ده کاته وه و سه رشوپيه کاني

دهکات به گوره یی و سهره رزی. شه فاعهات هاتنه ناوه وه و ناوجیکه ری نه و قبول دهکات.

یاخود گومان دهکات که په روه ردگار وه لای نزا و داواکاری مروغه کان ناداته وه، مه گهر نه وه ی که وا ناوجیکه ره کان نه و نیاز و پتویستیانه لای نه وه - وه ک تهرج کردنیان له خزمهت خاوهن دهسه لات و پله و پایه کانی دنیا - تهرج بکه ن و بیان خه نه پوو.؟! په گ و پیشه ی ته وای شرک و هاو له بریار دانه کانی مروغه کان لیره دایه. یاخود نه مه ی که وا گومان ده بن که په روه ردگار به هو ی دوری و نزیك نه بوونی وه، نزا و پارانه وه و داواکاری به کانی نه وان نابیستی و نه وه ناوجیکه ره کان که وا نه و نزا و داواکاری به ی نه وان ده گه یه ننه لای په روه ردگار.؟!؟

یاخود وه ها بیر ده که نه وه که هه ندی له دروستکراوه کان له لای خوداوه ند خاوه نی حق و مافی تایبه تی خویانن و نه وانه سویند به په روه ردگار ده خون به حقی نه و که سانه و له ریگه ی دروستکراوه وه به په روه ردگار ده گن و لی نزیك ده بنه وه، دروست وه ک نه وه ی که وا هه ندی له خه لکی له ریگه ی مروغه گه لیکی نزیك له خاوه نانی پله و پایه و دهسه لات، نزیك ده بنه وه و ده چنه لایان، که قبول نه کردنی شه فاعه تی نه وان بویان سهخت یاخود نه گونجاوه. (واته قبول نه کردنی شه فاعه تی نه و که سه نزیکانه به و که سه ی که له دنیا دا خاوه نی پله و پایه و دهسه لات نه گونجاوه و نیلا قبولی دهکات بو هر که سی بیت. وهر گتړی کورد).

ته وای نه و شتانه ی که باسکران، ده بیته هو ی تیشکان و له ناو بردنی مه نزلگه ی په روه ردگاری به تی په روه ردگار و خوداوه ندی خودا ((الوهیت و ربوبیت))، وه له بهر چاو نه گرتنی حق و مافی خوداوه ند به لای نه هلی شرکه وه.

نه گهر له ناویاندا هیچ نه نگیی جگه له که م و کوپی خوشه ویستی و ترس و پارانه وه و تکا کردن له په روه ردگار و پشت به ستن و پوویتکردنی موشریک جگه له خوداوه ند بوونی نه ده بوو بو پیسی و ناپاکی به کانی به س بوو چونکه به هو ی دابهش

بوونی دلی موشریک له نیوان په‌روه‌ردگار و نه‌و شته‌ی که کردویه‌تییه هاوہل و شہریکی خوداوند له هه‌ستکردن به‌گه‌وره‌یی و خوشه‌ویستی و ترس و پارانه‌وه‌ی و تکا کردنی په‌روه‌ردگار له دلیدا به‌توندی که‌م ده‌بیته‌وه، یاخود به‌ته‌واوی له‌ناو ده‌چیت.

__ تازه‌گه‌ری^{۵۵} هاوشانی هاوہل بریاردانہ بو خودا (البدعة قرينة الشك):

که‌م و کورتی و نات‌ه‌واوی گه‌وره‌یی و مه‌زنايه‌تی په‌روه‌ردگار له دل و ژبانی نه‌ه‌لی شرکدا نیشانہ و شوته‌مای سروشتی نه‌ه‌لی شرکه، مروّفی موشریک بیه‌ویت یاخود نه‌یه‌وی، نه‌م شته بو نه‌و پوو د‌هدات و د‌یته پی‌شه‌وه.

بو‌یه پی‌ویستی سوپاس و ستایش و ته‌واوی و که‌مالی خوداوندی خودا(ربوبیت) نه‌مه‌یه که‌وا، له نه‌ه‌لی شرک خوش نه‌بیټ و بو هه‌میشه‌یی و هه‌تا هه‌تایی له نیو ټاگری د‌وزه‌خدا سزا و جه‌زبه‌یان بدات، وه بیانکاته خراپ‌ترینی دروستکراوه‌کان.

هیچ که‌سیکی موشریک نییه که له کاروکړده‌وه و گوشتار و بیروباوه‌پیدا که‌موکوپي و نا ته‌واوی په‌روه‌ردگاریه‌تی په‌روه‌ردگار و خوداوندی خوداوند بوونی نه‌بی. نه‌گه‌ر چی گومانیش بکات که به‌و شیوازه‌ی خوئی، بپوای به‌گه‌وره‌یی و مه‌زنايه‌تی په‌روه‌ردگار هه‌یه.

به‌م جوړه هه‌ر مروّفتیکی نه‌ه‌لی د‌اهینان و تازه‌گه‌ری که‌وا شتی زیاد ده‌کات به‌بنه‌ما و بنچینه‌کانی بیروباوه‌پ و په‌رستش، یاخود که‌م ده‌کاته‌وه، له کاروکړده‌وه‌دا، په‌یام و شه‌ریعه‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به‌نات‌ه‌واو و که‌م و کوپی له

۵۵ لیږده‌ا مه‌به‌ست له تازه‌گه‌ری، نه‌و تازه‌گه‌ری و د‌اهینانان که له نایینی نیسلامدا له لایه‌ن هه‌ندی که‌سی دل نه‌خو‌ش و نا تی‌گه‌یشتو و نه‌زان، له شه‌ریعه‌تی نیسلامدا داده‌هینرین، که به‌د‌اهینانی هه‌ر تازه‌گه‌ریه‌ک له ناییندا سوننه‌تیک ده‌مرین. خوا په‌نامان بدات و له‌و کاره قی‌زه‌ون و خراپه دورمان بخاته‌وه و بمان پری‌زی و نه‌که‌وینه نیو بازنه‌ی د‌اهینه‌ران و بیدعه چییه‌کانه‌وه. امین. وه‌رگپری کورد.

قه لاهم ددهات، چونکه کهسی داهینه، نه و کارهی خوئی له شهریهت به چاکتر و دروست تر ده زانی.؟! به لام نه گهر نه زان و لاسایی که روه و شوینکه وتوو بیت نه و به شهریهت ده زانی و نه گهر له پووی شاره زایی و ناگاییه وه ده ست بداته تازه گهری و داهینان، له راستی دا دژایه تی له گهل په روه ردگار و پیغه مبهردا (صلی الله علیه وسلم) ده کات.

نه وانه ی که به بیروباوه و په رچه کرداره کانیا (نه لوهییهت و ره بووبیهت) په روه ردگار به ناته واو و نا پیویست ده زان، نه هلی شرك و داهینان و تازه گهرین، که خودی نه وان له لای په روه ردگار و پیغه مبهرو نه هلی په خواپه رستی و نیمان، مروؤ که لیکی پی نه گه یشتوو و ناته واو و گومپان.

به تاییه تی نه وانه ی که ده لئین: که لامی په روه ردگار و پیغه مبهرو (صلی الله علیه وسلم) به لگه و نیشانه که لیکی زاره کی و دلنیا نه کهرن که به هیچ جوړی مروؤ له زانست و دلنیا یی بی نیاز ناکات.؟!

تو خودا چ شتی دیارخهرو و ناشکراتره له م داوا و هه لکیشانه ی نه مان سه بارهت به ناته واوی و که م و کوپی که لامی په روه ردگار و شهریه تی پیغه مبهرو که ی (صلی الله علیه وسلم).؟! هه روه ها که سی که سیقاتی ته واوی و که مائی به هوئی ترس و دوو دلی و گومانه وه له تووش بوون به (چوواندن و هه لسه نگاندن) له په روه ردگاری دوور ده خاته وه و دانی پیدا نانی و له راستی دا له ناراسته یه کی پیچه وانه ی نه وه ی که خوداوه ند خوئی پی و هسف کردووه برپوای به ناته واوی و که م و کوپی مه نزله تی په روه ردگار هه یه.

مه به ست نه وه یه که وا نه و دوو تاقمه - نه هلی تازه گهری و نه هلی شرك - له راستیدا هه ردوکیان برپوایان به که م و کوپی و نا ته واوی و لاوازی پله و پایه و مه نزله تی په روه ردگار هه یه و ته نانهت له خرابترین نه و که سانهن که برپوایان پی هه یه و پی پازین، له کاتی کدا که شهیتان نه وانی هه لڅه له تاندوه و تووشی فرپو فیل و

هەلّ خەلتاندنی کردوون و وەك هەمان بیروباوەپی ناتەواوی و بە كەم و كوێ زانینی سیفاتی پەرەردگار بە هەمان شیوەش لە كەمائی و تەواوی خوداوەند دوو دِل و بە گومانن.

لەبەر ئەمەیه كەوا لە قورئانی پیرۆزدا تازەگەری و داھێنان ھاوشان و ھاوپیژی ھاوھلّ بپارێدانه بۆ خودا: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ سوورەتی ئەعراف ۳۳،

واتە: ((پێیان بڵێ بە پاستی پەرەردگارم هەرچی گوناح و خراپەیه حەرامی کردووه چ ئەوانەى ناشکران، چ ئەوانەى پەنھانن، هەرەھا هەموو گوناح و داخوای و دەست درێژییهکی بەناحەقی حەرام کردووه، شتێك بکەن بە شەریک و ھاوھلّ بۆ خوا کە هیچ دەسەلاتی پێ نەداوه، هەرەھا حەرامی کردووه لەخۆتانەوه بەناوی خواوه، دوور لە هەموو زانیاری و زانستێك شت بڵێن)).

دەبینین گوناح و تاوان و یاخێگەری و سەرکێشی ھاوشان و داھێنان و تازەگەری و شرکیش لە پال یەکترا جێگیرن.

__ جیاوازی لە نیوان پیسی و ناپاکی گوناح و پیسی و ناپاکی شرکدا:

بەلام پیسی و شۆتەمای تاوان و گوناحەکان بەجۆرێکی تره و تووش بوونی گوناح هەمیشە بە مانای پازی بوون بە ناتەواوی پەبووبیەت و خراپ تێگەشتن نییه بەرامبەر بە پەرەردگار، لەبەر ئەمەیه كەوا خوداوەند ئەو سزا و جەزەبانەى كە بۆ ئەهلى شرک و ھاوھلّ بپارێدانانی داناوه بۆ ئەوانی بپار نەداوه.

یەكێك لە بابەت و بواره باوەڕپێكراوهكان لە شەریعەدا ئەمەیه كە پیسی و ناپاکی كەم وەك: مانەوهی ئەو پیس و ناپاکییهی كە لە دواى خۆ پاك كردنەوه بە بەرد یاخود بە خۆل و... دواى بە دەست گەیاندى ئاو (واتە خۆ بەتال كردنەوه لە پاشماوهكان) و

پيس و ناپاكييه كي كه م كه له ژير ((خوف))^{۵۶} و پيالوډا بوونيان هېي و پيسي و پاشماوهي مندالي شيره خوړه دهكهونه بهر چاوپوښي و ليږدنه وه. نه و ليږدڼ و به خششي كه له باره ي پيس و ناپاكييه كاني تره وه ترح نيه و به كار نايه.

به م پييه تاوانه بچووه كان - نه ك تاوانه گه وړه كان - بو نه و كه سانه ي كه نه هلي به كخواپه رستيه كي پاكڼ و به هيچ جوړي تووشي شرك نه بوون، دهكهونه بهر ليږدڼ و ليخوش بوونه وه. به لام بو نه و كه سانه ي كه نه هلي به كخواپه رستي و ته وحيد نين، نه م ليږدڼ و به خششه له نارادا نيه و نابي.

((نه گهر ئينساننكي به كخواپه رست كه قهت كه سي ياخود شتيكي نه كړدووه ته هاوړل و شريكي په روهر دگار، نه گهر به كوليك تاوانه وه به نه اندازه ي گوځي زه وي بپواته باره گا و خزمه تي خوداوهند، خوي گه وړه به ليږدڼ و چاوپوښيك به نه اندازه ي گوځي زه وي له گه ل نه و كه سدا هلس و كهوت دهكات و ده جوولته وه))^{۵۷}.

به لام نه م جوړه شته بو نه و كه سي كه په كخواپه رستيه كي ناته واو و كه م و كورته و له گه ل چهند جوړي شرك تيكه لي كړدووه، له نارادا نيه. چونكه هاوپي له گه ل نه و به كخواپه رستيه يدا كه شركي تيكه ل نه بووه، تاواني به جي ناميني. چونكه (په كخواپه رستي پاك و بيگهر د) ده بيته هوځي خوشه ويستي، پزگرتن، گه وړه يي و مه زني، ترس و داواكردن، ته نيا له په روهر دگار و نه مه ده بيته هوځي پاك كړدنه وه و له ناو بردني پيسي و ناپاكي گوناخ و تاوانه كان - نه گهر چي به نه اندازه ي قورسايي و كيښي گوځي زه وي بن، چونكه پيسي تاوانه كان له مېهر و پزگريكن و هوځاري پاك بوونه وه لييان - په كخواپه رستيه كي ته واو به هيز و پاك و بيگهر ده، كه تاوان و

۵۶ (خوف هاوشيوي گويړه وييه و مرؤفي موسلمان و نوځوكر ده تواني مه سح به سهر نه و خوفانه دا

بكات و نوځوي خوي به جي بهيني.

۵۷ به شيكه له و فرموده يه كي موسليم به ژماره (۲۶۸۷) گيړاويه تيه وه و هيناويه تي.

گوناهه کان له پال نه ودا — یه کخوابه رستیه کی پاک و بیگه ردا — توانای مانه وهی هه تا هه تایان نییه.

— زینا ونیربازی، پیستهرین و خراپترین تاوانن:

به لام پیسی و خراپی زینا و نیربازی له پووی پله و پایه وه له پیسی و خراپی تاوانه کانی تر زیاتره، چونکه ده بنه هوپی پیسی و ناپاکی دل و به توندی ئیمان و یه کخوابه رستی لاواز ده کهن.

بوئه نه وانه ی که زیاتر تووشی ئه و دوو گوناح و تاوانه ده بن، زیاتر له خه لکانی تر تووشی هاوه ل بریار دانان و شرک ده بن، وه به و نه ندازه و پیژیه یی که شرک تیا یاندا زیاد بکات و ته شه نه بسینی، ئاره زووی تووش بوون به و کاره خراپانه له ناو ئه و که سانه دا زیاد ده کات، به لام به و نه ندازه ی که پاکی و دلپاکی ئه هلی یه کخوابه رستی و ئه هلی ئیمان زیاتر بیت، زیاتر خویمان دوور ده خه نه وه له و کاره خراپ و پیسانه — زینا و نیربازی — خویمان ده پارینن.

به هه مان شیوه که خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿...كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾ سووره تی یوسف ۲۴.

واته: ((ئا به و شیوه یه مان کرد بو ئه وهی هه رچی گوناه و تاوان و خراپه یه لیی دوور ده خه نه وه و به راستی ئه و له به نده هه لبرارده و پا که کانی ئیمه یه)).

حه ز لی کردن و تامه زرو بوونی زود به فیلم و وینه هایه کی حه رام و ناپه وا، جوړیکه له په رستنیا ن و به جوړی له په رستنیا ن له قه له م ده درین، هه ندی جاریش ده گاته به رزترین پله و پایه ی به ندایه تی کردن. به تایبه تی ئه و کاتانه ی که ئه و حه ز و تامه زرو ییه زال بی به سه ر دلدا و ده ست بگری به سه ریدا و به و جوړه په گ و پیشه دابکو تی که وا ئه ویندار و حه ز لیکه ره که (عاشق) ده کاته به نده و به رده ست و گوئی دیری یار و خوشه وسته که ی (مه عشوق)، یاد و ستایش کردن و له گه ل ئه ودا بوون و

هول و تیکوښان بو به ده ست هیڼانی په زامه نندی نه و بدات به سهر خوشه ویستی و پزیزگرتنی په روهر دگار و هول تیکوښان بو به ده ست هیڼانی په زامه نندی په روهر دگار. هندی جار ئیمان و خوشه ویستی بو په روهر دگار به ته وای له دلی نه ودا لاده چی و نامینئ و به ته وای مانا وابهسته و په یوه ست ده بی به یار و خوشه ویسته که یوه، نه و یار و خوشه ویسته ده بیته خودا و په رستراوی نه و په زامه نندی و خوشه ویستی و نزیك که و تنه وه له و به باشتر ده زانی له په زامه نندی و خوشه ویستی و نزیك بوونه وه له په روهر دگار وه. له پیناوی دا شت گه لی ده به خشی که ناماده نییه له پینا و خوادا و له بهر خاتری خوا بیان به خشی و له تووړه بوونی نه ودا به جوړی پاریز ده کات که به هه مان شیوه له ترسی په روهر دگار دووړه په ریزی ناکات و بهم پییه له پووی پزیز و خوشه ویستی و ملکه چی و بیستن و په یوه وی کردنه وه ده یخاته پیش په روهر دگاری کارزان و کار به جیوه و به شیاو تری ده زانی!

— په یوه نندی نیوان خوش ویستن و شرک:

به سهر نجانده نه وهی که باسکرا: خوش ویستن و خوشه ویستی بو غه یری په روهر دگار و هاو پر یاردان بو خودا، پیویست و پیډاویستی ((لازم و ملزوم)) په کترین و. په روهر دگار له م په یوه نندییه دا و سه باره ت به م باس له هه وهس و ناره زووی گه لی لوت و نه وینداری و حه زی هاوسه ری عه زیزی میسر — نه و کاته ی که هیشتا کو باوه پریان نه هیڼا بوو — ده کات.

به هه مان شیوه که و ترا، به و نه اندازه یی که شرک و هاو هل بر یاردان بو خوا له دلدا زیاتر بیټ، نه و مروقه زیاتر پوو ده کاته حه ز لی کردن و خوشویستی وینه کان، به لام به و پزیزه و نه اندازه یی که ئیمان و په کخوابه رستی نه و زیاتر بیټ، له و مه سه له دووړ ده که وینه وه.

کاری زینا و نیربازی ته وای خوشی و تام و چیژیان له حه ز لی کردن و نه وینداری لاپینانه و پزیزه پینه دراوه وه سه رچاوه ده گری و نه هلی نه و کارانه ش به دلنیا ییه وه به بی هیچ دوو دلی و گومانئ نه هلی هه و هه وهس و ناره زووی پیسن، به لام به هوئی

به‌ره‌للاي و بئى جئ و پئى بوونيانه وه خوشه‌ويستی و وابه‌سته بوونيان به يهك مه‌سه‌له و دوو مه‌سه‌له سنووردار ناكړئ و نابيت، به‌لكو وابه‌سته و تامه‌زوى چه‌ندين بابته و لايه‌ن ده‌بئ و هر كامئ له‌وانه‌ش به‌شيك له‌ئولوھييه‌تى نه‌و ده‌بات بوّ خوئ.

له‌ نئو تاوان و گوناخه‌كاندا هيچ تاوانئ به‌ئندازه‌ى نئربازى و زينا نابنه‌ هوئ پيسى و ناپاكى دلّ و ئايين^{۵۸}، له‌و تاييه‌تمه‌ندييانه‌ش به‌هرمه‌ندن كه‌ ده‌بنه‌ هوئ دوور خستنه‌وه و توړاندنى دلّ له‌ په‌روه‌ردگار، چونكه‌ به‌شيك له‌ خرابترين نزمى و پيسى و ناپاكويه‌كان و هركاتئ دلّ و بير تووشى نه‌و ناپاكياه‌ بن، له‌ هه‌موو شتيكى پاك و خاوئن دوور ده‌كه‌ونه‌وه و هه‌لدين و پاكي پويان تئ ناكات و به‌ هر ئه‌ندازه‌يه‌كيش پيسى و چه‌په‌لئ نه‌وانه‌ له‌دلّيكدا كوّ بيتته‌وه، زياتر له‌ په‌روه‌ردگار دوور ده‌كه‌ويته‌وه و مه‌وداى نئوان نه‌و دلّ و خوا زياتر و زياتر ده‌بيت.

له‌به‌ر نه‌مه‌يه‌ كه‌وا حه‌ززه‌تى عيسا (سه‌لامى خواى له‌ سهر بيت) له‌ گيړانه‌وه‌يه‌كدا له‌ ئيمامى نه‌حمه‌ده‌وه له‌ په‌رتووكى (الزهد) دا فهرموويه‌تى: مروّقه بئ كارو به‌تاله‌كان نابنه‌ نه‌هلى حيكمت و ده‌وله‌مهندي و سامان، وه پئگه‌ به‌ زيناكاران ناده‌ن كه‌وا بچه‌ جيهانى ئاسمانه‌كان)).

له‌به‌ر نه‌م حالّ و باروودوخه‌ئ نه‌هلى زيناو نئربازانه، كه‌ قورئانى پيروژ نه‌و كاره پيس و خرابه‌ئ نه‌وان له‌ شرك نزيك ده‌كات‌وه و ده‌فه‌رموويت: ﴿الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرَكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرْمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾ سوورده‌تى نور ۳.

واته: ((پياوى زيناكه‌ر ته‌نيا ئافره‌تى زيناكه‌ر ياخود موشريك ماره‌ ده‌كات، ئافره‌تى زيناكه‌رئش ته‌نھا پياوى زيناكه‌ر ياخود موشريك ماره‌ئ ده‌كات، (هاوسه‌ريتي پياوان و ئافره‌تانئيك كه‌ به‌رده‌وامن له‌سهر زينا)، نه‌وه له‌سهر ئيمانداران حه‌رام كراوه)).

۵۸ هه‌روه‌ها هاوكارى و هاو هه‌لوئىستى و وابه‌سته بوون به‌ دوژمنان و ناحه‌زانى دينه‌وه چ جووله‌كه‌ و خاچ په‌رسته‌كان و نه‌وانى تريش كه‌ به‌دواى زالّ بوون و ده‌ست گرتن به‌سهر چاره‌نووسى موسلمانانه‌وه، له‌گه‌ل يه‌كخواپه‌رستى دا ناكوك و پئچه‌وانه‌ئ يه‌كترن، وه‌رگيړى فارس.

— رُوئی زینا له دوورخستنه وهی دل له پهروهردگار:

مه به ست نه وه په که وا پهروهردگاری گه وړه و مه زن ژنان و پیاوړی زیناکاری وه ک مړوځ گه لیکي پیس و ناپاک و خراب ناو بردووه و باسیانی کردووه، ته نانه ت دواي کاری سر جیې کردنی حه لال و پڼگه پیدراویش ژن و پیاو ده بی خویان بشون و خویان پاک بکه نه وه و که سی که کاری هاوسه ری (سه رجیې) نه نجام ددات له پووی شه ریعه ته وه پی ده وتریت له ش پیسی (جنب)، چونکه ده بی پیش نه وهی خو ی بشوات له قورئان و نویژ کردن و پویشن بو مزگه وت دووره په ریژی بکات، (واته که سی که له پڼگه ی شه ریعه ته وه له گه ل هاوسه ری خویدا کاری سه رجیې نه نجام ددات نابی نویژ بکات و ده ست به قورئانه وه بدات و به ره و مزگه وتیش بپوات به مه به ستی په رستش، تا نه و کاته ی خو ی نه شوات و له ش پیسی خو ی دهر نه کات، نه م کاره نه و لاوانه ش ده گریته وه که وا تووشی (احتلام) ده بن و هه روه ها نه وانه ش که به ده ستی خو یان هیژ و وزه ی سیکیسی خو یان به تال ده که نه وه که کورده واری خو مان پی ده لیت: (ده ست په پ)، خودای گه وړه په نامان بدات. وهر گیتی کورد).

به لام نه گه ر له پڼگه ی حه رام و نا په واوه نه نجام بدری – واته کاری سر جیې – نه و دل له دوور ده خاته وه له پهروهردگار و ژیانی دواي مردن و له مپه ر و پڼگری دروست ده کات له نیوان که سی زیناکار و ئیمان که ی دا و ته نیا دواي پاک کردنه وه و خاوین کردنه وه دل به هو ی ته ویه و په شیمانیه وه و پاک کردنه وهی جه سته ش به هو ی خو شورینه وه په که وا نه و له مپه ر و پڼگرانه له ناو ده چی و نامینی.

نه و که لامه ی که گه لی لوت ده یان وت: ﴿...أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ﴾ سوره تی نه عراف ۸۲.

واته: ((نه وانه شار به دهر که ن چونکه نه وانه که سانیکن خو یان پاک پاده گرن (داوین پاکن و وه ک ئیمه ناکه ن)).

هه روه ها نه م که لامه ی خوا ی پهروهردگار سه باره ت به نه صاحبول نه خدود که ده فه رموویت: ﴿وَمَا نَقْمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ سوره تی بروج ۸.

واته: ((ئەم پق و داخەیان لە ئیمانداران تەنھا لەبەر ئەوەیە کە ئەوان باوەری بەتینیان دەهێنا بەخوای بالادەستی شایستەیی سوپاسگوزاری)).

هەروەها سەبارەت بەمە پەرەردگاری مەزن دەفەرموویت: ﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقُمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلُ وَأَنْ أَكْثَرُكُمْ فَاسِقُونَ﴾
سوورەتی مائیدە ۵۹.

واته: ((ئەو موحەممەد (صلی اللہ علیہ وسلم) پێیان بڵی: ئەو خاوەنانی کتیب ئەوە بە چی عەبیدار و لەکەدارمان دەکەن و لیمان تووڕە دەبن، جگە لەبەر ئەوە نەبێت کە ئێمە برۆی راست و پتەومان هێناوە بە خوا و بەو قورئانەیی کە دابەزیوەتە خواریوە بۆ سەر ئێمە و بەوەی کە پیشتر دابەزیوە، یان ئەوەیە کە زۆربەتان یاخی و سەرەڕۆ و تاوانبارن؟)).

موشریکیش بەدوای ئەوەوەیە کە لە ئەهلی یەكخواپەرستی بەهۆی نییەت پاک و بیروباوەری پاک و بێگەردییانەوە لە هەر جوۆرە هاوشیوەیەکی شرک توڵە بسینیتەو و ئەو مروۆفی ئەهلی تازەگەری و دامێنانە دەیهوێ. لە گەڵ ئەوانەیی کە پابەندن بە شەریعەتی پیغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) بەهۆی پاک و بێگەردیان لە شوینکەوتن و تیکەڵی نەکردنی لەگەڵ هەر جوۆرە بیروبوونێکی تردا و ئەو کارووبارانەیی کە لەگەڵیدا ناکۆک و دژن، دوژمنایەتی و نەیاریی هەیە.

خۆپاگری و تاقەت و پشوو درێژی مروۆفی یەكخواپەرست و ئەهلی شوینکەوتەیی شەریعەت و سوننەتی پیغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) لە بەرامبەر دوژمنایەتی و توڵە سەندنەوێکانی ئەهلی شرک و تازەگەری تەواو بە سوود و بەکەڵکن بوێ.

ان لم يك بد من الصبر فاصطبر على الحق ذاك الصبر محمد عقباه

واته: ((ئەگەر هیچ پێگەیەکتان جگە لە پێگەی خۆپاگری لە بەردەما نییە، ئەوا لە پێگەی حەقدا خۆپاگری بکەنە پیشە، چونکە ئەو خۆپاگرییە ناکام و چارەنووسیکی چاک و لەباری هەیە)).

بهشی دهیه م

گه شه سهندن و پاک کردنه وهی دل

ته وهری یه که م: گه شه سندن و خاوینکرنه وهی دل

_ واتای خاوین کردنه وه "تزکیه":

خاوین کردنه وه له په گ و پیشه ی "زکاة" و به واتای گه شه کردن و به ره و پیشه وه چون به مه بهستی ته واری و کامل بوونه.

په ره ردگاری مه زن ده فه رمویت: ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا...﴾ سوورده تی ته وبه ۱۰۳.

واته: ((له هندی مال و سامانی نه و نیماندارانه زه کات و خیر وه ریگره، چونکه ده بیته هو ی خاوین کردنه وهی مال که یان و پاک کردنه وهی دل و ده روونیان)).
په ره ردگار له م ثابه ته پیروژه دا پاک ی و خاوینکرنه وه "الطهارة والتزكية" به هو ی نه وهی که پتویست و پیداویستی "لازم و ملزوم" یه کترین پیکه وه باسیانی کردوه.

_ خاوینکرنه وه دوای پاکیه تی:

نیشانه و شونه های پسی و ناپاکیه کانی تاوان و سه ریچییه کان به سه ر دل وه، وه کو نیشانه و کاریگری میکروبه به سه ر جهسته وه و هه روه ها وه ک گژوگیا بی که لک و بیفه ره کانی نیو مه زرا و کیلگه کان و ناپاکیه کانی نیو زیو و زیو و ئاسنه.

به هه مان شیوهیه و پیژه و نه ندازه ی که جهسته له میکرو ب و ناپاک ی و پیسییه کان پاک بیت، هیژ و توانای سروشتی جهسته زیاتر ده کات و سه لامه تی و ته ندروستی با شتر ده بیت، به بی هیچ له مپه ر و پیگری و گرفت ی کاری خو ی نه نجام ده دات و په ره به گه شه سندن و به ره و پیشه وه چوونی خو ی ده دات. دلش به هه مان شیوهیه، نه گه ر به هو ی ته وبه و په شیمان بوونه وه له پسی و خرابی تاوانه کان پاک بکریته وه، هیژ و توانای ده خریته گه ر و ویست و ئیراده ی دل له پیناو هه نگاو هه لگرتن به مه بهستی خیر و چاکه و چاکسازی زیاتر ده بیت و له دوای پاکیشانه له ناو به رو هوکاره ناره واکان

دەریازی دەبیّت، گەشە دەکات و پەره دەسینى و بەهیز و بەتواناو پایەدار و سەقامگیر دەبى، هەوسار و لغاوی ولاتی جەستە دەگریته دەست، کاروبارەکانی خوێ سەبارەت بە ژێر دەستەکانی ئەنجام دەدات و هەموویان پەپرهوی لى دەکەن.

کە واتە بوو خاویڤ کردنەوه و کامل بوونی دللى مروڤ، جگە لە پاکییەتی و پاک کردنەوهی دل هیچ پێگە چارەیهکی تر بوونی نییه.

بە هەمان شیوه کە پەروەردگاری گەوره و بە دەسلەلات دەفەرموویت: ﴿قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ سوورەتی نور ۳۰.

واتە: ((ئەو پێغه‌مبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) بە پیاوانی ئیماندار بلای: چاویان بپاریزن (لە سەرئەندانی ئافەرەتانی نامەحرەم) هەروەها ناموس و عەرەتی خویان لە حەرام بپاریزن، بێگومان ئەو پەڕێ و پوخت ترە بۆیان (بوو دل و دەروون و پەرواڵەت و پوڤ و لەشیان) بە راستی خوا ئاگادارە بەو هەلس و کەوت و پەفتارانەیی کە دەیکەن)).

تێبینی دەگریت کە، خاویڤ کردنەوه "تزکیه" بە نیشانه و شوێنەمای چاو داخستن و دوور کەوتنەوه لە لادانە پەروشتی و ئەخلاقییەکان جێگیر بووه.

سوودەکانی چاو داخستن بەرامبەر کاری حەرام و ناپەڕهوا:

بەم پێیە پوون و ئاشکرایە کە چاو داخستن بەرامبەر بە تاماشا کردنە ناپەڕهواکان سی سوودی گەوره و بایەخدارە بەدواوهیه.

یه‌کەم: هەست کردن بە تام و چێژی ئیمان، ئەو چێژ و بەخششەیی کە بەهێچ جوړی شایانی هەلسەنگاندن و بەراورد کردن نییه لەگەڵ چێژی ئەو تەماشاکردنەیدا کە لە ناستیدا چاومان داخستوه.

چونکە هەر کەسی بە مەبەستی پەزنامەندی پەروەردگار واز لە شتی بهێنی و ئەنجامی نەدات، پەروەردگار لەوە باشتر و چاکتری پێ دەبەخشێ. نەفسی مروڤ

تاهه زړوی ته ماشاگردنی دهم و چاو و پوومه ته جوانه کانه و چاوه کان نیردراوه کانی دَلن و رایان ده سپړی بو ناگاداکردنه وی دَل له وی که له دووره دياره و ده بیین.

هرکاتی دلیان ناگادار کرده وه به بوونی نیو چاو و نه دمايکی جوان، بو چیژ وهرگرتن له ته ماشاگردنی نه و لیو و چاو و نه دماه، مهیل و ئاره زوو نیشان ددات و هندی جار سه باره ت به مه هم خوئی - دَل - و همیش نیردراوه که ی - چاو - تووشی نارپه حتی و گرفت ده کات.

شاعریک له م بواره دا هو تراوه یه کی هیه و ده لی:

و کنت متی ارسلت طرفک رائداً لقلبک یوما أتعبتک المناظر
رأیت الذی لاکله انت قادر علیه ولا عن بعضه انت صابر

واته: ((هرکاتی چاوه کانتان وه ک دیده وهر و پیش قهره ولانی دلتان نازاد و سه ربه خو بکن و به ره لایان بکن، بین و ته ماشاگردنه کانتان تووشی ماندوو بوون و گرفتار ده کهن، شت که لیکت بینوه که توانای به ده ست هیئانی هه موویانت نییه و له به رامبر هه ندیکیشیاندا پشودریژی نیشان نادهیت)).

به لام هرکاتی چاوه کان له ته ماشاگردن و سهیرکردنی نارپه و پریکه پینه دراو و ناپیویست دووره په ریژی بکن، دَل له کوئی هم و خه م و هه ول و داواکردن ناسوده ده بیټ، به لام هرکه سی چاوه کانی بو ته ماشاگردنی هه رشتی نازاد و به ره لای بکات، تووشی سزا و جه زه به و به دبه ختی ده بیټ. چونکه ته ماشا گردن خوش ویستنی به دواوه یه و دلش وابسته ی نه وه ده بی که چاو هه والی پیداو و گوزارشتی لی کردوو و نه گهر نه و ته ماشاگردنه ی چاو و تاهه زړو بوونانه ی دلش به رده وام بیټ، دَل به ته واوی مانا سه رقالی ده بیټ و نه وین و په یوه ندیبه کی به هیژی تیدا دروست ده بیټ و سه ره لده دات و هندی جار له وانه یه له پیتاو که یشتن به یاره که ی ته واوی ده ستهاته ئیمانی و ئینسانیه کانی خوئی له ده ست بدات و هندی جاریش ده ست بداته تاوان و مروف کوژی خوا په نامان بدات. به شیوه یه کی کرده یی بیټه به نده و

کوښلې خوشه ويسته کې و ياره کې، وه خوشه ويسته کې بېټه پوره ردگار و پهرستراوی. به پاستی ته وای نه و گیر و گرفت و به لا و نیشانه و شونه ما ماددې و مه غنه و یانه نه لادانه له تماشاو سهیرکړنه ناروا و پښه پي نه درواوه کانه وه سرچاوه دهگرې.

له م باروودوخه دایه که قاچی نه قل و ژیری ده که ویته داوه وه و له پله و پایه ی ده سه لانداری ده که وې و به دیل ده گیرې و زیندانی ده کړې و زمان به هوی چاوه وه ده ست به سکالا و گله یی ده کات! به لام چاوه کان پي ده لښ که وای نه نیا پاسپړاوو گوې به فرمانی تو بووین و جگه له کار به ده ست و فرمان به رداری خو مان کاریکی ترمان نه کردوه!

نه لېه ته نه م باروودوخه بو دلې پېش دیت که خالی بیت له خوشه ويستی خدا و پاکي و بېگه ردی بیروباوه پ و کار و کرده وه، چونکه سروشتی دل به جوړیکه که بی گومان ده بی وابهسته و په یوه سته بی به یار و خوشه ويستی که وه و نه گه پوره ردگار خوشه ويست و پهرستراو و یارمته ی ده ری که سی نه بی، پښه چاره یه ک بو دل نییه جگه له وه ی که وای که سی یا خود شتی بکاته خوشه ويست و پهرستراوی خوی و بیپهرستی، خوا په نامان بدات.

پوره ردگاری که وره له باره ی یوسف وه (سه لامی خوی له سر بیت) ده فهرمویت: ﴿...كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّرَّةَ وَالْفَخْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾ سوره تی یوسف ۲۴.

واته: ((نا به و شیوه یه مان کرد بو نه وه ی هرچی گونا و تاوان و خراپه یه لی دور بخینه وه و به پاستی نه و له بنده ه لېژارده و پا که کانی نییه)).
نه گه چي ژنی عه زیزی میسر موشریک بو و له ه مان کاتیشدا هاوسه ری ه بوو قاچی که و تبوویه ناو داوی هوا و ه وه سی پیس و ناپاکیه وه! به لام یوسف (سه لامی خوی له سر بیت) به هوی ثیمان و یه کخواپه رستی و نییه ت پاکي و وې پای لاییه تی، زگورتی، غریب و کوښله بوون، له و داوه مه ترسیداره ده رباز و پزگاری بوو!

دووه م: بینایی و به صیره تی دل و ساغی و سه لاهه تی تیژ بیر و تیگه یشتوویی:
 باوکی شه جاعی کرمانی ده لیت: ((هرکه سی به هوئی شوینکه وتن و په پره وی کردن له
 شهریه ت پووخسارو پوواله تی خوئی ئاوه دان بکاته وه و به هوئی چاودیری به رده وامه وه
 دهر وون و ناخی خوئی پاک بکاته وه، نه فسی خوئی له هه وا و هه وه س دوور بخاته وه و
 بیپاریژی، چاوه کانی له ئاست نامه حره م دا دابخات و خوو بگری به جل و به رگ و
 خواردنی حه لاله وه، بیر تیژی و زیره کی و وریایی ئه و به ره و هه له ناپوات)).

په روه ردگاری مه زن ئه و باروودوخه ی که گه لی حه زه تی لووتی (سه لامی خوی
 له سه ر بیت) تیدا بوو باس کردووه و دوی ئه وه فه رموویه تی: ﴿إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
 لِّلْمُتَوَسِّمِينَ﴾ سووره تی حجر ۷۵.

واته: ((بیگومان ئا له و به سه ره اته دا به لگه و نیشانه ی زور هه یه بو که سانیک که
 په ند و ئاموژگاری وهرگرن)).

ئه وانه ئه هلی بیر تیژی و تیگه یشتنیکن که خویان له ته ماشا کردن و کاروکرده وه ی
 پیس و ناپاک پاراستووه و دوور خستووه ته وه، په روه ردگاری مه زن دوی فه رمان دان
 به ئه هلی ئیمان بو دووری کردن له ته ماشا کردنه حه رام و کاروکرده وه خراپ و
 ناکو که کانی پاک داوینی و په وشته به رزی ده فه رموویت: ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضِ...﴾ سووره تی نور ۳۵.

واته: ((خوا نوور و پووناکی ئاسمانه کان و زه ویه (نوور و پووناکی به خشه
 پیان)).

نهینی و پازی ئه م بابه ته له وه دایه که پاداشت له جوژی کاروکرده وه یه و هه ر
 که سی چای خوئی بنوقینی به رامبه ر ئه و شتانه ی که په روه ردگار ته ماشا کردنیانی
 حه رام و قه ده غه کردووه، خوی گه وره پاداشتیکی زور باشتی پی ده به خشی و به
 هه مان شیوه که پووناکی و بو شایی چاوه کانی له حه رامه کان پاراستووه، په روه ردگار
 پووناکی و پوشنایی بینایی و به صیره تی دلی ئه و دوو چه ندان ده کات و کارووبار و
 شت گه لی ده بیینی که ئه وانه ی سه یری نامه حره میان کردووه هیچ کاتی ئه وه نابین.

نہمہ راستیہ کہ مروتہ ہستی پی دہکات، چونکہ دلی مروتہ وک ناوینہ و
 ہواو ہوہ سیش وک ژہنگی ناوینہ کہ وایہ، وک چون کہ ناوینہ یہک لہ ژہنگ و
 تہ پوتوز پاک بکریتہ وہ، نیو چاوانی راستہ قینہ بہ ہمان شیوہ کہ ہہیہ تیایدا بہ دیار
 دہک ویت و وک خوئی دہبیری۔ بہ لام نہ گہر ناوینہ پیس و ژہنگاوی بیت، وینہ و
 دہموچاوی راستہ قینہ ی شتہ کان بہ پوونی تییدا نابینریں و دلئیکیش کہ بہ ہوئی
 تہ ماشا کردنہ ہوہس پیسہ کانہ وہ، تووشی ناپاکی و ژہنگاوی بوون ہاتبی، کہ لام و
 کردہ وہی سہرچا وہ گر لیی گوماناوی و گوترہ دہبن۔

سیہم: توانایی و بہرقہ راری و لیہاتوویی دل: بہ ہمان شیوہ کہ پەرہردگار بہ
 ہوئی پووناکی و پوشنایی خوئی دلی بہ بینین و بہ صیرت بہ ہرہمہند کردوہ، لہ
 پیگہی گہ شہ پیدان و بہ ہیزکردنیشہ وہ لہ پلہ و پایہ ی سہرہک و ہزیری و میرایہ تی کردنی
 ولاتی نادہمی جیگیر دہکات و لہ ہر دو ہیزہ کہ بہ ہرہمہندی دہکات و لہم جوڑہ
 باروودوخہ دا شہیتانہ کان بہ توندی لئی پا دہکن و دور دہک و نہ وہ، بہ ہمان
 شیوہ یہ کہ لہ گیرانہ و ہیکدا ہاتوہ: ((کہ سی کہ لہ گہل ہوا و ہوہس
 وٹارہ زوہ کانی خویدا دژاہ تی و بہ ربہرہ کانی بکات، شہیتان لہ سیبہر و گہورہ یی و
 شکوہندی نو دہلہ رزی))۔

— پہستی و زہبوونی سہرپیچی کردن و سہرفرازی پہیرہوی کردن:

یہکی لہ یاسا ونہریتہ نہ گوڑہ کانی پەرہردگار نہ وہ یہ کہ، نہ ہلی تاوان و
 سہرپیچیکہر (پہست و زہبوون و کہ ساس) دہکات و نہ ہلی شوینک و توان و پہیرہوی
 کہ رانیش سہرفراز و سہربلند دہکات۔

پەرہردگاری مہزن و بہدہ سہلات دہفہرموویت: ﴿...وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ
 وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ سورہتی منافیقون ۸۔

واتہ: ((نہ و دووہوانہ نازان کہ: عیززت و دہسہلات و پایہ داری ہر شایستہ ی
 خوا و پیغہ مہرہ کہ ی و ٹیماندارانہ))۔

هه ورده ها فه رموو یه تی: ﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾
سورده تی ئالی عیمران ۱۳۹.

واته: ((ئهی ئیمانداران کۆل مه دهن و سارد مه بنه وه و خه فه ت مه خوڤن، چونکه هه ر
ئیه وه سه ره به رز و سه رفراز و سه رکه وتوو ترن، ئه گه ر ئیماندار ی چاک و پاست و دروست
بن)).

هه روه ها ده فه رموو یه تی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا...﴾ سورده تی فاتر ۱۰.
واته: ((ئهو ی سه ره به رزی و پایه بلندی ده ی، با بزانی ت که هه مو سه ره به رزی و
پایه بلندی به ک هه ر بو خوا به)).

واته هه رکه سی به دوای سه رفرازی و سه ره به رزی به وه یه، با به په په یه ی کردن له
په روه ردگار له پێگه ی که لامی دروست و کاری چاکه و باشه وه، به دوایدا بگه پێ و
په یه دۆزی بکات.

هه ندی له پێشین هکان و توویانه: ((هه ندی له مروفه کان بو به ده ست هینانی
سه رفرازی و سه ره به رزی، له بری پوو کردن و پویشن به ره و په په یه ی کردن له
خودا وه ند، به هه له پوو ده که نه ده سه لاتداران و پاره داره کان و به دوای ئه واندا
ده گه پێن و شوینیان ده که ون؟!)).

ئیمامی حه سه ن (خوای لی پازی بی ت) ده فه رموو یه تی: ((ئه گه ر تاوان باره کان سواری
هه سپی خوش به ز و خوش پو ش بن و تاوی بده ن، په ستی و زه بوونی تاوان و سه ره پێچی
هه ر به و چه شنه له دلایندا جێگیر ده بی ت، چونکه ویستی په روه ردگار له سه ره ئه وه یه که
سه رکێش و تاوان باره کان په ست و بجووک بکاته وه و که سانی که گوپرا به لی
فه رمانه کانی ئه ون و په په یه ی لی ده که ن، سه ره به رز و سه رفرازیان بکات، به هه مان
شیوه که له نزا و پاپانه وه ی (قنوت) دا ها تووه: ((انه لایذل من والیت ولا یعز من
عادی ت)). واته: ((به پاستی ئه و که سه ی که تو سه ره به رشتی بکه ی په ست و زه بوون
نابی و هه ر که سی کیش که تو له گه لیدا دۆژمنی و نه یاری بکه یه ت به سه ره به رزی و
سه رفرازی ناگات)).

— پيش مهرجی خاوين کردنه وهی دل:

مه به ست نه وهیه که خاوين کردنه وهی "تزکیه" دل، مهرجداره به پاک کردنه وهی "تطهير" دل، دروست به هه مان شیوه که گه شه کردنی جهسته ی مروء، مهرجداره به پاک بوونی جهسته ی له نه خوشی و که م و کورپیه کان.

په روه ردگاری گه وره و به ده سه لات ده فره موویت: ﴿...وَكُلُوا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ سوره تی نور ۲۱. واته: ((نه گه رفته زل و میهره بانی خوا نه بوویه له سهرتان، نه وه هه رگیز کهستان پاک و پوخته و پزگار نه ده بوون (له ده ست بوختان چیه کان، یاخود به تهویه پاک نه ده بوونه وه) به لام خوا هه رکه سیکی بوویت و شایسته بیت، پاک و پوخته ی ده کات و له گونا هه کانی ده بووریت، خوایش هه میسه بیسه و زانایه (به تهویه و په شیمانیتان و به نییه تی دل و ده روونتان)).

په روه ردگاری گه وره دوی باس کردنی حرام بوونی زینا و بوختانی ناموسی و شهره ف و هاسه رگیری له گه ل زینا که ردا، نه و نایته ی باسکردوه و خسته نه پووی نه م راستییه به که خاوين کردنه وه له ږیگی دوور که وتنه وه له و جوړه کارووبارانه دیته دی.

هه روه ها په روه ردگاری مه زن سه باره ت به پتویستی موله ت خواستن له خاوه ن مال له کاتی چوونه ژووره وه دا فره موویه تی: ﴿...وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَأَرْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ سوره تی نور ۲۸.

واته: ((مه چنه ژووره وه هه تا موله ت نه درین، نه گه ر پیتان و ترا بگه ږینه وه (کاتمان نییه، یا کارمان هه یه) بگه ږینه وه (به بی دلگرانی) نه وه چاکتره بوټان، چاکیش بزائن که خوا زانایه به هه موو نه و کاروکرده وانه ی که نه نجامی نه دن)).

چونکه که سانی که ده یانه وی بچنه نیو مالانی خه لکانی تره وه و نه گهر موآله تی
چوونه ژوره وه یان پی نه درا به هوئی دور که وتنه وه یان له بینینی نه وهی که بینینیان
بو نه وان ناپه وا و نادر وسته، که پانه وه یان ده بیته هوئی پاک و گهره یی نه وان.
هه روه ها په روه ردگاری گهره و به ده سولات ده فهرموویت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى
(۱۴) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى﴾ سووره تی نه علا ۱۴ - ۱۵.

واته: ((بیگومان نه و که سه سهر فراه که دهروونی خوئی پاک پاکرتووه و ناوی
په روه ردگاری ده بات و نویژی بو ده کات و کپنوش و سوژده ی بو بردووه)).
په روه ردگار گوته و قسه که ی حه زره تی مووسا (سه لامی خوی له سهر بیته) که به
فیرعه ونی فهرموو باسی فهرمووه که ده فهرموویت: ﴿فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزَكَّى﴾
سووره تی نازعات ۱۸.

واته: ((پی بلی: باشه نه وه ناکریت دل و دهروون و کردار و په فطارت پاک و
جوان و پوخته بیت؟)).
هه روه ها ده فهرموویت: ﴿...وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ (۶) الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ...﴾ سووره تی
فوصیله ت ۶ - ۷.

واته: ((چاک بزائن که، وهیل و سزای سهخت بو موشریک و هاوه لگه ران ناماده یه،
نه وانه ی که زه کات ناده ن)).
نۆزبه ی پافه که ران و نه وانه ی که دوی نه وانیش بوون، له سهر نه م باوه پهن که:
مه به ست له "زکاة" له م ئایه ته دا یه کخوابه رستی و شایه تی دانه به (لا اله الا الله) و
ئیمان و باوه پیکه که ده بیته هوئی خاوین کردنه وهی دل، چونکه یه کخوابه رستی به
مانای دور که وتنه وه و لادانی دل و کرده وهی ئولو هییه تی غهیره په روه ردگار و
ته نیا به م شیوه پاکیه تی نه و دیته دی و ده سته به ر ده بی و ئولو هییه تی نه و به سهر
دل و ژبانی خویدا پته و و پایه دار ده کات. نه مه بنچینه و بناغه و بنه مای هه ر جوړه
که شه سندن و کامل بوونیکه.

"تزکیه" هر چنده له بنچینه دا به واتای زیاد کردن و گه شه کردن و زوږییه، به لام ته نها دواى له ناو بردنى به لا و له مپه ره کانه وه به ده ست دیت. کورته ی قسه که ئه مه یه که یه کخوابه رستی "توحید"، بنچینه و بناغه ی ته واوی ئه و شتانه یه که ده بنه هو ی خاوین کردنه وه و گه وره کردنى دلی مروڤ.

— جیاوازی نیوان خاوین کردنه وه ی نه فس و خو به خاوین زانین:

تزکیه به واتای خاوین کردنه وه و پاک کردنه وه ی شتی دیت، ئه م پاک کردنه وه یه یا له خودی مروڤدا (ده روونی مروڤدا) دیته دی یا خود ته نیا له زانست و هه وال دانیدا، که له باره یه وه قسه دیته ناوه وه.

له سر ئه م ئه ساسه یه که خواى گه وره ده فه رموویت: ﴿...فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ...﴾ سووره تی نه جم ۳۲.

واته: ((که واته خوټان به چاک مه زانن و خوټان به پالښته دامه نین)). که مانای ئه وه جیاوازه له گه ل مانای ئه م نایه ته دا که ده فه رموویت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾ سووره تی شه مس ۹.

واته: ((به راستی ئه و که سه سه رفرازه که نه فسی پاک و پوخته کردوه و ئیمان و ترسی خواى تیا دا پوواندوه)).

واته باس له پاکی و ناپاکی دل مه که ن له لای خه لکی! وه خوټان هه لمه کیشن که وا ئه هلی ته قوا و خاوینین! چونکه دواى ئه وه ده فه رموویت: ﴿...هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾ سووره تی نه جم ۳۲.

واته: ((هر خوا خو ی ده زانیت کی ته قواى هه یه و پاریزکاره)). ناوی زهینه ب (هاوسه ری پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم) پیشت "بره" واته پاک و چاکه کار بوو پیغه مبه ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه رمووی: ئه م ناوه

گوزارشت له پاکی و چاکه کاری ئه و دهکات، بویه پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ناوی نا زهینه ب و فه رمووی: ((الله اعلم باهل البر منکم))^۹.

واته: ((په روه ردگار خوئی باشت چاکان و پاکه کانتان ده ناسی)).

هه روه ها ئه م ئایه ته ی که ده فه رموویت: ﴿الْمُ تَرِ اِلٰی الَّذِیْنَ یُزْکُوْنَ اَنْفُسَهُمْ...﴾ سووره تی نیسا ۴۹.

واته: ((ئایا نه تپووانیوه ته ئه و که سانه ی که خوئیان به چاک ده دهنه قه لهم (ده لئین ئیمه هه لبارده ی خواین)؟!)).

واته باوه رپیان به خاوین بوونه وه و گه شه کردنی نه فسی خوئیان هه یه و بو خه لکانی تری باس ده که ن و هه روه ها که سانیک ی تر که له باره یانه وه شایه تی بده ن خویشیان باسی خوئیان ده که ن و خوئیان هه لده کیشن.

دوای ئه وه په روه ردگاری مه زن ده فه رموویت: ﴿...بَلِ اللّٰهُ یُزْکِی مَنْ یَّشَاءُ...﴾ سووره تی نیسا ۴۹.

واته: ((ئه وه وانیه، به لکو خوا (به نده کانی ده ناسیت) و هه ر که س شایسته بیّت په سهن دی ده کات)).

واته ئه وه په روه ردگاره که که سی له سه ر پیکه ی گه شه کردن و گه وده بووندا جیگیر ده کات و له باره یه وه قسه ده کات.

ئه و بابه ته له به رامبه ر ئه م فه رموده یه ی په روه ردگاردا جیگیر بوون که ده فه رموویت: ﴿قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكَاها﴾ سووره تی شه مس ۹.

واته: ((به راستی ئه و که سه سه رفرازه که نه فسی پاک و پوخته کردوه و ئیمان و ترسی خوای تیا دا پوواندوه)).

وه ئه مه ی که ده فه رموویت: ﴿هَلْ لَّكَ اِلٰی اَنْ تَزْکٰی﴾ سووره تی نازعات ۱۸.

واته: ((پیی بلی: باشه ئه وه ناکریت دل و دهرهون و کردار و پهفتارت پاک و جوان و پوخته بیت؟)).

واته گوپراهلی و پهپرهوی له فرمانی پهروهردگار بکهن، تاکو بههویه وه خاوین ببنه وه. وه نایه تی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ سووره تی ئه علا ۱۴.

واته: ((بیگومان ئه و که سه سه رفرازه که دهرهونی خوئی پاک پاگرتوه)). به م جوړه یه.

__ واتای نایه تی ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾:

سه بارهت به جیناوی بکهری نادیار له کاری "زکاهَا" بیروپای جیاواز مهیه هندی ده لاین: بو پهروهردگار ده که پیتته وه، واته نه فسی که خوداوه ند پاکی بکاته وه، به راستی پزگاری بووه و نه فسیکیش که خوداوه ند به حالی خوئی جیی بهیلی و پشت گوئی بخات و بیشاریتته وه، تیشکاو و دواو و بی هیوا ده بیت.

هنديکی تر ده لاین: بو جیناوی کاری "أفْلَحَ" که وشه ی "من" — ده که پیتته وه، فرق ناکات. مه وصول بی یاخود موصوف "ئاوه لئاو" چونکه نه گهر نه و جیناوه بو پهروهردگار بکه پراهته وه، ده یه رموو: ((قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا)).

خاوه نی بیروبوچوونی یه که م ده لاین: وشه ی "من" نه گهر چی دهرپرینه که نیرینه یه، به لام نه گهر بو می به کار هاتبا، ده توانی بو په چاوکردنی واتاکه ی جیناوی مینیه ی بو به کار بینین و یاخود بو په چاوکردنی دهرپرین ده توانین جیناوی نیرینه ی بو به کار بهینین و هردوکیان به کارهینانیا نپچه وانه ی زمان پاراوییه. له قورئانی پیروژدا هردوکیان واته که پانه وه ی جیناوه به مه بهستی دهرپرین و یاخود که پانه وه ی نه و به مه بهستی واتا هاتوه:

سه بارهت به دؤخی یه که م ئه م نایه ته هاتوه: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ...﴾ سووره تی ئه نعام ۲۵.

واته: ((هنديکیش له و بی باوه پانه گویت بو ده گرن (له کاتی خویندنی قورئاندا))).

سه بارهت به دڅخې دوهم هاتووه كه: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ...﴾ سوورده تی یونس ۴۲.

واته: ((له و بئې باوه پانه كه سانك هه يه گویت بو ه لده خات (كاتيك قورئان ده خوینیت))).

نوهانې كه بوچوونې يه كه م به باشتر ده زانن. بو سه لماندنې قسه كه يان پشت ده به ستن به و فهرمووده يه كه نه هلی سووننه له نېن نه بی مه لیکه وه و نه ویش له دایکې موسلمانانه وه خاتو عائیشه (خوای لی پازی بیت) گپړاویانه ته وه: عائیشه فهرموویه تی: ((شه ویک هاتمه وه مال وه، بیستم كه وا پیغه مبر (صلی الله علیه وسلم) له کاتی نزا و پارانه وه دایه و ده فهرموویت: ((رب اعط نفسي تقواها، وزکها، انت خير من زکها، انت ولیها ومولاها)).^{۶۰}

واته: ((په روهدگارا! خو پاراستن و پاریزگاری بیه خشه به نه قسم و خاوینی بکه وه! چونکه چاکترین پاک که ره وه و گه وره و سهرداری نه وی!)).

له پوانگه ی خاوه نانی بوچوونې يه كه م: نه م فهرمووده يه پافه ی نه و نایه ته ی کردووه و نه مه خوايه كه نه فسی خاوین ده کاته وه و له ناکامدا له ناراسته و ناسوی گه شه کردن و گه وره بووندا جیگیر ده بی. واته په روهدگار خاوین که ره وه و مرویش خاوین کراوه یه. جیاوازی نیوان نه م دووه ش وه ک جیاوازی نیوان بکه ر "فاعل" و نیشانه و کاریگری کاره که یه "فعل".

نه وان ده لئین: نه وه ی كه له قورئانی پیروژدا هاتووه و خاوین بوونه وه ی "تزکیه" داوه ته پال مروژ له سهر نه ساس و بڼه مای واتای دووه مه. نه ک یه كه م. به هه مان شیوه كه ده فهرموویت: ﴿قُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزَكَّى﴾ سوورده تی نازعات ۱۸.

واته: ((پیی بلئ: باشه نه وه ناکریت دل و دهر وون و کردار و پره فتارت پاک جوان و پوخته بیت؟!)).

واته نایا پیگه ی خاوین بوونه وه له لایه ن خد او نه ده وه قبول ده که ن تا کو پاک ببڼه وه؟.

دهٲٲن: حهق و چاكه نه مه يه، چونكه ههركه سٲٲ په روه ردگارٲ خاوٲٲنٲ نه كاته وه، ده رباز و پزگارٲ نابٲٲ، نه مه بوٲچوونٲ ئٲٲن عه بباس و پافه كه ران و موفه سٲرانٲ قورٲانه و له گٲرپانه وه يه كدا له باوكٲ ته لحه و عه تاو كه لبٲٲه وه، ئٲٲن عه بباس دهٲٲت: ((كه سٲٲ پزگارٲ بووه كه وا په روه ردگار نه فسى نه وٲٲ پاك كر دٲٲته وه)).

ئٲٲن زهٲد و ئٲٲن جه رٲر دهٲٲن: ((كه سٲٲ پزگار و قوتارٲ ده بٲٲ، كه په روه ردگار نه فسى پاك بكاته وه و خاوٲٲنٲ كاته وه)).

نه وان دهٲٲن: نه م فه رموده يهٲ په روه ردگار له سه ره تاٲ سووره ته كه وه شاٲه تٲ له سه ر درووستٲ نه م بوٲچوونه ده دات كه ده فه رموٲٲ: ﴿فَالْتَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ سووره تٲ شه مس ۸.

واته: ((جا تواناٲ خراپه و چاكه و خوا نه ناسٲ و خواناسٲ تٲدا دابٲن كر دوه)). هه روه ها په روه ردگار نه م پاستٲٲهٲ كه درووستكه رٲ نه فس و سٲفه ته كاٲه تٲ، باس كر دوه و واتاٲ "تسوٲه" نه مه يه.

خاوه ناناٲ بوٲچوونه كهٲ ترٲش دهٲٲن: پوواله تٲ ئاٲه ته كه و پٲك و پٲكٲ درووستٲ نه و ده ربٲٲ گه پانه وهٲ جٲناوٲ "زكاها" يه بوٲ وشهٲ "من". واته كه سٲٲ پزگار و قوتارٲ ده بٲٲ كه نه فسى خوٲٲ خاوٲٲن و پاك بكاته وه. ماناٲه كٲتر كه زوتر به بٲردا دٲت و له وانه يه جكه له وه ش ماناٲه كٲ تر له ئاٲه ته كه به ده ست نه يه ت، نه مه يه. نه وان دهٲٲن "نفس" مٲٲنه يه، نه گه ر نه و جٲناوهٲ كه له "زكاها" داٲه بوٲ يه زدان بگه پراٲه ته وه و پٲكه اتهٲ قسه كه (كه لامه كه) به م جوړه ده بوو كه ((قد اُفْلَحْتَ نَفْسَ مِنْ زَكَاهَا)).

واته: نه فسى كه سٲٲ كه خاوٲٲنٲ كر دٲٲته وه پزگار و قوتار بووه.

يا خود (اُفْلَحْتَ مِنْ زَكَاهَا)

واته: ((كه سٲٲ كه خاوٲٲنٲ بكاته وه، ده ربازٲ بووه)).

چونكه "من" بوٲ "نفس" ده گه پٲته وه.

مروّثی نه هلی خراپه و خراپه کاری (فسق و فجور)، مروّثی بیّ ناو و نیشان، خاوه‌نی که سایه‌تیه‌کی نادیار و شاراو‌یه و هه‌میشه تووشی که ساسی و په‌ریشانی و سهردانه‌واندن ده‌بیّ. که سئّ که تووشی تاوان و گوناح ده‌بیّت، که سایه‌تی خوئی پیس و سست و له‌ناو ده‌بات.

به‌لام مروّثه پاک و خوّ پاریزه‌کان نه‌فسی خوئیان له‌ ئاراسته‌ی گه‌شه‌کردن و گه‌وره بووندا جیگیر ده‌که‌ن و په‌ره به‌ تواناکانیان ده‌ده‌ن و تواناکانیان ده‌رده‌خه‌ن. پیاوچاک و که‌له‌ پیاوه‌کانی عه‌ره‌ب به‌سهر به‌رزاییه‌کانه‌وه ماله‌کانیان دروست ده‌کرد، تاوه‌کو هه‌ژار و بیّ نه‌واکان ماله‌کانیان ببینن و بوّ چاره‌سه‌رکردنی کیشه و گرفته‌کانیان سهردانیان بکه‌ن، ته‌نانه‌ت به‌ شه‌ویشدا بوّ پیتنموونی کردنی موسافیر و پیتواره‌کان له‌ پالّ ماله‌کانی خوئیاندا ئاگریان ده‌کرده‌وه؟!.

به‌لام مروّثه که‌ساس و سه‌رلیشیواو و تاوانباره‌کان، شویتنه چه‌په‌لّ و نادیار و قووله‌کانیان ده‌که‌پی، تا که‌سئّ ماله‌کانیان نه‌دوژیتنه‌وه و داوای شتیکیان لی نه‌کات. ئه‌وان – پیاوچاک و که‌له‌ پیاوه‌کانی عه‌ره‌ب – نه‌فسی خوئیانیان پاک و به‌رز کردووه‌ته‌وه، به‌لام ئه‌مان – مروّثه که‌ساس و سه‌رلیشیواوه‌کان و تاوانباره‌کان – نه‌فسی خوئیانیان پیس کردووه و ده‌یشارنه‌وه. ! ئه‌وانه‌ی که‌ باس کران و خراپه‌پوو دوو بوّچوون و رافه و ته‌فسیری ناودار بوو له‌ باره‌ی ئایه‌تی ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾، به‌لام بوّچوون و رافه‌ی سییه‌میش هه‌یه که‌ ده‌لئّ: ((مانای ئایه‌ته‌که‌ به‌م جوژه‌یه که‌ هه‌رکه‌سئّ خوئی به‌ پیاوچاک و چاکه‌کار له‌ قه‌له‌م بدات و له‌وان نه‌بیّت، تووشی زه‌ره‌ر و زیان و بیّ هیوایی ده‌بیّت)).

واحدی ئه‌مه‌ی گپراوه‌ته‌وه و ده‌لئّ: ((واته ئه‌و له‌ نێوان چاکه‌کاران و صالحه‌کاندا خوئی شاردووه‌ته‌وه و ده‌یه‌وی خه‌لکی ئه‌ویش به‌ پیاوچاک و پاریزکار و چاکه‌کار له‌ قه‌له‌م بدات، له‌ کاتی‌کدا که‌ ئه‌و له‌ و پێگه‌یه‌دا نییه که‌ پیاوچاکان و که‌سه‌پاکه‌کانی تیدا جیگیره و هه‌نگاوی تیدا هه‌لده‌گرن)).

نه گهر چي نه م بڼوچوونه خوځي له خوځي دا پاست و دروست و حقه، به لام نه مه ي
 كه وا مه به ستي نايه ته كه نه وه بي، جيگهي مشته ومپو پاووچوونه، ته نيا له پيگهي
 گشتگيري نايه ته كه وه يه كه نه م جوړه و اتايه ش ديته ناو وه.
 چونكه كه سي كه نه فسي خوځي به خراپه كاري و گنده لكاري ده شاريته وه، هر
 كاتي له گهل نه هلي خير و چا كه دا هاوپي بيت و دابنيشيت، هول ددات كه وا له
 نيوانياندا جي و شويني خوځي بكاته وه. خوا په نامان بدات له و سيفه ته.

بەشى يازدەيەم

ھۆكارەكانى خوشبەختى دل

((دل ته نیا کاتی له خوشبهختی، تام و چپژ، بهخشش و خیر و چاکه بههره‌مند ده‌بی که، ته نیا په‌روەردگار به دروستکه، خولقینه، په‌ستر او و نامانجی و یستر او خوی له قه‌لم بدات و له هه‌موو شتی زیاتر ئه‌وی خوش بووی و خوشه‌یستی بوی هه‌بی)).

ته‌وه‌ری یه‌که‌م: خوشبهختی راسته‌قینه کامه‌یه؟

_ ده‌ستکه‌وتی گشتی له قازانچ و زهره‌ر:

ئهم بابته زۆر پوون و ناشکرایه، که ته‌واوی بوونه‌وه‌ر و دروستکراوه‌کان چ مه‌لائیکه و چ مروّ و چ جنوکه و چ ناژهل، پیو‌یستیان به به‌ده‌ست هیئانی سوود و قازانچ و لابردن و دوورخستنه‌وه‌ی زهره‌ر و زیان هه‌یه.

به‌لام ئهمه کاتیک گونجاوه که ئه‌وانه هه‌ستکردنیکي گونجاویان سه‌بارته به سوود و زیان هه‌بیته، به وه‌بیر هیئانه‌وه‌ی ئهم خاله که‌وا سوود و به‌رژه‌وه‌ندی له جوړی خوشی و که‌یفخو‌شییه و تام و چپژ و زهره‌ر و زیانیش له جوړی ده‌رد و ئازاره، بو هه‌بوونی هه‌ستکردنیکي دروست له‌باره‌ی قازانچ و زهره‌ر و زیان، پوو‌کردن به‌ره‌و دوو بابته پیو‌یست و گرنه‌گه:

یه‌که‌م: ناسینی ئه‌و شته‌ی که و یستر او و خوشه‌یسته و قازانچ و که‌لکینیکي لی به‌ده‌ست دیت و ده‌رک کردن و ناسینی تام و چپژیکي به‌دواوه‌یه.

دووه‌م: نامراز و هوکارگه‌لی که هاوکاری و ئاریکاری مروّ ده‌کات بو گه‌یشتن به‌و ناسین و ئاشنایه‌تییه.

له به‌رامبه‌ر ئه‌و دوو بابته‌شدا دوو بابته‌ی تر ته‌رح ده‌بن:

یه‌که‌م: کارووباری ناپه‌سه‌ند و زهره‌رده‌ر.

دووه‌م: نامراز و هوکارگه‌لی که ده‌بنه‌ پێگر و له‌مبه‌ر له به‌رده‌م ناسینی به‌که‌لک و

زهره‌رده‌ر.

له نه نجامدا نيمه سه بارهت به مه پوويه پووي چوار بابته ده بينه وه:

يه كه م: بابته تكي خوش، ويستراو و به سوود.

دووه م: بابته تكي ناپه سه ند و نه ويستراو و زهره رده ر.

سييه م: هوکاري گه يشتن به کاروباري دلپښ و ويستراو.

چواره م: نامراز و هوکاري چاره سه رکړدن کاروباري ناپه سه ند و نه ويستراو.

نم چوار بابته نه ته نيا بو مروغه کان، به لکو بو بونه وهره کاني تریش زور
پيوست و گرنگ و مایه ی ژيان و بوون و به رژه و هندی نه وان به بی په چاو کردن و
پوکردنه نه و کاروبارانه نه گه ری نيه.

— په يوه ندي نه م کاروبارانه به په رومردگار موه:

کاتې که گرنگي نه و کاروبارانه به ديار که وت بو مان پوون ده بيته وه که، نامانجی
ويستراو و مه به ستی کوتايی بو نه هلی نيمان، په رستش و نزيك بونه وه و به ده ست
هينانی په زامه ندي په روه ردگار و هر خوايشه که و اهاوکاري و ناريکاري مروغه ده کات
بو گه يشتن به م نامانجه.

به لام به ندي ته تی کردن و نزيك که وتنه وه و هه ولدان بو به ده ست هينانی په زامه ندي
جگه له په زامه ندي خوا، هه مان نه و مه سه له و بابته زهره رده ر و له ناو به ريه که له
خالې به رامبه ريدا جيگيره و ناماده يه. په روه ردگار خویشی (له پڼگه ی پښموونی و
هاوکاري کردنه وه) مروغه بو دوور که وتنه وه لپی هاوکاري و ناريکاري ده کات. له بهر
نه وه يه که په روه ردگاري مه زن کوکه روه وه و گردکه روه وه ته وای نه و کاروباره چوار
لايه نانه يه و جگه له ویش به هيچ جوړی وه که نه مه نيه.

= په روه ردگار خوئی خوشه ويست، په رستراو و مراز و مه به سه ته.

= خوا هاوکاري و يارمه تی مروغه ده دات بو به جيته يانی نه رکي به ندي ته تی و

به ده سته يانی په زامه ندي خوئی.

= ناپه‌وا و ناپه‌سند هه‌مان نه‌و شته‌یه که ویست و حکمه‌تی نه‌و ده‌بخوانی و ده‌یه‌وی.

= وه هه‌ر خوداوه‌ندیشه که له پښگه‌ی پښموونی کردن و حکمه‌تی و کارزانی خوځیه‌وه هاوکاری مروژ ده‌کات بو پوبه‌پوو بوونه‌وه له گه‌ل نه‌و کاروباره ناپه‌سندانه‌دا.

به هه‌مان شیوه که خواناسترین مروژ (موحه‌مه‌د = صلی الله علیه وسلم) به په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ((أعوذ برضاك من سخطك واعوذ بعافاتك من عقوبتك واعوذ بك منك)).^{۶۱}

واته: ((په‌روه‌ردگارا! له توو په‌بوونت به په‌زامه‌ندیت و له سزا و جه‌ز به‌کانت به لی‌بوردنت و له خوټ به خوټ په‌نا ده‌گرم و هاوارت لی ده‌که‌م)).

هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی: ((اللهم انی اسلمت نفسی الیک، ووجهت وجهی الیک وفوضت امری الیک، وألجأت ظهری الیک، رغبة ورهبة إلیک، لاملجأ ولامنجی منك الا الیک)).^{۶۲}

واته: ((په‌روه‌ردگارا! خوټ داوه‌ته ده‌ست تو و پووم کردووه‌ته تو کاروباره‌کانم سپاردووه به‌تو و به مه‌یل و ئاره‌زووی خوټ په‌نام بو تو هیناوه (بو قوتار بوون و ده‌رباز بوون له توو په‌یی و سزات) هیچ په‌ناکه و پښگه‌یه‌کی ده‌رباز بوون بوونی نییه جگه له پال تو‌دا نه‌بی)).

سایه و په‌ناو پزگار بوون له ته‌واوی خراپه و گوم‌پاییه‌کان ته‌نیا له (یه‌کخواپه‌رستی، پووتیک‌کردن، پشت به‌ستن و به‌ندایه‌تی کردن) په‌روه‌ردگار دایه و په‌نابردن و ته‌واوی نه‌و شتانه‌ی که به‌هو‌ی شه‌ر و خراپه‌یانه‌وه په‌نای بو ده‌بری، کاری (فعل) نه‌ون، یاخود درووستکراو گه‌لیکن که په‌روه‌ردگار به‌ویست و ئاره‌زووی خوټ درووستی کردوون و خولقاندوونی.

۶۱ اخ‌رجه مسلم.

۶۲ متفق علیه.

ته‌واوی ده‌ستور و فه‌رمانه‌کان و سه‌رجه‌می سوپاس و ستایش کردنه‌کان و تی‌کرای سه‌روهت و سامان و خیر و چاکه له ژیر ویست و ئیراده‌ی په‌روه‌ردگار دان، هیچ کامی له بنده‌کانی له نه‌ستوی یاد و ستایشی په‌روه‌ردگار به‌و جوړه‌ی که شایسته‌ی خودایه ده‌رنایه‌ن و ناتوانن به‌شیوه‌یه‌کی شیاو و گونجاو له نه‌ستوی ده‌ربین و نه‌و به‌همان شیوه‌یه که خوئی باسی خوئی ده‌کات، (واته جگه له په‌روه‌ردگار که توانای نه‌وه‌ی هیه که‌وا به شیوه‌یه‌کی گونجاو باس و وه‌سفی خوئی بکات هیچ مروف‌تیکی تر ناتوانیت وه‌سف و ستایشی خوداوه‌ند بکات، وه‌رگ‌پری کورد). گه‌وره‌تر و به‌رزتره له ته‌واوی نه‌و ستایش و وه‌سف کردنه‌ی که بوونه‌وه‌ره‌کان ده‌یکه‌ن.

— ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ سه‌رچاوه‌ی خوشبه‌ختیه:

به‌م پټیه پوون و ناشکرایه که به‌رژه‌وه‌ندی و خوشبه‌ختی و کامه‌رانی مروف په‌یوه‌ست و مه‌رجداره به‌هینانه‌دی واتای: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ سووره‌تی فاتحه .۵

واته: ((خواه: ته‌ن‌ها هر‌تو ده‌په‌رستین، هر له تو‌ش داوای یارمه‌تی و پشتیوانی ده‌که‌ین، (له‌کارووباری دین و دنیا‌ماندا، به‌تایبه‌ت له‌و کارووباران‌ه‌دا به‌تو نه‌بیټ، به‌که‌سی تر له بنده‌کانت ناکریت)).

= چونکه به‌ندایه‌تی کردنی پاک و بی‌گه‌ردی په‌روه‌ردگار مه‌به‌ست و داخوازی دروستکه‌ری جنوکه و مروفه .

= وه یارمه‌تی دهر و هاوکاری که‌ری که‌سیکه که بو گه‌یشتن به ویست و خواستی، داوا له خوا ده‌کات.

یه‌که‌می: په‌یوه‌ندیداره به واتای ټولووه‌یه‌وه. وه دووه‌میش: په‌یوه‌ندیداره به واتای په‌بووبیه‌ته‌وه. چونکه "اله" نه‌وه‌یه که دل‌ه‌کان له پووی خوشویستن، مه‌یل و

ناره‌زوو گه‌ورده‌یی، قه‌در گرتن و پیژگرتن، خشوع، خو به کهم زانین، ترس، داواکردن و پشت به‌ستن به‌خوداوه‌نده‌وه پوو ده‌که‌نه خواو خوشیان ده‌وئ.

به‌لام "رب" نه‌وه‌یه که درووستکراوه‌که‌ی ده‌خولقی‌ئی، په‌روه‌رده و گه‌ورده‌ی ده‌کات و پینمونی ده‌کات بو خیر و چاکه و به‌رژه‌وه‌ندی و ناشته‌وایی، که واته هیچ نیلامی جگه له‌خوایه‌ک و هیچ خودای "رب" شرعی و پیگه پیدراو نییه.

به‌همان شیوه که جگه له‌په‌روه‌ردگارییه‌تی خوا "ربوبیة" هرچیت‌ه‌یه له‌بی هووده‌ترینی بی هووده‌و بی‌خوکانه. جگه "الوهیة" خودا نه‌وانی تر له‌بی‌هووده‌ترین و گومرا ترینه‌کانه.

__ نایه‌ته‌کانی یه‌کخوا په‌رستی (توحید):

په‌روه‌ردگاری مه‌زن له‌زۆږیک له‌نایه‌ته‌کانی قورئاندا (الوهیة و ربوبیة) ی له‌پال یه‌کتردا داناو، به‌همان شیوه که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلِلّٰهِ غِیْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاِلَيْهِ یَرْجِعُ الْاَمْرُ کُلُّهٖ فَاَعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَیْهِ وَمَا رُبُّکَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ﴾ سوورده‌تی هود ۱۲۳.

واته: ((هر بو خوایه نه‌ینی و نادیاره‌کانی ناسمانه‌کان و زه‌وی، هه‌موو کارو فه‌رمانیش هر بو لای نه‌و ده‌گه‌رپته‌وه، ده‌ی که‌وابوو نه‌و به‌رسته و ته‌نها پشت به‌و به‌سته، هرگیز خوی په‌روه‌ردگارت بی‌ناگا نییه له‌وه‌ی که ئیوه ده‌یکه‌ن و نه‌نجامی ده‌ده‌ن)).

هه‌وره‌ها له‌سه‌ر زاری شوعه‌بییشه‌وه (سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بی‌ت) ده‌فه‌رموویت: ﴿...وَمَا اُرِیدُ اَنْ اُخَالِفَکُمْ اِلٰی مَا اَنْتَہَاکُمْ عَنْہٗ اِنْ اُرِیدُ اِلَّا الْاِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِیْقِیْ اِلَّا بِاللّٰهِ عَلَیْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَیْہِ اُنِیْبُ﴾ سوورده‌تی هود ۸۸.

واته: ((شوعه‌یب وتی: منیش نامه‌وئیت قه‌ده‌غه‌ی شتیکتان لی بکه‌م، که‌چی خو‌م وه‌ک ئیوه نه‌که‌م (چی به‌ئیوه بگه‌یه‌نم خو‌م له‌پیشدا نه‌نجامی ده‌ده‌م) من هیچ ناوئیت ته‌نها چاکسازی نه‌بی‌ت، به‌گویره‌ی توانام، پیک‌خستنی کارم به‌ده‌ستی که‌س نییه

به دهستی خوا نه بیټ، پشت و په نام هر به و به ستووه و هر بۆ لای نه ویش ده که پیمه وه)).

هه وره ها ده فەرمووئیت: ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا﴾ سوورده تی فورقان ۵۸.

واته: ((تۆ ئه ی موحه ممه د (صلی الله علیه وسلم) پشت ببه سته به و خوابه ی که هه میسه زیندوو و هه رگیز نامریت، به رده وام ته سبیحات و سوپاس و ستایشی بکه، نه وه نده به سه بۆ نه و که به هه موو گونا و تاوانه کانی به نده کانی ناگایه و (هیچی لی په نهان نییه)).

هه وره ها ده فەرمووئیت: ﴿...قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابُ﴾ سوورده تی په عد ۳۰.

واته: ((ئهی پتغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) تۆ بلی: نه و په روه ردگاری منه و بیجکه له و خوابه کی تر نییه، من هه ر پشتم به و به ستووه، که رانه وه شم هه ر بۆ لای نه وه)).

وه له سه ر زاری شوینکه و تووانی ئیبراهیمه وه (سه لامی خوای له سه ر بیټ) ده فەرمووئیت: ﴿...رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ سوورده تی موخته حینه: ۴.

واته: ((ئینجا ئیبراهیم (سه لامی خوای له سه ر بیټ) وتی: په روه ردگارا هه ر پشتمان به تۆ به ستووه و هه ر بۆ لای تۆش که راوینه ته وه، سه ره نجامیش هه ر بۆ لای تۆیه)).

(إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) و ئه م جهوت ئایه ته، ده رخه ری ئه و دوو بنه ما کوکه ره وه یه بۆ یه کخوابه رستی (توحید)، که به بی هینانه دی نه وانه هیچ مروفتی تام و چیژی سه رکه وتن و سه ره رزی دنیا و به خته وه ری و خوشبه ختی دواپوژ ناکات و ههستی پی ناکات.

ته وهری دووهم: خوش ویستنی دنیا و بینینی دواپوژ:

هوکاری دووهم که به خته وهری و کامه رانی مروژ دهسته بهر دهکات، باوهر و ئیمان به پاستیبیهی که وا په روهردگار بوونه وهره کانی به هوئی په رستش، ناسین، پووتیکردن، خوشه ویستی و پیزگرتن و نیهت و نیاز پاکي بوّ خوئی دروست کردووه و خولقاندوونی. په روهردگاری که دلّه کان به یادی شه ووه نارام ده گرن و نه فسه کان ناسووده ده بن. (وهک چوّن په روهردگار له م باره ووه ده فهرموویت: = الا بذکر الله تطمئن القلوب = واته: به بیّ یادی خوا دلّه کان نارام ناگرن، وهرگپړی کورد).

وه به بینینی په روهردگاره له دواپوژدا که، دلّه کان ده گنه شه وپه پری شادومانی و که یف خوشی و پوشنایی و به ته وایی له به خته وهری و به خششه کان به هره مه ند ده بن و له دواپوژیشدا خوای گه وره هیچ به خشش و نعمه تی گه وره تر و به رزتر له به خششی بینینی خوداوه ند و بیستنی که لام و گفتوگوگوانی به بیّ واسیته و ناوجیکه ر، نابه خشیته شهلی سه عادهت و کامه رانی. له م دنیا یه شدا په روهردگار هیچ شتیکی تری چاکتر و باشتر و خوشه ویستر و خوشبه ختر له ئیمان، تامه زوویی بینین و هه زکردن به نزیك که و تنه وه و تام و چپژی یاد و په رستنیان پیّ نابه خشی.

پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له نزا و پارانه ویه کی دا که ئیمامی شه حمه د و نه سائی و ئیبن حه بان گپړاویانه ته وه فهرموویه تی: ((اللهم بعلمك الغیب وقدرتك علی الخلق، أحیني ما علمت الحیاة خیراً لی، وتوفني إذا كانت الوفاة خیراً لی واسألك خشیتك فی الغیب والشهادة، واسألك كلمة الحق فی الغضب والرضا واسألك القصد فی الفقر والغنی، واسألك نعیماً لا ینفد، واسألك قرة عین لا تنقطع، واسألك الرضا بعد القضاء، واسألك برد العیش بعد الموت، واسألك الشوق الی لقائك، فی غیر ضراء مضرة ولا فنة مضلة، اللهم زینا بزینة الإیمان واجعلنا هداة مهتدین)).^{۶۳}

واته: ((په روه دگارا! به هوې ټاگايې و تواناييې ته وه به سر گه ردوون و دروستکراوه کانتدا تا ټو کاته ی که ده زانې ژيان به که لک و قازانجې منه بمړينه، ټه گه ر خيړم له مردنمدايه ټو بمرينه. وه داوات لي ټه که م که له کاتي توپه بوون و خوشحالي دا ته نيا وشه ی حق بخه ره سر زارم و! له کاتي ده ولهمه ندي و هه ژاري دا ميانه پوځ بم (وه له زياده پوځي و ناشوکري و نا سوپاسي دوره په ريږي بکه م و دور بکه ومه وه). په روه دگارا! به خشش و نيعمه ټيکي بي کوتام ليت ده وي و داوای خوشحالي و شادوماني و بهر چاو پوونيه کي بي کوتاشت لي ده که م و پازي بوون و ته سليم بوون له داوای قهزا و قه دهرت لي داوا ده که م و دهمه وي و داوای ټارامي و ټاسوده يي و داوای مردنېشت لي ده که م. داوای ټه وين و هزي بينينت لي ټه که م به بي هيچ جوړه سهختي و گرفتکي زيانده پوځ به بي ټاقمکي گومپاکه ر. په روه دگارا! به جواني ټيمان بمانپارينه ره وه و بمانخه ره زومره ی ټه وانه ی که پښموونيت کردوون!)).

پيغه مبهري ټازيزي ټيسلامي (صلي الله عليه وسلم) له م نزا و پارانه وه پر به هايه دا داوای به رزترين و خوشه ويست ترين به خششي دونيا، واته هه ز و تامه زوې بينيني خوداوه ند و چاکترين تام و چيژ و به خششي دواپوژ، واته بينيني خوداوه ند له په رستراوه که ی = که په روه دگاره = ده کات.

له ويدا که گه وره يي شتيکي وه ټه م مه رجداره به پاريزاو بوون له زيان و زهره رکه کاني دونيا و به لا ټاينيه کان، پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) ده فهرموويت: ((جکه له زيان و زهره ر و بي به لاو گوښه ندو خراپه يه کي گومپاکه ر و سه رليشيواو که ر) و به هوې ټه وه ی که گه وره يي و ته وای مروژ له ناسين و په يره وي کردن له حق و پښمووني کردني خه لکانی تره وه بو ټه وه، فهرموويه تي: ((په روه دگارا! ټيمه بخه ره به ر ټه وانه ی که پښموونيت کردوون!)) وه به م ټاراسته ی که، په زامه ندي و ته سليم بووني چاک و به که لک و به ده ست هيټاني ټامانچ په زامه ندي و

پازی بوونی دواي پووداو قهزاي ئیلاهییه، نهك پيش ئهوه، چونكه پيش چاره‌نووسی (قهزا) ویست و نیاز و برپاردان به پازی بوون و په‌زامه‌ندییه وه له‌دواي پوودانه‌كه ئیتر جیگه‌یهك نامینیتته‌وه بۆ ویست و نیاز و ئه‌زموون و تاقیکردنه‌وه له‌ویوه ده‌ست پى ده‌كات، له‌به‌ر ئه‌وه پیتغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پازی بوون و په‌زامه‌ندی و ته‌سلیم بوونی خوئی له‌دواي پوودانی قهزا و قه‌ده‌ری په‌روه‌ردگار داواي کردوه.

چونكه سه‌باره‌ت به پرکیشی و توانایی، دوو مه‌سه‌له تهرج کراوه:
یه‌كه‌م: داواکردن پيش پوودان.

دووه‌م: ته‌سلیم بوون و پازی بوون له‌دواي پوودان.

كو‌كردنه‌وه‌ی نیتوان ئه‌م دوو نیشانه‌یه به‌خته‌وه‌ری و خوشبه‌ختی مرو‌قه. به‌هه‌مان شیوه كه له مسند و...، له پیتغه‌مبه‌ری خواوه (صلی الله علیه وسلم) هاتوه كه: ((ان من سعادة ابن آدم استخارة الله ورضاه بما قضی الله وان شقاوة ابن آدم ترك استخارة الله وسخطه بما قضی الله)).^{٦٤}

بۆیه ترس له په‌روه‌ردگار بناغه و ئه‌ساسی ته‌واوی خیر و چاكه و به‌رژه‌وه‌ندییه له‌دوئیا و دواپو‌ژیشدا، پیتغه‌مبه‌ری ئازیزو خوشه‌ویست = موحه‌مه‌د = (صلی الله علیه وسلم) له یه‌زدانی داواکردوه، كه‌وا ترس و خه‌وفی خوئی بخاته‌ دلپیه‌وه هه‌م له‌كاتی دیار و ئاشكرادا و هه‌میش له‌كاتی نه‌یتنی و نادیاریدا ترسی خودای له‌دلدا بی.

وه به‌م جو‌ژه‌ی كه زۆرێك له خه‌لكی له باروودۆخیکی ویستراو و جیی په‌زامه‌ندی باس له حق ده‌كه‌ن، به‌لام هه‌ركاتێ كه‌وا ئه‌و باروودۆخه گۆ‌پ‌درا و به‌دلی ئه‌وان نه‌بوو ببیتته‌ هوئی توو‌په‌یی و نا‌په‌حه‌تی ئه‌وان، پوو ده‌كه‌نه شتی ناحه‌ق و بی‌به‌هاو هیه‌چ و پو‌وچ.

هه‌ندی جاریش باروودۆخی ویستراو و ئاره‌زوو كراویش هانیان ده‌دات به‌ره‌و ناحه‌قی و نا‌په‌وا‌یی بوون، پیتغه‌مبه‌ری ئازیز (صلی الله علیه وسلم) له په‌روه‌ردگاری

داوا کردوه که هاوکاری و ئاریکاری بکات که وا بتوانی له کاتی تووپه بوون و له کاتی پازی بوونیشدا باس له حهق بکات.

له بهر ئه مه یه که وا هه ندی له پیشینان (پابردوه کان) و توویانه: ((له وانه مه بن که ئه گهر له باروودۆخیکی ویستراو و دلکراوه و په زامه ندی دا جیگیر بوون پوو ده که نه ناحهقی و خراپه کاری و ههر کاتیکیش له باروودۆخیکی نه خوازاو و ناخوشدا جیگیر بوون، تووپه یی و نیگه رانی هانیان ده دات به ره و ناحهقی و هیچ و پووچی و نا په وایی)).

به و پێیه که وا ده و له مه ندی و هه ژاری هه ردوکیان هوکاری تاقیکردنه وه و هه لسه نگاندن و په ره ردگار (جل جلاله) به هوپانه وه به نده کانی هه لده سه نگینی و تاقیان ده کاته وه. له کاتی بی نیازیدا دهستی کراویه و له کاتی نه بوونی نیازه ندیشدا دهستی ده نووقیتی، بۆیه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) داوای له خوا کردوه که له هه ردو حاله ته کاندا (بی نیازی و نیازه ندی) له زیاده پویی، لادان و نا سوپاسی و نا ئومیدی بیپاریزی و هاوکاری و ئاریکاری بکات بۆ میانپویی و دهست پێوه گرتن.

له بهر ئه وه یه که به خششه کان دوو جوړن:

یه که م: به خششه جهسته یی و مادییه کان.

دووه م: به خششه پۆچی و مه عنه و ییه کان.

به هه ره مه ند بوون له به خششه پۆحیه کان ده بیته هوئی به خته وه ری و کامه رانی و سه ره رزی و ته وای و کامل بوون، ئه وه ش په یوه سته به به رده وامیه وه، بۆیه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هه ردوکیانی له په ره ردگار داوا کردوه و فره موویه تی: ((په ره ردگارا! داوای به خششیکی هه میشه یی و به رده وام و شادمانی که یف خوشیه کی بی کوژات لی ده که م)).

له بهر ئه مه یه که دوو جوړ جوانی و خو پازاندنه وه بوونی هه یه:

یه که م: یه کیکیان جوانی و خو پازاندنه وهی ماددیی وجهه ستهیی.

دووه م: نه وی تریان جوانی و خو پازاندنه وهی دلی و مه عنه وی.

پازاندنه وه و جوانی دل گرنکتر و به بایه خ تره و هه رکاتی نه و جوانی و خو پازاندنه وهیه ی بو ده سته بهر بکری، جوانی پووالته به باشتین شیوه ده سته بهر ده بی و دینه دی. پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) هه ردوو جوانیه دیار و نادیاره کانی له په روره دگار داوا کردوو و فهرموویه تی: ((په روره دگارا! به جوانی ئیمان بمانراژینه ره وه!)).

به و پییه ی که ژیان له م دنیا پر له ناپه حه تی و زه حمت و مهینه ته دا به دلی هیچ که س نییه و بو که سیش نییه، سه راپای هه ر نه زییه ت و نازاری دیار و نادیاره. داوای له خوا کردوو: که له ئاسوده یی و ئارامی و کامه رانی پاش مردن به هره مه ندی بکات. مه به ست نه وه یه که پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) له و نزاو پارانه وهیدا داوای ته وای پاکیه کانی دنیا و دواپوژی له په روره دگار کردوو.

__ نایا یه کخوا په رستی رېوویییه ت به سه ؟

نیازو پیویتی مروقه کان به ناسینی په روره دگارییه تی په روره دگارو په ره ستنی، وه کو پیویتی و نیازانه، به خولقاندن و پوژی و برژیوی دان و ته ندروستی و شاردنه وه و داپوشینی نه ټینییه کان و هیورکردنه وهی نیگه رانییه کانی نه وان له پڼگه ی په روره دگاره وه.

نیازو پیویتی مروقه کان به ئولو هییه ت، خوشه ویستی و به ندایه تی کردنی خوا به پاستی له سه رووی نه و کاروبارانه شه وه یه. چونکه ئامانج له دروست کردنی نه وان و خیر، به رژه وه ندی، تام و چیژ، به خته وه ری و پزگار بوونیان له پال نه و به ندایه تی کردن و خوش ویستنه ی په روره دگارا جیگیره و بوونی هه یه.

له بهر نه وه یه که "لا اله الا الله" بناغه و بنه مای ته وای خیر و چاکه کان و کو له که ی سه ریه رزی دنیاو به خته وه ری و کامه رانی دوا پوژه.

به لَام هم موسلمان و هميش بى باوهر دان به يه کخوابه رستى په بوييه تدا
 دهنيت و ويزهران و زانايان له په رتوکه کانياندا دانيان پيداناوله، به لَام هم دان پيدانان
 نه ک نه وهى که و بڼه وان به س نيه، به لکو به به لگه و بيانويه کى دژ به نه وان له
 قه لَام دهرى و ديتنه ژمار. راستى و حقيقه تى که په روه ردگار (جل جلاله) چه ندين
 جار له قورئانى پيروژدا باسى فهرمووه: به م پييه و له سر هم نه ساس و
 بناغيه، نه وه حق و مافى په روه ردگار به سر به نده کانييه وه که و تهنيا نه و
 بپرستن و په يره وى و گوپرايه لى تهنيا له و بکن و له پرستش و يارمتهى داندا
 که سى ياخود شتى نه که هاوبه ش و شريکى خداوه ند. به همان شيوه که له
 فهرموده يه کى صه حيدا له موعازى کوپى جه به له وه (خواى لى پازى بيت) هاتووه که
 پيغهمبرى خوا (صلى الله عليه وسلم) پيى فهرمووه: ((ده زانى حق و مافى
 په روه ردگار چييه به سر به نده کانييه وه؟))

وتم: خواو پيغهمبره کهى باشت ده زانن!

فهرمووى: ((حق و مافى په روه ردگار به سر مروغه کانه وه نه مه يه که تهنيا نه و
 بپرستن و که سى ياخود شتى نه که نه هاوبه ش و شريکى!)).
 دواتر فهرمووى: ((ده زانى حق و مافى نه و که سانهى که تهنيا په روه ردگار
 ده په رستن به سر په روه ردگار وه چييه؟)).

وتم: خواو پيغهمبره کهى باشت ده زانن!

فهرمووى: ((حق و مافى نه مان نه وه يه که په روه ردگار (جل جلاله) سزايان
 نه دات)).^{۶۵}

له بهر نه وه يه که په روه ردگارى مه زن و به توانا به راستى به نده يه کخوابه رسته کاني
 خوش ده وى و له توپه کردن و په شيمان بوونه وه يان شادومان و که يفخوشه. نه مه

گه وره ترين و به رزترين تام و چيژ و خوشبختي و کامه رانييه که مړوځه
 به کڅواپه رسته کان لټي به هر مه نند ده بن. چونکه که سي له نيو ته وای بوونه وهر و
 کائيناته کاندا هيچ شت و هيچ که سي نادورتيته وه که به ياد کردني، دلي پي نارام
 بگري جگه له پوره ردگار نه بي و به هوې خوش ويستن و هاوده مي له گه ليدا هه ست
 به خوشي بکات و خير و چاکه و خوشبختي له پووکردنه نه و بزاني. (وهک چوڼ
 په روه ردگار له قورثاني پيروژدا فهرموويه تي: ﴿لَا يَذْكُرُ اللَّهُ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ واته:
 دلله کان ته نيا به يادي خوا نارام ده گرن. وهرگي پي کورد).

هر که سي جگه له پوره ردگار که سي کي تربيه رستي، جوړي له خوشي و
 به رژه و وندي ده ست ده که وي، خراپه و زهره روزيان و چاره په شي نه و چنه د
 به رامبه ره و کاره که ي وهک خواردني چيشتي کي به تام و خوش به لام ژه هراوي وايه. ! به
 هه مان شيوه که نه گهر له ناسمانه کان و زه ويدا جگه له پوره ردگار خودا که ليکي تر
 هه بووايه ن، پټک و پټکي و به پيوه بردنيان تيک ده چوو:

خوای گه وره ده فهرموويت: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا...﴾ نه نيا ۲۲.

واته: ((نه گهر له هه ردووکياندا (له ناسمان و زه ويدا) چنه د خوايه کي تر هه بووايه
 غه يري (الله) نه وه کاول و ويران ده بوون و تيک ده چوون به سهر به کدا!)).

دلش وهک ناسمانه کان و زه وي وايه، نه گهر جگه له پوره ردگار، په رستراو و
 خوشه ويستي کي تري تيډا جيگير بي و ناماده بييت، تووشي له ناو چوون و نه خوشي و
 کلولي و ويران بوون ده بييت و ته نيا کاتيک چاره سهر ده کري که نه و خوشه ويست و
 په رستراوه له دلي خويدا دهر بکات و خوشه ويست و ياري نه و ته نيا په روه ردگاري زاناو
 کار به جي و ته وای هيوا و داواکردن و پارانه وه، پشت به ستن و پووتني کردني به ره و
 خوا بييت و به س!.

تهوهري سييهم: نيازو پيويستي مروڦ به پرستشي پهروهردگار:

هوځاري سييهم بو دابن و دهسته بهر كړدنې به ختهوهري مروڦ، ناسيني هم حقيقت و راستييه كه نيازو پيويستي مروڦ به پهروهردگار (جل جلاله) نه مهيه كه، ته نيا نهو بپرستي و له پرستش و به نديايتي كړدندا هيچ كهس و هيچ شتي نه كاته شهريك و هاوهلي خودا. چونكه هيچ كهس و هيچ شتي هاوشيوهري پهروهردگار (جل جلاله) نيه و نابي و ناشبي.

هم نيازو پيويستييه مروڦ له هه ندي پوهوه وهك نيازې نهو به خواردن، خواردنه وه و هه ناسه دان وايه و ته نيا به وانه ده چوڼري و ده شوبهي، نه گرجي جياوازييه كي زور له نيوانياندا هيه.

به ختهوهري و كامه راني و بهرزه وه ندي راسته قينه مروڦ و چاكسازي دل و پوچ له پال ناسيني نولوهييه تدايه، پهروهردگار و نيلامي كه جگه له و هيچ پرستراو يارمه تي دهر و خوشه ويست و ياريكي راسته قينه بووني نيه و شهرييه تي نيه.

پهروهردگاري كه دل هكان ته نيا به يادي نهو نارام ده گرن و به ناسين و خوشه ويستي نهو و وابسته بوون پييه وه ناسوده ده بن.

خوداوه ندي كه نه هلي په كخواپه رستي و ناسين كه مته رخه مي ناكه ن له پيناو به ده ست هيناني په زامه ندي نه ودا له دنيادا و بينين و گه يشتن پتي له دواړوځدا.

پهروهردگاري كه هيچ خيرو بهرزه وه ندي جگه له په كخواپه رستي، خوش ويستن، پرستش و نوميد و هيو و ترس له نهو نه گري نيه و شياو نيه.

نه گره بهرزه وه ندي و خوشي گه لي جگه له لايه ني خوداوه نده وه له لايكتيره وه دهسته به ريش بيت و به ده ست بيت، زور كه م، پوواله تي و نا بهرده وامه، له جوړي بو جوړيكي تر و له كه سي بو كه سيكي تر ده گوازيته وه و له باروودوخيكد پي دلخوش و كه يف خوش ده بن و له دوخيكي تريشدا نيگه ران ده بن و له زوربه ي بواره كاندا نهو به خشش و خوشييه ده بيته خرابترين زهره روزيان و ناپه حه تي.

به لَام له هِيچ ئان و ساتيک و له هِيچ باروودۆخیکدا مروؤ، له پهرستش و خوش ويستنی پهرهردگار بى نیاز نييه و ياد و ستايش کردنى ئه و خوشترين و چاکترين خواردن و هوئى به هيزى دل و پايه دارى و بهرده وامى ئيمان و ويست و ئيرادهى ئه وه و به شايه تى قورئان و سوننه ت و دل و فيتره ت، ئه وه ته نيا ئه هلى ئيمانن که له م جوړه به خشش و خوشبه ختييه به هره مه ند ده بن.

__ پهرستش کاريکى قورس نييه :

به و جوړه ي که خاوه ن پشکه که مه کاني زانست و عيرفان و بى به شان له به خت و پشکى چاکه و چاکه کاري ده لئین: پهره ستش و ياد و سوپاسگوزارى پهره ردگار کولئیکى قورس و کاريکى سه خت و سه خله ته، به هِيچ جوړى درووست نييه.

__ هه نديکى تريش ده لئین: پهرستش و زيکرو يادکردنى پهره ردگار ته نيا له بو تاقیکردنه وه و هه لسه نگاندنه و به س.

__ يا ته نيا له پیناو به ده ست هينانى پاداشته له دواپوژ و پيوستيه کاني ژياندا.

__ يا پهره ستش ته نيا له پیناو خو پاراستن و چاک کردنى نه فسى ئاده ميه، تاوه کو له پله ي ئازده ليه وه بگوازريته وه بو مه نزلت و شوينگه ي مروؤ.

ئهم قسانه قسه ي مایه پووچان و ئه وانه ن، که به هره ي که میان بردووه له ناسينى پهره ردگارى به به زه بى و ئه وانه ي که بى به ش بوون له تام کردنى خوشى راستى ئيمان و ئه وانه شى که به پاشماوه ي بپرو بوچوون و زه بى خه لگاني تر که يفخوش و شادومانن.

به لَام له راستى دا په کخواپه رستى و پهرستنى خوداى تاک و ته نيا و ستايش کردنى خاوه نى به خششى سروشت و چوئيبه ت وه ک تام و چيژ، به خته وه رى، پينموونى و به سيره ت وایه. گه وړه ترين هوکاري ئاسووده ي پوچ و دل و خوشه ويست ترين و پايه به رز ترين به خششیکه، ئه وانه ي که شياو گونجاون لئى به هره مه ند بوون.

ده بى له م پیناوه دا (پيگه يه دا) داواى يارمه تى و هاوکارى له خودا بکه ين و پشت به ئه و ببه ستين.

نامانج له پهرستنې خوا به پلې یه که م هیتانه کایه ی زه حمه ت و نارپه حه تی و پهریشانی نییه و نه گه ر توژی پهنج و نازار له پهرستشدا هه بی، شتیکی لاهه کییه و نامرازیکی پیویست بووه ته هوکاری، چونکه هه ول و تیکویشان و بهرگه گرتنی نه زییه ت و نازار به شیکن له نامرازه کانی نه م جموجوله یه .

— پهرستن هوکاری سه لاهه تی، گه وره یی و خوشبه ختی:

فه رمانه کانی پهره ردگاری مه زن و نه و نه رك و واجیباتانه ی که پیویستی کردوون به سه ر به نده کانییه وه و نه و برپاره ثابینیا نه ی که له سه ر نه وانی برپار داوه، هه موویان هه وین و پایه و بناخه ی به خته وه ری و ناسووده یی دل و پوحن و ته نیا له م ریگه وه یه که وا له دونیاو دواپوژدا ریگه ی که مال و گه شه کردنی خو ی ده گریته به ر. به پاستی هیچ جوړه که یفخو ش و شادومانی و تام و چیژ و به هر مه ند بوون له به خششه کان جگه له هه نگاو هاویشتن و هه نگاو نان له م ریگه یه دا گونجاو و شیاو نییه .

به هه مان شپوه که پهره ردگاری مه زن ده فه رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّلُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ یونس ۵۷.

واته: ((نه ی خه لکینه! به پاستی ئیوه ناموژگارییه کی گه وره و گرنگتان له لایه ن پهره ردگار تانه وه بو هاتووه که (قورئانه)، شیفاو چاره سه ریشه بو نه خو ش و دل و ده روونه کان و پی نیشاندهر و په حمه تیشه بو ئیمانداران)).

نه بوو سه عیدی خودری ده فه رموویت: ((گه وره یی و مه زنی پهره دگار، واته: قورئان و میهره بان و دلوقانیشی نه مه یه که ئیوه ی کردووه ته نه هل و شوینکه وته ی قورئان)).

هه لالی کوپی یساف ده لیت: ((نه و ئیسلامه ی که خوداوه ند ئیوه ی پی پینموونی کردووه و قورئانی که ئیوه ی فیړ کردووه، نرخ و به های له ته وای مال و سه روه ت و زیړ و زیوی دنیا زوړتر و فراوانتره)).

هه ندی له پیشینان و توویانه: ((مه زنی و گه وره یی خوداوه ند قورئان و میهره بانی و دلوقانیشی ئیسلامه)).

به لآم دواى لِيَكُوْلِيْنِه وه و به دوا د اچوون و توِيژِيْنِه وه ده گه ينه ئه م نه نجامه كه هم له قورئاندا و هميش له ئيسلامدا هه ردوو سيفه تى گه وره يى و ميه ره بانى و دلوفانى بوونيان هه يه، مه زنى و دلوفانييه ك كه په روه ردگار به هو يانه وه چا كه ي له گه ل پيغه مبه ره كه ي دا كردوو و منه تبارى كردوو و فهرموويه تى: ﴿وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ رُوْحًا مِّنْ اَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِى مَا الْكِتٰبُ وَلَا الْاِيْمَانُ...﴾ شورا ۵۲.

واته: ((ئهى موحه ممد (صلى الله عليه وسلم) نا به و شيوه يه ي كه وتمان ئيمه قورئانمان بو په وانه كرديت له لايه ن خو مانه وه (كه زيان به خشه به پوڅ و گيان و عه قل)، تو نه تده زانى قورئان چييه و ئيمان چييه)).

خودا وه ند به هو ي په رتوك و ئيمان وه يه كه، گه وره يى و پله و پايه ي به هه ند ي به خشيوه و هه نديكى ترى به هو ي پشت تى كردن لايان و پشت گوى خستنيان تووشى سهر لي شيواوى كه ساسى كردوو.

__ وه لآمدانه وه ي پرسيارى:

ئه گه ر كه سى بپرسى و پرسىار بكات، كه واته بو چى قورئانى پيرو ز فرمانه كانى په روره دگارى وه ك ئه رك و پووليئنان ناو بردوو و باسى كردوون: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا...﴾ به قهره ۲۸۶.

واته: ((خواى گه وره ئه رك ناخاته سهر هيچ كه سيك مه گه ر به قه دهر توانايى و ليها توويى خو ي نه بيت)).

﴿...لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا...﴾ نه نعام ۱۵۲.

واته: ((جا ئيمه داخوازى له كه س ناكه ين مه گه ر به گو يره ي تواناى خو ي نه بيت)). له وه لآمدا ده بى بو ترى: به هه مان شيوه كه له پوواله ت و ناوه وه ي ئه م دوو ثايه ته دا دياره، نه په روه ردگار پووليئنان (تكليف) و مه ينه ت و نازارى ئايين و فرمانه كانى په دكردوو ته وه به لكو نه وانى به پوڅ، پووناكى، چاره سهر، پيئموونى، به خشش و ميه ره بانى و زيانتيكى پر له خوشبه ختى و په ند و ناموزگارى و هتد.... ناو بردوو.

ته وهری چوارهم: خوشی بینینی په روهردگار له دواړوژدا:

__ گه وره ترین خوشی و به خشخ

لایه نی چوارهم سه باره ت به خوشبهختی و کامه رانی مروځ، که گه وره ترین و به نڅ ترین به خششه له دواړوژدا، بینینی پړوی پړوژ و پازاوه ی په روهردگار و گوځگرته له قسه و فهرمووده کانی خوداوه ند.

به هه مان شیوه که له صه حیجی موسلیمدا هاتووه: ((إذا دخل اهل الجنة نادى مناد: يا أهل الجنة، إن لكم عند الله موعدا يريد أن ينجزكموه، فيقولون: ما هو؟ ألم يبيض وجوهنا ويثقل موازيننا ويدخلنا الجنة ويخرنا من النار؟ قال: فيكشف الحجاب فينظرون اليه، فما اعطاهم شيئا احب اليهم من النظر اليه)).^{۶۶}

واته: ((هرکاتى به هه شتييه کان چوونه ناو به هه شته وه، هاوارکه رى هاوار دهکات و ده لى: نه ی ته هلی به هه شت، په روهردگار به لى نیکی پيدا بوون و نیسته ش دهیه وى جى به جی بکات.

به هه شتييه کان ده لى ن: نه م به لى نه کامه یه.؟ مه گه ر نی م ی پړو سپی و سه رفراز نه کردووه و نه ندازه و کیشی کرده وه کانی قورس نه کردوون و نه یخستووینه ته ناو به هه شته وه و دووری خستووینه ته وه له دوزخ؟! نه و هاوارکه ره ده لى: په روهردگار پىگرو له مپه ره کان ده خاته لاه تاوه کو نیوه ببینن!.

خوداوه ند (جلّ جلاله) هیچ به خششى گه وره تر و خوشتر له ته ماشاگردنی پړوی پاک و پړوژى خو ی به نه وانی نه به خشيوه)).

وه له فهرمووده یه کی ترده هاتووه: ((فلا يلتفتون الى شيء من النعيم ماداموا ينظرون اليه)).^{۶۷}

۶۶ اخرجه مسلم (۱۸۱).

۶۷ اخرجه ابن ماجه برقم (۱۸۴)، وضعفه الالباني.

واته: ((تا نه و کاته‌ی که چاویان به په‌روه‌ردگار ده‌که‌وی، پوو ناکه‌نه هیچ یه‌کی له به‌خششه‌کان)).

پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه‌م بابه‌ته‌ی باس کردووه که، به‌ه‌شتیه‌کان له کاتی به‌رخوداری و به‌هره‌م‌ند بوونیان له به‌خششه‌کان و خوشبیه‌کانی به‌ه‌شت که په‌روه‌ردگار له و په‌ری که‌مالی و ته‌واوییه‌وه نه‌وانی لی به‌هره‌م‌ند کردووه، هیچ کامی له‌وانه به نه‌ندازه‌ی سه‌یر کردن و ته‌ماشاگردنی پووی پیروژ و پاکی و بی‌هاوتای خوداوه‌ند تام و چیژ وه‌رناگرن. چونکه که‌وره‌یی و تام و چیژئی که به بینینی په‌روه‌ردگار ه‌ستی پی ده‌که‌ن تام و چیژئی پووی و مه‌عنه‌وییه‌و به هیچ جوړی له که‌ل تام و چیژ و خوشی خواردن و خواردنه‌وه و بوون له که‌ل خوږیه‌کانی به‌ه‌شتدا شایه‌نی به‌راورد و ه‌لسه‌نگاندن نییه.

له‌به‌ر نه‌وه‌یه که په‌روه‌ردگار له باره‌ی بی باوه‌پانه‌وه ده‌فه‌رموویت: ﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّخُجُونَ﴾ (۱۵) ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿موت‌ه‌فین ۱۵ - ۱۶.

واته: ((نه‌خیر، پزگار بوونیان نییه، چونکه به پاستی نه‌و پوژ به‌ریه‌ست ه‌یه له نیوان تاوانباران و په‌روه‌ردگاریاندا و بی به‌ش ده‌بن له بینینی نه‌و زاته. له‌وه‌و دوا بیگومان ده‌خرینه ناو ناگری دوژه‌خه‌وه!)).

په‌روه‌ردگار نه‌وانی تووشی هر دوو جوړه‌کانی سزا کردووه، سزا له نیوان ناگری دوژه‌خدا و سزای بی به‌ش بوون له بینینی خوی که‌وره، به ه‌مان شپوه که نه‌ه‌لی یه‌کخواپه‌رستی، تیمان، کرده‌وه‌ی چاکه و پیاوچاکان و پاریزکارانی، که نه‌ولیا و پیاوچاکان و دوستانی نه‌ون، له ه‌ردوو به‌خششی (به‌ه‌شت و بینین) به‌هره‌م‌ندی کردوون.

په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به‌ده‌سه‌لات نه‌و چوار جوړه‌ی - نه‌ه‌لی یه‌کخواپه‌رستی، تیمان، چاکه‌کاران و پاریزکاران، وه‌رگی‌پی کورد - له سوورته‌ی موت‌ه‌فیندا باسکردووه و له باره‌ی پیاوچاکان و سالحانه‌وه ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ (۲۲) عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿موت‌ه‌فین ۲۲ - ۲۳.

واته: ((به‌پاستی چاکان، خواناسان له ناو نازو نیعمه‌تدا ژبانی خوشی و شادی ده‌بنه‌سره، له‌سه‌ر کورسی و قه‌نه‌فه‌ه‌ پازاوه‌کان ته‌ماشای د‌ه‌روویه‌ری خو‌یان ده‌که‌ن

(سهرنجی دیمه‌نی جوان و باخات و باخچه و گول و گولزار و تافگه و پوویار و ناز و نیعمه‌ته نه‌پراوه و بی‌شومارمه‌مان ده‌دهن)).

که‌سانی که ده‌لَین: مه‌به‌ست له‌وه‌ی که سه‌یر ده‌که‌ن و ته‌ماش‌ا ده‌که‌ن، ته‌ماش‌ای سزای دوزمنان، یاخود کوْشک و ته‌لار و باخه‌کانی خوْیان، یا سه‌یری یه‌کتر ده‌که‌ن، له‌ واتای ئایه‌ته‌که دور که‌وتوونه‌ته‌وه و نه‌یانپیکاوه، چونکه مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه که ئه‌وان ته‌ماش‌ای پووی جوان و پیروزی په‌روه‌ردگار ده‌که‌ن.

به‌پیچه‌وانه‌ی ئه‌و بی‌ باوه‌پانه‌ی که له‌ بینینی په‌روه‌ردگاریان بی‌ به‌ش ده‌بن، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّحُجُونَ﴾ (۱۵) ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿موت‌ه‌فین ۱۵ - ۱۶.﴾

واته: ((نه‌خیر، پزگار بوونیان نییه، چونکه به‌پاستی ئه‌و پوژده به‌ریه‌ست هه‌یه له‌ نیوان تاوانباران و په‌روه‌ردگاریاندا و بی‌ به‌ش ده‌بن له‌ بینینی ئه‌و زاته. له‌وه‌و دوا بی‌گومان ده‌خړینه ناو ئاگری دوزخه‌وه!!)).

سه‌بارت به‌وه‌ی که‌وا چوْن په‌روه‌ردگاری مه‌زن قسه و وته‌کانی بی‌ باوه‌پانی له‌ باره‌ی دوزمنه‌کانیانه‌وه له‌ دنیادا - واته ئه‌هلی ئیمان - و گالته پی‌ کردنیان له‌ دواپوژدا به‌پیچه‌وانه‌وه هه‌لده‌سه‌نگینی، له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که‌وا هه‌رکاتی بی‌ باوه‌په‌کان له‌ دنیادا باوه‌پداره‌کانیان ببینیایه و چاویان پټیان بکه‌وتایه گالته‌یان پی‌ ده‌کردن. (واته بی‌ باوه‌په‌کان له‌ کاتی بینینی باوه‌پداره‌کاندا ده‌ستیان ده‌کرد به‌ گالته و گه‌پ کردن پټیان و ئیسته‌ش په‌روه‌ردگار تو‌له‌یان لی ده‌سینیت‌ه‌وه. وه‌رگی‌ری کورد).

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُونَ﴾ موت‌ه‌فین ۳۲.

واته: ((کاتیکیش ئیمانداران ده‌بیننه‌وه، ده‌لَین: به‌پاستی ئه‌وانه گومپان و له‌ ږنگه‌ی باو و باپیران لایانداوه!!)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ﴾ موت‌ه‌فین ۳۴.

واته: ((ئه‌مپو ئیتر نوره‌ی ئیماندارانه، جا ئه‌مپو ئه‌وانه‌ی باوه‌پدار بوون به‌ کافران پی‌ ده‌که‌ن!!)).

دواتر دهفه رمویت: ﴿عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ﴾ موته ففین ۳۵.

واته: ((له سهر کورسی و قه نه فه پازاوه کان تماشاشا ده کهن، دۆزه خبییه کان ده بینن)).

په روهردگار به شیوه یه کی په ها باسی له تماشاکردن و سهیر کردنی نه وانی کردووه و ئوی به تماشاشا کردنیکى سنووردار باس نه فه رمووه، چونکه گه وره ترین و خوشترین خوشی، خوشی و حه زی بینینی پووی پاک و بیگه رد و پیروزی خوداوه نده (جل جلاله)، نه مه گه وره ترین پله ی به خشش و خوشبه ختییه و په روهردگار به وه پووبه پووی خو ه لکیشان و بی باوه پان ده بیته وه.

﴿إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُونَ﴾ موته ففین ۳۲.

واته: ((به پاستی نه وانه گومپان و له پیگه ی باو و باپیران لایانداوه !)).

بی گومان، مه به ست له م دوو بینین و تماشاشا کردنه، بو پووی پیروزی په روهردگاره، یا به شیوه یه کی تاییه ت یاخود به شیوه یه کی گشتی و په ها، هرکه سی که بیر له پیکهاته ی نایه ته که بکاته وه تی ده گات و حالی ده بیته که نه و دووانه به شیوه یه کی تاییه ت یاخود گشتی درخهر و خستنه پووی واتایه ک نین جگه له مه.

__ خوشی بینین، شونه ما و شونه اتی ناسین:

به هه مان شیوه که هیچ تام و چیژ و خوشی و به خششی له به هه شتدا له گه ل خوشی و به خششی بینینی په روهردگار (جل جلاله) شایه نی به راورد و هه لسه نگاندن نییه، له دونیاشدا هیچ به خشش و خوشی له گه ل ناسین و زیکر و یادکردن و په رستن و تامه زرویی بینینی نه و ناتوانی شایه نی به راورد کردن و هه لسه نگاندن بیت.

ته نانه ت خوشی بینینی په روهردگار شوینکه وته ی ناسین و خوشه ویستی نه هلی ئیمان و یه کخواپه رستییه، چونکه تام و چیژ شونه ما و نه نجامی شعور و هه ست کردن به خوشه ویستی، به نه اندازه ی ناسینی نه ویندار (عاشق) له باره ی دلداره که یه وه (معشوق) زیاتر بیت، زیاتر خوشی ده ویت و به هاوده می کردن له گه لیدا و به یاد و بیرکردنی زیاتر هه ست به خوشی ده کات و تام و چیژی لی وهرده گری.

ته وهری پینجه م: رۆزی و سه رکه وتن و ویستی په روه ردگار:

یه کیکی تر له و بابۀ تانه ی که په یوه ندی به خوشبهختی مروځه وه هیه نه وه یه که، قازانچ و زهره ری پاسته قینه و به خشین و وهرگرتن، ته گبیر و گومپایی، تیشکان و سه رکه وتن، به رزی و نزمی، سه رشوپی و سه ربه رزی، له خزمهت هیچ یه کی له درووستکراوه کانی په روه ردگاردا نییه و خوداوه ند خوئی به ته نیا له هیز و توانا و ویستی ته واوی نه وانه به رخوردار و به هره مهنده و فهرمانپه وا و خواوه نی ته واوی کارووبار و شته کان ته نیا نه وه.

په روه ردگاری مه زن و به ده سه لات ده فهرموویت: ﴿مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ فاتر ۲.

واته: ((هر کاتیک خوا ده روازه ی په حمهت و به خششی خوئی له خه لکی بکاته وه، نه وه هیچ کهس و هیچ شتیک ناتوانیت به ری بگریت، هر کاتیکیش ده روازه ی په حمهتی بگریته وه و دای بخات، کهس ناتوانیت له دوا ی گرتنه وه ی خوا بیجکه له خوئی بیکاته وه، هر خویشی بالاده ست و دانایه)).

هر روه ها ده فهرموویت: ﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ یونس ۱۰۶.

واته: ((هاناو هاواریش نه به یت بو که سیک یان شتیک له جیاتی خوا، که نه قازانجت پی ده گه یه نیت نه زیان (چونکه قازانچ و زیان هر به ده ست خوایه)، خو نه گهر کاری وا نه نجام بده یت، نه وه به راستی تو له سته مکارانیت!)).

هر روه ها ده فهرموویت: ﴿إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ ثالی عیمران ۱۶۰.

واته: ((نه گهر خوا سه رکه وتننان پی ببه خشیت نه وه هیچ کهس ناتوانیت سه رکه ویت به سه رتاندا، خو نه گهر پشتتان به ر بدات، نه وه کی هیه دوا ی نه و کومه کتان بکات و سه رتان بخات، ده با نه وانه ی ئیماندارن هر پشت به خوا ببه ستن)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿أَتَاخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَّا تُغْنِي عَنْهُمْ شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُون﴾ یاسین ۲۳.

واته: ((ئایا په‌وايه له جیاتی خوا چەند په‌رستراوێکی تر بۆ خۆم بپیار بدهم که هیچیان به‌دهست نییه خو نه‌گەر خوای میهره‌بان بیه‌وێت تووشی ناخوشییه‌کم بکات، تکاو پارانه‌وه‌ی ئه‌و په‌رستراوانه هیچ سوودێکم پێ ناگه‌یه‌نن و فریام ناکه‌ون و پزگارم ناکه‌ن)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ﴾ فاتر ۳.

واته: ((ئه‌ی خه‌لکینه بیر بکه‌نه‌وه له‌چاکه‌ی خوا به‌سه‌رتانه‌وه، ئایا دروستکار و به‌دهیینه‌ریکی تر هه‌یه جگه له‌خوا، له ئاسمان و زه‌وییه‌وه پزق و پوزیتان پێ ببه‌خشیت؟! جگه له‌و خوایه‌کی تر نییه، جا ئه‌وه چۆن له‌و بیروباوه‌په‌ دروسته لاده‌درین...؟ (پوو ده‌که‌نه‌گومرایی)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿أَمِنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنَّ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي غُرُورٍ (۲۰) أَمِنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ (۲۱) أَفَمَنْ يَمْنِي مَكْبَأً عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْنِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ مولک ۲۰-۲۱.

واته: ((ئایا کێیه ئه‌و که‌سه خۆی به‌سه‌ریان و به‌رگریکه‌ر له‌ئێوه ده‌زانیت و وا ده‌نوینیت که ده‌توانیت به‌بێ خوای میهره‌بان سه‌رتان بخات و پایه‌دارتان بکات...؟! نه‌خێر، کافران ته‌نها له‌خه‌له‌تاویدان و هه‌چی تر...؟! یاخود کێیه ئه‌وه‌ی که پزق و پوزیتان پێ ده‌به‌خشیت، نه‌گەر خوا لێتان بگریته‌وه...؟! نه‌خێر، به‌و تاقی کردنه‌وه‌یه‌ش بێ باوه‌پان هه‌ر له‌گومرایی و سه‌ر لێشیتواوی و دووره‌په‌ریزی له‌به‌رنامه‌ی خوا پوچوون! جا ئایا ئه‌و که‌سه‌ی که ده‌مه‌و پوو که‌وتوو و به‌هاله‌وه ده‌پوات، چاکتر پێگه ده‌زانیت؟ یان ئه‌و که‌سه‌ی که به‌سه‌ر شه‌قامێکی پاست و په‌واندا به‌پێک و پێکی ده‌پوات به‌پێوه؟!)).

په‌روه‌ردگاری مه‌زن پوژی و سه‌رکه‌وتنی پێکه‌وه باسکردوو، چونکه مرو‌فه‌بو لابرده‌ن و دوورخستنه‌وه‌ی شه‌پ و خراپه‌ی دوژمه‌که‌ی و به‌دهست هه‌تانی به‌رژه‌وه‌ندی

پوژی و بژوی پئویستی به یارمەتی و چاودیری کەسێک هەیه، واتە بە یارمەتی دەرو
پوژی دەریکی زانا و دانا و لیزان کە بەسەر تەواوی کاروبارەکاندا زانای و ئاگاداری
هەیه و ئەمە تەنیا پەرەردگارە کە لە هێز و توانا، زانست، کارزانی و حکمەت و
سەرۆکی تەواو بەرخۆردار و بەهرەمەند و توانای ئەوێ هەیه کەوا پوژی و
سەرکەوتنی پێ ببەخشی.

ئەمە نیشانەی کەمال و تەواوی ناسین و بێرتیزی و هوشیاری مروّفە کە، هەر کاتی
خوداوەند ئەوی تووشی بەلاو موسیبه‌تی کرد، کەسی یا شتی توانای چاره‌سەر
کردنی ئەوی نییه – جگە لە پێگەی شەریعت و فەرمانەکانی خوداوەند نەبێ – وە
هەرکاتی بەخششێکی پێ ببەخشی: هیچ کەسی ناتوانی لێی زهوت بکات و لێی
بسیّنێتەو.

پەرەردگاری گەورە و بە دەسلالت لە بارە ی جادووگەرەکانەو دەفەرموویت:
﴿...وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ...﴾ بەقەرە ۱۰۲.
واتە: ((هەرچەندە ئەو جادووگەرە ناتوانن هیچ زیانیەک بە کەس بگەیەنن، مەگەر
یستی خۆی لەسەر بێت)).

ئەو تەنیا پەرەردگارە کە خۆی بەو ئەستۆدار و ئۆدەداری پوژی و سەرکەوتنی
بەندەکانی دەزانی (لە پێگەی پێنموونییه‌کان و شەریعتەکان و هەندێ جارییش بە
شیۆه‌یه‌کی راستەوخۆ).

ئیمام ئەحمەد دەفەرموویت: عبدالرزاق لە عیمرانەو گێراویەتییه‌و کە لە وەه‌بی
بیستوو کە پەرەردگار لە یەکی لە پەرتوو کە ئاسمانییەکاندا^{۶۸} فەرموویەتی:
((سویند بە گەورەیی و شکۆمەندیم.!! گەر کەسی پوو بکاتە من و پەيوه‌ست بێت
پێمەو، ئەگەر ئاسمانەکان و زهوی و ئەوانەشی کە لەناویاندایە دژ بە ئەو یەک بگرن،
من (پەرەردگار) لە نێوانیاندا پێگە چاره‌یه‌کی پیشان دەدم.

۶۸ دیارە مەبەست لەو پەرتوو کە ئاسمانیانە، قورئانی پێوژ و تەورات و ئینجیل و زەبورە، خۆدای گەورە
خوێشی باشتەر دەزانی، وەرگێری کورد.

به لām هر که سئ که پوو نه کاته من و په یوه ست نه بی (به پښمونییه کانمه وه) نه و
له به رامبه رته وای ئامرازه کانی ئاسمانه کان و زه ویدا بی به شی ده که م و زه وی له ژیر
پییدا ده قلیشینمه وه، له نیو ه وادا ئاویزانی ده که م و دواتر به حالئ خوئ به جیی
دیلم.

من خو م به نده که م تیر ده که م به تایبه تی نه و کاته ی که نه و گوپراه لئ من بکات.
پیشتر نه وه ی شتیکی له من بویت و داوا بکات نه و شته ی پی ده به خشم و پیش نزاو
پارانه وه خواسته که ی قبول ده که م و جئ به جیی ده که م، چونکه من به ئاگاترم له و
نیاز و خواستانه ی که ئارامی و ئاسوده یی به نه و ده به خشن).

نه م بابه ته - واته بژیوی و سه رکه وتن و سه رشوپی و سه رفرازی - ته نیا له
په روه ردگاریان ده زانی و له و بابه ته ی که له به شی پیشوودا خرایه پوو باسی لیوه کرا
- واته ناسینی په بووبیبه ت و ئولوهییه تی خوداوه ند - له ژبانی تیکرای خه لگی دا
کاریگه ریبه کانیان پوونتر و دیارتره، بویه له م باره یه وه له پیش بابه ته پیشووه که ی
تردا نه وان خراونه ته به ر بانگ کردنی قورئانی پیروژه وه و پیغه مبه رکه کان (سه لامی
خوایان له سه ر بیت) پیش نه م بابه ته بو فیر بوونی نه وان به بابه ته که ی پیشووه وه
هه ول و کو ششیان کردوه.

هرکاتی که سئ به جوانی له قورئان تی بگات و تی بفکرئ، بوئ دهرده که وی و
ده زانی که و خوداوه ند له م مه سه له و بابه ته دا خه لگی بانگ ده کات بو فیر بوونی
بابه ته که ی پیشو پوویستی نه م مه سه له یه پشت به ستن، داوی یارمه تی کردن، نزا و
پارانه وه، داواکردن، خوشه ویستی و په رستنی ته نیا په روه ردگاره و به س. چونکه
ته وای به خشش و نیعمه ت و چاکه کان هی خوداوه نده. هرکاتی له م پښه یه وه نه ویان
خوش بوئ و بیپه رستن و پشتی پی بیه ستن، به ئاراسته و په هندی یه که م واته
یه کخواپه رستی (ئولوهییه ت و پووبیبه ت) ده گن. بو نمونه نه گه ر به لا و پیشهاتیکي
که وره بو که سئ بیته پیشه وه، یا به توندی تووشی هه ژاری بیت، یاخود ترس و
دله پاوکی دایبگری، به لām نه و له باره گا و دیوانی په روه ردگاردا ده ست به نزا و

پارانه‌وه بکات و بلاکیتسه‌وه و بگریست (وه له پینمونییه‌کان و شه‌ریعه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگار بو لا بردنی و چاره‌سه‌رکردنی گرفته‌کانی که لک وهریگری) په‌روه‌ردگار تام و چپژی موناجات و نزا و پارانه‌وه‌ی پیده‌به‌خشیت و گرفت و نیگه‌رانییه‌که‌ی چاره‌سه‌ر ده‌کات و لای ده‌بات.

ته‌وه‌ری شه‌شهم: زیانه‌کانی وابسته‌ بوون به غه‌یری خواوه:

یه‌کټکی تر له هوکاره په‌یوه‌ندی‌داره‌کان به خوشبه‌ختی و کامه‌رانی مروغه‌وه ناسینی نه‌م حه‌قیقه‌ت و راستییه‌یه‌ که، وابسته‌ بوون به غه‌یری خواوه - نه‌گه‌ر له پاده‌به‌ده‌ر و زیاد له پټژه‌ی پټویست و له ده‌ره‌وه‌ی سنووری شه‌ری بیټ - زیان که‌لیکی زوری بو مروغه‌ به‌دواوه ده‌بیټ و له پټگه‌ی به‌ندایه‌تی کردنی په‌روه‌ردگارا تووشی گرفتی ده‌کات.

هه‌رکاتی ئینسانی زیاد له پټویست به‌خواردنه‌وه، پو‌شین و خه‌وتن له گه‌ل هاوسه‌ره‌که‌ی دا وابسته‌ بیټ و خوشی بووټ، نه‌و کاروکرده‌وانه له پټگه‌ی گوټپراه‌لی، په‌رستش، پاک کردنه‌وه و چاکسازی گرفت که‌لی دینټه‌ پټشه‌وه.

مروغه‌ هه‌ر که‌س و هه‌ر شتیکی جگه له په‌روه‌ردگار خوش بووټ، ده‌بی پوژنی له پوژان وازی لی بهیننی یاخود له ده‌ستی بدات، هیچ چاره‌یه‌کی تری نییه. نه‌گه‌ر نه‌وی به‌پټچه‌وانه‌ی په‌زامه‌ندی خوداوه‌نده‌وه خوش ویستی، به‌دلنیا‌یه‌وه نه‌و خوشویستن و نه‌ویندارییه به زه‌ره‌ری نه‌و ده‌بیټ و هه‌مان نه‌و نه‌ویندار و خوشه‌ویسته له دنیا یا له دواپوژدا ده‌بیټه‌ مایه‌ی په‌نج و نازار و مه‌ینه‌تی نه‌و و به زوری له هه‌ردوو دنیا‌دا په‌نج و نازاری تووش ده‌بیټ.

په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به‌ده‌سه‌لات ده‌فه‌رمووټ: ﴿...وَالَّذِينَ يَكْنُزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ (۳۴) يَوْمَ يُخْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فُتُكْرَىٰ

بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ لَأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿٣٤﴾ تهوبه ۳۴-۳۵.

واته: ((جا نه وانه ی که ئالتون و زیو کوّ ده که نه وه و قایمی ده که ن و له پیناوی رپیزی خوادا و بوّ په زامه ندی نه و نایبه خشن و نه وه مژده ی سزایه کی پر ئیشیان بده ری...!! (نه و سزا سه خته) له پوژیکدا ده بیّت نه و پاره و سامانه ی کوّیان کردوه ته وه، له دۆزه خدا سوور ده کریته وه، ناو چاوان و لاته نیشت و پشتیانی پی داخ ده کریّت، ئینجا پییان ده وتریّت: نه مه نه و سامانه یه که کوّتان ده کرده وه بوّ خوّتان، ده بچیزن سزای نه وه ی که بوّ خوّتان کوّ ده کرده وه)).

هه روه ها ده فهرموویّت: ﴿فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ﴾ تهوبه ۵۵.

واته: ((نه ی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم)، نه ی ئیماندار! نه مال و سامان و نه نه وه یان سه ر سامت نه کات به باشیان بزانیّت، چونکه به راستی خوا ده یه ویّت له ژبانی دونیادا تووشی به لا و سزایان بکات له پتگه ی مال و سامان و نه وه یانه وه و گیانیان ده ربیّت، له کاتیکیدا که نه وان بی باوه پن)).

__ زهره ر و زیانه کانی دنیا ویستی (وابه سته بوون به دنیا وه):

دوینا ویسته کان به رده وام تووشی سی شت ده بن:

* سه رقال بوونی به رده وام.

* په نچ و ئازاری هه میشه یی.

* په روّشی و په شیمانی بی کوّتا.

نه مه له و پوه وه یه که خوّش ویستوانی دنیا به و نه ندازه یه ی که مال و سه روه ت کوّ بکه نه وه، چاویان له دوا ی به ده ست هیّانی مال و سه روه تی زیاتره و ته ماشای ده وله مهنده کانی سه رووی خوّیان ده که ن. (ده توانین بلّین سروشتی مروّځ به جوړیکه

که وا حەز بە زیاده دەکات لە مال و سەرودەدا و بەهیچ شتێ تێر نابێت، مەگەر خۆڵ
تێری بکات! . وەرگێڕی کورد)

بە هەمان شێوە کە لە فەرموودەیەکی سەحیحدا لە پێغەمبەری خواوە (صلی اللہ
علیہ وسلم) هاتوو کە فەرموویەتی: ((لوکان لابن آدم وادیان من مال لا بتغی لهما
ثالثاً)).^{۶۹}

واتە: ((ئەگەر مڕۆڤ هێندە ی دوو شیو (دوول) سەرودە و سامانی هەبێ، ئارەزوو
دەکات کە خۆزگە شیوێکی ترم هەبوایە، واتە داوای شیوی سییەمیش دەکات!!)).
ئێین ابی دنیا دەگێڕێتەو کە: حەسەنی بەصری (خوای لی پازی بیّت) بو ئەم
مەبەستە نامەیەکی بو عومەری کوپی عەبدوالعەزیز (خوای لی پازی بیّت) نووسی:
((دنیا پێگەی سەفەرە، نەک شوینی مانەو، مڕۆڤ بو سزادان و تۆلە سەندنو
هاتوو تە ئەم دونیایەو. ! (دیارە مەبەست لەوێ کە مڕۆڤ بە مەبەستی تۆلە
سەندنو پەوانە ی دنیا کراو. ! بو ئەو دەگەڕێتەو کە کاتی باو ئەدەم و دایە
حەوا دەکەوێ ژێر کاریگەری پیلان و فڕوفیللەکانی شەیتان و لەبەری داری دەخۆن و
دواتر بە مەبەستی نا فرمانی کردن بەرامبەر بە فرمانەکانی خودا، پەرورەدگار بەو
مەبەستەو پەوانە ی سەر زەوی کردن. وەرگێڕی کورد).

ئە ی سەرکردە ی باو و پداران. ! چاکترین توێشووی دنیا واز هێنانە (لەخۆش
ویستن و وابەستە بوون بە دونیاو)، بێ نیاز بوون لە دنیاو وەک نیازمەند بوون وایە،
دنیا هەر جارە و کەسێ دەکاتە قوربانی، ئەوێ کە دنیا ی خۆش دەوێ و دنیا
ویستە، بچوکی دەکاتەو و ئەو کەسەیش کە بە داوی کوکێرنەوێ مال و
سەرودەوێ (بەبێ گوێدانە هاوکیشە شەریعیەکان لە ویست و نییەت و کڕین و
فڕۆشتنەکانیدا)، لە دواوژدا هەژار و بێ بەش دەبێت.

دونیای (که همووی بیټه مایه ی هم و خه م و وابهسته بوونی ئاده می و زیاده له پیوِست دلی پی خوش کات) وهك ئوه وایه که یهکی له ئیمه ئاگایانه جامی ژهر بخواته وه و گیانی خوئی له دهست بدا!.

ئهی گهره ی باوه پداران! تو له دنیا دا وهك که سی وابه که برین و زامی خوئی چاره سر دهکات و بو پاکردن و دهر بازبوونی له مهینه ت و ئازاری دريژخایه ن خو پاکرو پاره ستاو ده بی له به رامبه ر دهوا و دهرمانی تال به مه بهستی چاره سر.

ئهی گهره ی باوه پداران! له دنیا هه لئه تینه ره، پر له داو و ته له و خه یال و په ریشانی و که ساسیه یه به ئاگابه و وریابه! دنیا یه که به جوړه ها فریو فیل و که ساسی و په ریشانی خوئی پازاندووه ته وه و مروغه کانی هه لئه تاندووه و به توندی تامه زوئی چاوپیکه وتن و بینینی خوازیاره کانیه تی و وهك کچیکی پازاوه وایه که چاوه کانی سه رسام و دله کانی گیروده ی خوئی کردووه و ته وای خوازیته کانی تووشی شه پر و شو پر دهکات، نه که ر توژی مه جالی بینین و گه یشتن به ئه ویندار و عاشقی بدات، هه لی ده خه له تیئی و تووشی له خو بایی بوون و سه ریخی بوونی دهکات و دواپوژی له بیر ده باته وه و دلی ئه و سه رقال دهکات به خو یه وه و به ره و پر یگی گومرایی هانی ده دات و به ره و پیشه وه ی ده بات و له کو تاییدا په شیمانی و په نج و ئازاری به قورسایی شاخیک ده خاته سه ر شانی و له ژیر ناره حه تیبه کانی مردن و په شیمانییه کانی له دهست دانی هه موو شتی له ناوی ده بات و تیکی ده شکینی.

به لام ئه وینداری که پی نه گات و نه یبینیت، ژیا نی خوئی له نیو غه م و په ژاره و نیگه رانی دا نفورم دهکات و تووشی ته وای ناره حه تیبه کانی ده بیته وه، به لام هیچ کات به ئامانجی خوئی ناگات و له کو تایی دا به بی تویشوو به جیی ده هیلی و له قیامه تیشدا له شوینی و یستراو بی به ش ده بیته.

ئهی گهره ی باوه پداران! له بری چا وچنوکی و چلیسی بو به دهست هی نانی دنیا، به توندی لی دوور بکه وه ره وه و دووره په ریژی لی بکه! چونکه هه ر کاتی که دنیا

په رستان ده‌کونه نټو خوشی و که‌یف خوشیبه‌که‌وه، زوری پی ناچي که ده‌کونه نټو
چهرمه‌سهری و نارپه‌ه‌تی و نه‌زیی‌ه‌ت و ئازاره‌وه. ئالوده بوون و دل په‌نجان و
ده‌وله‌مندی و هه‌ژاری له دنیا‌دا پی‌که‌وه گری دراون و له‌ناو چون تیدا له‌که‌ل
مانه‌وه مه‌ودایه‌کی که‌میان هه‌یه و که‌یف‌خوشی و خه‌م و نارپه‌ه‌تی دنیا پی‌که‌وه
تی‌که‌لی به‌کتر بوون.

ئاره‌زووه‌کانی هه‌موویان درۆ و ده‌له‌سه‌ن و هیوا و ئومید بوون پی‌ی وه‌ک
نا‌ئومیدی و بی هیوایی وایه، پاکیه‌تی نه‌وشتی نییه جگه له پيس بوون و زیان تیدا
شتی نییه جگه له په‌نج و ئازار و ده‌ردی سهری نه‌بی.

ئه‌گه‌ر په‌روه‌ردگاریش هه‌والی‌کی لی نه‌دابای و نمونه‌یه‌کی لی نه‌ده‌هینایه‌وه، ئه‌وا
فه‌وتای و نابودی خودی دنیا خوی، خه‌وتوه‌کانی له‌خه‌و پاده‌په‌راند و نه‌زان و
بی‌ئاگاکانی‌شی هوشیار ده‌کرده‌وه، له‌کاتی‌که‌دا که‌ په‌روه‌ردگار (جلّ جلاله‌) سه‌بار‌ه‌ت
به‌ په‌یوه‌ست بوون و سه‌رقال بوون (زیاد له‌ پتویست وه‌ک هوکاری له‌پیناو په‌رستشدا)
ئاگاداری داوه (ئاگاداری کردووه‌ته‌وه).

به‌لای په‌روه‌ردگاره‌وه دنیای (به‌ بی‌ ئیمان و باوه‌پ) هیچ نرخ و به‌ها و پله و
پایه‌یه‌کی نییه و له‌و‌ساته‌وه که‌ دروستی کردووه، به‌چاوی به‌به‌زه‌یی و
میهره‌بانیه‌وه ته‌ماشای دنیا په‌رستانی، نه‌کردووه، (واته‌ ئه‌و که‌سانه‌ی که‌ دنیا
ده‌په‌رستن و پشتیان کردووه‌ته‌ په‌روه‌ردگار و ناپه‌رستن و فه‌راموشیان کردووه،
وه‌رگیزی کورد) کلیلی ته‌واوی سه‌روه‌ت و سامان و خه‌زینه‌کانی دنیا‌یان دایه‌ ده‌ست
پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به‌لام ئاماده‌ نه‌بوو که‌وا قبوولی بکات. ! چونکه
نه‌یده‌ویست شتی‌کی خوش بوو‌یت که‌وا بی‌ته‌ هو‌ی که‌مکردنه‌وه‌ی خوش ویستنی خودا
له‌ دیدا. ! وه‌ بی‌خاته‌ سه‌رت‌ر له‌و‌شوینه‌ی خوداوه‌ند دایناوه‌. !

بو‌یه‌ نه‌وه‌ی - خوش ویستنی سه‌روه‌ت و سامان له‌ پاده‌به‌ده‌ر - له‌ چاکه‌کاران و
پاریزکاران و که‌سه‌ پاکه‌کان دور خستوه‌ته‌وه، به‌لام بو‌ه‌له‌تانه‌ی دوزمن و

ناحزه کانی بواړی پیداون و هه څه له تیڼراوه کان، نه وانه ی که سهرودت و سامانیان به ده ست هیڼاوه، هه ست ده کهن و گومان ده بن که په روه ردگار به هو ی ده و له مه ندییانه وه پړزی گرتون و پله و پایه یانی به رز کردووه ته وه و له بیریان چووه ته وه که: پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هندی جار له تاو برسپیه تی دا به ردیگی ده به ست به سنگی خو یه وه!!).

حه سنی به صری له شوینکی تر دا فهرموویه تی: ((که سانی که دنیایان زیاد له پیویست و به شیوه یه کی له راده به دهر خوش بوویت، نه و دویا به دارا هه لیانده واسی و له ناویان ده بات. دویا به هیچ و پوچ و بچوک بزانی، چونکه ناسووده ترین و نارامترین باروودوختان بو ده سته به ر ده کات و فراهه م ده کات)).

قسه له سهر دویا و سزا و تولی دویا په رستان و شوینکه و توانی دویا (که ته وای هه م و خه میان کوکړدنه وه ی سهرودت و سامانه و به س) زور فراوان و گه لی زوره.

گه وره ترین خه م و په ریشانی نه و که سانه ی که باوه رپیان به دویای پاش مردن و بیننی په روه ردگار نییه، نه وه یه که و به هه مان نه ندازه ی که له هه ول و کوشش دابوون بو کوکړدنه وه ی مال و سهرودت له دویادا، نه و به هه مان نه ندازه ش تووشی په شیمانی و خه م و خه فته ده بن.

گه ر ده ته ویت ناگات له و په نج و نازار و نا په حه تیبه بیت که دویا په رستان تووشی ده بن، نه و باروودوخی نه و انیش وه ک باروودوخی که سیکی نه ویندار و گیروده هه ست پی بکه، که هه ر کاتی له یاره که ی نزیک ده بیت ه وه، نه و یاره که ی پوی لی هه لده چه رخیڼی و به لینه که ی خو ی ناباته سهر، وازی لی ده هیڼی و به جی دلیت و له پیش چاو خوشه ویسته که ی دا له گه ل دوزمه که ی دا ده بیت ه هاوړی و نه و له و کاته دا و له و باروودوخته دا له خراپترین و سزادارترین باروودوخی ژبانی دا جیگیر ده بیت. چونکه نه و یاره ی که نه و ناماده یه له پیناوی دا گیانی خو ی به خت بکات و

بیه‌خشی، بئ وەفا و پەرە لە ئازار و دِل نیشان، لە گەل هەرکەسیکدا کە دەبێتە هاوپی خیرا بۆ لای خۆی پایدەکیشی، تەواو خیانت کار و کەسیکی ناپاکە و پەرگ و پیشەیی نییه و هەر جارە و بەجۆری پەنگی خۆی دەگوێی. دلداری یاری کە لە گەل مال و سەرۆت و گیانی ئەویندارەکە - کە پەریشان و گیرۆدەیی ئەو - ناپاکی دەکات، ئەوینداری کە هیچ کەس و هیچ شتی نابینی جگە لە ئەو و هەرۆهە جگە لە ئەویش کەسی تر ناناوسی و جگە لە گەشتن و بوون لە گەل ئەودا هیچ هەم و خەمیکی نییه. ئەگەر ئەو ئەویندار و عاشقە جگە لەم عەودال و شەیدا بوون و وابەستە بوونە بەو دلداری یارە لە دەست چووێ هەم و خەمیکی تری نەدەبوو ئەمە بۆ ئازاردانی ئەو بەس بوو لە کاتیکی ئەو دلداری ئەوی لە تەواوی خوشی و تام و چێژەکانی تر بئ بەش کردوو و سەدان بەرامبەری ئەو خوشی و کەیف خوشییە ئەویندارەیی لە پەنج و ئازاردا دەبێت و لە هەمووی خراپتر لە کوکردنەوێ تویشووی دواپوژ و هەول و تیکۆشان بۆ بەرژەوێندی دنیا و بەختەوێ و کامەرانی دواپوژ بئ ناگای کردوو.

— پەنج و ئازاری هاوێدی لە گەل غەیری پەرۆردگارا :

مەبەست ئەوێ ئەگەر بێت و کەسی یاخود شتی لە پێناو غەیری پەرۆردگارا خوش دەوێت و لە پێناو بەندایەتی کردن، پەپەرۆی کردن و پەرسەنی دا بەکاری نەهێنێت، هەمان ئەو خوشەوێستە دەبێتە هۆی سزا و پەنج و ئازار و دەردی سەری و پیش ئەوێ دنیای پاش مردنی بێت، ئەو لەم دنیایەدا تووشی سزا و بەلا گەلیکی زۆر دەبێت.

هەركاتی کە پوژی دوايي بێتە پیشەوێ، تەواوی خوشەوێستان جگە لەوانەیی خۆی، دەسپێرێتە دەستی یار و خوشەوێستەکانیان و لە گەل ئەواندا لە خوشگوزەرائی یاخود سزا و بەهەشت و دۆزەخدا دەکاتە هاوپی.

لەم پەپەرۆیەدا بە کەوا مال و سەرۆتی کەسیکی دەوڵەمەند - بئ ئیمان و ناپارێزکار - وەك ماریکی ترسناکی لی دەکات و وە پێی دەلێن (من هەمان ئەو

سه‌روهت و سامانه‌ی توّم، بَلّیسه و کلّیه‌ی ناگر ده‌کا به پوویدا که، نِیو چاوان و برو و پشّتی نه و ده‌سووتیّن^{۷۰}.

نه‌وانه‌ی که ته‌واوی هم و خه‌م و نه‌وین و تامه‌زیوئیان بو که سانی جوان و سه‌رنج‌پاکیشه له پیگه‌ی حه‌رام و نا‌په‌واوه و بو ته‌ماشاکردن و به‌ده‌ست هینانی له پیگه‌ی نا‌په‌وا و پیگه‌ی پی نه‌دراوه‌وه که لک وهرده‌گرن، له گه‌ل یار و دلداره‌که‌یدا (معشوق) له جه‌ه‌ننه‌مدا له‌پال یه‌کتردا دایان ده‌نِین. (بو زیاتر پوونکردنه‌وه، مه‌به‌ست له‌وه‌ی سه‌ره‌وه نه‌وه‌یه که‌وا نه‌و که‌سانه‌ی که له پیگه‌ی نا‌په‌وا و حه‌رامه‌وه، ته‌ماشای که‌سانی پوومه‌ت جوان و دهم و چاو جوان ده‌که‌ن و خو‌شیان ده‌وین، خو‌شه‌ویستییه‌کی وه‌ها که تووشی تاوان و لادانیان ده‌کات. که لی‌ره‌دا زیاتر مه‌به‌ستی ئافره‌تانه، چونکه پیاوان زیاتر ده‌که‌ونه ژیر کاریگه‌ری جوانی و ناسکی ئافره‌تانه‌وه، نه‌وا له دوا‌پوژدا له گه‌ل نه‌و که‌سانه‌دا کو ده‌کرینه‌وه. وهرگی‌پی کورد).

په‌روه‌ردگاری که‌وره و به‌ده‌سه‌لات ده‌فه‌رموویت: ﴿الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ زو‌خه‌ف ۶۷.

واته: ((دوستان و براده‌ران هه‌ر هه‌موو له‌و پوژده‌دا دوژمنی یه‌کترن، هه‌موو رقیان له یه‌ک ده‌بیته‌وه، جگه له‌و که‌سانه‌ی که له‌سه‌ر بنچینه‌ی ته‌قوا و خواناسین کو‌بوونه‌ته‌وه و براهه‌تیان به‌رپا کردووه)).

په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به‌ده‌سه‌لات ئاماژه‌ی به‌م پاستی و حه‌قیقه‌ته کردووه که‌وا که‌سانی که له‌م دونیا‌یه‌دا له سه‌ر بناغه و بنه‌مای هاوه‌ل بریاردان و بی باوه‌پی (شرك و کفر) یه‌کتریان خو‌ش ده‌وی، له پوژی دوا‌یی دا نه‌فرین له یه‌کتر ده‌که‌ن و به‌بی نه‌وه‌ی که‌سی یاخود شتی چاو‌دی‌ریان بکات و ئاگای لی‌یان بی‌ت، ده‌خرینه نِیو ناگری جه‌ه‌ننه‌مه‌وه.

دلدار و یار (عاشق) له دنیا و دواړوځا له گه ل ټه ویندار و خوشه ویسته که ی (معشوق) خویدا هاوړې ده بیټ. له بهر ټه وه یه که په روه ردگاری مه زن و به ده سلاټ له دواړوځا به بنده کانی خو ی ده فهرموویټ: ((مه گه نادادپه روه رانه یه، که ټه گه ر بیټ و هر که سیټ له گه ل ټه و که سیدا که کردوویه تی به گه وره و خوشه ویستی خو ی له دنیا دا، بکه یته هاوړې و هاو ده می یه کتر)).

(لیرده دا مه به ست ټه وه یه که و ټه و که س ی که له دنیا دا له گه ل که سانی تاوانبار و مله وړدا هاوړې و هاو ده م بووه و کردوونی به گه وره و خوشه ویستی خو ی، ټه و په روه ردگار له دواړوځا هره ده یانکاته هاوړې و هاو ده می ټه و که سانه و له گه ل ټه و جوړه که سانه دا ه ل س و که وتیان له گه ل ده کات و حه شریان ده کات و ټه مه ش هیچ نادادپه روه رانه نییه، به لکو بگره کاریکی دادپه روه رانه و په وایه. وهر گپړی کورد). پیغه مبه ری خوداش فهرموویه تی: ((المرء من احب)).^{۷۱}

واته: ((مروځ له گه ل خوشه ویسته که ی دا هاو ده م و هاوړې ده بی)). په روه ردگاری مه زن و به توانا ده فهرموویټ: ﴿وَيَوْمَ يَعْصِي الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا (۲۷) يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فَلَانًا خَلِيلًا (۲۸) لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خُلُوًّا﴾ فورقان ۲۷ - ۲۹.

واته: ((پوړيک دیت سته مکار قه پ ده کات به هه ردو ده سستی خویدا و گاز له هه ردو ده سستی خو ی ده گریت (له په شیمانی داو) ده لیت: خوژگه له گه ل پیغه مبه ردا (صلی الله علیه وسلم) پښای نیمانم بگرتایه. ! مه رگ بو خوم، خوژگه فلان که سم نه کردایه ته هاو له و دوستی خوم (چونکه سهری لی شیواندم). به راستی گومرا و سهر لیشیواو و ویلی کردم له بهرنامه ی خوا، دوا ی ټه وه ی که پیم راگه یه نرابوو شه یتان هه می شه و بهر ده وام هانی مروځ ده دات بو گونا و تاوان، له کاتی ته نگانه شدا پستی بهر ده دات (!)).

هه‌روه‌ها ده‌فرمووئیت: ﴿اٰخٰشُرُوْا الَّذِیْنَ ظَلَمُوْا وَاٰزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوْا یَعْبُدُوْنَ (۲۲) مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ فَاهْلُوْهُمْ اِلٰی صِرَاطِ الْجَحِیْمِ (۲۳) وَقَفُوْهُمْ اِنَّهُمْ مَسْئُوْلُوْنَ (۲۴) مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُوْنَ﴾ صافات ۲۲ - ۲۵.

واته: ((خوای گه‌وره‌ فرمان ده‌دا به‌ فریشته‌کان هه‌موو ئه‌وانه‌ی سته‌میان کردووه‌ کو‌یان بکه‌نه‌وه‌، خو‌یان و هاوسه‌ران‌یان، خو‌یان و هاوشیوه‌یان و ئه‌و شتانه‌ش که‌ ده‌یانپه‌رست... له‌ جیاتی خوا، ئینجا پ‌ینماییمان بکه‌ن بو‌ پ‌یگه‌ی د‌وزه‌خ، چونکه‌ ب‌ی باوه‌پ و تاوانبارن. له‌ کاتی پ‌اپ‌یچ کردنیاندا فرمان ده‌در‌یت: ئاده‌ی بیانوه‌ست‌ینن، بیگومان ئه‌وان په‌رسیار لی‌کراون. پ‌ییان ده‌وتر‌یت: ئه‌وه‌ چیتانه‌ بو‌ پشتی به‌کتر ناگرن، بو‌ به‌رگه‌ری له‌ به‌کتر ناکه‌ن؟!)).

حه‌زده‌تی عومه‌ری کو‌پی خه‌تتاب ده‌رموویه‌تی: ((ازواجهم! واته: هاوشیوه‌ و هاو پ‌ی‌بازانی ئه‌وان)).

خوای گه‌وره‌ ده‌فرمووئیت: ﴿وَإِذَا النُّفُوسُ رُوِّجَتْ﴾ ته‌کویر ۷.

واته: ((کاتی گیانی هه‌رکه‌سی ده‌گه‌پ‌ته‌وه‌ بو‌ لاشه‌ی و جووت ده‌بی‌ته‌وه‌ له‌ گه‌ل‌یدا)).

هاوشیوه‌ و هاوپ‌یکان له‌ پ‌ال به‌کتردا داده‌ن‌ین و ده‌یانکه‌نه‌ هاوده‌م و نزیک‌ی به‌کتر، چاکان له‌ گه‌ل‌ چاکاندا و خراپه‌کارانیش له‌ گه‌ل‌ که‌سانی خراپ‌دا کو‌ ده‌که‌نه‌وه‌ و ده‌یانکه‌نه‌ هاوده‌م و هاوپ‌یی به‌کتر.

مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه‌ که‌وا هه‌رکه‌سی، که‌سی یا شتیکی تری جگه‌ له‌ په‌روه‌ردگار (زیاد له‌ پ‌یویست و پ‌یگه‌ پ‌یدراو) خوش بووئیت، ئه‌گه‌ر به‌ده‌ستی به‌ینی، یاخود نه‌توانی پ‌یی بگات، به‌و ئه‌ندازه‌ و پ‌یژه‌یه‌ی که‌ په‌یوه‌ندی و خزمایه‌تی و نزیک‌ی له‌ گه‌لی دا هه‌یه‌، تووشی په‌نج و ئازار و په‌ریشانی ده‌بی‌ت. بو‌ به‌ده‌ست ه‌ینانی، تووشی په‌نج و ئازارگه‌لیکی زو‌ر ده‌بی‌ت و گه‌ر له‌ ده‌ستیشی بدات، ه‌ینده‌ داخ و خه‌فه‌تی بو‌ ده‌خوات، ده‌ به‌رامبه‌ر ئه‌و تام و چ‌یژ و خوشییه‌ی که‌ ل‌یی بینوه‌.

فما فی الارض اشقی من محب	وان وجد الهدی حلو المذاق
تراه باکیا فی کل حال	مخافه فرقه او لاشتیاق
فیکى ان نأوا شوقا الیهم	ویبکی ان دنوا حذر الفراق
فتسخرن عینه عند التلاقی	وتسخرن عینه عند الفراق

واته: ((چاره په شتر له ئه ویندار (عاشق) له سهر پووی زهوی کهسی تر نییه،
 نه گهر چی وا گومان ده بات و ههست ده کات که وا شوینکه وتنی هه وا و ناره زو
 شیرینه. به لام هه میسه له باروودوخی گریانوی دا ده بیینی. ! چونکه به هوئی
 تامه زرویی بینینی یار، یاخود دوورکه وتنه وه لیئی، هه میسه له ترس و دلّه پاوکی دایه.
 هه رکاتی یاره کهی (معشوق) پووی لی هه لده چه رخیئی و لیئی دوور ده که ویتنه وه له تاو
 تامه زرویی بینینیدا دهست ده کات به گریان و فرمیسک پرستن و هه رکاتیکیش که
 دلداره کهی له پالیدا بیت به هوئی ترس و دووری و دابران تووشی نیگه رانی و په رووشی
 ده بیت. له کاتی بینینیدا چاوه کانی له تام هه نسک و فرمیسکا گهرم ده بن و له کاتی
 فیراق و دابرانیشدا دووباره چاوه کانی پر ده بن له فرمیسک و ده گریت)).

لیکولینه وه، به دوا داجوون، ئه زموون و په ند وه رگرتن، ئه م راستی و حقیقه ته مان
 بو پشت راست ده که نه وه. بوئه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فه رموویت:
 ((جگه له زیکرو یاد (به ندایه تی و په پیره وی کردن له پینوینی په روه ردگار) هه روه ها
 ئه وهی که ده بیت هه کامه رانی و خوشبه ختی مروث، ته وای دنیا و ئه وهش که
 له دنیا دایه، نه فرینیان لی کراوه)).

زیکرو یادی خدوده ند به واتای ته وای جوژه کانی به ندایه تی و په پیره وی
 کردنه کانه، هه رکه سی له هه ر بواریکدا له فه رمانه کانی په روه ردگار (جلّ جلاله)
 په پیره وی بکات و له قه ده غه کراوه کانی (نه هی) دووره په ریژی بکات، ئه و کاره ی به
 زیکرو یاد و په رستشی په روه ردگار له قه لّم ده دری، ئه گهرچی زمانیشی به زیکری
 خدوده ند پاراو نه بیت و سه رقال نه بیت له و کاته دا.

به لآم هرکه سى له ژيانى دا پټگى به نډايه تى په روه ردگار بگرېته بهر (وه له کاروبارى بژيوى ژيانيدا هاو ته ريب و هاوکيښه ټاينيه کان له بهرچاو بگرېت) به هيچ جوړى ناکه وېته بهر نه و نه فرين و له غنه ته وه .

__ بچووکى وهىچ وپوچى وابه سته بوون به درووستکراوه کانه وه :

هوکارى حه و ته م سه باره ت به خوشبه ختى مروځ، نه وه به که له پشت به ستن و پوو تټکردن بو غه يري په روره دگار (جل جلاله) که به دلنډاييه وه خراپه و خراپه کارى و زهره ر و زيانى زورى به دواووه به دهبى دووره په ريږى بکات و لټى دوور بکه وېته وه .
خه لکانى که بو به ده ست هټنانى به رژه وه ندى و لابردي زهره ر و زيان له ژيان و دواوژياندا - دونيا و قيامت - جگه له ټاين و پټنموني په روره دگار، له بيروباوه پ و کاروکرده وه دا په يوه ست دهب، به پېچه وانى هيو و ټاره زووه کانين پووبه پوى گيرو گرفت، له مېر و چاره نوو سيکى ته واو خراپ دهبه وه، وه له هه مان لايه نه وه چاوه پټى سه رکه و تنيان لټوه ده کرد، تووشى شکست و تيشکان دهبه وه و له برى ستايش و پيايه لډان، خراپه باسکردن و بچوک کردن وه و پاش مله ده بيستن . ته واوى نه وانى که وتران، خاوه نى نيشانه گه لټکن له قورشان و سوننه تدا و لټکولينه وه و نه زمون نه وانى سه لماندووه .

په روه ردگارى مه زن و به ده سلا ت ده فهرمويت: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا﴾ (۸۱) کَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿مهريم ۸۱ - ۸۲﴾ .

واته: ((نه و بى باوه پانه له جياتى خوا جوړه ها شتى تريان کردو ته وه خواى خويان تا پايه دارى و ده سه لاتيان (به خه يالى خويان) ده ست بکه وېت . نه خير، وا نييه (خه يالان خاوه)، نه و شتانه ي نه وان ده يپه رستن، (له پوژى قيامتدا) باوه پريان به په رستنى نه وان نييه و نا په زايى ده رده بېن، به لکو به سه ختى دژايه تيان ده که ن و به رپه رچيان ده دهنه وه)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿وَاتَّخَلُّوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً لَعَلَّهُمْ يُنْصَرُونَ﴾ (۷۴) لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحَضَّرُونَ ﴿ياسین ۷۴ - ۷۵﴾.

واته: ((سه‌ره‌پای ئەم هه‌موو ناز و نیعمه‌ته‌ ئاشکرایه، نه‌فامان: له‌ جیاتی خواپه‌رستی، بت و شتی تر ده‌په‌رستن و بو‌ئوه‌ی له‌ ته‌نگانه‌دا کو‌مه‌کی بکرین و سه‌ر بخرین. به‌لام ناتوانن سه‌ریان بخه‌ن به‌لکو هه‌ر ئەمان بوونه‌ته‌ سه‌رباز و پاسه‌وان بو‌ بته‌کان و هه‌میشه له‌ خزمه‌تیاندا ئاماده‌ کراون)).

واته ئەوانه به‌ هو‌ی خوا ناپاست و دروژنینه‌کانیانه‌وه‌ تووپه‌ ده‌بن و درووست وه‌ک ئەوه‌ی که چو‌ن سه‌ربازی به‌رگری له‌خاک و ولات و گه‌له‌که‌ی ده‌کات، له‌ گه‌ل نه‌یارانیدا ده‌جه‌نگی، له‌ کاتی‌کدا ئەو خودا دروژنینه‌ به‌ هه‌چ جو‌زی توانای به‌رگری کردن له‌ خو‌یان و سه‌رخستنی ئەوانیانی نییه‌ و جگه له‌ بارو بارگرانییه‌ک به‌سه‌ریان‌وه‌ هه‌چی تر نین.

په‌روه‌ردگاری مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَنْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُهُمْ غَيْرَ تَنْبِيْهِ﴾ هود ۱۰۱.

واته: ((ئیمه‌ سته‌ممان لی نه‌کردن به‌لکو هه‌ر خو‌یان سته‌میان له‌خو‌یان کرد، ئەوسا ئەو په‌رستراوانه‌یان که له‌ جیاتی خوا هاواریان لی ده‌کردن، فریای هه‌چ شتیکیان نه‌که‌وتن کاتی‌ک فه‌رمانی په‌روه‌ردگاری تو‌هات، هه‌چیان بو‌ زیاد نه‌کردن جگه له‌ تیاچو‌ن نه‌بی‌ت!)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ﴾ شوعه‌را ۲۱۳.

واته: ((که واته ئە‌ی ئیماندار، له‌ گه‌ل خو‌ادا هانا و هاوار بو‌ به‌ناو خواپه‌کی تر مه‌به‌، چونکه به‌ هو‌ی ئەوه‌وه‌ تو‌ش له‌ سزا دراوان ده‌بی‌ت)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْنُولًا﴾ نه‌سرا

۲۲.

واته: ((نه‌ی ئینسان هه‌رگیز نه‌که‌یت خواجه‌کی تر بکه‌یته هاوتای خوا و هاوه‌لی بو
برپار بده‌یت، چونکه به‌و کاره‌ت زه‌بوون و خه‌جاله‌ت ده‌بیت)).

مروّقی هاوه‌ل برپارده‌ر (موشریک) له‌و خواجه‌ی که کردوویه‌تی به‌ په‌روه‌ردگاری
خوّی، هه‌ندی جار چاوه‌پیی سه‌رکه‌وتن و یارمه‌تی دان و هه‌ندی جاریش چاوه‌پیی
ستایش و هاندانی ده‌کات. په‌روه‌ردگاری مه‌زن (جلّ جلاله) ئیمه و نه‌وانی ئاگادار
کردووه‌ته‌وه و تیی‌گه‌یاندووین که، درووست پیچه‌وانه‌ی پیشبینی و چاوه‌پووانییه‌کانی
خوّیان ده‌بینن و تووشی سه‌ر لیشیواوی و نه‌گبه‌تی و چاره‌په‌شی ده‌بنه‌وه.

مه‌به‌ست نه‌وه‌یه که: پووتیکردن و پشت به‌ستن به‌ په‌روه‌ردگار له‌ بیروباوه‌پو کارو
کرده‌وه‌دا (بیروباوه‌پی یه‌کخواه‌په‌رستی و کاروکرده‌وه‌ی شه‌ری و پیگه‌ پیدراو) هوکارو
بناغه‌ی نه‌ساسی سه‌رکه‌وتن و سه‌ربه‌رزی مروّقه‌کانه له‌ هه‌ردوو دونیادا، به‌لام
پووتیکردن بوّ لای که‌سیکی تر جگه له (الله) و هه‌لمزینی به‌خته‌وه‌ری و خوشبه‌ختی
جگه له پیگه‌ی پینموونی دا، ده‌بیته هوّ و بناغه‌ی سه‌رلیشیواوی و چاره‌په‌شی و
کلۆلی و سزای دنیا و دواپوژ.

له‌ پاستی دا، خیر و چاکه‌ی دلّ و به‌خته‌وه‌ری و کامه‌رانی و ده‌ریاز بوونی دلّ له
(به‌ندایه‌تی کردن و داوای یارمه‌تی کردن) له‌ په‌روه‌ردگاردایه و به‌س!

وه به‌دبه‌ختی و چاره‌په‌شی و له‌ناوچوون و زه‌ره‌ر و زیانه‌ی که له ئیسته و
داهاتوودا تووشی ده‌بن، له (به‌ندایه‌تی کردن و داوای یارمه‌تی کردن) له
درووستکراوه‌کانه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرن.

ته وهری جه وته م: ده سکه وتی درووستکهر و درووستکراو:

هوکاری هه شته م سه بارهت به به خته وهری و خوشبه ختی مروڤ، ناسینی ته م
 حه قیقهت و راستییه به که، په روه ردگار ته وای به خشش و نیعمه ته کانی له خزمهت
 مروڤه کانداندا و خوی به ته وای لییان بی نیازه و پیویستی پییان نییه.
 په روه ردگاری بی نیاز، به خشنده، به به زه بی ومیهره بانه و له گه ل بی نیازیدا تیگرای
 ته و شتانه ی که پیویسته، له خزمهت درووستکراوه کاندیدا دایانوان، به رامبر به
 درووستکراوه کانی ویست و ئیراده ی خیری هیه و شه پی لی دور خستونه ته وه،
 ته وهش نه که له بری ته وهی که و درووستکراوه کانی قازانچ و سوودیکی بو فره راهم
 بکه ن و شه پ و خراپه یه کی لی دور بخه نه وه. چونکه په روه ردگار به و بوته یه وه
 درووستکراوه کانی خوی به دی نه هیناوه، تا که م و کوپی خوی به ته وای ته وان و
 لاوازی خوی به هیزو توانای ته وان چاره سر بکات و فره راهمی بکات و به هیچ جوړی
 پیویستی به درووستکراوه کانی نییه و لییان بی نیازه، سه بارهت به وهی که و پوژی
 ته و بدهن و که لک و قازانجیکی پی بگه یه نن و یاخود به رگری لی بکه ن.

په روه ردگاری مه زن و به توانا ده فره رموویت: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ
 (۵۶) مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ (۵۷) إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾
 زاریات ۵۶ - ۵۸.

واته: ((بیگومان من په ری و ئاده میزادم درووست نه کردووه ته نها بو ته وه نه بییت
 که من بپه رستن و فره مانبه ردارم بن. نه پوژیم لییان ده ویت نه خواردن و خواردنه وه!
 چونکه به راستی هر خوا خوی پوژی به خشه و خاوه نی هیز و ده سه لاتی پته وه)).
 هه روه ها ده فره رموویت: ﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي
 الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكَبَّرَهُ تَكْبِيرًا﴾ نه سرا ۱۱۱.

واته: ((بشلی: سوپاس و ستایش بو ته و خوا به ی که که سی نه کردووه به پوښی
 خوی و پوښی هه ر نییه، هه روه ها له مولک و مه مله که تیدا که سی نه کردووه به
 شه ریک و هاوتای خوی، هه رگیز به هو ی بی ده سه لاتی و که م توانینه وه که سی

نه کړدووه به یاوهر و یاریده دهری خوځی، له بهر نه وه همیشه (الله اکبر) بللی و نه و به گوره و مهن بزانه)).

سهرپرشتی و ټاگاداری کړدن له درووستکراوه کان له لایه ن پهره ردگار وه هیچ کات و به هیچ جوړی به هوځی لاوازی و که م و کوپی خوځه وه - خودی خوداوه ند - نییه، به پېچه وانه ی سهرپرشتی و خوش ویستن و ټاگاداری کړدن مروفه کان له به کتر، خوداوه ند ته نیا له سهر پایه و بناغی په حمه ت، خوشه ویستی و به به زه یی و چاکه ی خوځه وه یه تی که ه واداران و شهیدایانی خوځی خوش ده ویت و له گه لپاندا به به زه یی و میهره بانه.

به لام مروفه کان به و جوړدن که پهره ردگار له باره یانه وه ده فهرمویت: ﴿...وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ...﴾ موحه ممه د ۳۸.

واته: ((هر خوا خوځی ده وله مهن د بی نیازه، هر ئیوه ن ه ژار و نه دار و که م ده ست و به نیان)).

مروفه کان به هوځی لاوازی و پټویستی و نیاز له ئیسته و داهاتوودایه که چاکه له گه ل په کتر دا ده که ن، نه گهر به ټامانجی به ده سته ینانی به رژه وه ندی و قازانجیکی ماددیی و مه عنوی نه ده بوو هیچ کاتی چاکه یان له گه ل په کتر دا نه ده کړد و ټاگایان له به کتر نه ده بوو. له پاستی دا که سی ټاگاداری که ر و چاودیری که ر، ټاگاداری له خوځی ده کات و چاکه و چاکه کړدن له گه ل خه لگی دا به هوکاری ده زانی بو به ده ست هی نانی به رژه وه ندی و دوورخسته وه و لابر دنی زهره ر و زیان و خراپه. ټامانج و مه به ستی ټاده می که و ټاگاداری و چاودیری خه لگانی تر ده کات و هاوکارییان ده کات له دوو شت زیاتر نییه، یا نه مه یه که و ا چاوه پووانی نه وه یه که و ا پسته وخو له لایه ن نه و که سانه ی که چاودیری و هاوکاری کړدوون، بکه ویته به ر چاودیری و هاوکاریانه وه، یاخود له گه لپدا ببیته که سیکی چاکه کار و بکه ویته به ر چاودیری و هاوکاریانه وه، یاخود له گه لی دا ببیته که سیکی چاکه کار و بکه ویته به ر ستایش و پیا هه ل دانیانه وه، واته

له بهر نه وه ټاگادار و چاودېرييان دهکات و پټويستيه که يان جي به جي دهکات، که خودي نه وېش پټويستی به هه مان چاودېري و هاوکاري و پټويستی دهبيت. له پاستيدا به چاودېري کردن و هاوکاري کردن و جي به جي کردن پټويستی و نيازه کانيان هاوکاري و چاودېري خوې کردوه.

يا خود ټامانچ و مه بهستی نه و نه و به که له دواړوژدا نه جر و پاداشتي په روه ردگار به دهست بهيني و له م کاته شدا ديسان نه و که سه چاکه ي له گه ل خویدا کردوه و چاوه پي نه وه دهکات، له پوژيکدا که هيچ سه روهت و سامان و مال و مندالي که کيش و قورسايه کی وه هايان نيه، نه و کاره چاکه و جي به جي کردن پټويستی و نيازي خه لکيه، بيته هوې بي نيازي و پزگار بووني، به لام نه و به هيچ جوړي له بهر نه م مه بهست و ټامانجه ناکه ويته بهر تانه و توانچ و سه رکونه ي خه لکيه وه، چونکه نه و له و پوژدها به ته و او ي نيازمه نده و هه ژاره و پټويستی و نياز به شيکه له پټويستيه کاني نه و و که مالي و ته و او ي ناده مي نه و به که سه بارهت به به دهسته ينيان به رژه وهندي و لابردي و دوورخستنه وه ي زهره ر و زيان و خراپه له خوې، کارا و پيداگر بي.

په روه ردگاري مه زن دهفه رموويت: ﴿إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبَرُوا مَا عَلِمُوا تَشْيِيرًا﴾ نه سرا ۷.

واته: ((نه گه له کاتي دهسه لاتدا چاکه بکهن، نه وه هه ر بو خوتان چاک و به سووده، نه گه ر خراپه و تاوانيش بکهن نه وه هه ر به خه ي خوتان ده گريته وه، جا کاتيک که نوره ي نه نجامداني به ليني دواچار ديت، نيماندان کاريکتان پي دهکتن که له پووخسارتاندا په نگ بداته وه (چونکه نه وان دلنيان که هه مو نه و به لا و ناخوشيانه ي به سه ر گه لاني موسلماندا به گشتي، هاتوه به شيوه به کی پاسته وخو يان ناراسته وخو دهستی نه واني تيايه)، نه وسا ده با نيماندار بچنه مزگه و ته وه وه کو

یه که مجار چوونه ناوی، ده با ئیتر ئیمانداران تۆلّهی خویان بکه نه وه و ده ستیان به سهر هه رچییه کدا ده پوات دریغی نه که ن (چونکه ئه وان له سته م و زۆرداری و خوین پژی دریغیان نه کرد))) .

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾ به قه ره ۲۷۲.

واته: ((ئهی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) هیدایه ت و پێنموونی و موسلمان کردنی ئه و خه لکه له سهر تۆ نییه (چونکه تۆ ته نها گه یاندنی په یامه که ت له سهره) به لام خوا هیدایه ت و پێنموونی هه ر که سێکی بوویت ده کات، (به مه رجیک ئه و که سه ش پوی دلی بکاته ئیمان) هه ر خیریکیش ئه نجام به دن، ئه وه قازانجه که ی بو خۆتانه، ئیوه (ئهی برواداران) هیه شتیک نابه خشن مه گه ر بو پره زامه ندی خوا نه بیته و هه ر خیرو چاکه یه کیش ئه نجام به دن پاداشته که ی ده ستان ده که ویتته وه، ئه وسا ئیوه به هیه شیوه یه ک سته متان لی ناکریت)).

وه په روه ردگاری مه زن (جل جلاله) له فه رمووده یه کی قودسیدا، که پیغه مبه ری خوشه ویست (صلی الله علیه وسلم) باسی کردووه و خستوو یه تییه پوو ده فه رموویت: ((یا عبادی! أنکم لن تبلغوا نفعی فتنفعونی ولن تبلغوا ضرری فتضرونی)).

یا عبادی! انما هی أعمالکم أحصیها لکم، ثم أوفیکم ایاها، فمن وجد خیراً فلیحمد الله، ومن وجد غیر ذلك فلا یلمن إلا نفسه.^{۷۲}

واته: ((ئهی به نده کانم! له راستی دا ئیوه ناگه نه جی و شوینی تاکو که لک و قازانجیکم پی بگه یه نن و ناگه نه جی و شوینی کیش، که زه ره ر و زیانیکم پی بگه یه نن.!

ئهی به نده کانم! ئه وه ی که ئه نجامی ده دن کاروکرده وه ی خۆتانه، که بو تانی ده ژمیهرم و تۆماری ده که م بو تان و کاروکرده وه کانتان ده که مه هو کاری مو عامه له

کردن له گه لټاندا، هر که سې خېر و چاکه نه نجام بدات، سوپاس و ستایشی په روږدگاری بکات و هر که سې به پېچه وانه وه کاری کرد و جوولایه وه، جگه له خوۍ که سټیکي تر نه خاته بهر سه رزه نشت و لوڼه کردنه وه)).

__ ئامانجی خه لکي که لک و قازانجی تو نییه:

ئامانج و مه به سټی خه لکي له هاوکاري و یارمه تی دان و چاودپړی کردنی تو به پله ی به که م خېر و چاکه و به رزه و هندی تو نییه، به لکو پیش نه وه، به دواي که لک و قازانج و به رزه و هندی نیسته و داهاتوی خویانن! . به لام په روږدگاری بی نیاز و ده هنده، ئامانجیکی جگه له که لک و قازانج گه یاندن به تو ئامانج و مه به سټیکي تری نییه، که لک و قازانجیکی پاک، که هیچ دودلی له به ده ست هینانی قازانج و به رزه و هندی و لبردن و دوورخستنه وهی زهره ر و زیان بوئو به دواوه نییه. به لام نه و سود و قازانجه ی که خه لکي ده یه وی به نیوه ی بگه یه نی، هندی جار به زهره ر و زیانی تو ته واو ده بیت. نه گهر چی ته نیا منه ت خسته سهر بی به سهر نیوه وه.

له م باره یه وه تی بفکره و بیر بکه ره وه. ! چونکه پووتیکردن و سهرنجدان و ته گیر کردن له م باره یه وه، له پاریزگاری کردن و دوور که وتنه وه له پووتیکردن به ره و درووستکراو و پشت به ستن پیی دوورت ده خاته وه و ده تپاریزی و وات لی ده کات که به پېچه وانه ی پینموونی شه ریعه تی په روږدگار چاوه پووانی به ده ست هینانی که لک و قازانج و دوورخسته وهی زهره ر و زیانیان لی چاوه پی نه که یت و وابه سته یان نه بیت و دلیان پی خوش نه که یت، چونکه خه لکي پیش نه وهی به دواي خېر و چاکه و به رزه و هندی تو وه بن، به دواي قازانج و به رزه و هندی خویانه وهن.

نه مه شتیکه که له نیوان زوږبه ی خه لکي دا باوه و له په یوهندی و هه لس و که وتیاندا پوون و ناشکرایه. مندا ل له گه ل دایک و باوکی دا و ژن له گه ل هاوسه ره که ی دا و کریکار له گه ل خاوه ن کاره که ی دا و شه ریک له گه ل هاوکار و شه ریکه که یدا، هه مان نه م ئامانج و مه به سته یان هه یه و ده یگر نه بهر.

که سیّ خوشبخت و کامه رانه که: ته نیا له پیناو په زامه ندى خداوه ندا (جلّ جلاله) چاودېرى و هاوکار بیان بکات و چاکه یان له گه لّ دا بکات و سه بارهت به نه وان ترسیان له په روه ردگار ه بې، له ترسی په روه ردگاردا نه و نه که نه شه ریکی نه و هیوا و نومېدى ته نیا به خداوه ند ه بې، له م هیوا و نومېده دا نه وانی له گه لّ خداوه ندا هاوته راز و هاوسان نه کات، نه وانی له بهر په زامه ندى و خاترى خوا خوش بووېت و له خوشه ویستیان له گه لّ په روه ردگار دووره په ریزي بکات و دوور بکه وېته وه.

به هه مان شیوه که دوستان و خوشه ویستانی په روه ردگار ده لّین: ﴿إِنَّمَا نَطْعُمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا﴾ نینسان ۹.

واته: ((ده لّین: بېگومان نیمه نه م خوراکه تان هر له بهر خوا و بو به ده ست هینانی په زامه ندى نه و پې ده به خشین، نه پاداشتمان لیتان ده وېت و نه سوپاس)).

__ خه لکی که لک و قازانجی تو نازان:

هوکاری نویم نه ویه که: خه لکی ته نیا کاتې که لک و قازانج و بهر ژده و ندى تو د هزانن، که وا په روه ردگار پېیان ناشنا بکات و ته نیا کاتې نه و تواناییه یان هیه که خداوه ند تواناییان پې ببه خشې و ته نیا کاتې ده توانن له نه ستویدا دهرېنن که په روه ردگار ویست و نیراده یان تیدا دهسته بهر بکات و بېنېته دی.

که واته ته وای کارووباره کان له کوتاییدا بو په روه ردگارې ده گه پېته وه که: هه موو شتې له نه ووه ده ستی پې کردووه و تیکړای خیر و چاکه کان له خزمهت نه و دایه و بو نه ویش ده گه پېته وه.

له نه نجامدا وابهسته بوون و په یوه ست بوون، ترس و پارانه وه و دلّه پاوکې و نومید، پروتیکردن، پشت بهستن و به ندایه تی کردن و په رستشی نه وان، هه مووی زهره ر و زیانه و که لک و قازانجیکې نییه و هر قازانج و سووډیکیش که به ده ست بیت، دروست هه مان نه ویه که په روه ردگار برپاری له سر داوه و خستوویه تییه خزمهت.

__ به رژه وند خواری خه لک:

هوکاری دهیم نه وهیه که: خه لکی به دواي جی به جی کردنی نیاز و پیوستیه کانی خوایانه ون له پیگه ی ئیوه وه!، نه گهرچی به زهره و زیانی ئایین و دونیاشتان کوتایی پی بیت و به دواي که لک و قازانج و به رژه وند ی خوایانه وه، نه گهرچی زهره و خرابه شی به دواوه بیت بو ئیوه.

به لام په روه ردگاری مه زن خیر و چاکه و قازانجی ئیوه ی دهویت و به دواي نه وه وهیه که وا زهره و زیان و شه پ و خرابه تان ئی دور بخاته وه، که واته چون پیگه ده دن که جگه له خوا هیوا و ئومیدتان به که سیکی تره بی و جگه له نه وه که سیکی تر بترسن.؟!

کورته ی ته وای نه و شتانه ی که باس کران و خراپه پوو ناسینی نه م حه قیقه ت و پاستیه یه که: ((نه گهر ته وای خه لکی کو بینه وه و هاوکاری و ئاریکاری به کتر بکن بو نه وه ی زهره و زیانیکتان پی بگه یه نن، ناتوانن پیتان بگه یه نن جگه له وه ی که په روه ردگار (جل جلاله) بریاری له سه ر داوه ناتوانن زهره و زیانیکتان پی بگه یه نن)).^{۷۳}

په روه ردگاری مه زن ده فهرموویت:

﴿قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾

سوره تی ته ویه: ۵۱

واته: ((نه ی پیغه مبه ر "صلی الله علیه وسلم" توش بلای: هه رگیز له وه زیاترمان بو پیش نایه ت و تووشمان نایه ت جگه له وه ی که خوا بو ی نویووین (هه رچیش بۆمان پیش دیت هه ر خیره بۆمان)، نه وه همیشه یارو یاوه ر و پشتیوانمانه، ده با ئیماندارن هه ر پشت به و خواجه بیه ستن)).

ته وهري هه شته م: به شي کو تايي نه م په رتو وکه:

نه ته نيا مروځ به لکو ته وای گيانله به ران به هوئی ويست و ئيراده وه ده ژين و هيچ به کی له وانه له (زانست و ويست و ئيراده) و کارئ که له و ئيراده و ويسته وه سه رچاوه ده گری، بئ به هره نين و هر به کيکيان خاوه ني خواست و بو گه يشتن پئی ريگه يه ک ده گرنه بهر.

هه ندي جار له هوکارئکی تاييه ت به خوئی و هه ندي جار يش له ئامراز و هوکارگه لي له ده ره وهی بوونی خوئی و له هه ندي بابيه ت و بواريشدا له ئامراز و هوکارگه ليکی ده روونی و ده ره کی پيکه وه بو گه يشتن به ئامانج و مه به سته که ی که لک و ده رده گری. به گشتي سروشتي ته وای گيانله به ره کان به تاييه تي مروځ به جوړيکه که: داوای شتي ده کن و ده توانن پئی بگن و له نه ستوي ده ريښ و بو گه يشتن به ئامانج و مه به ستي خويان پشت به شتي ده به ستن.

ويست و ئامانج يش دوو جوړه:

يه که م: نه وانه ی که له خودی خو ياندا (له ذاتی خو ياندا) ئامانج و مه به ستن. دوو هم: نه وهی که به هوئی شتيکی تره وه وه ک ئامانج و مه به ستیان لي ديت. ئامراز و هوکارگه لي که بو هاوکاری و ئاريکاری له پیناو گه يشتن به و ئامانج و مه به سته به کاری دي و به واتايه کی تر يارمه تي و ده ست گروييان لي داوا ده کريت، نه وان يش دوو جوړن:

يه که م: نه وانه ی که له خودی خو ياندا يارمه تي ده روهاوکارن.

دوو هم: نه وانه ی که به شويکه و ته وه و ئامرازی نه و دينه نه ژمار.

که واته سه باره ت به مه چوار بابيه ت تر ح ده کرين:

۱. شتي که له ذاتی خو يدا ئامانج و مه به سته.

۲. کاروباري که له په يوه ندي له که ل کاروبارهايي که تر ده که ونه بهر

سه رنجدانه وه.

۳. شتانیک که له زاتی خویاندا یارمه تی دهر و هاوکاریکرن.

۴. له په یوه ندى به نامراز و هوکار بوونه وه و به شیوه و جوړیکی تر ده که ونه بهر
سه رنجانده وه.

مه به ست نه وه یه که وا گهر دلّی نامانجیکی ه بې و پېی ناسووده بییت و
به درووستی خوشی بوویت و پېویستی به شتیکه که بو گیشتن پېی که لگی لّ
وهریگری و داوای یارمه تی لّ بکات.

یارمه تی دانیش داواکراوه و به کارهیتراره. په رستش و داوای یارمه تی کردن له
زوریک له بواره کاند (مه سه له کاند) پېویست و پېویستکراوی (لازم و ملزوم) به کترین.
هر شتی که دلّ له په یوه ندى له گه لّ زیان و گوزهران و یارمه تی دان و که لک و
قازانجی خوی وابه سته ی بییت و دلّی پې بدات، له به رامبه ری دا گوپرایه لّ و ته سلیم
ده بییت، نه گهر چی له بهر زاتیشی خوشی نه ویت، له پوه وه خوشی ده ویت، به لام
هندي جار باروودوخ به سهریدا زالّ ده بې و ده ستنی به سهردا ده گریت و له به ری زات و
جه وهر و که سایه تی (ماهییه تی) خوشی ده ویت و نه و نامانج و مه به سته ی که لیی
هه بووه فه راموشی ده کات.

هندي جار دلّ شتیکی خوش ده ویت و به نامانج و مه به ستنی خوی له قه له می
ده دات و ده یژمیتری، به لام داوای یارمه تی و هاوکاری لّ ناکات و بو گیشتن پېی
پشت به شتیکی تره وه ده به ستنی. وه که که سی که وا که مال، پله و پایه یاخود ژنیکی
خوش بوویت و گیروده و عه ودالی بییت، نه گهر بزانی دلّداره که ی (معشوق) توانای
فه راهم کردنی نامانج و مه به ستنی نه وی هیه، پشتی پې ده به ستنی و له م کاته دا و
به م شیوه یه (خوش ویستن و یارمه تی دانی) نه و له سهر یه که نامانج و مه به ست کو
ده بیته وه. له نه نجامدا مه سه له که چوار ته وهر په یدا ده کات:

یه که م: خوشه ویست و دلّاری که له بهر زات و نه فسی خوی، هم خوشه ویست و
همیش یارمه تی دهر ده بییت، نه مه به رزترین و گه وره ترین جوړه و هیچ که س و هیچ

شتی جگه له په‌روه‌ردگار (جلّ جلاله) به‌م جوړه نښه و جگه له‌و‌ده‌بې له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل‌خو‌شو‌یستنی‌ئ‌ه‌ودا‌بڼه‌خو‌شه‌ویست و وه‌ك‌ئ‌امراز و‌هو‌كار‌یارمه‌تی و‌هاو‌کاریان‌لی‌و‌ه‌ر‌ب‌گ‌یر‌دی.

دوهم: شتی که به‌هو‌ی‌زاتی‌شتی‌کی‌تره‌وه‌خو‌شه‌ویسته و‌داو‌ای‌یارمه‌تیشیان‌لی‌ده‌کړی، وه‌ك‌دل‌داری‌که‌توانای‌ئ‌ه‌وی‌ه‌بې‌که‌وا‌ئ‌امانجی‌خو‌شه‌ویسته‌ک‌ی‌(عاشق) به‌جی‌به‌ینی.

سی‌هم: خو‌شه‌ویست و‌که‌بو‌گ‌یشتن‌پېی، له‌ک‌ه‌س‌و‌شتی‌ك‌داو‌ای‌یارمه‌تی ب‌ک‌ړیت.

چوارهم: هاو‌کار و‌یارمه‌تی‌ده‌ری‌که‌داو‌ای‌یارمه‌تی‌لی‌ک‌راوه، له‌به‌ر‌خاتری‌خو‌ی‌نښه‌که‌بښته‌خو‌شه‌ویست.

کاتی‌که‌ئ‌م‌کارو‌بارانه‌بناسرین، ئاشکرا‌ده‌بیت‌که، کامه‌له‌م‌چوار‌جوړه‌شایان‌و‌شایسته‌ی‌(به‌ندایه‌تی‌و‌داو‌ای‌یارمه‌تی‌کردنیان) ه‌یه‌و‌خو‌ش‌ویستن‌و‌داو‌ای‌یارمه‌تی‌کردن‌له‌غ‌یری‌ئ‌ه‌و‌ئ‌ه‌گ‌ر‌هو‌کاری‌نه‌بې‌بو‌خو‌ش‌ویستن‌و‌یارمه‌تی‌دانی‌ئ‌ه‌و‌ده‌بیت‌ه‌مایه‌ی‌زه‌ره‌ر‌و‌زیان‌و‌شه‌ر‌و‌خراپه‌ی‌مرو‌ف‌و‌زه‌ره‌ر‌و‌زیانی‌له‌که‌ل‌ک‌و‌قازانجی‌زیاتره.

پښو‌سته‌له‌ک‌وتایدا‌بلیم: "ه‌رچی‌که‌مو‌کو‌پی‌و‌ناته‌واو‌ی‌و‌خ‌ه‌وش‌و‌نیا‌زمه‌ندی‌ه‌یه، له‌په‌روه‌ردگاری‌گ‌وره‌و‌زانا‌و‌کاربه‌جی‌و‌بې‌نیا‌ز‌و‌به‌ده‌سه‌ل‌ته‌وه‌دو‌وره‌و‌ته‌واو‌ی‌و‌کاملی‌و‌بې‌خ‌ه‌وش‌و‌غ‌شی‌و‌بې‌که‌مو‌کو‌پی‌ته‌نیا‌بو‌ئ‌ه‌وه‌و‌به‌س".

و‌ه‌ر‌گ‌ټ‌ر

۲۴/۷/۲۰۱۰زایینی (خورمال)

۱۲/شعبان/۱۴۳۱ک‌و‌چی

ناوہرؤك

باب ٲ	لاٲرہ
ٲیشہ کی	۵
ٲیشہ کی وەرگیرانہ فارسیہ کہ	۸
ژیاننامہ ی نیمام نبین قہیمی جہوزی	۱۲
سہ بارہت بہم ٲہرتووکہ (۱)	۱۵
سہ بارہت بہم ٲہرتووکہ (۲)	۱۷
ٲیشہ کی نووسہر	۲۰
بہشی یہ کہم: سہ لامہ تی و نہ خوشی دل	۲۹
سہ لامہ تی و نہ خوشی دل	۳۰
ٲلہ و ٲایہ ی دل:	۳۰
یہ کہم: دلئکی تہ ندروست (صحیح):	۳۲
دووم: دلئکی مردوو (میت):	۳۶
سییہم: دلئکی نہ خوش (نہ خوش):	۳۷
شہیتان دوورہ لہ دلی تہ ندروستہوہ:	۴۰
بہشی دووم: نیشانہ کانی سہ لامہ تی و نہ خوشی دل	۴۲
تہ ویری یہ کہم: نیشانہ کانی سہ لامہ تی و نہ خوشی دل	۴۳
ٲیناسہ ی نہ خوشی دل:	۴۳
ہست کردن بہ نہ خوشی دل:	۴۵
سہ ختی خوراکری لہ سہر دمرمان (دہوا):	۴۵
نیشانہ کانی نہ خوشی دل:	۴۶
نیشانہ کانی سہ لامہ تی دل:	۴۷

- ۵۲ به کورتی:
- ۵۵ ته وهری دووم: له نیویه ره کانی دل و هوکاره کانی نه خوشکه ورتی:
- ۵۷ (له ناویه ری یه کهم: زیاده رویی له تیکه لاوی کردن له گهل خه لکی دا):
- ۶۶ له ناویه ری دووم: نارهم زووه دوور و دریزه کان:
- ۶۸ له ناویه ری سییه م: خوشه ویستی بو غه ییری په رومردگار:
- ۷۱ له ناویه ری چواره م: زیاده روی و دهست بلاوی له خواردن و خوراکدا:
- ۷۳ له ناویه ری پینجه م: زیاده روی له خه ورتندا:
- ۷۴ له ناویه ری شه شه م: ته ماشا کردنه نا پیویسته کان:
- ۷۵ له ناویه ری حه و ته م: زور قسه کردن:
- ۷۷ به شی سییه م: راستی و حه قیقه تی نه خوشی دل:
- ۷۸ ته وهری یه کهم: راستی و حه قیقه تی نه خوشی دل:
- ۷۹ جیاوازی هه لویست نواندنی دل:
- ۸۱ قورن چاره سهر و دهوا و دهرمانی دله کانه:
- ۸۳ ته وهری دووم: نامراز و هوکاری نه خوشییه کانی دل و جهسته:
- ۸۳ نه خوشییه کانی جهسته و ریگه چاره کانیان:
- ۸۵ دل و دهکو جهسته وایه له نه خوشی و درنه خوشیدا:
- ۸۷ کورته یه کهم له باروودوخی دل:
- به شی چواره م: ریگه کانی بهرگری کردن، له زال بوونی نه فس**
- ۸۹ به سهر دلد:
- ۹۰ ته وهری یه کهم: سهرچاوهی نه خوشییه کانی دل:
- ۹۰ په نابردن بو په رومردگار له خراپه و شهری نه فس:
- ۹۲ په رده له نیوان دل و به دیهینه ردايه:

- ۹۳.....نیشانه‌ی نه‌فس یا خود، نه‌فسه‌کان؟
- ۹۵.....ته‌وهری دووهم: نیشانه و خه‌سله‌تی نه‌فسه‌کان
- ۹۵.....نه‌فسی موتمه‌نینه:
- ۹۶.....نه‌فسی نه‌مه‌اره:
- ۹۸.....نه‌فسی له‌ووامه:
- ۹۹.....گورانکاریه‌کانی نه‌فس:
- ۱۰۰.....ته‌وهری سییه‌م: چاره‌سهری نه‌خوشتی دل، له‌ریگه‌ی لیپرسینه‌وهری نه‌فسه‌وه
- ۱۰۰.....چاره‌سهری نه‌خوشتی دل:
- ۱۰۱.....قه‌ی پیشینان له‌بارهی موخاسه‌به‌کردنی نه‌فسه‌وه:
- ۱۰۵.....نموونه‌یه‌ك بو‌چوئیه‌تی موخاسه‌به‌کردنی نه‌فس:
- ۱۰۸.....نه‌وهری که کاری موخاسه‌به‌کردنی نه‌فس ناسان ده‌کات:
- ۱۰۹.....ته‌وهری چواره‌م: لیپرسینه‌وهری نه‌فس
- ۱۰۹.....موخاسه‌به‌کردنی نه‌فس پیش کرده‌وه و ده‌ست به‌کاربوون:
- ۱۱۲.....موخاسه‌به‌کردنی نه‌فس دواي کرده‌وه و ده‌ست به‌کاربوون:
- ۱۱۳.....زه‌ره‌و زیانه‌کانی دوورکه‌وتنه‌وه له‌موخاسه‌به‌کردنی نه‌فس:
- ۱۱۴.....موخاسه‌به‌کردنی نه‌فس سه‌بارت به‌یه‌ك هه‌لویستی و شوینکه‌وتن:
- ۱۱۸.....پیویستی موخاسه‌به‌کردنی نه‌فس:
- ۱۲۰.....ته‌وهری پینجه‌م: که‌لك و قازا نجه‌کانی موخاسه‌به‌کردنی نه‌فس:
- ۱۲۰.....۱. ناگایی و ناگاداری له‌که‌م و کوری و خه‌وشه‌کانی نه‌فس:
- ۱۲۳.....۲. لومه و سه‌ره‌نشت کردنی نه‌فس:
- ۱۲۵.....۳. ناسینی په‌رومردگار:
- ۱۲۷.....موخاسه‌به‌ و لیپرسینه‌وهری نه‌فس:

- به‌شی پینجه‌م: پاراستنی دلّ له به‌رانبه‌ر زالبوون و ده‌سه‌لاتی شه‌یتاندا** ۱۳۱
- ته‌ومری یه‌که‌م: چاره‌سهری نه‌خوشی زالبوونی شه‌یتان به‌سهر دِلدا** ۱۳۲
- بازنه‌ی زالّ بوونی شه‌یتان به‌سهر مروّقا:** ۱۳۲
- مه‌ترسی شه‌یتان له مه‌ترسی نه‌فس ترسناک‌تره:** ۱۳۵
- په‌نا بردن بوّ په‌رومردگار له کاتی خویندنی قورئاندا:** ۱۳۸
- په‌ناگرتن له شه‌یتانه‌کانی جین و ئینس:** ۱۴۴
- په‌یوه‌ندی نیوان خوږاگری و په‌ناگرتن:** ۱۴۷
- شه‌یتان ده‌سه‌لاتی به‌سهر نه‌هلی ئیماندا نییه، یانی چی؟** ۱۴۸
- ته‌ومری دووم: نامرازه‌کانی رووبه‌روو بوونه‌وه له‌گه‌لّ شه‌یتاندا:** ۱۵۸
- به‌کورتی:** ۱۶۶
- به‌شی شه‌شه‌م: کاریگه‌ری ئازاوه و تاوانه‌کان به‌سهر دِله‌وه** ۱۶۷
- ته‌ومری یه‌که‌م: رووتیکردنی به‌لا و تاوانه‌کان بوّ سهر دلّ:** ۱۶۸
- ته‌ومری دووم: نیشانه و ناسه‌واره‌کانی تاوان به‌سهر دِله‌وه:** ۱۷۳
- هه‌ست نه‌کردن به‌گه‌وره‌یی و شکومه‌ندی په‌رومردگار:** ۱۷۳
- په‌یدا بوون و به‌دیار که‌وتنی سام و ترس له دِلدا:** ۱۷۶
- له‌ده‌ست دانی سه‌لامه‌تی و ته‌ندروستی دلّ:** ۱۷۸
- له‌ده‌ستدانی بینین و بینایی دلّ:** ۱۸۲
- ته‌ومره‌ی سییه‌م: په‌رده‌ی نیوان دلّ و خوی گه‌وره:** ۱۸۴
- به‌شی هه‌وته‌م: دلی زیندوو و پایه‌دار** ۱۸۷
- ته‌ومری یه‌که‌م: ژییانی دلّ، بناغه و بنه‌مای ته‌واوی خیر و به‌رژمه‌ه‌ندییه‌کان** ۱۸۸
- ژیان و رووناکی دلّ، سهرچاوه‌ی خوشبه‌ختی:** ۱۸۸

- ۱۹۲ _ نمونده يهك له ناو و ناگر:
- ۱۹۴ _ دروستکردن و چاكسازی كردنى دلّ مهرداره به دوو بنه ماکه؟
- ۱۹۹ _ ته وهرى دووهم: ژيانى دلّ له پالّ تيگه يشتن و فيربوونى حهق دا
- ۱۹۹ _ دوو هيژى زانست و ويست (العلم و الارادة):
- ۲۰۱ _ ناسين و په پيرموى كردن له حهق و راستى:
- ۲۰۷ _ به شى هه شته م: دهوا و دهرمانى نه خوشييه كانى دلّ
- ۲۰۸ _ ته وهرى يه كه م: ديارى كردنى دهرمانه كانى نه خوشييه كانى دلّ
- ۲۰۸ _ نه خوشييه كانى دلّ دوو جوړن:
- ۲۱۴ _ ته وهرى دووهم: قورنّان هه لگري دهرمان و چاره سرگه ليكى دهرونييه
- ۲۱۴ _ قورنّان و چاره سر كردنى نه خوشيه دوودئى و گوماناييه كان:
- ۲۱۵ _ قورنّان چاره سر كه رى راسته قينه:
- روو لينان و سهخت و دژوار كردنى كارووباره كان، له لايه ن قسه كه روو زاناکانه وه:
- ۲۱۹ _ قورنّان چاره سهرى نه خوشى هه واوئاره زووه كانه:
- ۲۲۳ _ به شى نويه م: خاوينّ كردنه وهى دلّ له ناپاكييه كان
- ۲۲۴ _ ته وهرى يه كه م: پاكي دلّ و جهسته:
- ۲۲۴ _ نايه تى: ﴿وَيَا بَكَ فَطَهَّرْ﴾
- ۲۲۵ _ مه به ست له وشهى "ثياب":
- ۲۲۶ _ واتاي ديارو ناشكرای نايه ته كه:
- ۲۲۶ _ بوچوونيكى تر:
- ۲۲۷ _ بوچوونى نيّه (نيبن قه ييمى جهوزى):
- ۲۲۷ _ پوڤاك و خواردن له چييه تى و جهوهه رى دلّدا:

- ته وهری دووهم: کاریگه‌ری گویگرتنی نارپوا به سهر دله وه: ۲۲۸.....
- __ گویگرتن له شتی نارپوا، ده بیته هوئی لاوازکردنی حهق و راستی: ۲۲۸.....
- __ ریگه نادهن خراپه کاران بچنه به هه شته وه: ۲۳۱.....
- __ دوو جوړ پاکی: ۲۳۲.....
- __ واتای نزای ((اللهم طهرنی...)): ۲۳۳.....
- ته وهری سییه م: روئی خراپی گوناح و تاوان، به سهر دله وه: ۲۴۰.....
- __ پیسی و ناپاکی هاوئل بریاردان، زیناو نیربازی: ۲۴۰.....
- __ هاوئل بو خوا دانان دوو جوړه خراپه و پیسی هه یه: ۲۴۱.....
- __ کاریگه‌ری پیسی و خراپه به سهر دل و روچه وه: ۲۴۲.....
- __ نیشانه و شونه ماکانی هاوئل بریاردان (شرك): ۲۴۳.....
- __ تازه‌گه‌ری هاوشانی هاوئل بریاردانه بو خودا (البدعة قرينة الشرك): ۲۵۱.....
- __ جیاوازی له نیوان پیسی و ناپاکی گوناح و پیسی و ناپاکی شرکدا: ۲۵۳.....
- __ زینا و نیربازی، پیسترین و خراپترین تاوانن: ۲۵۵.....
- __ په یوه‌ندی نیوان خوښ ویستن و شرك: ۲۵۶.....
- __ روئی زینا له دوورخستنه وهی دل له په‌روم‌دگار: ۲۵۸.....
- __ به‌شی ده‌یه م: گه‌شه‌سه‌ندن و پاک کردنه وهی دل: ۲۶۱.....
- ته وهری یه‌که م: گه‌شه‌سه‌ندن و خاوین‌کردنه وهی دل: ۲۶۲.....
- __ واتای خاوین‌کردنه وه "تزکیة": ۲۶۲.....
- __ خاوین‌کردنه وه دواي پاکیه‌تی: ۲۶۲.....
- __ سووده‌کانی چاو داخستن به‌رام‌به‌ر کاری حه‌رام و نارپوا: ۲۶۳.....
- __ په‌ستی و زه‌بوونی سهر پیچی کردن و سهر فرازی په‌یره‌وی کردن: ۲۶۷.....
- __ پیش مهرجی خاوین‌کردنه وهی دل: ۲۶۹.....

- ۲۷۱ _ جیاوازی نیوان خاوین کردنه وهی نه فس و خو به خاوین زانین:
- ۲۷۳ _ واتای نایه تی ﴿قَدْ أُلْحَ مَنْ زَكَاها﴾:
- ۲۷۹ _ به شی یازدهیه م: هوکاره کانی خوشبه ختی دل
- ۲۸۰ _ تهومری یه که م: خوشبه ختی راسته قینه کامه یه؟
- ۲۸۰ _ دهستکه وتی گشتی له قازانج و زهره ر:
- ۲۸۱ _ په یوه ندی نه م کاروویارانه به په رومردگار وه:
- ۲۸۳ _ ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ سه رچاوهی خوشبه ختییه:
- ۲۸۴ _ نایه ته کانی یه که خوا په رستی (توحید):
- ۲۸۶ _ تهومری دووم: خوش ویستنی دنیا و بینینی دواړوژ:
- ۲۹۰ _ نایا یه که خوا په رستی رپووییه ت به سه؟
- ۲۹۳ _ تهومری سییه م: نیاز و پیویستی مروق به په رستشی په رومردگار:
- ۲۹۴ _ په رستش کاریکی قورس نییه:
- ۲۹۵ _ په رستن هوکاری سه لاهه تی، که وره یی و خوشبه ختی:
- ۲۹۶ _ وه لاهدانه وهی پرسپاری:
- ۲۹۷ _ تهومری چواره م: خوشی بینینی په رومردگار له دواړوژدا:
- ۲۹۷ _ که وره ترین خوشی و به خشش
- ۳۰۰ _ خوشی بینین، شونه ما و شونه اتی ناسین:
- ۳۰۱ _ تهومری پینجه م: روژی و سه رکه وتن و ویستی په رومردگار:
- ۳۰۵ _ تهومری شه شه م: زیانه کانی وابه سته بوون به غهیری خواوه:
- ۳۰۶ _ زهره ر و زیانه کانی دنیا ویستی (وابه سته بوون به دنیاوه):
- ۳۱۱ _ رهنج و نازاری هاوده می له که ل غهیری په رومردگاردا:
- ۳۱۶ _ بچووی و هیج و پوچی وابه سته بوون به دروستکراوه کانه وه:

- ۳۱۹..... تەۋەرى جەۋتەم: دەسكەۋتى درووستكەر و درووستكراۋ:
- ۳۲۳..... _ ئامانجى خەلكى كەلك و قازانجى تۈنئىيە:
- ۳۲۴..... _ خەلكى كەلك و قازانجى تۈنارازن:
- ۳۲۵..... _ بەرژمەۋەندخۋازى خەلك:
- ۳۲۶..... تەۋەرى ھەشتەم: بەشى كۈتايى نەم پەرتووكە:
- ۳۲۹..... ناۋەرۈك